

గేయాలు

పాఠానికి, జానపద, సామాజిక

అస్థిమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ షణ్ణితులు

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కుక మహర్షి

గురు నాటర మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శిక్షప్తి

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాలాఠి

గురు గోరమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు శ్రీరామ్ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయి

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయి బాలా

గురు ఆరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు చక్రవర్తి ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమహార్య

వందే గురుపరంపరాం...

నన్ను “నేను” తెలుసుకోవటానికి

నన్ను “నేను” మార్పుకోవటానికి

“నేను” గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంథాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంథాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంథాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకే దాదాపు 5000 పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా <http://www.new.dli.ernet.in>), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(<https://archive.org>), గూగుల్ వెబ్ సైట్(<https://www.google.co.in>), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(<http://www.microsoft.com>) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంథాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటి, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంథాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in> లేక <http://www.dli.ernet.in>
- 2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: <http://www.sairealattitudemanagement.org>
- 3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: <https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: <https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement>

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: <https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంథపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2020120034079

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంథముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

SaiRealAttitudeManagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

*** సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు ***

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc. X

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none">Rashtrapati BhavanCMU-BooksSanskritTTD TirupathiKerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none">INSA	<ul style="list-style-type: none">Times of IndiaIndian ExpressThe HinduDeccan HeraldEenaduVaartha	<ul style="list-style-type: none">Tamil Heritage FoundationAnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	----------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో

జానపద గేయ ఫణితులు

**Folk Element in the Musical
Compositions of Annamayya**

డాక్టర్ జి. డి. కోసం

శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయానికి
సమర్పించిన సిద్ధాంత వ్యాసం

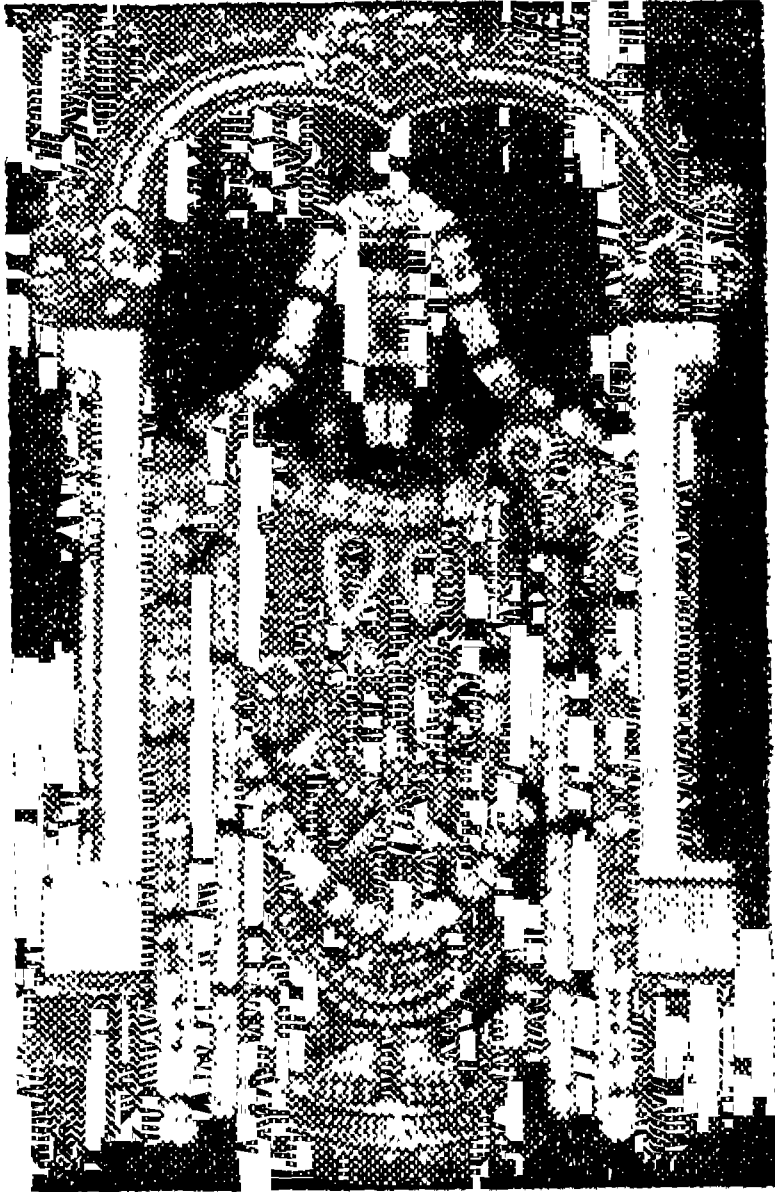
డాక్టర్ పొన్నా లీలావతమ్మ

ఎం. ఎ., పి.హెచ్. డి.

పొన్నా పబ్లికేషన్స్

పానకం - 515 515

౧౯86

**This book is Published with the
Financial assistance of
Tirumala Tirupati Devasthanams
Under their Scheme :
“AID TO PUBLIC RELIGIOUS BOOKS”**

నారాయణుని కీర్తించు పవిత్ర జిహ్వతో
 నరుని నుతించ నేరక ప్రభువులనే తిరస్కరించిన
 పరమపావన చరితుడు తాళ్ళపాక అన్నమయ్య
 తిరుమలేశునికే తన కృతులనంకిత మిచ్చిన రీతిగా
 ఎవరు ఆదరించినా నిరాదరించినా నిరాకరించక
 నిరంతరమూ నిజభక్తులను సంరక్షించి కాపాడే
 కరుణాసముద్రా ! శ్రితజనమందారా !
 సేనంకితమిచ్చు ఈ పుస్తక సుమమును
 చేకొనుమా సంప్రీతితో శ్రీరామచంద్రా !

మ న వి

‘అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు’ అనే అంశంపై పరిశోధన చేయడానికి అవకాశమిచ్చి తమదగ్గరున్న అలభ్యమయిన అన్నమయ్య సంకీర్తనల సంపుటాల్నిచ్చి పరిశోధన కార్యక్రమంలో సముచితమయిన సలహాలనిస్తూ ప్రోత్సహించడమే గాకుండా వ్యక్తిగత బాధ్యతా విషయాల్లోకూడా సంపూర్ణంగా సహకరించినవారు పూజ్యులు. గురువర్యులు, శ్రీవేంకటేశ్వర యూనివర్సిటీ వైస్-చాన్సలర్ ఆచార్య జి. యన్. రెడ్డిగారు

చిన్నప్పటినుంచీ అన్నమయ్య సంకీర్తనల్ని పాడి విసిపిస్తూ, పాడిస్తూ చిరు ప్రాసంతోనే ఆమహానీయుని సంకీర్తనలపై భక్తి, అనురక్తి, ఆసక్తిబీజాల్ని నా హృదయక్షేత్రంలో సిద్ధి పంపిసి, ఎం.ఎ. ఫైనల్ లో ఐచ్ఛిక పాఠ్యాంశంగా అన్నమయ్య సంకీర్తనల్ని స్వీకరించడానికి మూలకారకులైనవారు మత్పితమహాలు పొన్నా కోదండరామయ్యగారు,

అన్నమయ్య సంకీర్తనల పాఠ్యాంశాన్ని బోధిస్తూ అందలి భాషాసాహిత్య సౌందర్య విశేషాలెన్నో తెలియజేసి సంకీర్తనలపై మమకారాన్ని పెంచిన గురువులు ఆచార్య కె. సర్వోత్తమన్ గారు, ఆచార్య కేతు విశ్వనాథరెడ్డిగారు,

పరిశోధన కార్యక్రమంలో గురుతరమయిన పర్యవేక్షణాధ్యత వహించినవారు ఆచార్య కె. సర్వోత్తమన్ గారు,

పరిశోధనాకాలంలో తగిన సలహాలనిస్తూ ధైర్యోత్సాహాల్ని కలిగించి సహకరించిన గురువులు ఆచార్య మద్దూరి సుబ్బారెడ్డిగారు,

అన్నమయ్య సాహిత్యానికి సంబంధించిన ముఖముఖ చర్చల్లో తమ తమ అభిప్రాయాల్ని వెల్లడించి సహకరించి ప్రోత్సహించిన శ్రీకామిశెట్టి శ్రీనివాసులగారు, డా॥ కె. జి. కృష్ణమూర్తిగారు, ఆచార్య బి. రామరాజుగారు, ప్రొ॥ నాయని కృష్ణకుమారిగారు, శ్రీవేంకటేశ్వర సంగీత నృత్యకళాశాల అధ్యాపకులు శ్రీ డి. పశుపతిగారు శ్రీ ఎస్. ఆర్. జానకిరామన్ గారు, శ్రీ ఎ. యల్. జానకి రామన్ గారు, శ్రీమతి జి. మేధిలిగారు,

అడిగిన తడవుగా జానపదగేయరీతుల్లో కొన్నింటికి సంబంధించిన స్వాభిప్రాయాల్ని వుత్తరాలద్వారా తెలియజేసి సహకరించిన డా॥ ఆర్వీయస్ సుందరంగారు మద్రాసు పశ్చిమిద్వారయ సంగీత శాఖాధ్యక్షులు ప్రొ॥ సీతగారు,

పరిశోధనకు అవసరమయిన పుస్తకాల్ని పరిశీలించడానికి అనుమతించిన శ్రీవేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయ గ్రంథాలయాధికారులు, పుస్తక సమీక్షరణలో తోడ్పడిన గ్రంథాలయ సబ్బండి శ్రీ వి షణ్ముగంగారు, తిరుపతి శ్రీవేంకటేశ్వర ప్రాచ్య పరిశోధనా గ్రంథాలయాధికారులు, కేంద్రీయ విద్యాపీఠ గ్రంథాలయాధికారులు, మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయ తెలుగుశాఖ అధ్యాపకులు, గ్రంథాలయాధికారులు, హైదరాబాదు ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయ గ్రంథాలయాధికారులు,

పరిశోధన కాలంలో రెండేండ్ల పాటు వుపకారవేతనం మంజూరు చేసిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం మాజీ కార్యసిర్వాహకులు శ్రీ పి. వి. ఆర్. కె ప్రసాద్ ఐ ఎ. ఎస్. గారు, మరొక సంవత్సరంపాటు వుపకారవేతనం పొడిగించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం మాజీ కార్యసిర్వాహకులు శ్రీ జి కుమారస్వామి రెడ్డి ఐ. ఎ. ఎస్ గారు,

పరిశోధన ముగింపు కాలంలో పరిపూర్ణమయిన సహకారం అందించి తోడ్పడినవారు డా॥ కేసర్ల వాణిగారు,

సిద్ధాంత వ్యాసంలోని అనుబంధ బాగాల్ని తయారుచేయడంలో తోడ్పడిన మిత్రబృందం కుమారి కె. మహేశ్వరి ఎం. ఎ. (ఫిలాసఫీ) కుమారి టి. శోభ ఎం. ఎ. (హిస్టరీ), కుమారి వై. అరుణ ఎం. ఎ. (హిస్టరీ), కుమారి ఆర్. శశికళ ఎం. ఎ (సంస్కృతం),

సిద్ధాంత వ్యాసానికి ప్రధాన న్యాయనిర్ణేతలుగావుండి పి.హెచ్. డి. పట్టం రావడానికి కారకులై, పుస్తక ప్రచురణ విషయంలో చేయవలసిన మార్పులనుగూర్చి మంచి సలహాల నొసంగినవారు ఆచార్య చల్లా రాధాకృష్ణశర్మ (మధురై) గారు, ఇతర న్యాయనిర్ణేతలు ఆచార్య గోపాలకృష్ణరావు (హైదరాబాదు) గారు, ఆచార్య సాళువ కృష్ణమూర్తి (మద్రాసు) గారు,

ఈ పుస్తక ప్రచురణకు ఆర్థిక సహాయాన్ని అందజేసినవారు తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం అధికారులు,

సకాలంలో పుస్తకాన్ని చక్కగా ముద్రించి ఇచ్చినవారు వెరైటీ ప్రింటర్స్ ప్రొప్రైటర్ శ్రీ డి. యస్. ప్రకాశరావుగారు,

ముఖ పత్ర చిత్రాన్ని మనోహరంగా చిత్రించి ఇచ్చిన చిత్రకారుడు ఆనంద్ గారు,

ముఖపత్ర చిత్రాన్ని సకాలంలో అందంగా ముద్రించి ఇచ్చిన ఎ. హెచ్. ప్రెస్ వేలూరు వారు,

ఇంకా ఈపుస్తక ప్రచురణకు అవసరమయిన సహాయ సహకారాలందించి తోడ్పడిన సోదర మిత్ర శ్రేయోభిలాషులు అందరికీ నా అభినందన కృతజ్ఞతలు.

— పొన్నా లీలావతమ్మ.

అచార్య జి యన్, రెడ్డి

ఎం. ఎ., ఎం. లిట్., పిహెచ్. డి.

వైస్-చాన్సలర్.

శ్రీ వేంకటేశ్వర యూనివర్సిటీ,

తిరుపతి.

అభినందన

పదకవితాపితామహాదు అన్నమయ్య కృతులకు ప్రజల్లో పండితుల్లో మంచి వ్యాప్తి, ఆదరణ కల్గించడానికి ఇటీవల తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానంవారు శ్రద్ధవహించడం చాలా ప్రశంసనీయమైన విషయం. ఈ రంగంలో దేవస్థానంవారు ప్రతి సంవత్సరం నిర్వహించే అన్నమయ్య జయంతులు, వర్ధంతులు, సంగీతకార్యక్రమాలు ప్రచురిస్తున్న గ్రంథాలు, అందజేస్తున్న పీఠాళాలు, విడుదల చేస్తున్న క్యాసెట్లు వగైరా అన్నమయ్య సాహిత్యానికి దేశవ్యాప్తమైన ఒక సూతన వికాసానికి దోహద ప్రాయం కావడం ముదావహం.

అన్నమయ్య సాహిత్యానికి విశ్వవిద్యాలయల్లో స్నాతకోత్తరస్థాయిలో మొట్టమొదట పాఠ్యయోగం కలిగించింది శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం తెలుగు అధ్యయనశాఖ. పరిశోధన రంగంలో అన్నమయ్యకు పెద్దపీఠం వేసిందికూడా ఈ తెలుగు అధ్యయన శాఖే. ఈ తెలుగు శాఖలో అన్నమయ్య బాసాసాహిత్య సంబంధిగా వెలువడిన పరిశోధక సిద్ధాంత గ్రంథాల్లో డా॥ లీలావతి ప్రస్తుతం ప్రచురించిన “అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు” ఒకటి. రచయిత్రి లీలావతి తెలుగు జానపద సంగీతంలోను, ప్రాచీన తెలుగు వాఙ్మయంలోను మంచి ప్రవేశమున్న పరిశోధకురాలు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనలు ప్రధానంగా దేశసంప్రదాయానికి సన్నిహితం అన్నమయ్య బాషకూడా దేశీయం. అన్నమయ్య జీవితం కూడా గ్రామీణ వాలావరణ

విలిసితమే మౌలికమైన, అచ్చమైన దేశీయమైన సంగీత సాహిత్యబాషా సంపన్నమైన అన్నమయ్య వాఙ్మయం తెలుగు సాహిత్యంలో అద్వితీయం. భారతీయ సాహిత్యంలో అపురూపం. ప్రపంచసాహిత్యంలో అత్యద్భుతం. బహుముఖ ప్రవృత్తిమైన బహువిధ కాంతుల్ని నవనవోన్మేషంగా ప్రసరించే అన్నమయ్య కృతులు పరిశోధకల పాలిట బంగారు గనులు

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లోని ఒక అంశం అందలి జానపద గేయ కీతులు తెలుగులోని పల్లెటూరి పదాలు తెలుగువారి మౌలికతకు నిదర్శనాలు. తెలుగు సంగీతానికి ప్రాతిపదికలు; మార్గసంగీతానికి మార్గసర్దేశకాలు. ఈ దృష్టితో డా॥ లీలావతి అన్నమయ్య సంకీర్తనల్ని వింగడించి, పరిశీలించి, పరిశోధించి అనేకమైన విషయాల్ని కొత్తగా పండితలోకానికి ఈ గ్రంథంలో తెలపడం ప్రశంసనీయం రచయిత్రికి నా అభినందనలు. అన్నమయ్య సాహిత్యరంగంలో ఇటీవల పేరుకెప్పుతున్న యువతరం పరిశోధకుల్లో, విమర్శకుల్లో డా॥ లీలావతి ఇంకా ఎక్కువ గుర్తింపును సాధించాలని, సాధించగలదని ఆశిస్తున్నాను.

జూలై 22, 1986

తిరుపతి.

జి. యన్. రెడ్డి

శ్రీ కామినెట్టి శ్రీనివాసులు

ఎం. ఎ.,

మాజీ డైరెక్టర్,

అన్నమాచార్య ప్రాజెక్టు

తిరుపతి.

అ వి ప్రి యం

‘అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు’ - చిరంజీవి లీలావతి శ్రీ వేంకటేశ్వర పిళ్ళవిద్యాలయానికి శుమర్చించిన సిద్ధాంత వ్యాసంగం. జగతి కడు చెల్లుబిడ్డై, నగినగి బాషించునట్టి నామక పలుకులు పట్టి పట్టి తన పాటలలో ప్రయోగించి ససర్గపద సౌరభాన్ని తెలుగు పీఠులలో గుబాళింప జేసిన ప్రజాకవి అన్నమయ్య. వాడుక భాషతో పాటు వాడుకలో ఉన్న జానపద భాణీలను పరిష్కరించి వానికి స్థిరత్వం కల్పించిన సంకీర్తనాచార్యుడు అన్నమాచార్యుడు. శివ కవుల వ్రాతలలో వట్టి పట్టి కలుగనుంచిన జానపద వాటల రసస్వరూపాలను తొలిసారిగా తెలుగు వాఙ్మయ ప్రపంచంలో నిలిపిన కీర్తి తాళ్ళపాక కవులదే అన్నమయ్య తన సంకీర్తన లక్షణంలో దేశి పద లక్షణాన్ని వివరిస్తూ ఏల - చందమామ - గొబ్బిళ్ళు - దరువులు, జక్కుల రేకులు మొదలైన మధుర కవితలను చర్చిస్తాడు

లోకధర్మం, నీతి, న్యాయం అనే నైతిక బావాన్ని ప్రజలలో పెంచడానికి అన్నమయ్య గానాన్ని ఆనుషంగికంగా స్వీకరించాడు అతడు ‘మీలు కొలుపులు’ విసిరించినది కొండలలో నెలకొన్న పరమాత్మునికేకాదు. మన గుండె గూడులలో గూడుకట్టుకొన్న అంతరాత్మకు కూడ. భగవత్తత్వాన్ని సామాన్యుడు కూడ అర్థం చేసుకొని ఆచరించాలనేది ఆ భక్తకవి విశ్వాసం. అందుకే ఇన్ని పదాలు ప్రక్రియలు అవతరించాయి. ఇంత వైవిధ్యం, వైశాల్యం మరియే ఇతర పదకవి రచనల్లో గోచరించదు.

అన్నమాచార్య ప్రాజెక్టు అందజేసిన స్కాలర్షిప్పును సద్వినియోగం చేసుకొని, అన్నమాచార్యుని వాఙ్మయంమీద అనురక్తిని పెంచుకొని ఈ సిద్ధాంత వ్యాసంగాన్ని ఫలవంతం చేసిన చిరంజీవి లీలావతి అభినందనీయురాలు జానపద గేయ ఫణితుల చర్చలో గ్రంథస్థమైన సంగీత సాహిత్య విషయాలను తడవుతూ మౌలికమైన విషయ వివేచనలో బౌద్ధులకాన్ని ప్రదర్శించిన ఈ యువ సిద్ధాంతిని ఉత్తరోత్తరాభివృద్ధికి సాధించాలనే నా ఆకాంక్ష. అన్నమయ్య జాలిపాట తొంత యోచించి తెల్పవలసిన విషయం మన దృష్టికందని జానపద కళాంతర్గంగాను సకల జన సంసేవ్యం చేయడానికి చిరంజీవి లీలావతి వంటి వర్దిష్టువులెందరో ముందుకు రావలెననే నా ఆశంస. అంతా శ్రీనివాసేచ్ఛ.

మే 22, 1988

తిరుపతి.

శ్రీ కామినెట్టి శ్రీనివాసులు

1. ప్రస్తావన	1-6
1.1 జానపద నిర్వచనం	1
1.1.1 జానపదగేయాలు - పర్యాయపదాలు	1
1.1.2 జానపదగేయ లక్షణాలు	1
1.2 ప్రాచీన సాహిత్యంలో జానపదగేయాల ప్రసక్తి	1
1.3 జానపదగేయ కవులు	2
1.3.1 జానపదగేయ కవులు - మహాకవులు	3
1.3.2 జానపదగేయ కవులు - వాగ్గేయకారులు	3
1.4 అన్నమయ్య సంకీర్తనలు వ్రాయడానికి కారణాలు	4
2. అన్నమయ్య జీవిత చరిత్ర	7-12
2.1 జననం - బాల్యం	7
2.2 తిరుపతియాత్ర - స్వామిదర్శనం	7
2.3 తాళ్ళపాక ఆగమనం - గృహస్థాశ్రమ స్వీకారం	8
2.4 నానాదేశ సంచారం	9
2.5 రాజాశ్రయం	9
2.6 అన్నమయ్య సంతతి - వారి రచనలు	11
3. అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు	13-227
3.1 వాగ్గేయకార లక్షణాలు	13
3.2 వాగ్గేయకారులు - వర్గీకరణ	15
3.3 జానపదగేయ వరుసలు - అనుకరణాత్మకాలు	15
3.3.1 మేలుకొలుపు పాటలు	16
3.3.2 సువ్విపాటలు	26
3.3.3 అల్లోనేరేళ్ళు	32
3.3.4 గొబ్బిపాటలు	38
3.3.5 జాజరపాటలు	43

3.3.6	సోడిపాటలు	49
3.3.7	తాత్వికగేయాలు	51
3.3.8	తందాన పాటలు	69
3.3.9	దశావతార కీర్తనలు	71
3.3.10	వీలపాటలు	79
3.3.11	కోలాట పాటలు	86
3.3.12	చందమామ పదాలు	95
3.3.13	శోభనపాటలు	101
3.3.14	హారతిపాటలు	110
3.3.15	నివాళిపాటలు	115
3.3.16	ధవళగీతాలు	118
3.3.17	ఉయ్యాలపాటలు	127
3.3.18	లాలిపాటలు	132
3.3.19	జోలపాటలు	137
3.3.20	మంగళ గీతాలు	143

3.4 జానపదగేయ వరుసలు - అనుసరణాత్మకాలు 147

3.4.1	బాలక్రీడా సంకీర్తనలు	147
3.4.2	దివ్యనామ సంకీర్తనలు	157
3.4.3	వృత్తాత్మక సంకీర్తనలు	181
3.4.4	కులవాచకగేయాలు	197
3.4.5	ఉత్సవకీర్తనలు	206
3.4.6	పరిశిష్టం	216

4. అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో సంగీత విశేషాలు 228-308

4.1.	సంగీతక్రమ వికాసం	228
4.1.1	చారిత్రాతీత ప్రాచీనయుగం	228
4.1.2	సామగానయుగం	228
4.1.3	గాంధర్వయుగం	228
4.1.4	ఆఖ్యానయుగం	229

4.1.5	ధృవాగానయుగం	229
4.1.6	రాగకావ్యయుగం	232
4.1.7	గీతగోవిందయుగం	232
4.1.8	దేశభాషా సంకీర్తనయుగం	232
4.2	సంగీతంలో మార్గదేశి విభాగాలు	232
4.2.1	సంకీర్తనల్లో మార్గ సంగీతలక్షణాలు	237
4.2.2	సంకీర్తనల్లో జానపద సంగీతధర్మాలు	283
5.	అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద ధర్మాలు	309-368
5.1	జానపద ధర్మాల వర్గీకరణ	309
5.1.1	రాషివిశేషాలు	309
5.1.2	ఉచ్చారణ విశేషాలు	314
5.1.3	వాక్యవిన్యాసం	316
5.1.4	సామెతలు	321
5.1.5	పలుకుబళ్ళు	327
5.1.6	జంటపదాలు	329
5.2	సాంఘిక విశేషాలు	331
5.2.1	గృహసంపద	331
5.2.2	వనసంపద	344
5.2.3	జీవసంపద	352
5.2.4	వృత్తి విశేషాలు	362
5.2.5	ఆటలు	362
5.2.6	నోములు - పండుగలు	365
5.2.7	కనుమలు - కోటలు	366
6.	అనుబంధం	369-459
1.	ఆవృత్తి పదాలు	369
2.	రాగసంఖ్యాసూచి	455
7.	ఉపయుక్త గ్రంథ - వ్యాససూచి	460-474

ప్రావన

1. 1 జానపద నిర్వచనం :

'జానానాం పదమ్' ^{జన}జనకులకు నెలవైంది అని జానపదశబ్దానికి వ్యుత్పత్తి. జనపద సంబంధమైంది జానపదం. జనపదమంటే పల్లెపట్టు. ఈ పల్లెపట్టుకు సంబంధించినవారు జానపదులు. కష్టసుఖాల్లో భావావేశాలకు లోనయినపుడు వారి గుండెలోతుల్లోంచి అప్రయత్నంగా వెలువడే పాటలే జానపద గేయాలు.

1. 1. 1 జానపద గేయాలు - పర్యాయపదాలు :

ఆంగ్లంలో 'ఫోక్ సాంగ్' (Folk song) అనే మాటకు సమానార్థకంగా తెలుగులో 'జానపద గేయం' అనే మాటను వాడుతున్నారు. జానపద గేయాలకు ప్రజావాఙ్మయం, పదవాఙ్మయం, అనాదృత వాఙ్మయం, మధుర కవితలు, పాత పాటలు, పల్లెపాటలు మొదలైనవి పర్యాయ పదాలుగా వున్నాయి. ఔత్తరాహులు వీటిని లోక సాహిత్యమని, లోక్ గీత అని పిలుస్తారు. కన్నడంలో జానపద గేయానికి 'జనపదగీతె' అని, పల్లెపాట అనడానికి 'హళ్ళియహాడు' అని తమిళంలో 'నాట్టుప్పరప్పొల్లళ్' 'వాయ్ మొళి ఇలక్కియం' అని వ్యవహరిస్తారు.

1. 1. 2 జానపద గేయ లక్షణాలు :

జానపద గేయాలకు ఒక ప్రత్యేకమైన కవి అంటూ లేకపోవడం, గేయ స్వరూపం స్థిరంగా వుండకపోవడం, రచనా కాలం నిర్ధారణగా తెలియక పోవడం, కేవలం మౌఖిక ప్రచారంతోనే జీవించడం, సులభశైలిలో సాగడం, పాడుకోవడానికి వీలుగా వుండడం, ఆశు రచనలయి వుండడం, పునరావృత్తిని కలిగి వుండడం, వస్తువు సామాన్య ప్రజలకు పరిచితమయింది కావడం, శృంగారానికి ప్రాధాన్య మివ్వడం అనే వాటిని ప్రత్యేక లక్షణాలుగా చెప్పుకోవచ్చు.

1. 2 ప్రాచీన సాహిత్యంలో జానపద గేయాల ప్రసక్తి :

నన్నయ (క్రీ. శ. 11వ శతాబ్ది) తన భారతంలో జానపదగేయాల్ని ప్రస్తావించకపోయినా గానానుకూలంగా వుండే దేశి చందస్సులయిన తరువోజు

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితాలు

(ఆదిపర్వము 5-145, 6-250), మధ్యాహ్నం (ఆదిపర్వము 4-103, 142) లను వాడాడు.

నన్నెచోడుడు (క్రీ. శ. 12వ శతాబ్ది) తన కుమార సంభవంలో ఈశ్వరుని అంకమాలికలు (3-38), ఉవిద లింపుగ పాడే వూయల పాటలు (4-39) ఆలతులు (4-112), కల్లు దించువారి గొడుగీతాలు (6-35) శబర కామినులు రోకట గొని దంచుపాటలు (687) మొదలయిన జానపద గేయ రీతుల్ని ప్రస్తావించాడు.

పాల్కంటి సోమన (క్రీ. శ. 12వ శతాబ్ది) ఎలలు పండితరాధ్యచరిత్ర (పు. 433), తుమ్మెద ప్రభాత, పర్వత, ఆనంద, శంకర, నివాళి, పాలేబు, గొప్ప, వెన్నెల, పండితరాధ్య చరిత్ర పుట 513) కోలాటం, చాంగుబళా (బసవపురాణం పుట. 22), జోల (బసవపురాణం, పుట. 68) మొదలయిన దేశి గేయరీతుల్ని పేర్కొన్నాడు.

దేశి రీతికి చెందిన అసిబంధ పదాల్ని రచించినవాడు కృష్ణమాచార్యుడు. అతని రచనలయిన వచన సంకీర్తనం, తులసీ మాహాత్మ్యం, నృసింహ నామాలు, రామనామ కీర్తనం, రామనామాలు, తరువాతి వాగ్గేయకారులకు భావంలో, రచనా పద్ధతిలో, సంప్రదాయ పాలనలో మార్గదర్శకంగా నిలిచాయి. అన్నమాచార్యునికి పూర్వం వాగ్గేయకారుడుగా చెప్పదగ్గవాడిత దొకడే.

తర్వాత నాచనసోముని (క్రీ. శ. 14 వ శతాబ్ది) వసంత విలాసంలోని వాజర పాట ఒక్కటే నేటికి లక్ష్యోదాహరణంగా మిగిలింది.

దీని తర్వాత పోతన (క్రీ. శ. 15 వ శతాబ్ది) తన బాగవతంలో బాలునంకించి పాడే పాటల్ని (10-355) గోవిందు మీది పాటల్ని (10-505), ప్రస్తావించాడు శ్రీనాథుడు (క్రీ. శ. 15 వ శతాబ్ది) భీమేశ్వర పురాణంలో 'యక్షగాన సరణి' ని (3-68) పేర్కొన్నాడు. అన్నమయ్య కాలం నాటిదాకా లిఖిత వాఙ్మయంలో కనిపించే జానపద గేయాలివి మాత్రమే.

1. 3. జానపద గేయ కవులు :

కవి అన్న బిరుదు తగిలించుకోకపోయినా భావ రమ్యతతో పదిమంది మెచ్చే విధంగా అప్రయత్నంగా తన పూహల్ని పదస్థం, సంగీతస్థం చేసేవాడే జానపద కవి.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితలు

కవి అన్న ప్రతి వ్యక్తిలోను జానపద ధర్మం సిగూఢంగా వుంటుంది. ఆ ధర్మాన్ని అభిమానించే వాడు తన రచనలో ఎక్కడయినా దాన్ని ప్రస్ఫుటింప జేస్తాడు. జానపద గేయకవుల్లో ఉత్తమమయిన ఉదాత్తమయిన బావాలు కూడా కనిపిస్తాయి. అలాగే లాక్షణికులు మెచ్చుకోదగ్గ పరుసలు కూర్చే వాగ్గేయకారులున్నారు.

1. 3. 1. జానపద గేయకవులు - మహా కవులు :

ఏ సాహిత్యంలోగాని పద్యం కంటే పదమే ముందు పుట్టి పెరుగు తుందనడం విజ్ఞులంగీకరించిన సిద్ధాంతం. ఆ పదాల్ని ఆధారంగా చేసుకొని కథకు, కల్పనకు, అవకాశమిస్తూ పదాలతో, చిత్ర విచిత్ర కవితా శిల్పంతో రచనలు చేస్తూ పండితుల మధ్య రాజాస్థానంలో పీఠం పేసుకొని కూర్చునేవాడు కవి. శాస్త్ర పరిధి, వ్యంగ్య వైభవం మహాకవుల ప్రతిష్టను నిలిపేవి. అయితే జానపద గేయ కవుల పరిధి స్వతంత్రం. వారు కోరుకొనేది సామాన్య ప్రజల మెప్పు. వాస్తవికతకు దగ్గరగా రచన చేయడం చారి ధర్మం. అయినా మహాకవులయిన వారు తమకు నచ్చినచోట్ల జానపదగేయ ఫణితుల్ని కథల్ని ఆదరించడమూ, అలాగే జానపదగేయ కవులు మహా కవుల లక్షణాల్ని అనుకరించడమూ జరుగుతుంది. ఈ విషయాన్నే శ్రీమాన్ రాళ్ళపల్లి అనంత కృష్ణశర్మగారు -

‘స్వతంత్రమైన ధారాళత గల పద్య రచనలో అర్థబావాలకు కవి చూపగలిగినంత అఖండత, వైశాల్యం, సూక్ష్మత, వైవిధ్యం మొదలైన గుణాలు పద రచనలో చూపలేడు. మరి రాగతాళాలు, సూత్రాలు, బొమ్మనాడించినట్లు అర్థబావ భావనలను పట్టి చూపగలిగిన పద రచనలో ఉన్నంత వర్చస్సు, శక్తి, ఆకర్షణ పద్య రచనలో రాదు’¹ అని తన అభిప్రాయాన్ని వ్యక్తం చేశారు.

1. 3. 2. జానపద గేయకవులు - వాగ్గేయకారులు :

‘వాఙ్మాతు రుచ్యతే గేయం

ధాతు రిత్యభి ధీయతే

వాచం గేయం చ కురుతే

యః స వాగ్గేయ కారకః’

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితలు

అని శార్కదేవుడు సంగీత రత్నాకరం - ప్రకీర్ణాధ్యాయంలో వాగ్గేయకార లక్షణం చెప్పాడు.

ఈ వాగ్గేయకార లక్షణాన్ని గూర్చి సవివరంగా ఆచార్య జి యన్ రెడ్డిగారు-

‘వాగ్గేయకారుడు అంటే వాక్ + గేయం వాక్కును, గేయాన్ని చేసే నేర్పు గలవాడు అంటే వాక్కారుడు, గేయకారుడు అయినవాడు వాగ్గేయకారుడు అని తెలుసుకోవాలి. గేయమంటే పాట. పాటల నిర్మాణంలో రెండు అంశాలు ముఖ్యం 1. భాషాపరంగా పాటలోని మాటలు ఆ మాటల కూర్పు. ఇదే వాక్కు. 2 సంగీత పరంగా పాటకు రాగ లక్షణ నిర్ణయం అంటే సంగీతపు కూర్పు. ఇదే గేయం. సంగీతపు పరిభాషలో వాక్కును అంటే పాటల్లోని మాటల కూర్పును మాతువు అనీ, గేయాన్ని అంటే సంగీతపు కూర్పును ధాతువు అనీ వ్యవహరిస్తారు. ‘వాగ్గేయకారుడు’ అన్నపుడు వాక్కారుడు వాక్కును (మాతువును) కూర్చగలవాడు. గేయకారుడు సంగీతాన్ని (ధాతువును) కూర్చగలవాడు అయినవాడని గ్రహించాలి. ఇంకా వివరించి చెప్పాలంటే మన సినిమాల్లోలాగ పాట వ్రాసినవాడు ఒకడు. దానికి సంగీతం కూర్చినవాడు ఒకడు, పాడి రంజింపజేసేవాడు మరొకడులాగా కాకుండా వాక్కారుడు, గేయకారుడు, గాయకడూ అయిన వాడే వాగ్గేయకారుడు’² అని తెలియజేశారు.

మహాకవులకంటే వాగ్గేయకారులు జానపద కవులకు దగ్గరవారు. కారణం వీరి లక్ష్యమెల్లా సామాన్య ప్రజా జాగృతే. ప్రజలు నేన్ని ఆదరిస్తారో, ప్రజలకు ఎలా చెబితే రుచిస్తుందో తెలిసినవారు. ప్రజల భాషను తమ గేయభాషగా కీర్తన భాషగా, కృతిభాషగా మార్చుకొన్నవారు. ఈ రహస్యాన్ని తెలిసినవారు, ఆచరించినవారు ప్రసిద్ధ వాగ్గేయకారులుగా రాణించారు. వారిలో తాళ్ళపాక అన్నమయ్య ఒకడు.

1. 4 అన్నమయ్య సంకీర్తనలు వ్రాయడానికి కారణాలు :

అన్నమయ్య సంకీర్తల్ని వ్రాయడానికి ప్రధానంగా నాలుగు కారణాలు కనిపిస్తాయి మొదటిది అతని కాలం నాటికి కృష్ణమాచార్యులు వచన సంకీర్తనలు ప్రసిద్ధిలో వుండడం,

రెండవది పక్షలు పడకవితకు ఆదరణ చూపడం.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితలు

మూడవది కన్నడ వాగ్గేయకారులు జానపద గేయరీతుల్ని తమ కవితా వాహికగా వాడుకోవడం,

నాల్గవది చాలా బుర్ర దివ్య ప్రబంధాలకు దీటుగా వ్రాయాలనే సంకల్పం

అన్నమయ్య - కృష్ణమాచార్యులు :

ఆంధ్ర దేశంలో వచన రచనకు, భజన సంకీర్తన పద్ధతులకు పరమాచార్యుడు ప్రపితామహుడయినవాడు కృష్ణమాచార్యుడు. ఇతడు నాలుగు లక్షలకు పైగా వచన సంకీర్తనల్ని రచించినట్లు ప్రసిద్ధి. పీఠిసి వచనాలసి, విన్నపాలసి, సంకీర్తనలసి, సింహగిరి నరహరి వచనాలని నామసంకీర్తనలసి, వెచాంత సంకీర్తనలసి, ధ్యాన సంకీర్తనలసి అనేక విధాలుగా పేర్కొన్నాడు. ఇతని ధ్యాన సంకీర్తనల్లో గానాను కూలమయిన నృసింహ నామాలు, రామనామాలు, రామనామ సంకీర్తనలు ప్రముఖమయినవి.

అన్నమయ్య - శివకవులు :

పన్నెండు, పదమూడు శతాబ్దాల్లో వీరశైవకవులు శైవమత ప్రచారంకోసం సాహిత్యాన్నే సాధనంగా గ్రహించి సాహిత్య లోకాన్ని పాలించిన ప్రజాకవిశ్వరులు. మతమే సాహిత్యానికి మూలాధారమని విశ్వసించి మతోద్దీపనకు సాహితీ వికాసం అత్యవశ్యకమని భావించి ఆ మత ప్రచారంకోసం ప్రజామోదకరమైన వైచిధ్యాన్ని సూతన చైతన్యాన్ని సాధించారు. వీరు తమ కావ్య రచనలకు జానుతెనుగునే వుపయోగించారు. భాషను రచనా ప్రక్రియను, వస్తు విషయాన్ని ప్రజలకు సన్నిహితంగా తెచ్చి వాటిపై దేశీయతా ముద్ర వేశారు. వీరి కవిత్వం, భక్త్యావేశంతో కొనసాగి శైవమత ప్రచారానికి తోడ్పడింది. కాబట్టి వైదిక మత వునరుద్ధరణకు తానుకూడా శివకవుల మార్గాన్నే అనుసరిస్తే తన దీక్ష ఫలించగలదని విశ్వసించి బాషావస్తు ప్రక్రియాదుల్లో దేశీయతా ముద్రతో సంకీర్తన రచన గావించాడు అన్నమయ్య.

అన్నమయ్య - కన్నడ హరిదాసులు :

కన్నడ హరిదాస వాఙ్మయంలో శ్రీపాదరావులు, ప్యాసరాయలు, పురందర దాసు, కనకదాసు గోపాలదాసు జగన్నాథదాసు మొదలయినవారు జానపద గేయాల

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితలు

ఆసరాగా ద్వైత మత సిద్ధాంతం ప్రచారం చేశారు. నిత్య వైమిత్తిక పూజాదుల్లో సంస్కృతంతో సమానంగా వాటికి ప్రతిపత్తి కల్పించారు. దీసిపల్ల భాషకు గౌరవం, సమాజంలోని వారి కందరికి ప్రాధాన్యం, సిద్ధాంత ప్రచారానికి అనుకూల వాతావరణం ఏర్పడింది.

అన్నమయ్య - ఆశ్వురులు :

తమిళదేశంలోనే విశిష్టాద్వైతం వుట్టింది. ఆ మత ప్రపర్యకులు రామానుజుల వారు వైష్ణవులకు నాలాయిర దివ్య ప్రబంధం పవిత్ర గ్రంథం. దేవాలయాల్లో సంస్కృత భాషలో సాగే పూజా కార్యక్రమాలకు సమానమయిన గౌరవం నాలాయిర దివ్య ప్రబంధ పఠనానికి వుంది వైష్ణవమంతా తిరునామం చుట్టూ పరిభ్రమిస్తు వుంది. అన్నమయ్య వైష్ణవాలయాలలో సాగే నాలాయిర దివ్య ప్రబంధ పఠనానికి ఆకర్షితుడై తెలుగులో కూడా తత్తుల్యమయిన పవిత్ర మత ప్రచార యోగ్యమయిన గేయ సంకలనం వుంటే బాగుంటుందనే దీక్షతో అన్నమయ్య ఈ కీర్తనలు ప్రాసె వుండవచ్చు శ్రీరంగ పట్టణంలో సాగే దివ్య ప్రబంధ పఠనమే శ్రీ పాదరాయల వారికి కన్నడ సంకీర్తనల సృష్టికి కారణమయిందనే వాదాన్ని ఇక్కడ సమన్వయించుకోవచ్చు.

ఇంక అన్నమయ్య జీవితచరిత్ర విశేషాలు అనే అంశం రెండవ ప్రకరణంలో ప్రస్తావించబడుతుంది.

‘పావనములు హరి భక్తి వి
భావనములు సర్వ మంత్ర పరమ రహస్యో
ద్భావనములు గాయక సిక
రావనములు తాళ్ళపాక యన్నయ పదముల్’

సంఖ్యాసూచి :

1. సారంగ వాణి పద సాహిత్యం - ‘అభినందన’, పు. 9
2. అన్నమాచార్యుని కవిత (వాణి 22-7-55)
3. కీర్తన కారకు, పుట: 17

2. అన్నమయ్య జీవిత చరిత్ర

2. 1. జననం - బాల్యం :

ఆంధ్ర వాగ్గేయకారుల్లో ప్రసిద్ధుడయిన తాళ్ళపాక అన్నమయ్య జన్మస్థలం నేటి కడప జిల్లా రాజంపేట తాలూకాలోని తాళ్ళపాక అనే గ్రామం. ఈ గ్రామం పేరే వీరి వంశీయులకు ఇంటిపేరుగ నిలిచింది.

భారద్వాజున గోత్రుడయిన నారాయణ సూరికి, అతని ధర్మపత్ని లక్ష్మీమాంబ అనే పుణ్యదంపతులకు శ్రీ వెంకటేశ్వరస్వామి అనుగ్రహం వల్ల నందకాంశంలో క్రీ. శ. 1408 క్రోధి సంవత్సరం వైశాఖ శుద్ధ పూర్ణిమనాడు విశాఖ నక్షత్రంలో ఒక శుభలగ్నంలో అన్నమయ్య జన్మించాడు. వీరు నందవరీకులు. తల్లిదండ్రులు ఆగమోక్తంగా తమ కుమారునికి అన్నమయ్య అని నామకరణం చేశారు. అన్నమయ్య పురిటి ప్రాయం నుండి తిరుమలప్ప ప్రసాదమని చెప్పందే వుగ్గుపాలు కూడా త్రాగేవాడుకాదు. వెంకన్న పేరు వివరించి జోలపాట పాడందే నిద్రపోయేవాడు కాదు.

తల్లిదండ్రులు ఐదేండ్లు నిండిన తోడనే అన్నమయ్యకు ఉపనయనం చేసి గురువు దగ్గర విద్యాభ్యాసానికి చేర్చారు. అతడు ఏకసంఘాగ్రాహియై గురువు చెప్పిన పాఠాలు ఎప్పటి కప్పుడు వల్లించేవాడు. గురువు ఆశ్చర్య చకితుడై ఆ బాలునికి నేర్పించ వలసిందేమీలేదని గ్రహించాడు. అతని విద్యాభ్యాసం కేవలం శాస్త్రమర్యాదగానే సాగింది. దైవానుగ్రహం వల్ల షిష్యుని కరతలమలకం కావడంతో అతడు ఆడినమాటెల్ల అమృతకావ్యంగాను, పాడిన పాటెల్ల పరమగానంగాను మారింది.

2. 2 తిరుపతి యాత్ర - స్వామి దర్శనం :

ఎప్పుడూ భుజాన దండె తగిలించుకొని పాటలు పాడుకొంటూ ఉండే అన్నమయ్యను పిలిచి తల్లిదండ్రులు, అన్నవదనెలు అప్పుడప్పుడు పనులు చెప్పుతుంటే విసుక్కుకుండా చేస్తుండేవాడు. ఒకసారి పశువులకు గడ్డి తెమ్మని అడవికి పంపినపుడు అన్నమయ్య కొడవలితో పచ్చిక కోస్తున్నపుడు ఉన్నట్లుండి

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితలు

చిటికెనవ్రేలు తెగి బొటబొట రక్తం కారింది. ఈ అవస్థకు కారకులైన తల్లిదండ్రులపై తన బంధువులపై విరక్తి చెంది తనకెవ్వరూ లేరని నిశ్చయించుకొని శేషాదినాథుని సేవించి తరించాలని తిరుపతి వెళ్ళే యాత్రికుల వెంట నడిచి తిరుపతి చేరాడు. ఆయా దేవతలను దర్శించుకొంటూ అలిపిరికొండ దాటి మోకాళ్ళ పర్వతం చేరే సరికి మిక్కిలి ప్రయాస చెంది ఒక రాత్రిపై సొమ్మసిల్లి పడిపోయాడు. అప్పుడు అలమేలు మంగమ్మ తల్లిరూపములో ప్రత్యక్షమై బాలుని ఒడిలోకి తీసుకొని సేద దీర్చి పాయసాన్నం తినిపించి స్వామిని తెలుసుకొనే మార్గాన్ని సూచించి అంతర్ధానమయింది. జగన్మాత ప్రసాదంతో అన్నమయ్య పరమ సారస్వత పారీణుడై సహజ కవిత్యవాచా ప్రౌఢిమతో అలమేలు మంగమ్మపై ఆశుధారగా వేంకటేశ్వర మకుటంతో ఒక శతకాన్ని చెప్పాడు.

దేవి ఆదేశానుసారం చెప్పలు వదలి పెట్టి శేషశైలాన్ని ఎక్కుతూ చూడ వలసిన ప్రదేశాలన్ని చూసి ఆ రాత్రి అక్కడే గడిపి మరునాటి ఉదయం స్వామి పుష్కరిణిలో స్నానంచేసి నేరుగా వరాహస్వామిని దర్శించుకొని వేంకటేశ్వరస్వామి గుడికి వెళ్ళేటప్పటికి ఆలయం తలుపులు తాళం పేశారు. అన్నమయ్య ఆదేదనతో భావావేశం పొంది ఒక పద్యశతకంతో స్వామిని స్తుతించాడు. వెంటనే తాళాలు వీడి ఆలయం తలుపులు తమంత తామే తెరుచుకొన్నాయి వైఖానసులు అన్నమయ్య మహిమను కొనియాడి స్వామి డర్శనం చేయించి తీర్థప్రసాదాలిచ్చి ఆశీర్వదించారు.

అన్నమయ్య స్వామిని సేవించి ఒక పంచ తిన్నెపై ఆసీనుడై వున్నపుడు మన విష్ణుననే యతీంద్రుడు అతని దగ్గరకు వచ్చి తనకు స్వామి క్రిందటి రాత్రి స్వప్నంలో అన్నమయ్య రాకను గూర్చి తెలిపి పంచ సంస్కారాలు చేయమని ఉద్బోధించిన విషయాన్ని చెప్పి ముద్రాధారణాది పంచసంస్కారాలు నిర్వహించాడు నాటితో అన్నమయ్య అన్నమాచార్యుడయ్యాడు.

2. 3. తాళ్ళపాక ఆగమనం - గృహస్థాశ్రమ స్వీకారం :

అన్నమయ్య తిరుమలలో వైష్ణవుడై కాలం గడుపుతున్నపుడు కొంత కాలానికి తల్లిదండ్రులు అన్నమాచార్యుని వెతుక్కుంటూ తిరుమల చేరారు. దేవాలయం మండపంలో కూర్చొని తన్మయత్వంతో గానం చేస్తున్న కుమారుని చూసి సంతోష

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితలు

పడి తాళ్ళపాకకు రమ్మని తల్లి ప్రాధేయ పడింది. అన్నమయ్య తనకు స్వామి స్వప్నంలో కనబడి ఆజ్ఞ యిచ్చిన ప్రకారం గురువు దగ్గర సెలవు తీసుకొని తల్లి దండ్రుల వెంట తాళ్ళపాకకు తిరిగి వెళ్ళి అక్కడే కొన్నేళ్ళు గడిపాడు. అప్పుడు వారి తల్లి దండ్రుల ఆదేశం, భగవత్సంకల్పం వల్లను తిమ్మక్క, అక్కలమ్మ అనే కద్దరు కన్యలను అన్నమయ్య వివాహమాడి గృహస్థాశ్రమ ధర్మం నిర్వహిస్తూ భగవదారాధనలో సమగ్నుడయ్యాడు.

2. 4. నానాదేశ సంచారం :

అన్నమాచార్యులు స్వామివారు తనకు స్వప్నంలో కనబడి చెప్పిన ఆజ్ఞానుసారం రోజుకొక్క సంకీర్తన వెలయిస్తూ సంకీర్తన యజ్ఞం నిర్వహించేవాడు. ఊరూరు తిరుగుతూ ఆయా దేవాలయాల్లోని దేవుళ్ళను కీర్తిస్తూ పాటలు పాడేవాడు. ఇలా సంచరిస్తున్నప్పుడే శతకోప యతుల శర్తియుక్తులను గూర్చి విన్నాడు. అహోబిల క్షేత్రంలోని నృసింహస్వామి శతకోపముసీకి యతిరూపంలో ప్రత్యక్షమై త్రిదండాన్ని, నారసింహచక్రాన్ని బహూకరించి నామమంత్రాన్ని వుపదేశించి సన్యాసాశ్రమాన్ని అనుగ్రహించిన విషయం తెలుసుకొని ఆ మహనీయుడయిన శతకోపముసీంద్రుని వద్ద సకల వేదాంత సారాన్ని సమగ్రంగా అభ్యసించాడు.

2. 5. రాజాశ్రయం :

అన్నమాచార్యులు మానవజాతి కళ్యాణంకోసం వైష్ణవ తత్వాన్ని సంకీర్తనల ద్వారా ప్రచారం చేయసాగాడు అతని సంకీర్తన పద్ధతి జగన్మోహనమై ప్రసిద్ధి కెక్కింది. అతని హరి భక్తిని, సంకీర్తనల గానరక్తిని తలపోసి, తుంబురుడో, నారదుడో అని ప్రజలందరూ కీర్తింప సాగారు. ఆ వార్తలు విన్న కడప మండలం లోని టంగుటూరును పాలించే సాళ్ళ నరసింగరాయలు అన్నమాచార్యులను తన ఆస్థానానికి పిలిపించి సకల సదుపాయాలను కలుగజేసి తనకు తోడు నీడగా అక్కడే వుండమని ప్రార్థించాడు. వైష్ణవ ధర్మవ్యాప్తికి రాజాశ్రయం ఉపకరిస్తుందనే భావనతో అన్నమయ్య అందుకు సమ్మతించాడు.

ఒకరోజు ప్రభువు అన్నమాచార్యుని తన కొలువుకూటానికి ఆహ్వానించి మధురమైన ఒక కీర్తన పాడి వినిపించమని సభాముఖంగా ప్రార్థించడంతో అతడు

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితలు

రసరాగాలుట్టిపడేలాగా 'వేంకటపతి' మీద ఒక శృంగార పదాన్ని పాడాడు. ఆ పాట విని రాజు, సభలోనివారూ తన్మయులయ్యారు. ఆ పాటలోని కవితగానీ, శృంగార భావంగానీ కాళిదాసాది ప్రముఖ కవుల్లో కూడా కనిపించదని ప్రభువు కీర్తించి కాంచనాంబరాలతో ఘనంగా సత్కరించి తనమీద కూడా ఇలాంటి పాట ఒకటి పాడమని అన్నమయ్యను కోరాడు. అతడు వెంటనే హరిహరీ! అని చెవులు మూసుకొని నరహరిని కీర్తించే నా నాలుక నరుసే కీర్తించలేదని రాజును తిరస్కరించాడు. రాజు అవమానితుడై ప్రతీకార బుద్ధితో అతనికి మూరురాయరగండ సంకెల బిగించి చెరసాలలో త్రోయించాడు. అన్నమయ్య దీనుడై వేంకళ్ళయని గూర్చి ఒక పాట పాడేసరికి సంకెళ్ళూడి క్రింద పడ్డాడు. ఆ వార్తవిన్న రాజు ఉగ్రుడై మళ్ళీ తన సమక్షంలో సంకెల వేయించి అవహేళన చేశాడు. మహా భక్తుడయిన అన్నమయ్య అతని అజ్ఞానానికి నవ్వుకొని స్వామి మీద మళ్ళీ ఒక పాట పాడి బంధ విముక్తు డయ్యాడు.

సాళ్ళ నరసింహశాయలు తన తప్పిదాన్ని తెలుసుకొని అన్నమయ్యను అవతార పురుషునిగా భావించి అతని పాదపద్మాలకు ప్రణమిల్లి క్షమించమని దీనుడై పిలవించాడు. చిన్ననాటి నుండి తనకాశ్రయమిచ్చినవాడు కావడం వల్లను, గౌరవాభిమానాలు ప్రదర్శించినవాడు కావడం వల్లను అన్నమయ్య ప్రసన్నుడై అనుగ్రహించి భగవద్భక్తులను ఇంకెప్పుడూ అవమానించవద్దని, కృతయుగంలో ధ్యానానికి, త్రేతాయుగంలో క్రతువులకు, ద్వాపరంలో అర్చనలకు మెచ్చి పరమాత్ముడిచ్చే వరాలు కలియుగంలో కేవలం సంకీర్తనలకే ఇస్తాడని నరసింగ రాయలకు ఉపదేశించి తాను రాజాశ్రయాన్ని ఇష్టపడక మళ్ళీ తిరుమలకై తాన్నే చేరుకొన్నాడు.

తిరుమలలో ఉన్నప్పుడే కర్ణాటక సంగీత పితామహుడుగా ప్రఖ్యాతి చెందిన పురందరదాసు అన్నమయ్య మహిమలను, సంకీర్తనలను విసి అతనిని కలుసుకోవడానికి తిరుమలకు వచ్చాడు. అన్నమయ్య మూర్తీభవించిన స్వామి వారిలాగ కూర్చొని తంబుర మీటుతూ పాటపాడుతున్నాడు. పురందరదాసు ఆ సన్నివేశం చూస్తూ మైమరచి అప్రయత్నంగా అలాంటి పాటే పాడసాగాడు. వీరిరువురు కలుసుకొని ఒకరి మహిమలనొకరు కీర్తించుకొన్నారు. పురందరదాసు అన్నమా

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితలు

చాడ్యుని సాజాత్తు విష్ణువుగా బావించి స్తుతిస్తే అన్నమాచార్యులు పురందరదాసును శ్రీరంగ విట్టలుడుగా సంభావించి ఆశీర్వాదించాడు.

2. 6 అన్నమయ్య సంతతి - వారి రచనలు :

తాళ్ళపాక వంశానికి ప్రసిద్ధి తెచ్చినవాడు అన్నమయ్య. ఈ కుటుంబం లోని వారు మూడు తరాల వరకు కవిపండిత వాగ్గేయకారులుగా రాణించారు.

అన్నమయ్య వేంకటేశ్వర స్వామి ముద్రాంకితంగా ముప్పైరెండువేల శృంగార ఆధ్యాత్మ సంకీర్తనల్ని ద్విపద రామాయణం, సంస్కృత సంకీర్తన లక్షణం సంస్కృత వేంకటాద్రి మాహాత్మ్యం, శృంగార మంజరి, పన్నెండు శతకాలు, అనేక బాషల్లో ప్రబంధాలు రచించాడు. వీటిలో పదకొండు శతకాలు, ద్విపద రామాయణం, వేంకటాద్రి మాహాత్మ్యం, సంకీర్తనలక్షణం, అలభ్యాలు. ఒక శతకం, పన్నెండువేల శృంగార ఆధ్యాత్మ సంకీర్తనలు మాత్రం లభించాయి.

అన్నమయ్య మొదటి భార్య తాళ్ళపాక తిమ్మక్క. ఈమె సుభద్రా కల్యాణమనే మంజరీ ద్విపద కావ్యాన్ని రచించింది. ఇది ప్రకటించబడింది.

అన్నమయ్య పెద్దకుమారుడు తాళ్ళపాక నరసింగన్న. ఇతని కృతులు తెలియడంలేదు.

అన్నమయ్య రెండవ కుమారుడు తాళ్ళపాక పెదతిరుమలాచార్యుడు. ఇతని కృతులు - వేంకటేశ్వర వచనాలు, శృంగార దండకం, చక్రవాళ మంజరి, శృంగార వృత్త శతకం, వేంకటేశ్వరోదాహరణం, నీతి సీస శతకం, సుదర్శన రగడ, శ్రీ వేంకటేశ్వర సుప్రభాత స్తవం, భగవద్గీతానువాదం, రేఫ లకార సిర్ణయమనే లక్షణ గ్రంథం మొదలై నవి ప్రకటించబడ్డాయి. శృంగార, ఆధ్యాత్మ సంకీర్తనలు, ద్విపద హరివంశం, సంకీర్తన లక్షణ వ్యాఖ్య అలభ్యాలు.

పెద తిరుమలయ్య పెద్దకుమారుడు తాళ్ళపాక చిన తిరుమలాచార్యుడు ఇతని కృతులు - శృంగార, ఆధ్యాత్మ సంకీర్తనలు, అష్టభాషా దండకం, తెలుగు సంకీర్తన లక్షణం, ఇవన్నీ ప్రకటించబడ్డాయి.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

పెద తిరుమలయ్య నాల్గవ కుమారుడు తాళ్ళపాకి చిన్నన్న. ఇతని కృతులు అన్నమాచార్య చరిత్ర, పరమయోగి విలాసం, అష్టమహిషీ కల్యాణం, ఉషా పరిణయం మొదలైనవి. ఇవి కూడా ప్రకటించ బడ్డాయి.

చిన తిరుమలాచార్యుని కుమారుడు తాళ్ళపాక తిరుదేంగళప్ప. ఇతని కృతులు అమరుక మనే కావ్యానువాదం ప్రకటింపబడింది అమరుకానికి తెలుగు వ్యాఖ్య అయిన బాలప్రబోధిక మమ్మటుని కావ్య ప్రకాశికకు వ్యాఖ్య అయిన సుధానిధి ప్రకటింపబడలేదు.

అన్నమయ్య దౌహిత్రుడు - తిరుమలాంబా తిరుమల కొండయ్యార్యుల కుమారుడు రేవణూరి వేంకటాచార్యుడు. ఇతని కృతులు - శకుంతలాపరిణయం శ్రీపాద రేణుమాహాత్మ్యాలు.

అన్నమయ్య రోజుకొక్క కీర్తన వంతున 32 వేల కృతులు వ్రాసి తన సంకీర్తన యజ్ఞాన్ని పూర్తిచేసి వదకవితాపితామహుడు, సంకీర్తనాచార్యుడు ద్రాపిడాగమ సార్వభౌముడు అనే బిరుదాలతో ప్రఖ్యాతికెక్కి క్రీ. శ. 1503 దుందుభి సంవత్సరం ఫాల్గుణ బహుళ ద్వాదశిరాడు శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామిలో ఐక్యమయ్యాడు. తరువాతి వాగ్దేయకారులకు గురువయ్యాడు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల ప్రసిద్ధికి కారణమయిన అంశాల్లో ఒకటయిన జానపద గేయ ఫణితులు అనే అంశం మూడవ ప్రకరణంలో చర్చించబడుతుంది.

‘రంజనములు దుర్గుణ గణ.

భంజనములు విమల కమల భవ జనక గుణా

సంజనములు సుజ్ఞాన ధ

సాంజనములు తాళ్ళపాక యన్నయ పదముల్’

2. అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితుల్ని పరిశీలించడానికి ముందు వాగ్గేయకారుల లక్షణాల్ని పరిశీలించడం సమంజసం.

3. 1 వాగ్గేయకార లక్షణాలు :

వాక్కు సాహిత్యం యొక్క కూర్పు. గేయం సంగీతం యొక్క కూర్పు. సాహిత్యానికి పదం ప్రాతిపదిక. దీని గుణం భావం. అలాగే సంగీతానికి ప్రాతిపదిక స్వరం. దీని గుణం నాదం. అందువల్ల భావ ప్రధానమయిన పదాన్ని నాద ప్రధానమయిన స్వరాన్ని కూర్చి ధాతు మాతువుల్ని గీతంగా కూర్చే వాడే వాగ్గేయకారుడు. ఇతనికే ఉభయకారుడు, బయకారుడు అనేపేర్లు.¹ సుశబ్దాపశబ్ద వివేచనం, మార్గ దేశిచ్ఛందో భేదాల వివేచన రసభావ పరిజ్ఞానం నృత్య గీతవాద్యాల్లోనేర్పు, గాత్ర మాదుర్యం కలిగి వుండడం, గాన పద్ధతుల్లోని యాసల్ని తెలుసుకొని వుండడం మొదలయినవి వాగ్గేయకారుల లక్షణాలు.²

3. 2. వాగ్గేయకారులు - వర్గీకరణ :

వాగ్గేయకారులకున్న సంగీత సాహిత్య పరిచయాల్ని బట్టి వుత్తమ, మధ్యమ, అధములని మూడు రకాలుగా వర్గీకరించడం ఒక పద్ధతి.

సంగీత సాహిత్యాలలో నిష్ణాతుడయినవాడు ఉత్తముడు. సంగీత రచన బాగా చేయగలిగి మాటల కూర్పులో మందుడయితే మధ్యముడు. ధాతు మాతువుల రెండింటి రచన తెలిసీ ప్రబంధాల్లో ప్రౌఢి తేని వాడు కూడా మధ్యముడే అవుతాడు. మాటల కూర్పులో నేర్పరీ, సంగీత రచనలో మందుడూ అయితే అధముడు. సంఖ్యా దృష్టితో వాగ్గేయకారుల్ని గణించడం ఒక పద్ధతి. పల్లవి - గోపాలయ్యర్ కొన్ని రచనలే చేశాడు. త్యాగయ్య, 24 వేల కృతులు వ్రాశాడు. షేత్రయ్య 4, 100 పదాలు వ్రాశాడు. పురందరదాసు 4,75,000 పదాలు వ్రాశాడు. తెలుగు వాగ్గేయకారులలో రాశిలోను, వాసిలోను మించే విధంగా అన్నమయ్య 32 వేల కీర్తనలు

అన్నమయ్య సం కీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితలు

వాళాడు. ఇతరుల రచనల్లోలేని విధంగా ఆధ్యాత్మ సంకీర్తనలు, శృంగార సంకీర్తన లనే విభాగం తాళపాక కవుల రచనల్లోనే కనిపిస్తుంది.

రచనా వైవిధ్యం బట్టి వాగ్గేయకారుల్ని గౌరవించడం మరో పద్ధతి. కేవలం కృతుల్ని మాత్రమే కాకుండా శతకాలు, నాటకాలు, లక్షణ గ్రంథాలు వ్రాయడం వాగ్గేయకారుల బహుముఖ పాండిత్యాన్ని స్పష్టం చేస్తుంది. త్యాగయ్య ప్రహ్లాద భక్త విజయమనే అయిదంకాల నాటకాన్ని, నౌకాచరిత్రమనే గేయ నాటకాన్ని, సీతారామ విజయమనే నాటకాన్ని వ్రాశాడు. అన్నమయ్య 12 శతకాలు, సంస్కృత సంకీర్తన లక్షణం, ద్విపద రామాయణం, సంస్కృత వేంకటాచల మహాత్మ్యం మొదలయినవి వ్రాశాడు. లక్షణ కారుడు, లక్ష్యకర్త కావడం అన్నమయ్య ప్రత్యేకత.

సంగీత సాహిత్యాలలో వాగ్గేయకారుల ప్రతిభావ్యుత్పత్తుల్ని బట్టి వారిని సహజ వాగ్గేయకారులని, సంపాదిత పాండిత్య వాగ్గేయకారులని వర్గీకరించవచ్చు. అన్నమయ్య బాల్యంనుండి కూడా వేంకటేశ్వరుని మీది ఆపాత మధురంగా పాటలు పాడేవాడని అన్నమాచార్య చరిత్ర నిరూపిస్తుంది.⁴ కాబట్టి ఇతడు సహజ వాగ్గేయకారుడు. నేడు ఇతని సంకీర్తనలు తిరుమల తిరుపతి దేవాలయాలలోను, తదితర దేవాలయాలలోను పాడబడుతున్నాయి. సుప్రసిద్ధ సంగీత శాస్త్ర కళాకారులు కచ్చేరీలు చేస్తున్నారు. అభినయాత్మకమైన కీర్తనలకు నృత్యకళాకారులు నృత్య పదార్థాలు చేస్తూ సభికుల్ని రంజింప చేస్తున్నారు. లలిత సంగీత గాయకులు కీర్తనల్లోని జానపద గేయాలను పాడి నలుదిశలా వ్యాపింపజేస్తున్నారు.

సంగీతం కళాత్మక సంగీతమని, పవిత్ర సంగీతమని, నృత్య సంగీతమని, జానపద సంగీతమని నాలుగు రకాలు. సహజంగా ఒక్కొక్క వాగ్గేయకారుడు ఒక్కొక్క రకమయిన సంగీతానికి తన కృతులలో ప్రాధాన్యమిస్తాడు. అన్నమయ్య తన సంకీర్తనలలో అన్ని రకాలైన సంగీత రీతులకు ప్రాధాన్యమిచ్చాడు.

జానపద గేయ వరుసల విభాగం :

వాగ్గేయకారుల లక్షణాలలో దేశీ రాగాలను గూర్చిన విశేష జ్ఞానం కలిగి వుండడం, గాన పద్ధతిలో యాసలు తెలుసుకొని వుండడం అనేవి చేరతాయి. కాకుండా గూర్చి రజనీకాంతరావుగారు—

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితలు

“కామవంటే ఛాయ అని వ్యాఖ్యాత లన్నారు. అంటే గాన పద్ధతిలోని ‘యాస’ అని మనం చెప్పుకోవాలి. ఈ యాసలు ఆరు విధములుగా ఉండవచ్చు. స్వరకాకు ప్రత్యేకం స్వరములకే సంబంధించిన యాస. ఏ స్వరమును ఏ స్థానములో ఏ విధముగా పెట్టవలెనో ఆ యాస అన్న మాట. రాగకాకువు అనగా ఆయా రాగములకు ప్రత్యేక లక్షణమై స్వరూప సిర్దేశకమయిన యాస. అన్యరాగ కాకువు అంటే - కొన్ని రాగాలలో తదితర రాగములకు చెందిన సంగతులు ప్రయోగించడానికి వీలు కలిగినపుడు అలా ప్రయోగించినపుడు కలిగే ప్రత్యేకపు యాస. ఆ దేశాలలో ఒక్కొక్క రాగాన్ని వేర్వేరు యాసలలో పాడవచ్చు. ఆ ప్రశంస వచ్చినపుడు ఆ యాస లోని తేడాను ‘దేశకాకు’ వంటారు. పాడే గాత్రము పురుషుడో, స్త్రీయో అందులో ఒకే లింగమునకు చెందినవారిలో సన్న గొంతో గొడ గాత్రమో ఆ వ్యత్యాసాన్ని సిర్దేశించే యాసను శైత్రకాకు వంటారు. ఒక్కొక్క జంత్ర వాద్యమునకు ప్రయోగించే పద్ధతిని బట్టి వేర్వేరు యాసలు కలుగుతాయి కనుక ఆ యాసను యస్త్రకాకువంటారు”⁵ అని విశదపరచారు. ఆయా దేశ భాషలకు ప్రత్యేకమయిన కాకువులుంటాయి. అందువల్ల వాటికి సరి అయిన సంగీత రచన ఆదేశంలోని దేశి గాన పద్ధతిలో జరిగినపుడే ఆ దేశ ప్రజలకు ఆస్వాద యోగ్యం అవుతుంది. దీనివల్ల ఒకదేశంలోని సంగీత ఫణితిలోను, మరో దేశ భాషలోను, గేయాన్ని రచించినట్లయితే యాస అతకకుండా విరసంగా ఉంటుందని రజనీకాంత రావుగారి అభిప్రాయం.⁶ ఈ లక్షణాలు జానపద గేయ ఫణితుల్ని ఆసరగా తీసుకొని రచనలు సాగించే వారికి చక్కగా అన్వయిస్తాయి. అన్నమయ్య సంకీర్తనలలో జానపదగేయ వరుసలు రెండు రూపాల్లో కనిపిస్తాయి. వాటినే అనుకరణాత్మకాలు, అనుసరణాత్మకాలు అని వర్గీకరింపవచ్చు.

3. 3. జానపదగేయ వరుసలు - అనుకరణాత్మకాలు :

జానపదుల వ్యవహారంలో బాగా నాటుకొని పోయి విస్తృత ప్రచారం పొందిన ఫణితుల్ని అనుకరిస్తూ వ్రాసినవన్నీ ఈ విధజనలో చేరతాయి. అంటే అన్నమయ్య పాటలకు జానపద గేయ వరుసల్ని గూర్తించ వచ్చని అభిప్రాయం. పీటిలో మేలుకొలుపులు. సువ్విపాటలు, అల్లో నేరెళ్ళు, గొబ్బి పాటలు, జాజర పాటలు, సోది

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితలు

పాటలు, తాత్విక గేయాలు, తందాన పాటలు, కోలాటం, ఏలపాటలు, దశావతారాల పాటలు, చందనామ పాటలు, శోభనపు పాటలు, ఉయ్యాల, హారతి. నివాళి, ధవళ, లాలి, జోల, మంగళ గీతాలు మొదలయినవి చేరతాయి

3. 3. 1. మేలుకొలుపు పాటలు :

స్వామివారికి జరిగే అంగరంగ వైభోగాల్లో ప్రభాతసేవ మొదటిది. ఆ సేవలో మొదటిది మేలుకొలుపు పాడడం. దీనినే సుప్రభాత సేవగా జరపడం దేవాలయాలలో సంప్రదాయంగా నేటికీ నిలిచి వుంది. తమ ఇష్టదైవాన్ని మేలుకొలిపి ఆపై కైంకర్యాదులు నిర్వహించడం ఆచారం. దీనినే పాల్కురికి సోమనాథుడు 'ప్రభాత పదాలు' అన్నాడు. ఈ పదాలు కాలక్రమంలో రాజులు, సామాన్య జనుల్ని శిశువుల్ని మేలుకొలిపే రీతులలో పరిణతి పొందాయి.

ఆచార్య బిరుదురాజు రామరాజుగారు మేలుకొలుపు పాటల్ని గూర్చి-
“వైష్ణవ పరమగా నున్న మేలుకొలుపులందు సాధారణముగా కృష్ణ సుద్ధేశించిన వానిలో మధుర భక్తి గాన్పించును. సాధారణముగా నీ మేలుకొలుపులు ప్రాసిన వారందరును కొంత సాహిత్య జ్ఞానము కలవారే. యతిప్రాసాది నియమములు చక్కగా పాటింపబడుటయే గాక శబ్దాలంకారములు, ప్రౌఢపద బంధములును వీనిలో నక్కడక్కడ కాననగును.

ప్రాతః కాలమున పల్లెపట్టులండిప్పటికిని ప్రాతర్వేశల పూజారులు మందిరము లందును, స్త్రీలు చల్ల చేయుచునో, ఇల్లలుకుచునో, పురుషులు కార్యములు దీర్చు కొని తమ ప్రక్కల పైననే కూరుచుండియో, భూపాల రాగములందు భగవంతుని విభూతిని కొనియాడి తమ యాత్మలను, ఇరుగు పొరుగు సోమరులను మేల్కొల్పె దరు,⁷ అని వివరించారు.

ఆచార్య తామాటి దొణప్పగారు-

“అనంద భైరవి, ముఖారి, రేగుప్తి రాగాలు కూడ మేలుకొలుపులలో అప్పు డప్పుడు వాడుక చెయ్యడం లేకపోలేదు” అని తెలియ జేశారు.

కృష్ణశ్రీగారు-

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

“భూపాలం జానపద రాగము, ‘బొళి’ పండిత గాయకుల రాగము”⁹ అని పేర్కొన్నారు.

ఆచార్య యస్వీ జోగారావుగారు-

“ఇదియొక వైతాళిక గీతము. చిర ప్రసిద్ధమైనది యక్షగానములందు దలచుగనే కన్పట్టుచుండును. తలుచు దేశాక్షి, మలహరి, నేవగాంధారి, బైరవి, బొళి సౌరాష్ట్ర మొదలయిన ఉదయ రాగాలలో ఉండును. భూపాలరాగముతోడి దాని అనుబంధము కడు ప్రసిద్ధము”¹⁰ అని అభిప్రాయ పడ్డారు.

శ్రీమతి ఎస్ లక్ష్మీనరసమ్మగారు-

“తెల్లవారు జామున ప్రకృతి యంతయు ఆహ్లాదకరముగ నుండి మనసున కుత్తేజమును కలిగించు చుండును. అటువంటి ప్రశాంత సమయమున స్త్రీలు తమ వంటరితనము తెలియ రాకుండుటకును, తాముచేయు పని యందలి కష్టమును మలుచు టకును పాటలు పాడుకొనుచుందురు. విషయమును బట్టి వీనిని పది విధములుగ విభజింపవచ్చును. సేవాభావమును వ్యక్తము చేయునవియును, తమ్ము రక్షింపుమని ప్రార్థింపునట్టివియును, స్తోత్రరూపముగ నున్నవియును, జీవిత గాథలను తెలుపు నవియును, వర్ణనాత్మకముగ నున్నవియును, శృంగార పరమగునవియును, మధుర భక్తి పూరితములును, వేదాంత పరముగ నున్నవియును, పదినగారిపై రచింపబడిన హాస్యపు మేలుకొలుపులును, దేశభక్తి మేలుకొలుపులును గలవు”¹¹ అని అన్నారు.

పై అభిప్రాయాలవల్ల తేలిన అంశాలు :

ప్రాతః కాలములో పాత్యుని లీలావీభూతిని కొనియాడడం మేలుకొలుపుల మొదటి లక్షణం. పూజా కార్యక్రమాలలో కూడా పాడడం రెండవ లక్షణం. పాదాడిలోను లేక పాదాంతంలోను ‘మేలుకో’ అనే మాట ఆవృత్తి కావడం మూడవ లక్షణం. వీటిని ఎక్కువగా భూపాల రాగంలో పాడతారనడం నాల్గవ లక్షణం.

లోక వ్యవహారంలోని మేలుకొలుపులు :

వీటిని శివోద్దిష్టాలు, కృష్ణోద్దిష్టాలు, పరబ్రహ్మోద్దిష్టాలు, అంబోద్దిష్టాలని వర్గీకరించవచ్చు

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

శివోద్దిష్టాలు :

“శివశివ మేలుకొనవె

అరయ కజ్జానంపు తిమిరము నణగి నరులను
జార చోరులను సొరడి అవగుణ తారవళులు

సొంపు వెడలన్ ||శివశివ||

అమల నాధారంపు కమలము లారు వికసించెన్
అమిత చిత్కిర నక్షరములను తత్త్వభూములు
తక్షకులొదవెను క్రమముతో

యేగంటి లింగము గానబడియెన్ ||శివశివ|| 12

శృష్టోద్దిష్టాలు :

“కేశవ యని నిన్ను వాసిగ భక్తులు

వర్ణింపుచున్నారు మేలుకో

వాసవ వందిత వసుదేవ నందన

వైకుంఠవాసుడ మేలుకో

నారాయణ నిన్ను నమ్మిన భక్తుల

కరుణ బ్రోవ వేగమేలుకో

శరణన్న రక్షణ బిరుదు నీకున్నది

శశిధర సన్నత మేలుకో” 13

పరబ్రహ్మోద్దిష్టాలు :

“మేలుకొనవే రాజహంసా

మేలుకొను చైతన్యమా

మేలుకొనవే శుద్ధ నిరయా

మేలుకో గదవె జీవామేలుకో” 14

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

అంభోద్దిష్టాలు :

“అమ్మా సీతమ్మా మాయమ్మా
ముద్దుల గుమ్మా
అమ్మ బంగరు బొమ్మ లెమ్మా !
అమ్మ రో యిమ్మాగ
అరుణోదయం బాయే
అమ్మల గన్నమ్మ లెమ్మా :
భక్తాలందరు లేచి
ప్రార్థించుచున్నారు
భక్త పరాధీన లెమ్మా !
భక్త శిఖామణి
పావని అరుదెంచె
ముక్తి ప్రదాయినీ లెమ్మా :”15

అన్నమయ్య మేలుకొలుపు కీర్తనలు :

ఇప్పటి వరకు ప్రకటించబడిన ఇరవైతొమ్మిది సంపుటల్లో లభ్యమయిన
మేలుకొలుపు పాటల్ని మూడు రకాలుగా వర్గీకరింపవచ్చు. నిర్దిష్ట దేవతాత్మకాలు
వస్తాశీలాలు : ఆవృత్తి పదాశీలాలు.

నిర్దిష్ట దేవతాత్మకాలు :

అన్నమయ్య పేంకటేశ్వరస్వామి భక్తుడు అతడు తిరిగిన డివ్యదేశాలెన్నో.
ఆయా డివ్య దేశాల్లోని అర్చావతార మూర్తుల్ని ఉద్దేశించి మేలుకొలుపులు పాడాడు.
కనుక పీఠిసి నిర్దిష్ట దైవగతమయిన మేలుకొలుపులుగా చెప్పవచ్చు. లేదా మూడవ
చరణంలో పేంకటేశ్వరానుబంధం వుండడం వల్ల పేంకటేశ్వర ప్రభాత సేవగా
కూడా చెప్పవచ్చు. కాని ప్రధానంగా చెప్పబడిన మూర్తులనే యిక్కడ గ్రహించడం
జరుగుతుంది.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

విష్ణాత్మకాలు :

భూ పా ల ౧

మేలుకొనవే భూలలనాధిప భోగిశయన ॥పల్లవి॥

లేదు వేదవిధి లేశమును

మేడిని భరమై మించినది

పాదుపడదు చూపరకు దువి

గాదిలి సుతుపై గనలె జనకుఁడు ॥మేలు॥

కనకము చవి చెడెఁ గడుఁ గడును

ఘన నృప బాధలు గడిమినవి

దనుజారి కతివలు దలకెదరు

ఎనయ బలాధికులెవ్వరు లేరు ॥మేలు॥

అసుర సతుల పుణ్యము ఘనము

కిస (సిరి) రిమసఁగెడి కలికాల మహిమ

పసగల వేంకటపతి యిఁకను

వసుధ లోని నెవ్వగ లుడుపఁగను ॥మేలు॥

(11-2-21)

ఈ కీర్తనల్లో దేవాధి దేవతలు పొలకడలిలో విష్ణువు దగ్గరికి చేరి స్తుతించినట్లు కనిపిస్తుంది కనుక ఇది విష్ణాత్మక ప్రభాత పదమనవచ్చు.

కృష్ణాత్మకాలు :

భూ పా శం

మేలుకో శృంగార రాయ మేటి మదన గోపాల

మేలుకో నాపాల ముందిన నిధానమా ॥పల్లవి॥

సందడిచే గోపికల జవ్వన వనము లోన

కందువం దిరిగే మదగజమవు

యిందుముఖి సత్యభామ హృదయ పద్మము లోని

గంధము మరిగినట్టి గండుతుమ్మెదా

అన్న సుయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

గతిగూడి యక్కిణి కౌగిటి పంజరములో

శతిమద్దు గురిసేటి రాచిలుకా !

సతులు పదారువేల జంట కన్నుల గలువల

కితవై పొడమిన నాయుండు బింబమా !

వరుసం గొంనిలోని వారి చన్నుల గొండలపై

సెరతి వాలిన నానీలమేఘమా

శిరి సుధమున మోచి శ్రీవేంకటాద్రి మీద

గరిమ వరములిచ్చె కల్పతరువా ! (2-224)

ఈ కీర్తనలో మదనగోపాల, నత్కభామ, యక్కిణి, పదారువేల సతులు మొదలయిన వారి ప్రస్తావన వుండడం వల్ల ఇది కృష్ణాత్మక ప్రభాతపదమని చెప్పవచ్చు. లేదా మదనగోపాల విగ్రహమున్న ప్రదేశంలోని దేవునిగూర్చిన మేలుకొలుపయినా గావచ్చు.

చేంక టేశ్వరాత్మకాలు :

‘భూపాలం’

“విన్నపాలు వినవలె వింతవింతలు ||పల్లవి||

పన్నగపు దోమతెర పై కెత్తవేరియ్యా ||అనుపల్లవి||

తెల్ల వాడె జామెక్కె దేవతలు మునులు

అల్లనల్ల నంత నింత నడిగో వారే

చల్లని తమ్మిరేకుల సారసపు గన్నులు

మెల్లమెల్ల న విచ్చి మేలుకొన వేరియ్య ||విన్న||

గరుడ కిన్నర యక్ష కామినులుగములే

చిరహృగీతముల వింతలాపాల

పరిపరి విధముల బాదేరు నిన్నడివో

సిరిమొగము దెరచి చిత్తగించవేరియ్యా ||విన్న||

పొంకపు శేషాదులు తుంబురు నారదాదులు

పంకజ భవాదులు నీ పాదాలు చేరి

అంకెల నున్నారు లేచి అలమేలుమంగను

చేంకటేశ్వరా రెప్పలు విచ్చి చూచి లేవయ్య ||విన్న|| (14-25)”

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఈ కీర్తనలో అలమేలుమంగ ప్రసక్తి వుండడం వల్ల ఇది వేంకటేశ్వరాత్మక ప్రభాత పదంగా చెప్పవచ్చు.

వస్త్రాశ్రితాలు :

అన్నమయ్య మేలుకొలుపు కీర్తనల్లోని వస్తువు రెండు రకాలు. మేలు కొలుపు ఉదయం పూటనే (బ్రాహ్మముహూర్తంలో) పాడబడేవి కనుక వీటిలో ప్రాతః కాల వర్ణనలుండడం సహజం.

భూపాలం

మిన్నక వేసాలు మాని మేలుకోవయ్యా
సన్నల నీ యోగనిద్ర చాలు మేలుకోవయ్యా ||సర్ల||

ఆవులు వేయలకుఁగా నజబీబిదుకవలె
గోవిందుడ యింక మేలుకొనవయ్యా
అవలీవలి పడుచులాటలు మరిగివచ్చి
త్రోవగాచుకున్నారు ప్రొద్దున మేలుకోవయ్యా ||మిన్న||

వాడల గోపికలెల్లా వచ్చి నిన్ను ముద్దాడఁ
గూడియున్నారీ మేలుకొనవయ్యా
తోడనే యశోద్ధగిన్నెతోఁ బెరుగువంటకము
యీడకుఁదెచ్చి పెట్టెనిక మేలుకోవయ్యా ||మిన్న||

పిలిచీ నంద గోవుఁడు పేరుకొని యదె కన్నుఁ
గొలుకులు విచ్చి మేలుకొనవయ్యా
అలరిన శ్రీ వేంకటాద్రి మీఁది బాలకృష్ణ
యిల మామాటలు వింటి విఁక మేలుకోవయ్యా ||మిన్న||

(1-374)

ఈ కీర్తనలో స్త్రీలు పాలు పితకడానికి వేచి వుండడం, గోపికలు బాలకృష్ణుని ముద్దాడడానికి రావడం, యశోద పెరుగువంటకాన్ని తెచ్చిపెట్టడం, నందగోవుడు పేరుపెట్టి పిలివడం మొదలయిన ప్రాతఃకాల కార్యక్రమాదులు వర్ణించబడ్డాయి.

రెండవది సంయోగ వియోగ శృంగారానుబంధి కావడం.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

భక్తి సిద్ధిదాల్లో మధుర భక్తి ఒకటి తన్ను నాయకగా బావించుకొని రమాత్మునిలో నాయక బావముంచి తపించడం ఇందులోని ప్రధానాంశం. ఈ నాయకానాయక భావాన్ని పర్ణించేటప్పుడు కవి కొన్ని సమయాల్లో తానే నాయకగా వ్యవహరిస్తాడు. కొన్నిసార్లు కేవలం ద్రష్టగా నలుస్తాడు. ఈ మధుర భక్తిలో సంయోగ వియోగ శృంగార అనుభవాలు కూడా వుంటాయి.

కాంబోది - ఏక తాళి

బారపు టూర్పులతోబావళించీని వీడె
కూరిసి సతులు మేలుకొలుపరమ్మా ||పల్లవి||

వేగినంతకు నితఁడు వెలఁదులతోడి రతి
భోగించి వచ్చి నిద్రవోయీని
సోగ కనురెప్పలు మూసుక యిప్పుడెంతేసి
జాగరపుబతి తొడ చరచరమ్మా ||బార||

వొప్పైన సతులతో వుదరము లోపల
యిప్పుడు నితఁడు సుఖియించీని
దప్పిదేరు తనమోముదమ్మితోడనిదె వీడె
పుప్పవడముగఁబాదాలో తరమ్మా ||బార||

సరుగున మేలుకొని సరసపుఁగొఁగిట
గరగరికెల నెన్నుఁగలసీని
అరవిరి సురమున అలయుచును వీడె
తిరువెంకట పడిదెలుపరమ్మా ||బార|| (12-328)

ఈ కీర్తనలో సంయోగ శృంగార చేష్టలు వర్ణించబడ్డాయి.

భూపాలం

పొలయలుక నిడ్డరులు భోగించ చొరకొంటి
అలరవడి మేత్కొనవె అఖిలేశ్వర ||పల్లవి||

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

తరుణిమైనపుడె పరితాప సూర్యుడు వొడిచె
వరుసఁ జెలికన్నుఁగలువలు మొగిచెను
మరుని సాయకపు తామరలు వడి వికసించె
కరుణతో మేల్కొనవె కమలేశ్వర

కాత సిట్టూర్పులను గాలియును నగ్నియును
వంత చెమటల వాన వరుణుండును
వింతలుగ నిన్ను సేవించు మనియున్నారు
పంతమున మేల్కొనవె పరమేశ్వర

ఒడికముగ జెన నుదయరాగము వొడమె
వెడలెనదె పలుకు గోవిలరవములు
పడతిఁ గూడితివి రతి పరవశంబిఁకనైన
కడఁగి మేల్కొనవె వేంకట రమణుడ (4-173)

వేంకటేశ్వరుని కామించి విరహానికి గురి అయిన ఒక నాయక స్థితిని తన చెలికత్తె నాయకునితో విశదపరచే విధంగా ఈ కీర్తన సాగింది. నాయక విరహావస్థలో ముసిగి రేయీ పగలుగా వ్యధపడుతుంటే ఏమాత్రం డిగుల్లేకుండా నిద్రపోవడం న్యాయంకాదనే దృష్టి ఈ కీర్తనలో ప్రతిపాదించడం జరిగింది. పరితాప సూర్యుడు, చెమటల వానవరుణుడు మొదలయినవి నాయక విరహావస్థను విశదం చేస్తున్నాయి. అంతేగాకుండా సూర్య, చంద్ర, అగ్ని, వరుణాదుల ప్రసక్తి పరోక్షంగా చెప్పడం జరిగింది.

ఆవృత్తి పదాశ్రితాలు :

ప్రభాత పదాల్లో 'మేలుకో' అనే మాట ఆవృత్తి అవుతుంది. ఇది పల్లవిలో కావచ్చు చరణాల్లో కొన్ని పాదాంతాల్లో కావచ్చు. లేదా చరణం చివరగాని రావచ్చు. పల్లవిలో మేలుకొలుపు చెప్పడం :

'మేలుకొనవే భూరినాదిప భోగిశయన' (11-2-21)

'ఎందఁక నిద్రనీకిదె తెల్లవారె గదె
యిందిరా రమణ నీవిటు మేలుకొనవే' (17-202)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

చరణాల్లోని కొన్ని పాదాంతాల్లో మేలుకొలుపు చెప్పడం :

భూ పా శం

మేడిని జీవులఁగావ మేలుకోవయ్యా
నీ దయే మాకెల్ల రక్ష నిద్ర మేలుకోవయ్యా ||పల్లవి||
తగుగోపికల కన్నుఁదామరలు వికసించె
మిగుల సూర్య నేత్రుఁడ మేలుకోవయ్యా
తెగువ రాక్షసులునే తిమిరము విరియఁగ
నెగడిన పరంత్యోతి నిద్రమేలుకోవయ్యా ||మెడి|| (1-377)

చరణాంతంలో మేలుకొలుపు చెప్పడం :

భూ పా శం

హరికృష్ణమేలుకొను ఆదిపురుషా
తరువాత నామోము తప్పకిటు చూడు ||పల్లవి||
కనుదెరవు నా తండ్రి కమలాపుడుదయించె
వనితమొక మజ్జనము వడిదెచ్చెను
మొనసే మీ తండ్రియిదె ముద్దాడఁజెలఁగీని
దనువాంతకుండ యిఁకఁదగ మేలుకోవే ||హరి|| (9-254)

ఇదిగాక 'మేలుకో' అనే మాట అవ్యతి లేని ప్రభాత పదాలుకూడా అన్నమయ్యలో ఉన్నాయి.

ధ న్నా సి

ఉప్పవడము గాకున్నారందరు
యెప్పుడు రేయి నీకెప్పుడు పగలు ||పల్లవి||
కన్నుల చంద్రుఁడును కమలమిత్రుఁడును
వున్నతి సివి నీకుండఁగను
వెన్నెల యెండలు దెలయఁగ మిత్రొక్కను
దెన్నఁడు నిద్దుర యెన్నఁడునీకు ||ఉప్ప||

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

కందువ సతికనుగలువలు ముఖార
విందము నిదివో వికసించె
ముందర సిద్ధుర మొలచదు చూచిన
విందగు నీ తెలికికెదుదయేది ||ఉప్ప||

తమము రాజసము తగు సాత్వికమును
నమరిన నీమాయారతులు
కమలాధిప వెంకటగిరీశ నిన్ను
ప్రమదము మఱపునుబైకొటెట్లా ||ఉప్ప|| (1-148)

ఈ కీర్తనలో పల్లవిలోగాని పాదాంతంలోగాని చరణాంతంలోగాని 'మేలుకో' అనే పదంలేదు. కాని సూర్య చంద్రులే కప్పులుగా కలిగిన దేవునికి పగలురాత్రి అనే భేదం లేదని అందువల్ల నిదరపోవడం మెల్కొనడం వంటివి లేవనే విశేషార్థాన్ని కవి వ్యంజింపజేశాడు.

3. 4. సువ్విపాటలు :

ధాన్యం దంచేటప్పుడు ఉచ్చాస నిచ్చాసాలు త్వరితంగా జరుగుతాయి. అప్పుడు వారికి శ్రమ అధికంగా వుంటుంది. ఆ శ్రమను తగ్గించుకోవడం కోసం 'ఇన్, ఇన్' అంటుంటారు. ఈ ధ్వన్యనుకరణ శబ్దమే పోటువేసే పూపులో సువ్విగా మారుతుంది. ఈ మాట వూతగా గల్గిన పాటలే సువ్విపాటలు.

నన్నెచోడుడు కుమార సంభవంలో సువ్వి పాటల్ని గూర్చి "శబర కామిని యోర్తు పటికపురోల మువ్వెదురు బ్రాతొగి బోయుచు గోరు కొమ్ము రొకటగొని దంచుచు రసోత్కటముగ" (8-47) పాడినట్లు వర్ణించినాడు. పాల్కురికి సోమన బసవ పూణంలో "రొకటి పాటలట్లు వేదములు" (పు. 212) అని పేర్కొన్నాడు విన్నకోట పెద్దన తన ఐవ్యాలంకార చూడామణిలో-

"తలకొని తగ్గబ్రాల్లు దంపెడి చోట
దరుణులచే సొంపు దనరు దర్వోజ" (8-50)

అవి దంపుళ్ళ పాటను తరువోజులుగా పేర్కొన్నాడు.
ఆచార్య బి. రామరాజుగారు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

“ఈనాడు వినబడు రోకటి పాటలు కొన్ని తరువోజకును, ద్విపదకును మధ్యగానున్న వరుసలో గలవు. వీనిని విన్నచో ‘సువ్విరామచంద్ర సుష్వి సువ్వి కీర్తిసాంద్ర సువ్వి, సువ్వి సీతమ్మ మాకు శుభములిమ్మా’ అను కొట్టుముల పాట పెండ్లి పాటల లోనిదే గాని అచ్చై లోకవ్యవహారమున గల దంపుడు పాటల కోవ లోనిది గాదనిపించును. దీనిని సువ్వల యనుట కలదు” అని అభిప్రాయపడ్డారు¹⁶.

ఆచార్య యస్వీ డోగారావుగారు—

“ఇది యొక దంపుళ్ళ పాట. చిర ప్రసిద్ధమైనది. బహు యక్షగానము లందు వివాహ సందర్భములందు బ్రయుక్త మైనది. దీనికి సువ్వలాలి, సువ్వల, సుంకులపాట, కొట్టుములపాట యనియు నామాంతరములు గలవు. ఇది సువ్వల ద్విపద, సువ్వల ధాతువు అను పేర్లతో కూడ కొన్ని యక్షగానము లందు కన్పట్టు చున్నది. సువ్వియన్నది ద్వన్యనుకరణ శబ్దము, సూత పదమును గావచ్చును. రోకటి పోటున కెన్ని యొడపులుండునో చూమాటకన్ని గతులుండును అందు తురగవల్లన గతికి ప్రాచుర్యమటకము. కొన్ని యక్షగానములందు ‘సుంకులు చంచే పాట’ సుష్విగను ‘సుంకులు చెరిగేపాట’ సువ్వలగను గన్పట్టుచున్నది”¹⁷ అని వ్యక్తం చేశారు.

డా॥ వేటూరి ఆనందమూర్తిగారు —

“ఈ సువ్వి పాటలలో రచనా విషయమేదో యుండవలెను గావున శైవులు శైవ సంబంధి రచనలు గావించగా వైష్ణవులు విష్ణు సంబంధి రచనలు గావించినారు సుష్వి పాటలన్నియు ప్రధానముగా తొలి నాశుల సుండియు బండగతిలోనే సాగు చున్నవి. ‘సుష్వి సువ్వి రామచంద్ర సుష్వి సుష్వి కీర్తిచంద్ర’ వంటి రచనలొక కొన్ని త్రసగతిలో గూడ నడచినవి లేకపోలేదు. దంపుళ్ళ సువ్విపాటలకు బండ గతియే ప్రసిద్ధము గావున తాళ్ళపాక వారును అట్లే సువ్వలను రచించినారు”¹⁸ అని పేర్కొన్నారు.

కన్నడంలో కూడ సువ్విపాటలు కనపిస్తాయి వీటిని ‘సువ్వాలి’ అంటారు. సువ్విగళాలి (ఆళి) సువ్వాలి. ఇవి తత్త్వభంతాలు పరమాత్మస్తుతి రూపకాలు. వాలె (వాలీ) అంటే కమ్మలు. సువాలి అంటే శుభప్రదమయిన లేక మంచి కమ్మలు అనే అర్థం. వివాహిత స్త్రీకి వుండే ఐదవ లక్షణాల్లో కమ్మలు కూడా ఒకటి. ఇవి కల్గిన

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

స్త్రీని ముతైదువ అంటారు. అలాంటి స్త్రీలు పాడే మంగళకరమయిన పాటలు సువ్విపాటలు¹⁹.

పై అభిప్రాయాలవల్ల తేలిన అంశాలు :

ఈ సువ్వి పాటల్లో సువ్వి అనే పదం వూతగా వుండగం మొదటి లక్షణం. కవి త్ర్యస్ర, చతుర్స్ర, ఖండగతుల్లో సాగడం రెండవ లక్షణం. వివాహసందర్భాల్లో వధూవరుల తలంబ్రాల కోసం వడ్లు దంచేటప్పుడు కూడా ఈ పాటలు పాడతారనడం మూడవ లక్షణం.

లోక వ్యవహారంలోని సువ్వి పాటలు :

జానపదంలోని సువ్విపాటలు చాలవఱకు దైవాత్మకాలే. కొన్ని దార్శితాత్మకాలున్నాయి. ఉదా : కాటమరాజుకథ కొన్నిటిలో కుటుంబ జీవితంలోని కష్ట సుఖాల ప్రస్తావన కూడా ఉంటుంది. స్త్రీలు దంచెడి వస్తువుల పట్టిక చెప్పడం కూడా ఉంది.

“నాచేతి రోకండ్లు నల్ల రోకండ్లు
సేయించు అన్నయ్య చేప రోకండ్లు
సువ్వని నేనొక్క పోడేసి తేను
డుక్కలు పిక్కడిల్లు సూరన్న దగడు
అత్తనే నొక్క పోడేసి తేను
ఆకసమ్ము కడుగు ఆ రాజు కడులూ
ముగ్గురన్నం తోడ నే బుట్టినాను
నా నడుము మువ్వంచు చీరగోరింది”²⁰

దైవాత్మకాలు :

“సువ్వి సువ్వి రామచంద్ర సువ్వి సువ్వి కీర్తిసాంద్ర
సువ్వి సీతమ్మ మాకు శుభములిమ్మా
మోదమునను పెండ్లి పీట మీద శ్రీరాము సరసన
అదిరిప్పియైన సీతమ్మ నునిచిరి

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

వాటమైన పసిడి రోకండ్లు పట్టుకా
రాజనములు యిప్పపువ్వు రాజనములు మంచి పునుగు
మేలుకొండ రాజనములు మేలు వంకెలూ
కుండి యందు సిండ నించి కొట్టు మూలు దంచిరపుడు
కుందరదనతెల్ల నవ్వుకొనుచు జెలగుచు"21

సువ్వి సువ్వి సువ్వాన రంగా
సువ్వి మోహన రంగా సువ్వి
సువ్వి కావేటి రంగా
సువ్విలాళీ సువ్వి"22
"సువ్వి గోపాల బాల
సువ్వి సద్భక్తి పాల
సువ్వి బాసుర కవాల"23 ||సువ్విలాళీ||

అన్నమయ్య సువ్వి పాటలు :

అన్నమయ్య సువ్వి పాటలలో ఆధ్యాత్మిక విషయమూ వుండి. శృంగారాంశమూ వుండి. ఆధ్యాత్మిక సువ్వి పాటలలో దేవుని మాయా విచారం, శ్రీకృష్ణజననం చెప్పబడింది ఆధ్యాత్మిక సంకీర్తనలలో 'సువ్వి' ఆవృత్తమయిన కీర్తన 'సువ్వి' ఆవృతం కాని కీర్తనలు కూడా ఉన్నాయి

భూపాళం

"సువ్వి సువ్వి సువ్వలమ్మ
నవ్వుచు దేవకి నందనుగనియే ||పల్లవి||
శివోదయె అలనంబులు గదయె
దిశం దేవతం దిగుళ్ళు విడియె ||సువ్వి||
కావిరి విరిసె కంసుడు గినిసె
వావిరిబువ్వరి వానలు గురిసె ||సువ్వి||
గతిసె అటు గాడిద గూసె
కులిం కుడిచి జనకుడు నోరు మూసె ||సువ్వి||

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

గగురుపొడిచె లోకము విధి విడిచె

మొగులు గురియగె యమునపై నడచె

కలి జారె వేంకటపతి మీరె

అలమేల్మంగ నాచారలుకలు దీరె ||సువ్వి|| (12-381)

శ్రీకృష్ణ జనన సందర్భంగా రేపల్లె ప్రజలు ఆ మహోత్సవాన్ని సంబరంగా జరుపుకొనే వైనం ఈ కీర్తనలో వర్ణింపబడింది. మంగళకరమైన శార్థాలకే ము తెమవలు చేరి దంచడం లోకవ్యవహారం. ఇక్కడ శ్రీకృష్ణజననం లోకానికంతా మంగళకరం. ఈ సువ్వి పాటలో 'సువ్వి' అనే మాట పూతగా కనిపిస్తుంది. ఆ సమయంలో చంద్రోదయం కావడం దిగ్దేవతలకు భీతి తొలగడం, కంసుడు దిగులొందడం, పూలవాన కురియడం, గాడిద అరచినపుడు జనకుడు నోరుచూసి పెట్టడం మొదలయిన సంఘటనలు జరిగినట్లు స్పష్టమవుతుంది.

కేదార గాథ :

పరమాత్ముని నోరబాడుచును యిరు

దరులు గూడగదోసి దంచీ మాయ ||పల్లవి||

కొలది బ్రహ్మాండపు కుందెన లోన

కులికి జీవులను కొలుచు నించి

కలికి దుర్మోహపు రోకలి వెసి

తలచి తనువులను దంచీ మాయ ||పర||

తొంగలి రెప్పలు రాత్రులుబగలును

సంగడి కనుగవ సరిదిప్పుచు

చెంగలించె వెనుజేతులు విసరుచు

దంగుడు బియ్యముగా దంచీ మాయ ||పర||

అనయముడిరు వేంకటాధీశ్వరుని

పనుపడి తనరోబాడుచును

వొనరివిన్నాణి జీవుల నెడి బియ్యము

తనర చాతసికియ్య దంచీ మాయ ||పర|| (1-130)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

కుందెన. రోకలి మొదలయినవిధాన్యం దంచడానికి వుపకరించే వస్తువులు. కనుగవ
త్రిప్పడం. చేతులు విసరడం, పాట పాడడమనేవి దంపుళ్ళ సమయంలో సాగే
క్రియలు. దంచడంలోని వస్తువుల్ని క్రియాకలాపాల్ని తాత్విక అంశాలతో
అన్వయించి చెప్పడం ఇందులోని ప్రత్యేకాంశం. బ్రహ్మాండంలో జీవులు దుర్మో
హాలకు గురి అయి పుట్టుతూ గిట్టుడతూ పునర్జన్మ సాధించిడాన్ని కుందెనలో కొలుచు
నించి రోకలితో దంచడంతో ఆరోపణ చేయడం ఈ పాట ప్రత్యేకత. ఈ పాటలో
సువ్వి అనే మాట పూత పదంగా కనిపించక పోయినా ఇది దంపుళ్ళకు సంబం
ధించిన పాటయే.

శృంగారాత్మక సువ్వి పాట :

కేదార గౌళ

సువ్వి సువ్వి సువ్వని
సుదతులు దంచెదరోలాల ||పల్లవి||

వనితల మనసులు కుందెన చేసిటు
వలపులు తగనించో లాల
కనుసన్నల నెడి రోకండ్ల సు
కన్నెలు దంచెదరో లాల ||సువ్వి||

బంగారు చెరగుల పట్టు పుట్టముల
కొంగులు దూలగ నోలాల
అలగన లందరు నతి వేడుకతో
సంగడి దంచెదరోలాల ||సువ్వి||

కురులు దూలగ మంచి గుబ్బచన్నులపై
సురులు దూలాడగ నోలాల
అధవిరి బాగుల నతివలు ముద్దులు
గురియుచు దంచెద రోలాల ||సువ్వి||

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

ఘల్లు ఘల్లు మని (ను ?) కంకణ రవములు (ల ?)

పల్లవ పాణులకో (నో ?) లాల.....

అల్లన నడుములు అసియాడుచు నతు

తొల్లనె దంచెద రోలాల ||సువ్వి||

కప్పర గందులు కమ్మసి పువ్వుల

చప్పరములలో నోలాల

తెప్పలుగా రతిదేలుచుగోనో

టప్పనిఁబాడెద రోలాల ||సువ్వి|| (12-353)

శ్రీనివాస కళ్యాణానికి తలంబాలు తయారు చేయడంకోసం లావణ్యవతులయిన స్త్రీలు దంపుళ్ళను ప్రారంభించారు తమ మనసుల్ని కుదురుగా చేసి అందులో వలపుల్ని నింపి, కనుసన్నలనే రోకండ్లతో దంచడం సాగించారు ఆ సమయంలో వారి సింగారాలు విలాస చేష్టావిశేషాలు వర్ణింపబడ్డాయి. ఈ పాటలో 'సువ్వి' అనే మాట పూతగా కనిపిస్తుంది. మరి ప్రతిపాదాంతంలోను 'ఓలాల' అనే మాట అవృత్తి అయింది. జలక్రిడలో ఒకరి మీద ఒకరు నీళ్ళు చల్లుకోవడాన్ని 'ఓలలాడడం' అంటారు. కానీ ఈపదసముదాయాన్ని పుల్నాహంసూచించే మకుటంగా గ్రహించవచ్చు.

3. 3. 3. అల్లొనేరేళ్ళు :

అల్లొనేరేళ్ళు అనేమాటకు రాజ జంబూధలం. నమస్కారం, బాలక్రిడావిశేషం ఒకానొక పాట అనే అర్థాలు సూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటువుతో చెప్పబడ్డాయి

ప్రాచీనాంధ్ర సాహిత్యంలో అల్లొనేరేళ్ళు ప్రసక్తి వుంది. బాస్కర రామాయణం సుందర కాండలో 'వెన్నెల దినములలో నల్లొనేరేళ్ళు గాక యావల గలవే' (పుట-181) అని, శ్రీనాథుని భీమేశ్వర పురాణంలో 'హాలాహలంబను నల్లొనేరేడుపండు మిసిమింతుఁడును గాక మ్రింగినాఁడు' (1-111); అని చిన్నన్న పరమయోగి విలాసంలో -

'గారాబు వెన్నెల గలనాడే యల్లొ

నేరేళ్ళుగాక యోనీలాహివేణి' (పు. 278)

అని ప్రస్తావించడం గుర్తించదగింది.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఆచార్య బి. రామరాజుగారు —

“తాజర పాటలవలె అల్లనేరేళ్ల పాటలుకూడా శృంగారగేయములే. పెద్ద నేరేడు పండ్లను అల్లనేరేళ్లందురు. అల్లనేరేళ్ల అల్లనేరేళ్లుగా మారి పాదాంత పదములుగా గీచిన పాటలనాపేరుతో బిల్తురు. 24... “తెరింగాణమున నల్లనేరేళ్ళ పాట లధికముగా పాడబడును. చిన్ననేరేడు పండ్లను కుక్క నేరేళ్ళందురు. కొన్ని ప్రాంతములందు కుక్కనేరేళ్లకు తాకినేరేళ్లని కూడా పేరున్నట్లు తెలియుచున్నది అల్లనేరేడియనగా ప్రసిద్ధమైన నేరేడుపండని యర్థము. ఈ మంచి నేరేడుపండు పేరేల గేయములకెక్కెనో తెలియరాదు.”²⁴ అని పేర్కొన్నారు.

ఆచార్య యస్వీ జోగారావుగారు —

“ఇదియొక గీతప్రబంధ విశేషమనుట యిట బ్రకృతము. చాల యక్షగానములందడీ ప్రయుక్తమైనది. ‘అల్లనేరేడల్లో’ అనుమాట యీ పాటకొక పల్లవివంటిది. ప్రతి చరణాంతమునను పునరావృత్తమగుచుండును”²⁵ అని అభిప్రాయపడ్డారు.

డా॥ వేటూరి ఆనందమూర్తిగారు —

‘ఈ అల్లనేరేళ్ల పాటలను స్త్రీలు రాత్రిపూట వెన్నెలవేళల బాడుకొందురు. వెన్నెల వేళలకును, అల్లనేరేళ్ల పాటలకును గల సంబంధమే ప్రాచుర్యముచేత బాషలో నొక పలుకుబడిగా రూపొందినది.... దాడ ప్రబంధ కారులగు నాళ్వారులు స్వామిమూర్తిని ఉజ్జ్వల నీలమణితోడ బోల్చియున్నారు. నీలమణిని బోలినదే యీ ‘అల్లనేరేడు పండు’ను. కనుక స్వామివారి యాకృతి సౌభాగ్యమును బ్రస్తుతించు నుపమానపదమే ‘అల్లనేరేళ్లు’ పాటలకు పల్లవిగా నేర్పడినదేమో యనిపించును²⁶ అని వ్యక్తం చేశారు

డా॥ నాయని కృష్ణకుమారి గారు —

‘దీక్షి పురాణాలలో ఒక ప్రసిద్ధమైన స్థానం వుంది. బ్రహ్మాండ పురాణం, లోనూ, భవిష్య బ్రహ్మపురాణాలలోనూ, సృష్టి క్రమాన్ని చెప్పుడం కనిపిస్తుంది. ఈ సృష్టి అంలా తొలుత కొన్ని ద్వీపాలుగా విభజింపబడింది. ద్వీపాలలో మొదట పేర్కొన బడ్డది జంబూ ద్వీపం. ఈ జంబూ ద్వీపంలో కింపురుష. హరి రమ్యక

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

హిరణ్మయ వర్షాలతోపాటు భరత వర్షం కూడా ఉంది ఇక్కడి జంబూ వృక్షాలు సమ్మద్దిగా ఉండడం వలన దానికాపేరు వచ్చింది. దీని ఫలాలు గజపరిమాణం కలిగి మధుర రసాన్ని ప్రసవిస్తూ ఉంటాయి. ఈ రసమే జంబూనదంగా మారింది. ఈ ప్రవాహంలో కనుగొనబడిన లోహం కావడం వలన బంగారం జంబూనదంగా పేరుతెచ్చుకున్నది. సిజానికి పురాణప్రసిద్ధాలైన షడ్గు ద్వీపాలలో చాలావాటికి వృక్షసంబంధమైన పేర్లే ఉన్నాయి. అవి 1. జంబూ, 2. ప్లక్ష (ఋష్వి), 3. శాల్మిలి (బూరూహ) 4. కుశ మొదలైనవి. ఇట్లా పురాణ ప్రసిద్ధమైన ఈ పదానికి జానపద సాహిత్యంతో సంబంధ వున్నదని నిర్దేశించుటయే ఈ వివర్తన ఉద్దేశ్యం.

... ఈవంత కలిగిన పాటల్ని రెండు మూడు సందర్భాల్లో మాత్రమే పాడుతున్నట్లుగా తెలుస్తుంది. 1. పెళ్ళివేళ కొట్టాలు దండేటప్పుడు, 2. సమర్త వేళ చిమ్మిలి దండేటప్పుడు, వ్యావసాయకమైన పనులు చేస్తూ పరిమళ్ళలో శ్రమించే టప్పుడు¹⁷ అని వివరించారు

పై అభిప్రాయాల వల్ల తేలిన అంశాలు :

అల్లోనేరేళ్ళు అనే మాట ప్రతిపాదాంతంలోను లేదా పల్లవిలో వంతగాను రావడం మొదటి లక్షణం. రాతిపూట వెన్నెల్లో పాడతారనడం రెండవ లక్షణం. హిందువులు పాటించే పండగల్లో, ఆచార వ్యవహారాల్లో రకతకాల సంప్రదాయాలలో పళ్ళకు ప్రత్యేక స్థానం వుంది. వాటిలో నేరేళ్ళు ఒకటి. శ్రీ కృష్ణ జన్మాష్టమిచాడు నేరేళ్ళతో తర్పణం వదలడం ఆచారం. అలాగే పెళ్ళిచూపులు మొదలయిన వాటిలో పుష్పఫలాలిన్ని తీసుకొని పోవడం ఆచారం కనుక ఈ పాటలలోని అంశాలు పౌరాణిక వృత్తాంతంగావచ్చు లేదా ఆచార వ్యవహారాలకు అనుబంధించిన వర్ణనలు కావచ్చు అనడం మూడవ లక్షణం.

లోక వ్యవహారంలోని అల్లోనేరేళ్ళు :

లోక వ్యవహారంలోని అల్లోనేరేళ్ళు పాటల్లో ఆచార వ్యవహారాలకు సంబంధించిన అంశాలు, కుటుంబ జీవితంలోని సరససంభాషణలు కనిపిస్తాయి.

‘వెలది చుక్కిణి సమర్త వేడుకలాయ

అల్లోనేరేడల్లో,

ఆదివారమునాడు అతిరోగియాను

సోమవారమునాడు శుభతి పత్రివత

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

మంగళ వారమునాడు మతిమంతురాల్లు అల్లోనేరేడల్లో
 బుధవారమునాడు బుద్ధిమతియౌను ,,
 బేస్త వారమునాడు పుత్రవతి యగును ,,
 శుక్రవారమునాడు శుభతి సంపద కలిగియుండు ,,
 శనివారమునాడు సతి పేదరాలు ,, 28

‘అల్లోనేరేడల్లో అల్లోనేరేడల్లో
 అల్లల్ల నేరాడ అల్ల నేరాడ
 అల్లోనేరేడల్లో

అల్ల నేరడికింద సల్లన్ని సెలిమే ||అ||
 సల్లన్ని సెలిమాల సద్దారగించీ ||అ||
 కడవతో నీరు బోస్తే ఘసమాయె మానూ
 నేరుపుతో నీరబోస్తే పెద్దాయె మానూ
 మా యింట రామన్న పెండ్లి పోలనాడె
 అమాను కాయలు పెండ్లి పోకల్లు
 ఆమాను చెక్కాలు పెండ్లి పీటాలు
 ఆమాను ఆకూలు సిరిదోరణాలు’ 29

‘అల్లోనేరేడల్లో - సీతకల్యాణంబు
 చలువంచమాయా - మా పూరి
 అడవిలో - మల్లల్లకింద
 మౌగువరొ మావదిన - మల్వ్యవతారం
 యీ పూరి - అడవిలో
 ఇప్పల్లకిందా
 ఇత్తిరొ - మా వదిన యింగ్యావతారం
 పొరుగురొ అడవిలో - పొన్నల్లకిందా
 పొణ్ణిరొ మావదిన - ఆక్కుల్లకిందా
 అతివరొ మావదిన - నల్వ్యవతారం
 నల్లూరి అడవిలో - నెరెడి కిందా

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

చెన్నూరి అడవిలో - చిత్తలకిందా
చెలియరో మావడిన - చీమావతారం

అల్లొనెరెడల్లా
యల్లక్క నీమొగుడు
ఇల్లక్కిడుమికా' 30

అన్నమయ్య సంకీర్తనలలోని 'అల్లొ నేరేడు' పాటలను రెండు రకాలుగా వర్గీకరించవచ్చు. మొదటి విభాగంలో అల్లొనేరేడు పద ప్రసక్తి వచ్చినవి చేరతాయి.

"అవల వెన్నెలలో అల్లనెరేళ్ళింతే" (5-274)

"బచ్చించి యాల నేరేడు బండు లమ్మేవే" (13-208)

అన్నమయ్య వేంకటేశ్వర స్వామిని 'అంటుకొన్న మేనిచాయ అల్లనెరేడు బండు' (13-284). అన్నట్లే కన్నడంలో పురందరదాసు 'గిరియ మేలప్ప అలమేలుమంగ ఆరసనాద పురందర విఠల నెంబోబుంబు న్నేలి' అని నేరేడు పండుతో పోల్చాడు.

ఇంక అల్లొనేరేడు పదం ఆవృత్తి ఆయన కీర్తనలు రెండవ విభాగంలో చేరతాయి. అన్నమయ్య సంకీర్తనల రాశిలో ఒకే ఒక అల్లొనేరేడు పాటవుంది.

దే సా శం

నెయ్యములల్లోనేరేళ్ళో
వొయ్యన పూరెకే వువ్విళ్ళో "పల్లవి"

పలచని చెమటల బాహుమూలముల
చెలమలలోనాఁ జెలువములే
ధళధళమనును ముత్యపుఁ జెఱగు నురటి
దులిపేటి నీళ్ల తుంపిళ్ళో "నెయ్యము"

తొటతొటఁ గన్నులఁ దొరిగేటి నీళ్ళ
చిటిపోటియలుకల చిరునగవే
వటఫలంబు నీవన్నెల మోవికి
గుటకలలోనా గుక్కిళ్ళో "నెయ్యము"

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

గరగరికల వేంకటపతి తొంగిట
పరిమళములలో విచ్చనలు
మరువివింటి కమ్మని యంపవిరుల
గురితాఁకు తినుప గుగ్గిళ్ళో ||నెయ్యి|| (12-179)

అల్లానేరేడు అనే మాటలేకున్నా ఆ మాటతో సమానమయిన పదాలు ఆవృత్తి
అయిన మరొకపాట అన్నమయ్య కీర్తనల్లో కనిపిస్తుంది.

సా మం తం

పొదలిన వీడెఘ్ఱ బుక్కిళ్ళో ధమ
చొడుకల చెమటల చొక్కిళ్ళో ||పల్లవి||
ఆముకొనిన యథరామృత వేశల
మోముల మోముల మొక్కిళ్ళో
కామినుల మకరికా పత్రముల
చీమక (మల)? దొంతర చెక్కిళ్ళో ||పొదలి||

కయ్యఘ్ఱ గొగిటఁ గలికి రచనలను
నెయ్యఘ్ఱబులకల నిక్కిళ్ళో
ముయ్యని మోహపు ముచ్చట మురిపెపు
తొయ్యలి పాదఘ్ఱదొక్కిళ్ళో ||పొదలి||

మొలక లేనగవు మోముల గోళ్ళ
నులిమేటి వదనపు నుక్కిళ్ళో
అలమేల్ మంగకు నావేంకటపతి
తఱఘ్ఱ తొసంగిన దక్కిళ్ళో ||పొదలి|| (12-31)

ఈ రెండు పాటలలోను శృంగారాంశాతే వున్నాయి. మొదటి అల్లానేరేడు
పాటలో నాయిక వియోగ శృంగార చోష్టలు వర్ణించబడ్డాయి. రెండవ పాటలో నాయికా
శాయకుని సంయోగశృంగార చోష్టలు వర్ణించబడ్డాయి. అల్లానేరేడు పాటలలో శృంగారాంశమే వుంటుందనే లక్షణానికి ఈ రెండు కూడా అవ్వాలే.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

3 3 4. గొబ్బిపాటలు :

‘గొబ్బిళ్ళు’ అంటే వెడుక, క్రిడావిశేషం, సమస్కార భేదం అనే అర్థాలు సూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటువులో చెప్పబడ్డాయి

ఈ పండుగ మార్గశిర పుష్యమాసాలలో వస్తుంది. సంక్రాంతి అంటే చీరడం అని అర్థం. సూర్యుడు నెలకొక్కసారి ఒక్కొక్క రాశిని చేరతాడు. దీన్నే సంక్రాంతి సంక్రమణం, సంక్రాంతి పండుగ అంటారు. ఈ పండుగ రోజులలో స్త్రీలు, బాలికలు వుదయాన్నే లేచి వాకిళ్ళు అలికి గొబ్బి ముద్దలు పెడతారు. వాటి చుట్టూ తిరుగుతూ చేతులు తట్టతూ పాడే పాటలే గొబ్బిపాటలు.

పాల్కురికి సోమనాథుడు బసవపురాణం (పు 22)లో పేర్కొన్న ‘చప్పటు లిడుచు’ గునిసి గునిసి అడే పదాల్ని గొబ్బిపాటలుగా గ్రహించవచ్చు.

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు :

“ధనుర్మాసమునఁ దెలుఁగు దేశమున బాలికలు తెల్ల వారుజాముననే నిద్రలేచి గొబ్బెమ్మలను పేర గోమయముతో (ముద్దలు) బొమ్మలుగాజేసి ముంగిళ్ళ ముగ్గులు ముగ్గులు బెట్టి పూలతో నలంకరించి పూజింతురు. అట్టి ప్రార్థనము తిరుప్పావైలోను గొంత గలదు. ధక్షిణ భారత మందంతను సామాన్యమైన యొక వ్రతము ననుసరించి ద్రావిడ శైవులు శివ సంప్రార్థనార్థకమగు తిరువెంబావై, ద్రావిడ వైష్ణవులు విష్ణు సంప్రార్థనార్థకమగు తిరుప్పావైని గల్పించుకొని యుందురు ‘గొబ్బెమ్మ’ పదము ‘గోపెమ్మ’ పదభవము అరవమున ‘గొబ్బియళ్ళో’ ‘గోపిగళ్ళో’ పదభవము”³¹ అని చెప్పారు.

ఆచార్య బి రామరాజుగారు —

“బొడ్డెమ్మ” “బ్రతుకమ్మ” పండుగలు తెలంగాణము, ప్రత్యేకతను చాటు నట్టివి. ఈ పండుగలు సాగరాంధ్రదేశమున కానరావు. బొడ్డెమ్మ పిల్లల పండుగ. ఇది బ్రతుకమ్మ పండుగకు పూర్వము తొమ్మిది దినములు జరుగును. ఇందులో పెద్దలంతా పాల్గొనరు. ప్రేక్షకత్వముగాని పెద్దరికము వారికేమియు నుండదు. పుట్టమన్నతో నొక పీటమీద బివంతరువుల బొడ్డెమ్మ బాద్రపద బహుళపంచమినాడు నిర్మింతురు. దానిపై నొక కలశము నుంచెదరు. కలశముపై నొక కణుము (కొత్త

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణతలు

రవికబట్ట) నుంచి, పసుపు గొరమ్మను నిల్పి, పసుపు కుంకుమలిడి, రుద్రాక్ష, గోరింట బీరపువ్వులతో నలంకరింతురు. ఇది ప్రతి ఇంటిలో చేయనవసరము లేదు. పల్లెటూరి యందు వాడకొక్క కుటుంబము వారైనను చేసిన చాలును. సాయంకాలమున ఇంటి ముందర నలిః ప్రాగ్గులు పెట్టి బొడ్డెమ్మనచ్చట నిలువగనె ఆ వాడలోనుండు ఆడపిల్లలందరచ్చట చేరుకొందురు పెద్దలీ పినోడమును చూచుటకై వచ్చెదరు. చూడవచ్చిన పెద్దలలో నొకస్త్రీ పాటలు పాడుచుండగా పిల్లలు చేతులు తట్టుచు బొడ్డెమ్మచుట్టు తిరుగుచూ పాడెదరు సాధారణముగా బ్రతుక్కుమ్మ పండుగలప్పుడు పాడెడు పాటలను గూడ ఈ సమయమున పాడుదురు. ఈ బొడ్డెమ్మ పండుగ మహాలయామావాస్యతో పూర్తయగును. బొడ్డెమ్మ నృత్యములను, ఆటపాటలను మనమౌత్తరాహూల 'గర్భో' నృత్యములో పోల్చుకొనవచ్చును" ³² అని విశద పరచారు.

ఆచార్య యస్వీ. జోగరావుగారు—

“గొబ్బిళ్ళనగా ఒక ఆడపిల్లల పండుగ. ఇందూతపదము విశేషము. గతి యందును విలక్షణత గలదు. ఇది తాళ్ళపాక వారి సంకీర్తన లక్షణమున నిబంధ పదముగా బరిగణింపబడినది అర్థచంద్రిక పదము ఏలపడము, చందమామపదము మొదలగు వానితో పాటు 'పాదయుగళముగ బహుజన సంప్రయుక్తిబరగు' నని చెప్పబడినది" ³³ అని అభిప్రాయపడ్డారు

డా॥ కెటూరి ఆనందమూర్తి గారు—

“మార్గశిర మాసమున స్త్రీలు బాలికలు గుమ్మాలముందు గుంపుల చుట్టి కలయాకారముగ తిరిగి చప్పట్లు చబచుచు నీ గొబ్బి పాటలు పాడుదురు..... గొబ్బిపదములకీ పేరు వాసి పాదాంత చరణాంతము లందావృత్తములగు గొబ్బి, గొబ్బిళ్ళో, గొబ్బియల్లో యను పదములను బట్టి యేర్పడినది" ³⁴ అని పేర్కొన్నారు.

పై అభిప్రాయాలవల్ల తేలిన అంశాలు :

గొబ్బిపాటల్ని సంకాంతి పండుగ సమయంలో ఆడపిల్లలు, స్త్రీలు, మండలాకారంగా తిరుగుతూ నృత్యంచేస్తూ పాడతారనడం మొదటి లక్షణం. ఈ పాటలలో గొబ్బి, గొబ్బెమ్మా అనేవి పూత పదాలుగాను, గొబ్బిళ్ళో, గొబ్బియళ్ళో అనేవి పాదాంత అవృత్తి పదాలుగా వుంటాయనడం రెండవ లక్షణం. ఈ పాటలలోని

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

విషయం చాలా వరకు పౌరాణికం కావడం మూడవ లక్షణం. తెలంగాణ ప్రాంతం లోని బొడ్డెమ్మ, బ్రతుకమ్మ పండుగలతో సాదృశ్యం వుండే పండుగ గొబ్బెమ్మ పండుగ అని చెప్పడం నాల్గవ లక్షణం.

లోక వ్యవహారంలోని గొబ్బిపాటలు :

లోక వ్యవహారంలోనే గొబ్బిపాటల్ని రెండు రకాలుగా వర్గీకరించవచ్చు.)
మొదటిది శక్త్యాత్మకాలు. రెండవది విష్ణ్యాత్మకాలు.

శక్త్యాత్మకాలు :

“నుబ్బి గొబ్బెమ్మా మొగలి పువ్వంటి
మొగుణ్ణియ్యావే చామంతి పువ్వంటి
చెల్లెల నీయ్యావే తామర పువ్వంటి
తమ్ముణ్ణియ్యావే పనస పండంటి
బాలుణ్ణియ్యావే.....”³⁵

వైష్ణవాత్మకాలు :

‘శ్రీపతికై గొబ్బిపాడరే
వాని చిత్తములో గొనియాడరే
దీపితముగను గుంపులు గూడి
యేపు మీరగను కర్పూరాది
ధూప దీపోహారా పూర్ణమింపొంద

||శ్రీ||

కరకంకణములు ముల్లు ముల్లనగా వినెడు
సురసుల గుండె ఝల్లనగా వరుస
చప్పట్లు గొట్టుచు మనోహరము
లవునట్లు దిరుగుచు మది
ఉరమగు వరములు పరమభక్తిని గోర్³⁶

||శ్రీ||

“గొబ్బియలో గొబ్బియని పాడరమ్మ
కంచి వరదరాజునే గొబ్బియళా
గొబ్బియళో కోటామీదా ధంకావేసి
కోడిస్తంభం నాటారే గొబ్బియళా

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

గొబ్బియళో ముప్పైయారూ దేశములకు
ముడిసి గొల్చే పట్నామే గొబ్బియళో॥
గొబ్బియళో యాబైయారు దేశములకు
పెద్దా కంచీపట్నామే గొబ్బియళో"37

కన్నడ సాహిత్యంలోని హరిదాస వాఙ్మయములో కూడా గొబ్బి పాటలు
న్నాయి శ్రీచాదిరాజ తీర్థలవారు భగవంతుని చతుశ్శతి నామాలను గొబ్బిలో
కీర్తించారు. —

‘గొబ్బియాళో గోవింద గోవింద
గోవింద గోవిందా నెందు నెనయినో గుబ్బియాళో
కేశవన్న నెనెదరె క్లేశ పరిహారమ గుబ్బియాళో
నారాయణ ద్యానవింద నరక భయ విల్లనో గుబ్బియాళో’38
తాళ్ళపాక అన్నమయ్య సంకీర్తనలరాశిలో ఒకే ఒక గొబ్బిపాట కనిపిస్తుంది.

దే. సా. శ. ౦

కొలని దోపరికి గొబ్బిళ్లో యదు
కులము స్వామికిని గొబ్బిళ్లో ॥పల్లవి॥

కొండ గొడుగుగా గోవులఁగాచిన
కొండక శిశువుకు గొబ్బిళ్లో
దుండగంపు దైత్యుల కెల్లను తల
గుండు గండసికి గొబ్బిళ్లో ॥కొలని॥

పాపవిధుల శిశుపాలుని తీట్ల
కోపగానికిని గొబ్బిళ్లో
యేపునఁగంసుని యడుమలఁబెట్టిన
గోప బాలునికి గొబ్బిళ్లో ॥కొల॥

దండి వైరులను తఱమిని దనుజుల
గుండె డిగులునకు గొబ్బిళ్లో...
వెండిఁబైడి యగు వెంకటగిరిపై
గొండలయ్యకును గొబ్బిళ్లో ॥కొలని॥ (12-98)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఈ పాటను శ్రీకృష్ణ జన్మదినోత్సవ సందర్భంలో స్త్రీలు గుంపులు చేరి బాలకృష్ణుని లీలావిలాసాదుల్ని కీర్తిస్తూ పాడేవారని తెలుస్తుంది ఈ పాటలో ప్రతి చరణంలోని రెండు, నాలుగు పాదాంతాలలో 'గొబ్బిళ్ళో' అనే మాట ఆవృత్తి అవుతుంది. కొండను గొడుగుగా పట్టి గోవుల్ని సంరక్షించడం, రాక్షసులను తునుమాడడం, శిశుపాలుని, కంసుని సంహరించడం మొదలయిన శ్రీకృష్ణుని లోకోత్తర సంఘటనలు వర్ణింపబడ్డాయి.

గొబ్బిళ్ళో అనే మాటలేకున్నా గొబ్బివరుసలో సాగిన మరొక గొబ్బిపాట కూడా కనిపిస్తుంది.

భైరవి :

గోళ్ళు మీటుచు నుండెఁ గొన్నాళ్ళు గొల్ల
వీళ్ళ పాలారగించెవీడు కొన్నాళ్ళు ||పల్లె||
కోడెకాడై తిరిగెఁగొన్నాళ్ళు తా
గోడెల నాపులఁగాచెఁగొన్నాళ్ళు
కోడెల వల్లె తాడై గొల్లె తలా తా
గూడి పెకొన నుండెఁగోరి కొన్నాళ్ళు ||గోళ్ళు||
గుజ్జు రూపము ధరించెఁగొన్నాళ్ళు (తా?)
గుజ్జున గుళ్ళారగించెఁగొన్నాళ్ళు
గుజ్జుబాలిఁదగిలెఁగొన్నాళ్ళుతా
బొజ్జెనె లోకము నించె పొందుగఁగొన్నాళ్ళు ||గోళ్ళు||
కొండ గొడుగుగాఁబట్టెఁగొన్నాళ్ళు తా
గొండ ముచ్చలనేలెఁగొన్నాళ్ళు
కొండల కోనేటి వాడై కోరికలా తా
గొండుక చేతలు దొరకొనియెఁగొన్నాళ్ళు ||గోళ్ళు||
(12-94)

ఈ పాటలో 'గొబ్బిళ్ళో' అనే మాటకు బదులు 'కొన్నాళ్ళు' అనేమాట పాదాంతాల్లో ఆవృత్తి అయింది. ఇందులో శ్రీకృష్ణ, నృసింహ, వామన, రామావతార ఘట్టా వర్ణించబడ్డాయి.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

3. 3. 5 జాజర పాటలు :

ఈ జాజర పాటల ప్రసక్తి మొట్టమొదటగా నాచన సోమన గ్రంథాలలో కనిపిస్తుంది. ఇతడు రచించిన వసంత విహారంలోనిదిగా లక్షణకారులు ఈక్రింది పాటను పేర్కొన్నారు—

‘పీణాగానము వెన్నెల తేట
రాణమీరగా రమణుల పాట
ప్రాణమైన పినబ్రాహ్మణు పీట
జాణలు మెత్తురు జాజర పాట’

అనే తాళ చాపదాన్ని శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు ఉత్తర హరివంశ పీఠికలో వెల్లడించారు.

శ్రీనాథుడు భీమఖండంలో —

“జాదుర జాదురంచు మృదుచర్చరి గీతులు వారుణీరసా
స్వాద మదాతి రేకములఁజుండికల్ గాయగ దక్షవాటికా

వీధుల మీదటం గనక వీణలు మీటుచుఁబాడిరచ్చరల్” (5-103)

అన పేర్కొన్నాడు.

దామెరల వెంగళ భూపాలుడు తన బహుళాశ్వ చరిత్రలో ఋతుషర్ణన సందర్భంలో—

‘జాజులు దేటుల జాడలు పీఠెన్

జాజర పాటల జాగులు రేగెన్’ (2-13) అని వర్ణించాడు

ప్రాచీన నంగీత నృత్య శాస్త్రగ్రంథాలలోకూడా ‘చర్చరీ’ గీతాల ప్రసక్తి కనబడుతుంది. జాయ సేనాపతి విరచితమయిన నృత్య రత్నావళి పీఠికలో

డా॥ పోణంగి శ్రీరామ అప్పారావుగారు —

“చర్చరీ” అంటే “ఇది రాసకతుల్యమే కాని ఇందు నర్తకులు నసంతోత్సవములందు మండలములుగా నేర్పడి నాయక గుణములను కీర్తించుచు నర్తించురు” అని చెప్పారు.

అన్నమయ్య సంక్షేపనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

శ్రీ బాలాంతపు రజకాంతరావుగారు —

“పోడశమాతాః భూపావః పాదః 16 మాత్రలు, బహుపాదాలు కలిగి అను అనుప్రాసాస్వీతమై ఉంటుంది ప్రాకృతంలోను (అంధ్రాధి) దేశ భాషలలోను ఎన్నో చర్చరీ పదాలు వున్నవని సింహభూపాలుడు వ్రాశాడు,

వసంతోత్సవంలో పాడతగినది శ్రీహర్ష రత్నావళి నాటకములో వసంతోత్సవ సందర్భంలో చర్చరీ ప్రశంస ఉంది”³⁹ అని పేర్కొన్నారు.

ఆచార్య బి. రామరాజుగారు జాజర పాటల్ని గూర్చి —

“ఇప్పటికిని తెలంగాణమున జాజర పాటలు ‘కామునిపున్నమ’ పండుగ దినములందు జానపదులు పాడెదరు. నేటి జాజర పాటలకిది మాతృకయై యుండ వోపు” అని “జాజరయన నేమిటో యర్థము తెలియరాదు. శృంగార ప్రేమలు పరస్పరము చల్లుకొనెడు కస్తూరి, గంధవోడి పుప్పొడి మున్నగు పరిమళ ద్రవ్యముల పొడియని అన్నమయ్యగారే తొలిసారిగా చెప్పినారు”⁴⁰ అని వ్యాసంలో పేర్కొన్నారు.

డా॥ వేటూరి ఆనందమూర్తిగారు —

“జాజర పదము ప్రయుక్తమగుటచేత ‘జాజరపాట’ యైనది. ఈ జాజర పాట జాజర అటగా పూర్వమే యుండినదో లేక తాళపాక వారి తరువాతనే యేర్పడినదో తెలియరాదు. ఈ జాజర అటపాటలు తెలుగున నొక పలుకుబడికి దారి తీసినట్లున్నది”⁴¹ అని అభిప్రాయపడ్డారు.

డా॥ ఆర్వీయస్ సుందరం గారు —

“ఈ జాజర పాటలను కోలలు తడ్డూ పాడతారు. వీటిని పాడేటప్పుడు కస్తూరి, గంధవోడి, పుప్పొడి మొదలైన వాటిని చల్లుతారు. ఈ పొడికి జాజర అని పేరు. జాజర పాటలు శృంగార, హాస్యరస ప్రధానములై ఉంటాయి”⁴² అని పేర్కొన్నారు.

జి వసుంధర గారు —

“జాజర పాటలను మొగవారు కోళాటము వేయుచు పాడెదరు. మొగవారు మాత్రమే కాక అడమగ కలిసి జట్టుగా కూడా అడుదురు. జాజర పాటలు సంధ్యవేళ కోలలు చేత బూని రయబద్ధమైన ధ్వనిలో పాడెదరు”⁴³ అని తెలియజేశారు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

పై అభీప్రాయాల నల్ల తేలిన అంశాలు :

ఈ పాటలలో 'జాజర' అనే పదం పాదాంతాలలో ప్రయుక్తం కావడం మొదటి లక్షణం. వీటిని వసంతోత్సవ సమయాలలో శృంగార ప్రేయులు పరిమళ ద్రవ్యాల్ని చల్లేటప్పుడుగాని, వెన్నెల గాత్రులందు స్త్రీలు వీణమీటతూగాని పాడతారనడం తెండవ లక్షణం. ఇవి శృంగార హాస్య రస ప్రధానాలయి వుండడం మూడవ లక్షణం.

లోక వ్యవహారంలోని జాజర పాటలు :

లోక వ్యవహారంలోని జాజర పాటల్ని రెండు విధాలుగా వర్గీకరించవచ్చు. వివిధ భావాత్మకాలు, శృంగార పూరితాలు :

వివిధ భావాత్మకాలు :

"జాజిరి జాజిరి జాజిరి జాజ
జాజిరాడబోతె జొన్న త్తి దొరికె ...
జొన్న త్తు పట్టుకొని పల్లెకు బోతె
పల్లె సటీలు రెండు బొల్లెడ్లసిచ్చె
బొల్లెడ్ల బట్కొని యవుసం వెట్టి
ఆతల దాన్ని ఈతల గట్టి
ఈతల దాన్ని ఆతల గట్టి
ముత్యాల ములుగ్రర తుంటిమీద మోపి
బంగార్ పగ్గం భూజంమీద మోపి
బొల్లెడ్ల బట్కొని యవుసం జేర్చి
ఈడ్చి కొడితె ఇరవై పుట్టు
ఆర్చి కొడితె అరవై పుట్టు"44
"జాజిరి జాజిరి జుక్కుల పాప
జాజిరాడబోతె ఏమేం దొరికె
జిల్లే దామల బెల్లం దొరికె
నాకు బెట్టుమంటె నక్కకు బెట్టె

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

నక్కబోయి నాలుగ్గాలు ఆందుకునెసుక్క
సుక్క మీడి సుక్క గావురాల సుక్కు
పట్టుకురాబంచోత్ ముక్కు సెవులు గోస్త
నువ్వేమి గోస్తవు రాయుడు గోస్తడు
తాయుని బతుకు గంజితొక్కమెతుకు
తాయుని సించు బంగారు గొలుసు" 45

శృంగార పూరితాలు :

"జాజీరి జాజీరి గజార పాప
జాజిల్ల గూచున్న సన్నపుచాప
చాప చుట్టలే సందారి కోట
కోట కోటకు రెండు కొమ్మల జగ్గాల్
జగ్గాలు పట్టుక పల్లెకు పోతే
అప్పుడే నావొల్లు జల్లుమానే
జల్లుమన్నాకాడ మల్లెలు రాలె
మల్లెలమాడెవి తొట్లో వున్నాది
గుబ్బాల పడుచుకు గుత్తాపు రవికె
రవికె గాదురో రామాలి మొగ్గ" 46

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లోని జాజర బాటలను రెండు విధాలుగా విభజించవచ్చు.
మొదటి భాగంలో 'జాజర' ప్రసక్తి వచ్చేనవి చేరుతాయి.

"మంతనము తేలాడినే మగువలతో నెల్లాను
సంతలోని వలపుల జాజర కాడు (13-149)

సందు సుడి వలపుల జాజర కాడ
యిందరిపై నడియాసలేల చూపేవయ్యా? (13-161)

సంతలోని జాజపు జాజరలో వాడవు
పింతలేదు నాకు నీకు విన్నపమిదయ్యా (13-209)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఇంక నేమి సేసేవయ్య యితేనాయను
సంకెలేసి వలపులు జాజాయను (19-72)

చందయయ్యా నన్నియు జాజరకాడ
చిందులుగా మోపి యిచ్చి వేడు కోరాదా (19-185)

చల్లలమ్మే గొల్లెతలు జాజరాడ బోలుదురు
అల్లదె నీమేర జిడ్డు వున్నది (20-84)

చలిపాడి సరసాల జాజరకాడు
వలపులు చల్ల బెక్కు వలపుకాడు (24-105)

వెలలేసి వలపుల దేడుక కాడవు
చలిమరి చేతల జాజర కాడవు (25-17)

త్వారాత 'జాజర' అనే మాట ఆవృత్తి అయిన కీర్తనలు రెండవ విభాగంలో చేర
తాయి. అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో రెండు జాజర పాటలున్నాయి.

హిందోళ వసంతం

జగడపుఁ జనవుల జాజర
సగినల మంచపు జాజర

||పల్లవి||

మొల్లలు దురుముల ముడిచిన బయ్యపున
మొల్లపు నరసపు మురిపెమున
జల్లనబుప్పొడి జారగఁబతిపై
చల్లెరతివలు జాజర

||జగ||

తారపుఁ గుచముల పైపెగడుసిం
గారము నెరపేటి గందవొడి
చేరుప పతిపై చిందగఁబడఁతులు
సారెకు జల్లెరు జాజర

||జగ||

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

బింకపుఁ గూటిమీ పెనఁగేటి చెమటలా

పంకపుఁ బూతల పరిమళము

వేంకటపతిపై వెలఁదులు నించేరు

పంకు మదంబుల జాజర ||జగ|| (12-274)

ము ఖా రి

చోలాఁజాలునీ జాజర నన్ను

జాలిఁజరచెనీ జాజర

||పల్లవి||

వరిపు వేదనల వాడేను యీ

తల నొప్పుల చేదంఁకేను

పులకల మేని తోవొరలేను కడుఁ

జలిగొని చల్లకు జాజర

||చాలు||

ఓల్లని సీనుఁగని వుడికేను నీ

చిల్లర చేతలఁజీమిడేను

కల్ల గంద వొడిఁగాఁగేను పైఁ

జల్లకు చల్లకు జాజర

||చాలు||

తెవిలి పేకటాదిప నేను నీ

కవుఁగిటి కబ్బితఁగడు నేను

రవరవ జేమటఁగరఁగి నేడు యిదె

చవులా యను నీ జాజర

||చాలు|| (12-332)

ఈ రెండు పాటలు కూడా శృంగార పూరితమయినవే. మొదటిది సుయోగ శృంగారినికి చెందినపాట. రెండవది వియోగ శృంగారినికి చెందిన పాట. రెండింటి లోను 'జాజర' అనేమాట చతవాంతారలో ఆవృత్తి అయింది. మొదటి పాటలో స్త్రీలు తమ నాయకునిపై పుప్పొడి, గందవొడి మొదలయిన పరిమళ ద్రవ్యాలన్నీ చల్లుతూ సురసాలాదడం వ్యక్తమవుతుంది. రెండవపాటలో ప్రేయోడు తన ప్రేయసిపై పరిమళ ద్రవ్యాలు చల్లుతుంటే అమోకొసయి కోవడం స్పష్టమవుతుంది.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

3. 3. 6. సోది పాటలు :

‘సోది’ అనేమాటకు శబ్దరత్నాకరం ‘రాగల మేలు కీడులను గూర్చి చేయు ప్రసంగం’ అని వివరించింది.

సోది శోధన. శబ్దభవం కావచ్చును. శోధనమంటే అన్వేషించి సత్యాన్ని తెలుసుకోవడం. సోది చెప్పేవారు ఎరుకలు. ఎరుక అంటే జ్ఞానం. ఈ జ్ఞానం కల వారు సోదెలు. వీరు భగవంతుని అనుగ్రహంవల్లే లేదా ఎదుటివారి మనస్తత్వాన్ని బాగా ఆకళించుకొన్నవారు కావడం వల్లనో భూత భవిష్యద్వర్తమానాలు చెబుతారు. సాధారణంగా లోకంలో జబ్బు వచ్చినప్పుడో ఎవరయినా తప్పిపోయినప్పుడో లేదా పెళ్ళి వ్యవహారాలలోనో సోదెలు చెప్పుకోవడం అలవాటు. ఎరుకలవాళ్లు అంత పురం ప్రవేశించి కూడా ఎరుక చెబుతుంటారు.

ప్రభావతీ ప్రశ్నమృంలో —

“వసిత ! యిటు నీవ వచ్చి నీవలయు సోదె గొనుము” (5-120)

అని ప్రయోగించబడింది. మన్నార దాసు విలాస నాటకంలో ఎరుకల వేష భాషలు వర్ణింపబడ్డాయి.

లోక వ్యవహారంలోని కొన్ని సోదె పాటలు :

బిడ్డ అనారోగ్యం గురించి తల్లి అడగడం —

“ఎరుకన్న చెప్పావే ఎరుకలి నాంచారి
నా బిడ్డ బాలమ్మ తొట్టల్ల పన్నాడి
నాకు అయినారాడు లంబాడి నాయకుడు
ఎర్రాగుంట నీళ్ళు ఏడెయిలు దెచ్చినా
పచ్చగుంట నీళ్ళు పడి మెయిలు తెచ్చినా
ఎరుకన్నా చెప్పోయి ఎరుకలి నాంచారి”⁴⁷

ఎరుక తే ఒక వృద్ధురాలిని సోదె చెప్పించుకోమనడం —

‘ఎరుక సెప్పింతువా అవ్వోరవ్వ
ఎరుక సెప్పింతువా అవ్వోరవ్వ

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఎరుక సెపుతాను ఎరుక ముందల : నీ

ఎరిగి ఎరుగని కతలు ఎల్ల సూ తెలియగను'48

అన్నమయ్యలో ఒకేఒక సోది పాట కనిపిస్తుంది.

తెలుగు కాంబోది

ఎరుకచెప్పే నీయచ్చ యెల్లా నెరుగుదు

మెరుగైన సొమ్ములిచ్చి మెచ్చవయ్య నన్ను .. ||పల్లవి||

చేతికి కలపలము చెప్పే రావయ్య నీకు

ఘాతలఁ బరాంగనలఁగాఁ గిలింతువు

ఈతలఁగన్నుల మేలిటు చేప్పే రావయ్య

సూతకపు మానములు (?) చూడఁగలఁడికను .. ||ఎరుక||

మోవి లక్షణాలు నీకు మోవజెప్పే రావయ్య

బావ నొక్క రాకాసి చచ్చు దాగితి

వావిరి నీ పాదముల వ్రాతల జయము చెప్పే

బావి మడుగువ నొక్క పొము దొక్కితివి .. ||ఎరుక||

ఇంగితాకారపు లాగ్యమిటు చెప్పే నీవురాన

నంగన మోహించి పాయక యున్నది

తంగని శ్రీ వేంకటేశ తలఁపు చెప్పే నన్నుఁ

బొంగుచు గూడి యిట్టే పోననేవయ్యా .. ||ఎరుక|| (13-314)

శ్రీనివాస కల్యాణంలో ఎరుక కత్తె దగ్గర పట్టావతి జోస్యం చెప్పించుకోవడం ప్రసిద్ధమైన విషయమే. కానీ ఈ కీర్తనలో సోది చెప్పించుకొనేవాడు శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు వేంకటేశ్వరుని వలచింది పట్టావతి. ఇంథు స్వామివారి దివ్యమంగళాకారాన్ని పరిశీలించి వాటివల్ల గోపికలను వలపించుకోవడం, పూతనను సంహరించడం, కాళీయ సర్పాన్ని మర్దించడం మొదలైన జరిగిన అవతార ఘట్టాల్ని వివరించడం జరిగింది.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

3. 3. 7. తాత్త్విక గేయాలు :

మోక్ష సాధన మార్గాలయిన భక్తి జ్ఞాన కర్మాదులలో జ్ఞాన మార్గం అత్యంత క్లిష్టమయింది. జ్ఞానం అంటే సంపూర్ణమయిన అధ్యాత్మికానుభవం. శంకరాచార్యుల వంటి ప్రముఖులయిన తత్త్వసేదాంత జ్ఞానులు ఈ మార్గాన్ని అనుసరించి ముక్తి నొందారు. శిష్టలయినవారు పేదలను ఉపాషత్తులను చాలి పవిత్రంగా భావించారు. అందువల్ల సంస్కృతం నుంచి ఇతర భాషలలోకి అనువాదాలు చేయడానికి సాహసించలేదు కానీ అవి మౌఖిక ప్రచారంతో కొనసాగడం వల్ల జానపదులు అందున్న విజ్ఞానాన్ని ఆకళింపు జీసుకున్నారు. నిర్భయంగా తమకు నచ్చిన గేయ రీతులలో వాడుకోసాగారు.

ఆచార్య వి. రామరాజుగారు—

‘తత్త్వవిషయములుండుటచే గాబోయి ఇట్టి గేయములకు తత్త్వములను పేరు వచ్చినది. ఇట్టి తత్త్వము లధికముగా నద్వైత వేదాంతమయములు’⁴⁷ అని అభిప్రాయ పడ్డారు.

ఈ తత్త్వాలనే వైరాగ్యాత్మకాలసి కూడా పిలువవచ్చు. సాధారణంగా వీటిలో జీవితంమీద విరక్తి, భవిష్యత్తు మీద నిరుత్సాహం, సంసారం అంటే పెగటు, ఆత్మ ప్రబోధ, ఆత్మ నిరేదన మొదలయిన విషయాలు ప్రస్తుతమవుతాయి. ఇవి తుమ్మెదా, చిలుకా, జీవా మనసా హంసా, కర్మమా మొదలయిన పాదాంత సంబుద్ధి పదాలతో సాగుతాయి

తుమ్మెద పదాలు :

తుమ్మెదకు షట్పదమనిపేరు. ఆరుపాదాలు కలది అని అర్థం, కామ క్రోధాదులన్ని అరిషడ్వర్గాలంటారు. తుమ్మెదలు రకరకాలయిన పూలపై వాలినట్లు జీవుడు లోకంలోని పైపై ఆకర్షణకు లోబడి పతితుడవుతాడనే వుద్దేశ్యంతో తాత్త్విక గేయాలలో ‘తుమ్మెద పదా’లను పాడతారు. ఈ పదాలలో శృంగారం కూడా ఉండవచ్చు. బహుశః భాగవతంలోని గోపికాగీతాలు ఈ పదాలకు ప్రేరేపకం కావచ్చు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

లోక వ్యవహారంలోని తుమ్మెద పదాలు :

‘శివ శివ యనమేలు తుమ్మెదా
శివయంటే వినమేలు తుమ్మెదా

శివుని భక్తులాకు ,,

శరణన్న మెలే ,,

శ్రీకంతుడను వువ్వు ,,

మూడులోకమ్ములాయెను ,

సాకారమై యుండు ,,

పరమేశాంతమున జూడ , 50

‘చెట్టుపెట్టి పాయె తుమ్మెదా

చెట్టుపూలుకాయకాచె తుమ్మెదా

కాచెవారు లేరు ,,

నన్నుకాకు శాయకనెల్ల ,,

ఇంటిలోని పోరు ,,

నన్నుయిల్లు వెళ్లనీరు ,, 51

‘ఓయి బావల్లార తుమ్మెదా

బావన్నిలాలో తుమ్మెదా

ఈశ్వరుడు మానవుడు తుమ్మెదా

తోటల్లోకి తుమ్మెదా

ఇరగమడి వచ్చింది తుమ్మెదా

దేవసిరి నంది తుమ్మెదా

సోలతో సోలడే తుమ్మెదా

మాడలేసూకొని తుమ్మెదా

ఇదిగోకాసన్న తుమ్మెదా

ఈ నంది ఇంది తుమ్మెద’ 52

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

అన్నమయ్య తుమ్మెద పాటలు :

శ్రీ రాగం - ఏక తాళి

‘తొల్లింటి వలె గావు తుమ్మెదా ఇంక
వొల్లవుగా మమ్మునో తుమ్మెదా ॥

తోరంపు రచనల తుమ్మెదా కడు
దూరేవు గొందులే తుమ్మెదా
దూరినా నెరగవు తుమ్మెదా మమ్ము
వోరగా చూడకు వోతుమ్మెదా ॥

తొలి ప్రాయపు మింద తుమ్మెదా కడు
తొలి చేవు చేగ లే తుమ్మెదా
తొలకరి మెరుగువే తుమ్మెదా ఇంక
ఉలికేవు మముగని వో తుమ్మెదా ॥

దొరపు పంకట గిరి తుమ్మెదా మా
తురుమేల చెనరేవు తుమ్మెదా
దొరకెనీ చనవులు తుమ్మెదా కలక

ఒరు తెరింగిరి గదవో వో తుమ్మెదా ॥’ (4-9)

ఈ పాటలో ప్రతి పాదాంతంలోను ‘తుమ్మెద’ అవ్యక్తి అయింది అట్లానాంద
కారంలో కొట్టువిట్టాడుతున్న ఒక సామాన్య మానవుడు తన చిత్తచాపల్యాన్ని వ్యక్త
పరచడం ఇందులో కనిపిస్తుంది. ఇక్కడున్న తుమ్మెద మామూలు తుమ్మెద కాదు
సాక్షాత్తు శ్రీ వేంకటేశ్వరుడే.

చిలుక పదాలు :

‘చిలుక శుకమహర్షిని సూచిస్తుంది. పరీక్షితుకు బాగవతం బోధించినవాడు
శుకుడు. సరస్వతీదేవి మూడవ చేతిలో వుండేది చిలుక.

తమిళంలో చిలుక పాటను ‘కిళిప్పొట్టు’ అంటారు. శ్రీ. శ. 7వ శతాబ్దంలో
శైవాచార్యుడయిన తిరుజ్ఞాన సంబందర్ ‘తేవారం’ లో ఈ పద్ధతి అనుసరించాడు.
శ్రీ. శ. 9వ శతాబ్దినాటి మాణిక్య వాచకర్ తన కావ్యంలో ప్రవేశ పెట్టాడు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

మలయాళంలో చిలుక పాటల్ని కిళిప్పొట్టు అంటారు భగవంతుడు చిలుక రూపంలో ప్రత్యక్షమై రామాయణ భారతాల్ని గానం చేశాడని 'ఎళుత్తచ్చన్' ఆ పద్యతిలో వ్రాశాడని అంటారు. 'చిలుక' శబ్దానికి ఇంతటి ప్రాధాన్యం వుండడం వల్ల 'చిలుక పదాల్ని' పాడతారని చెప్పవచ్చు.

లోక వ్యవహారంలోని చిలుక పాటలు :

'కాళ్ళును వేళ్ళును కనుపాప మొదలుగా
కర్తజేశె నిన్ను చిలుకా
యీ క్రమము యెవ్వడు జేశె చిలుకా
దుర్మోహములుమాని ధర్మమేదచల్లితె
కర్మములు వెదుకదె చిలుకా
నిర్మలముగా వీరగురుని నెరనమ్మితె
నీవు నేనె కదె చిలుకా"53

"మూన్నాళ్ళ ముచ్చటకు మురిసేవు తుళ్ళేవు
ముందుగతి కావవె చిలుకా
వీనాడో ఏతీరో ఎవరు చెప్పాగలరు
ముందు గతి కావవె చిలుకా
యిల్లు యిరిన్నావు యిల్లునాదన్నాను
యింటిలో ఏముండి చిలుకా"54

అన్నమయ్య చిలుక పాటలు :

ఆ హి రి

జీవాతుమై యుండు చిలుకా నీ
వావలికి పరమాత్ముడై యుండు చిలుకా
అతుమ హరిరములోన నయమున నుండి నా
చేతనే పెరిగిన చిలుకా
జాతిగాఁగర్మపు సంకల్పఁబడి కారఁ
జేతఁబేడెతివే చిలుకా

॥జీవా॥

అన్నమయ్య సంక్షేపస్తోత్రం జానపద గేయ ఫణితులు

భాతిగాజదువులు పగలు రేలును నా
చేత నేరిచినట్టి చిలుకా
తీరిగా దేహంపు రెక్కల చాటున నుండి
సీతుకోరువలేసి చిలుకా

||జీవా||

బెదరి అయిదు గురికిని భీతిఁబొందుచుఁగడు
బెదరఁగఁజూతువే చిలుకా
అదయలయ్యిన శత్రులగురికిఁగఱ
అడిచి పడుదువే నీవు చిలుకా
వదలికిటు యాదారవాంఛనటు పదివేలు
వదరులు వదరేటి చిలుకా
తుదలేసి మమతలు తోరమ్మ సేసి నా
తోఁగూడి మెలగిన చిలుకా

||జీవా||

నీవన నెవ్వరు నేనన నెవ్వరు
నీవే నేనై యుండుఁజిలుకా
శ్రీ పేంకటాద్రిపై చిత్తముతో నుండి
సేరించు కొని గట్టి చిలుకా
దైవ మానుషములు తలఁపించి యెప్పుడునా
తలఁపునఁబాయసి చిలుకా
యేమియును నిజముగా వినె యేటి కని నాకు
నెఱిఁగించి నటువంటి చిలుకా

||జీవా||

(1-50)

ఈ పాట పాదాంతంలో 'చిలుకా' అనే మాట ఆవృత్తి అయింది. ఇందులో ఒక సామాన్య మానవుడు ప్రాచీనమైన మాయాబంధనాలలో చిక్కుకొని శల్లదీర్లడం, జీవాత్మ పతమాత్మలకు ఐక్యం చెప్పడం మొదలయిన తాత్త్విక అంశాలు వ్యర్తమవు తాయి.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

జీవాత్మకాలు :

వేదాంతంలో పరమాత్మ చర్చ తర్వాత ప్రాధాన్యం వహించేది జీవాత్మ చర్చ. జీవాత్మ పరమాత్మల అనుబంధం వినిమయంలోనే అభిప్రాయ భేదాలు వచ్చాయి. ద్వైతం భేదాన్ని చెబుతుంది. అద్వైతం జీవాత్మ పరమాత్మల ఐక్యాన్ని స్పష్టం చేస్తుంది. అందువల్లనే జానపద గేయాలలో 'జీవ' సంబుద్ధి పథం కలిగిన గేయాలు ప్రచారం పొందాయి.

లోక వ్యవహారంలోని జీవాత్మకాలు :

“మాయా కారమురా, మమతలలోపడి

చెడితివి గదరా;

అడియాసలతో పడుచేగాని

కట్టుకు పోయే దేమిటిరా జీవా;

కట్టెబొగ్గులో కాలేటప్పుడు

గవ్వరాదురా నీవెంబడినీ;

ఏటికి నీయారాటం బింకా

ఎప్పుడో ఏమో ఎరుగమురా;

త్వరపడరా కడతేరెడు

గతికనుగొనరా జీవా” 55

అన్నమయ్య జీవాత్మకాలు :

రా మక్రీ య

వీరిక విందరికి యీ దేహ భూమి నీ

మేలు అన్నిమట్టువెట్టి మించరాదా జీవుడ

||పల్లవి||

వెలిబుడ్డయింద్రీయాల వెలయలోనికిబిల్చి

కొలుపులు సేయించు కొనరాదా

కలఁచెడి లోలోని శామాడి శత్రువుల

బెళక నీకడ్డ పెట్టించరాదా జీవుడ

||పల్లవి||

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

అట్టె పరువు దోలిన ఆసలనే గుణ్ణముల
 గట్టిన లోలాయమున గట్టుకోరాదా
 చొట్టి యెదుట పోటుతెవుండిన భోగములను
 ముట్టియంతర్యామి కిచ్చి మొక్కురాదా జీవుడ
 పంపు వెట్టి చండంపిన బలు నీ వుద్యోగాల
 గుంపు గూర్చి ముక్తి చూరగొనరాదా
 యింపుల శ్రీపేంకదేవడితడే సర్వకర్త
 సొంపుగ భావించి చక్కజూడరాదా జీవుడ

॥పల్లి॥

॥పల్లి॥

(8-217)

ఈ పాట చరణాంతాలలో 'జీవుడ' అనే సంబుద్ధి అవృత్తి అయింది. ఇందులో ఒక సామన్య మానవుడు కామ క్రోధ లోభ మోహాదు లయిన అరిష్టత్వాలు, గుర్రాల్లా పరుగులు దీసే కోరికలు మొదలయిన బహిష్క సంబంధ వాంఛల్ని అణచుకొని ముక్తి నొందమని జీవుడి పాచ్చగించడం వ్యక్తమవుతుంది.

మనసాత్మకాలు :

ఎదుటి వారికి చెప్పడంకన్నా ముందుగా తనకు తాను చెప్పకోవడం ఉత్తమ పద్ధతి. ఈ కారణం వల్లనే తాత్త్విక గేయాలలో 'మనసొంత' పదాలు వచ్చాయి. మనీషి బందీకావడానికి విసిరుక్తి కావడానికి మనసే కారణమవుతుంది అందువల్లనే వాగేయకారులందరూ 'మనసొంత' తత్వము ప్రకాశించారు. లోక వ్యవహారంలోని మనసాత్మకాలు :

"నిచ్చనిచ్చగాల మిల్ల బుచ్చక
 సచ్చదానందమైన శివుండలచవె మనసా
 కాయమది మాయ కెడశాయకా
 శినాయన్నమో యని తలంచవె మనసా" 56
 "పరధనాపేష యిక పరిహరించవె మనసా
 పరనారి తల్లిగా భావించు మనసా
 పరతత్త్వమి పోపరగశాయవె మనసా
 పరమహంసను నెక్కి పరముగనుము మనసా

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

మూల ఆధారమున కీలెరిగినపుడు మనసా
 పొంది యేగంటి గురుడు బోధించి నట్ల
 సచ్చిదమైన శివుదలచవె మనసా
 కాయమీది మాయా పడకా
 ధీరు పరమాత్మ గురుని జేరుమీ మనసా" 57

"శ్రీమతె నరవాయ నమహ యనగదవె
 జిహ్వా గలిగిన ఫలము మనసా
 నేమముతో వాఁనె ధాన్యంబు శాయవె
 నీవు గల్గిన ఫలము మనసా
 చిరుభక్తితో వారి పదములకు మ్రొక్కవే
 శిరము గలిగిన ఫలము మనసా
 కరములై వారి విగ్రహము సేవించవే
 కన్నులు గలిగిన ఫలము మనసా
 ధర వారి గుణ కథల తగ విన వెనకన్
 రంధ్రములు గల్గిన ఫలము మనసా
 గరిమగల వారి కైంకర్యంబు శాయవె
 కరములుండిన ఫలము మనసా" 58

అన్నమయ్య మనసాత్మకాలు :

అ హి రి

"పారకుమీ వో మనసా పంతము విడువకుమీ మనసా
 పారిన నీవే బడగయ్యెదవు చేరువ నాఁడే చెప్పవె మనసా" ||పల్లవి||

బింతించకుమీ శివునివైరిచే చిక్కువడకుమీ వో మనసా
 కంతువారకము వయస్కుబ్రాహ్మణులు కావడి కుండలు వో మనసా
 యెంతే మేలుఁగీడేకాలము యెప్పుడు నుండదు వో మనసా
 శంతించుకో వాని మనసున సంతోషముగా వోమనసా" ||పాద||

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫలితులు

యెక్కికలే తలపోయకుమీ యేమరకుండుమి వోమనసా
కన్న విన్నవారిలో నెప్పుడు కాకు పడకుమీ గోమనసా
పున్నమమాసలు పుడమిలో బదుకులు పోయవచ్చేవి వోమనసా
మిన్నోనేలని మన్నదనములో మీదు చూడకుమి వోమనసా ॥పాఠ॥

కన్నుల సంగాతము సేయకుమీ లోకవశించకుమి వోమనసా
వన్నెల మాటలు చెవులఁబెట్టక వాసి విడువకుమి వోమనసా
మున్నింటి సురలు బ్రహ్మాదులకైనను ముక్తి సాధనము వోమనసా
వెన్నుని వేంకటగిరి పతిఁడలఁచుము వేసారకుమి వోమనసా ॥పాఠ॥

(1-188)

ఈ పాటలో ప్రతి పాదాంతంలోను 'మనసా' అనే మాట ఆవృత్తి అయింది. మానవుని మనస్సు చంచల మయింది. విషయ సుఖాలవల్ల కష్టాలు, నష్టాలే తప్ప ప్రశాంతత వుండదని తెలిసి కూడా పునః వాటిపై పే పరుగులు తీస్తుంది. అలాంటి మనస్సుకు హితబోధ చేసుకోవడం ఈ కీర్తనలో విశదమవుతుంది.

హంస పదాలు :

ఇది 'సోహం' యొక్క వికట రూపం. హంసకు పాలుసీక్కును వేరుచేసే శక్తి వుంది. సహజంగా విఘ్నానానికి తెలుపురంగు గుర్తు. హంస తెల్లనోడి కాబట్టి విఘ్నానానికి ప్రతీకగా ఈ పదాన్ని వాడారని చెప్పవచ్చు. విశిష్ట భావం పొందినవారు 'హంస' నామధేయులవుతారు. రామకృష్ణ పరమహంస మొదలయిన వారు. మరి 'సోహం' తత్వాన్ని అర్థం చేసుకున్నవారు (అద్వైత సిద్ధాంతాన్ని) హంసులే కాబట్టి 'హంస' అనే పదానిటన్న వైశిష్ట్యం పల్ల 'హంసపదాల్ని' ప్రాశారని చెప్పవచ్చు.

అన్నమయ్య హంస పదాలు :

కాంబోధి

దిబ్బలు వెట్టుచుఁదేలిన దిదివో

ఉబ్బు గిట్టిపై నొక హంసా

॥పల్లవి॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

అనువునగమలః హారమె నెల్లవై
 వొనరివున్న దిదె వొక హంసా
 మనియొడి జీవుల మానససరసుల
 వునికి నున్న దిదె వొక హంసా
 పాలు నీరు నేర్పరచి పాలలో
 నోలలాడెదె వొక హంసా
 పాలుపడిన యీపరమహంసములు
 వోలినున్న దిదె వొక హంసా
 తడవి రోమ రంధ్రంబుల గుడ్డ
 నుడుగక పొదిగి నొక హంసా
 కడు వేడుక వేంకట గిరి మీదట
 నొడలు వెంచె నిది యొక హంసా' (1-18)

॥దిబ్బ॥

॥దిబ్బ॥

ఈ పాట పాదాంతాల్లో 'హంసా' అనే మాట అవృత్తి అయింది. ఇందులో ఒక హంస సరస్సులో విహరించడం, పాలునీళ్ళను వేరుచేసి పాలను ఆరగించే గుణం కలిగి వుండడం, గుడ్డు పెట్టి రెక్కల్లో దాచుకొని పొదగడం, మొదలయిన క్రియలు చేస్తే, రెండవ హంస ప్రాణుల మానస సరోవరాల్లో విహరించడం, మంచి చెడుల్ని వేరుచేసి మంచిని స్వీకరించడం, ఒక్కొక్క రోమ కూపం నుంచి విశ్వ సృష్టిని ఆవిష్కరింప జేయడం మొదలయినవి జేస్తుంది. ఇక్కడ రెండవ హంస శ్రీవేంకటేశ్వరుడు. ఇలాంటి తాత్త్విక పదాలు పాదాంతాల్లో వున్న మరొకొన్ని కీర్తనలు :

ఆదిమూలమా :

పాడి

'విభుడ వింతటికి వెజువుతో ననుఁ గావు
 అభయ హస్తముతోడి ఆదిమూలమా ॥పల్లవి॥
 పలు లంపటాల చేతఁబాటువడి పాటువడి
 అలసితిఁగావవే వో ఆదిమూలమా
 చలమరి యితర సంసారబ్రాంతిఁజిక్కితి న
 న్నలరించి కావవే వో ఆదిమూలమా' ॥విభు॥ (8-88)

అన్నమయ్య సంక్లిష్టశ్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఎ య క

ల లి త

‘ఆతుమ సంతస పెట్టుటది యెఱుక, తా
నే తెరువు నొల్లకుండు టిదియే యెఱుక’ ||పల్లవి||

ముంచిన బంధములలో ముఱుగుడువడక తా
సంచల విడచున్నట్టి యెఱుక
చంచలపు విషయాల నగ్గుడు ముగ్గుడు గాక
యెఱివిఁహరిఁదలపోయు టిదియే యెఱుక’ ||ఆతుమ||

(11-3-104)

కర్మమా :

శ్రీ రా గం

ఎన్నబాధలఁబెట్టి యేఁచెదవు నీవింక నెంతకాలముదాకఁగర్మమా
కున్నించు మనుచు నీ మఱుగు చొచ్చితిమి మా మాటాలకించ ||పల్లవి||

ప్రతిలేసి దురితములపాలు సేయక నన్నుఁ బాలించవైతి వోకర్మమా
తతితోడ నాత్మపరితాపంబు తోడుతను తగులేల సేసి తోకర్మమా
జితకాములకుఁగాని చేతికిని తోనయి చిక్కవేకాలంబు కర్మమా
మతిహీనులై నట్టిమాకు నొక పరిపాటి మార్గంబు చూపవో కర్మమా ||ఎన్ని||
(1-284)

కలియుగమా :

సామంతం

కలలోని సుఖమే కలియుగమా, పన్న
కలలో నెక్కడిది కలియుగమా ||పల్లవి||

కడిగడి గందమై కాలము గడపేవు
కడుగఁగడుగ రొంపి కలియుగమా
బడలికె వాపవు పరమేదో చూపవు
గడిచిటియును నీవు కలియుగమా ||కల|| (1-118)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణికులు

కాపురమా :

అ లి త

కరుణించు మింకనైన కాపురమా

కరికరి బెట్టుకుమీ కాపురమా

కలలోని సుఖమైన కాపురమా

కలుషమే చవియైన కాపురమా

కలను బేహారపు కాపురమా

కలఁడు మాకిదే హరి కాపురమా ||కరు|| (5-34)

చదువు :

సా మం తం

నాటికి నాడే నాచదువు

మాటలాడుచును మఱచేటి చదువు ||పల్లవి||

ఎనయ నీతని నెఱుగుటకే పో

వెనకవారు చదివిన చదువు

మనసున నీతిని మఱచుటకే పో

పనివడి యిప్పటి ప్రౌఢల చదువు ||నాటి|| (1-91)

చీచీ :

పా డీ

వీటికి నేవ్వరి పొందు యిస్సరో చీచీ

నాటకములాల చీచీ నమ్మతిఁగా మిమ్మును ||పల్లవి||

జన్మనమదమ చీచీ చక్క దనమరో చీచీ

రత్నైనరాజున గర్వమరో చీచీ

కొవ్వినమదమ చీచీ కూగిమీయాసరో చీచీ

నవ్వుల దేహమ చీచీ నమ్మితిఁగా మిమ్మును ||వీటి||

(1-195)

అన్నమయ్య సంక్షేపనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

చింత :

ల లి త

జహ్మోదలకు సిదే పరచింత

బ్రహ్మగన్న తండ్రియైన పరమాత్మ చింత

॥వల్లవి॥

మూడు లోకహలకెల్లా మొదలి చింత

మీదె (ద?) పుగర్మములకు మీడి చింత

తోడ జనించిన నాటి తొల్లిటి చింత

తోడక మాకు గలిగె నొక్కటే చింత

॥బ్రహ్మ॥

(10-48)

జడులు :

భై ర వి

ఆయ్యో మాయలఁ తొంది అందు సిందు నున్నవారు

యియ్యగొన గర్తలు గా రొగరు జడులు

॥వల్లవి॥

చుక్కలై యుండినవారు సురలై యుండినవారు

యిక్కడనుండి పోయిన యీ జీవులే

దిక్కులవారి సిందరు దేవతలంటా మొక్కెరు

యొక్కడైన హరి నాత్మ నెరుగరు జడులు

॥అయ్యో॥

(8-12)

తగులు :

శ్రీ రా గం

ఎక్కడి విరతి మాకు నిహ మెల్లాదగులు

మక్కశించి మక్కశించి మాయకింతాదగులు

॥వల్లవి॥

పుట్టినప్పుడే పాపపుణ్యములుదగులు

అట్టె యాదేహమున కన్నమూదగులు

గట్టిగా నీరించునైతే కర్మమూదగులు

యెట్టునుఁబోరాదు మాయకింతాదగులు

॥ఎక్క॥

(9-77)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

దేహమా :

భై ర వి

తెలియరాదు మాయదేహమా మమ్ము
పలు వికారాలబెట్టి పదగొన్న దేహమా

॥పల్లవి॥

దినముక్క వయసెక్కే దేహమా సాతె
పెను మధము గురిసే బెండు దేహమా
దిన దిన చుచి గోరే దేహమా నన్ను
ఘన మోహ పాశాలగట్టెగద దేహమా

॥తెలి॥ (1-416)

దైవమా :

ము ఖా రి

ఏమీ నెఱగనినా కేడ పుణ్యము
తామసుండఁజుమ్మి ముందరమన్న దైవమా

॥పల్లవి॥

పాతకపుజేతులనే పట్టి నిన్నుబూజించు
ఘాతుకుడ నాకు నెక్కడి పుణ్యము
చేతనముబోడిసేయు చిత్తము నీదే కాశ
రాతి బొమ్మఁజుమ్మి తారము నీడి దైవమా

(1-286)

నాటకము :

ము ఖా రి

నానాటి బదుకు నాటకము
కానక కన్నది కైవల్యము

॥పల్లవి॥

పుట్టుటయు సిజియు పోవుటయు సిజియు
నట్టనడిమ్మి పని నాటకము
యెట్ట నెమటఁగల దీప్తపంచమును
కట్ట గడపటిది కైవల్యము

॥నానా॥

(9-267)

పరము :

సా మ్మ ం త ర్

ఇతరములిన్నియు నేమిదేకి
ఘటి చంచలమే మానుట పరము

॥పల్లవి॥

అన్నమయ్య సంక్తిరసల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఎక్కడి సురపురమెక్కడి వైభవ
మెక్కడివిన్నియు నేమిటికి
ఇక్కడనే పరహితమును బుణ్యము
గక్కునఁజేయఁగఁగలదిహపరము ||ఇతర|| (11-3-20)

పజలు :

မြို့ မြို့

ఏటికిఁదలఁకెద రిందరును
 గాఁటపు సిరులివి కానరొ ప్రజలు ॥పల్లవి॥
 ఎండలఁబొరలక యేచిన చలిలో
 నుండక చలిలోనుడుకక
 అండనున్న హఁనాత్మ దలఁచిన
 పండిన పసిఁడే బ్రతుకరొ ప్రజలు ॥ఏటికి॥ (11-35)

ವಾಡ್ತಿ :

భూ వా థ ం

పావనము గావో జిహ్వా బ్రదుకవో జీవుడా
 వేవేల కితని నింక వేమారునుఁ బాడి ||పల్లవి||
 హరిచామములే పాడి అతని పట్టపురాణి
 యిరవై మించినయట్టి యిందిరఁబాడి
 సరి నిరువంకలను శంఖచక్రములఁబాడి
 వరదకటిహస్తాలు వరుసతోఁబాడి ||పాప|| (7-125)

మర్మం :

天 地

వలసిన వారికి వై పులివి
చలమున మానుటె జయమర్కం
తనలోనే పోదై వము
ఘనమే యణువై కనినడి
కనవలె నీతని గనుటకు
ఘనసు అయమౌటె మర్కం

॥పల్లవి॥
॥వలసి॥ (11-1-158)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

మాయ :

రామక్రియ

నేనా (ను?) గెలువ లేదు నీమాయ

శ్రీనాథ నీవు సేసే చేతలే నీమాయ ||పల్లవి||

తమకము గడు రేచు తలపు ఉట్టూత లాచు

నిమిష మూరకుండదు నీ మాయ

తిమిరము బుద్ధిగప్పు తెజవల వెంట దిప్పు

అమర తోడునడ ఆయబో నీమాయ ||నేనా|| (9-251)

యోగి :

బా ల్లి

నానామార్గముల నాటుకొను నొకయోగి

మానిమీడి తపసి సామాన్యుడా యోగి ||పల్లవి||

పున్నమ నమాస గూడబొదిగి నొక్కొక యోగి

కన్నుల చూపులు సరిగా జూచు నొక యోగి

మిన్ననూయి చేతాటజేడిమెచ్చు మింగు నొక యోగి

పెన్న సన్నముగ నూరి వీగు నొక యోగి ||నానా|| (6-125)

రుణము :

గుండ క్రియ

ముందటి జన్మము లెల్లా ముంచెబారుబడి వడ్డి

యెందు చొచ్చినానుబోసియ్య దీరుణము ||పల్లవి||

నుదుట వ్రాసిన వ్రాలు నూరేండ్ల పత్రము

పొదలు నాకర్మమే పూట కాపు

వెదకి సంసారము వెంటబైతరవు

యిది యెందువొచ్చిచాబోసియ్య దీరుణము ||ముంద|| (1-469)

రోతా :

ము ఖా రి

అనుమానపుబదు కది రోతా తన

మనసెనయనికూటమి మరి రోతా

||పల్లవి||

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

ఓ పకిర్తుఁబడి అడికె లోనై

అపవాదియౌట అడిరోఁత

వుపమ గెలిచేనసె వొరుఁ జెరుచుటలు

విపరీతపు గుణవిధ మొకరోఁతా

॥ఆను॥ (1-26)

వివేకమా :

రా మ క్రి య

మాయలో మోహమున మరచితివిదే హరి

జేయింటికి వింటే వివేకమా

॥పల్లవి॥

అంతటికి నొడయఁడు అఖిల జీవులలోన

అంతర్యామి శ్రీహరి యట

యింతటిలో నీకు హితబంధువులు పేరి

పింతవారెవ్వరు నీకు వివేకమా

॥మాయ॥ (11-1-48)

సాక్షి :

దే సా శ ం

కాదన్న వారికి వారికర్మమే సాక్షి

యేదెస చూచిన మాకు నీతడే సాక్షి ॥పల్లవి॥

పేదాలు సత్యమౌటకు విష్ణుఁడు మత్స్యరూపమై

అదటఁదెచ్చి నిలిపె నది సాక్షి

ఆదిగర్మములు సత్యమౌటకు బ్రహ్మయఁ గాన

పోడితో నీతఁడు యజ్ఞభోక్తౌటె సాక్షి ॥కాద॥ (8-287)

సంసారము :

భై ర వి

సడిఁబెట్టెఁ గటకటా సంసారము చూడ

జరదిలోపలి యీత సంసారము ॥పల్లవి॥

జమునోరిలో బ్రదుకు సంసారము చూడ

చమురు దీసినదివ్వె సంసారము

సమయించుఁబెనుదెవులు సంసారము చూడ

సమరంబులో నునికి సంసారము ॥సడి॥

(1-199)

అన్నమయ్య సంకీర్తనలో జానపద గేయ ఘణితులు

సుండి :

సా శం గం

జ్ఞానులాల యోగులాల సకల విదత్తులాల

నానాపిఠాల నివి నమ్మేరు సుండి ||పల్లవి||

అలరి యంతుల యధరామ్మతము లివియెల్ల

కాలకూట విషమల కరణి సుండి

శీలముతో వీరల చెట్టలు వట్టుటలెల్లా

బాలవాగాల చొడికి పట్టుట సుండి ||శాను|| (6-28)

3. 3. 8. తందాన పాటలు :

ఈ పాటల్ని సమూహంలో ఒకరు వీకతార మీటుతూ పాడుతుంటే తక్కిన వారు చివర ఆందుకొని 'తందాన' అనిగాని లేదా 'తందానతాన' అని గాని వంత పాడతారు.

అచార్య యస్వీ. జోగారావుగారు -

"ఇది సంగీతంలో గానాంగ విశేషమైన తాన శబ్ద సంబంధమైయుండును" 58 అని అభిప్రాయపడ్డారు.

శిరోమణి సముద్రాల లక్ష్మణయ్య గారు-

"ఇది గాన సమయమున మాటి మాటికిని లయను చూపుతూ చేయు రాగాలాపన ధ్వని" 59 అని పేర్కొన్నారు

లోక వ్యవహారంలో వుండే వంత పాటల పద్ధతిలో సాగే కళాగేయాల్లోను తాత్త్వికాంశాలున్న గేయాల్లోను 'తందాన తాన' లేదా 'తందనానా' ఉచ్ఛ్వాస వుంటుంది.

ఉదా :

రాజా ఓరాజా రేజా భోగతి గలిగి తందాన తాన

మనది యా దేశము తందానతాన

మనది ఏది భూమి

"

పట్నానికి పడమటి దిక్కు

"

రగా రంగం పేట

"

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

బీదలు తాలూకా	తందాన తాన
అందోళి జోగిపేట	१
సదాశివనం పేట	१
ఏలేవాడు రాజు	१
రెడ్డివిడిమారెడ్డి	१
వృదిమరెడ్డి భార్య	१
తల్లి శివరంగమ్మ	१
శివరంగమ్మ కన్నకొడుకు	१
డాల్ బహద్దరు శివారెడ్డి	१
వెంకటేశ్వర్లు వరము చేత	१
కలిగినవాడు శివారెడ్డి	१
అయిదురేఖలు గలవాడు	१
పట్నములో భేషైనవాడు	१
రాజా భోగతి గతిగి	,,59

“గంతా దోచుకు పోయెనె తందనానా కృష్ణు
డెంతా జూసము చేసెనే తందానా
వక్కలాకుల తిత్తిపోయె తందానా మొలను
జెక్కిన పొగ చుట్ట పోయె తందానా” 60

అన్నమయ్య తందానపాట :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో ఒకే ఒక తందాన పాట కనిపిస్తుంది.

భా శి

‘తందనాన ఆహి తందనాన పుతె

తందనాన భళా తందనాన ||పల్లవి||

బ్రహ్మమొక్కటె పరబ్రహ్మమొక్కటె పర

బ్రహ్మమొక్కటె పరబ్రహ్మమొక్కటె ||తంద||

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

కందువగ పీనాధికములిందు లేవు
అందరికి శ్రీహరే అంతరాత్మ
ఇందులో జంతుకులమింతా నొకటే
అందరికి శ్రీహరే అంతరాత్మ ||తంద||

నిండార రాజు సిద్దించు సిద్దయు నొకటే
అండనే బంటు సిద్ద అడియు నొకటే
మెండైన బ్రాహ్మణుడు మెట్టు భూమియొకటే
నండాలుడుంటేటి సరిభూమి యొకటే ||తంద||

అనుగు దేవతలకును అలకామనుఖమొకటే
ఘనకీట వశువులకు కామ సుఖమొకటే
దీనమహారాత్రములు తెగి ధనాధ్యున కొకటే
వొనర నిలుపేదకును నొక్కటే అవియు ||తంద||

కొరతిశిష్టాన్నములు గొను నాక తొకటే
తిరుగుడుష్టాన్నములు తిను నాక తొకటే
పరగదర్గంధములపై వాయు వొకటే
వరుసబరిమళముపై వాయు వొకటే ||తంద||

కడగియేనుగు మీదఁ గాయు యెండొకటే
పుడమి శునకము మీదఁబొలయు నెండొకటే
కడుబుణ్ణులను బాప కర్ములను సరిగావ

జడియు శ్రీవేంకటేశ్వరునామమొకటే ||తంద|| (7-151)

ఈ సృష్టిలో వుండే సమస్తం కూడా విభిన్న స్వరూప స్వభావాలతో ఎల్లప్పుడూ పరిణామం చెందుతుంది. కానీ ఎలాంటి మార్పు లేకుండా శాశ్వతంగాను, స్థిరంగాను వుండేవి ఒక్క పరబ్రహ్మే. ఈ పరబ్రహ్మ మయమయిన జగత్తులో తెగలు తెగలుగా విభజించి న్యూనతాధిక్యతలను చూపవలసినవి ఏవీలేవు. సకల జీవులకు ఆ శ్రీహరే అంతరాత్మ. కాబట్టి 'అందరూ సమానులే అనే సామ్యవాద సిద్ధాంత భావాలు ఈ పాటలో చెప్పబడ్డాయి.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

3. 3. 9. దశావతార కీర్తనలు :

అవతారం అంటే దిగడం. పై నుండి క్రిందికి రావడం అని అర్థం. దేవుడు అవతారమెత్తాడు అంటే పైన వుండే దేవుడు లోకక్షేమం కోసం క్రిందికి దిగి ఈ లోకానికి వచ్చాడని భావం.

ప్రపంచంలో అధర్మం ఎక్కువయినపుడు దుష్ట శిక్షణ, శిష్ట రక్షణకోసం భగవంతుడు పశుపతి మనుష్యాది రూపాలలో భూమిపై అవతరిస్తాడని అన్ని మతాల వారి నమ్మకం. భగవంతుడు లోకోపకారం కోసం భౌతిక దేహాన్ని ధరిస్తాడన్న నమ్మకమే ఈ అవతార కల్పనకు మూలం దుష్టలవల్ల దానవులవల్ల పీడన కలిగి నవుడు భూదేవిగాని, ఇంద్రాది దేవతలుగాని విష్ణువుతో మొరపెట్టుకోవడం. అతడు వారికి అభయ మిచ్చి పంపి సమయం వచ్చినపుడు ఒక అవతారమెత్తి దుష్టల సంహరించడం అనేది విష్ణునతారాలకు సంబంధించిన సామాన్యమయిన విషయం

దశావతారాల్ని గూర్చి లోకంలో ప్రసిద్ధి గాంచిన శ్లోకమొకటుంది.

“మత్స్య కూర్మవరాహశ్చ నారసింహశ్చ వామనః

రామో రామశ్చ రామశ్చ బుద్ధః కల్కిరేవచ”

ఈ శ్లోకంలో ముగ్గురు రాములు పరుసగా పరశురామ, దశరథరామ, బలరాములు ప్రస్తావింపబడ్డారు. పై శ్లోకంలో కృష్ణావతారం చెప్పబడలేదు. దీనికి కారణం కృష్ణుడు పూర్ణావతారమని, స్వయంగా విష్ణువనే భావం వుండడమే కావచ్చు.

సంస్కృత హరి వంశంలో (పూర్వ 1-4౪) నారాయణ, పిష్టువరాహ, నారసింహ, వామన, దత్తాత్రేయ, జామదగ్ని, రామ, కృష్ణ, కల్కి అనే దశావతారాలు చెప్పబడ్డాయి. వీటిలో మత్స్య కూర్మ, బుద్ధ, బలరామావతారాలు చెప్పబడలేదు. బలరామావతారానికి బదులు కృష్ణావతారం చెప్పబడింది.

దేవీ భాగవతంలో (స్కందం. 4) ధర్మ, నర, నారాయణ, దత్తాత్రేయ, నృసింహ, వామన, పరశురామ, రామ, అర్జున, కృష్ణ అనే పది అవతారాలు చెప్పబడ్డాయి ఇందులోనే విష్ణువు అవతారాలు అనంతాలని సనత్కుమార, వరాహ, నారద, నరనారాయణ, కపిల, దత్తాత్రేయ యజ్ఞ, ఋషభ పృథు, మత్స్య, కుర్మ, ధన్వంతరి, మోహిని, నరసింహ, వామన, పరశురామ, వ్యాస, శ్రీరామ, బలరామ, కృష్ణ, బుద్ధ, కల్కి అనే22 అవతారాలు కూడా చెప్పబడ్డాయి.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

విష్ణు యొక్క అవతారాలు అనేకం వున్నాగాని వాటిలో పది అవతారాలే ప్రసిద్ధి గాంచాయి. పురాణాల్లో కూడా ఈ అవతారాలి మహిమలే ఎక్కువగా వర్ణించబడ్డాయి.

జానపదుల్లోని దశావతారం పాటలు రెండు రకాలుగా వున్నాయి. కేవలం విష్ణువతారాల్ని పేర్కొంటూ రక్షించును ప్రార్థించేట్టు సాగిన గేయాలు మొదటి వర్గంలో చేరతాయి. కుటుంబంలోని శ్యక్తుల్ని అవతారాలతో పోలుస్తూ పాడేవి రెండవ వర్గంలో చేరతాయి. ఇవేగాక లాలిపాటలలో కూడా దశావతార వర్ణనలు ఉంటాయి.

“మరుజనకమమ్మేలు మత్స్యవతార
గురుతుగా కృప జూడు కూర్మావతార
వరదుడవు కావయ్య వరహావతార
సిరులు కరుజించు నరసింహావతార
వక్షమునసిరిగల్గు వామనావతార
రక్షించుమము పరశురామావతార” 61

“మాపాపమామల్లు మత్స్యవతారం
కూర్పున్న తాతల్లు కూర్మావతారం
వరసైన బావల్లు వరహావతారం
నట్టింట నాయత్త నరసింహావతారం
వాసిగల బొట్టెల్లు వామనావతారం
పరమ గురుదేవ పరశురామావతారం
రంజించు మామయ్య రామావతారం
బందైన బంధువులు బలభద్రావతారం
బుడ్డితో మాచిట్టి బుద్ధావతారం
కలిపిడితో ఊయన్న కలికావతారం
వర్ణిల్లు పసిపాప వర్ణిల్లు నా తండ్రి
చిట్టి నాకన్నోడ శ్రీ కృష్ణావతారం” 62

అన్నమయ్య సంకీర్తనలలోని దశావతార కీర్తనల్ని రెండు రకాలుగా వర్గీకరించవచ్చు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

మొదటిది అవతార నిర్దేశాత్మకము వీటిలో స్పష్టంగా మత్స్యద్యవతారాల ప్రసక్తి స్పష్టంగా వుంటుంది రెండవది అస్పష్ట అవతార నిర్దేశాత్మకాలు. వీటిలో అవతారాల పేర్లుండవుగాని అవతారాల్లోని లోకోత్తర క్రియల వల్ల ఫలానా అవతారా అని భావించే అవకాశం వుంటుంది.

అవతార నిర్దేశాత్మకాలు : సామంతం

“ఇతని కంటే మరి దైవముగానము యెక్కడ వెదకిన సితఁడే
అతిశయమగు మహిమలతో వెలసెను అన్నిటి కాధారము దానె ||పల్లవి||
మది జలదుల నొక దైవము వెదకిన మత్స్యవతారం బితఁడు
అడవో పాతాళమందు వెదకితే నాడి కూర్మ మీ విష్ణుఁడు
పొదిగొని యడవుల వెదకి చూచితే భూవరాహ మని కంటిమి
చెదఁతక కొండల గుహల వెదకితే శ్రీనరసింహంబున్నాఁడు ||ఇత||
తెలిసి భూన భోజితరమున వెదకినత్రివిక్రమాకృతి సలిచినది
బలుపీఠులలో వెదకి చూచితే పరశురాముండొక డై నాడు
తలఁపున శివుఁడును బార్వతి వెదకిన తారక బ్రహ్మము రాఘవుఁడు
కెలఁకుల నావుల మందల వెదకిన కృష్ణుఁడు రాఘుఁడు నైనారు ||ఇత||
పొంచి యసుర కాంతలలో వెదకిన బుద్ధావ తారంబైనాడు
మించిన కాలము కడపట వెదకిన మేఁదటి కల్కవతారము
అంచెల జీవుల లోపల వెదకిన నంతర్యామి మెరసెను
యెంచుక యిహమునఁబరమున వెదకిన యీతఁడే శ్రీవేంకటవిభుఁడు
||ఇత|| (9-81)

ఈ కీర్తనలో మత్స్య, కూర్మ, వరాహ, నరసింహ, వామన, పరశురామ రామ, కృష్ణ, బుద్ధ, కల్కి అనే దశావతారాల్ని ఆయా అవతారాలపేర్లతో వర్ణించడం జరిగింది.

అవతార నిర్దేశం లేనివి :

అవతారాల పేర్లు లేకున్నా లోకోత్తర క్రియల్ని వ్యాఖ్యానించడం వీటిలో ప్రధానం. అన్నమయ్య లోకోత్తర క్రియల్ని ప్రహేళికా రూపంలోను, ఉత్సవ

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

వర్ణనాత్మకంగాను, మానవ స్వభావాదుల్ని దేవునిలో ఆరొపించే భంగిమలో కీర్తించాడు

ప్రహేళికా రూపాలు :

ప్రహేళిక లంటే పొడుపు కథలు పొడుచునట్లుగా ప్రశ్నించు అనే అర్థంలో పొడుచు లేదా పొడుపు కథలు అనవచ్చు. కథలు అనగంలో ఇక్కడ ఓషయం అనుకోవాలి. పొడుపు కథలు ప్రశ్నరూపంలో ప్రత్యక్షంగానో లేదా పరోక్షంగానో సంపూర్ణంగానో లేదా అసంపూర్ణంగానో సంప్రదాయబద్ధంగా వుంటాయి కవి సాదారణంగా అనుభవంగాను పరస్పర విరుద్ధంగాను కనిపిస్తాయి. ఇవి తెలుగు ప్రజల దేశీయతను ప్రతిబింబింప జేస్తాయి. ఇవి ఆబాలగోపాల లో జిజ్ఞాసను రేకెత్తించి ఆలోచనాశక్తిని పెంపొందింప జేస్తాయి. వీటిలో కొన్ని ఉద్దేశ్యపూర్వకంగా జటిల ప్రశ్న రూపంలో కల్పింపబడి వుంటాయి కొన్ని బాగా అర్థమవుతున్నాగాని ఎంతో ఆలోచిస్తేగాని అందులోని సూక్ష్మార్థం తెలియని విధంగా వుంటాయి. వీటిలో ఆయా ప్రాణుల లేదా వ్యక్తుల స్వభావాన్ని బిన్న రీతుల్లో చెప్పడం కనిపిస్తుంది.

రామ క్రియ

ఎవ్వడి కాని యెర గ రాదు కడు

దవ్వలనే వుండు తలపులో నుండు

॥పల్లవి॥

ఎడయపు తన రెక్క తెగసి పోలేడు

కడు దాగుగాని దొంగయుగాడు

వడిగిందు పడును సేవకుడును గాడు

వెడగు గోళ్ళువెంచు విటుడును గాడు

॥ఎవ్వ॥

మిగులాబొట్టివాడు మించికిసేబొడవు

జగతాలు తపసి వేషములును

మగువకై పోరాడు మరి విరక్తుడును

తగుగావులును నెంతయుదెల్లదనము

॥ఎవ్వ॥

తరుణుల వలపించు తగిలి పైకొనడు

తురగముదోలు రౌతునుగాడు

తిరువేంకటాద్రిపైడిరుగు నెప్పుడును

పరమమూర్తి యై పరగు నీవునుడు

॥ఎవ్వ॥ (1-74)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

పై కీర్తనలో 'ఎడయపుతనరెక్కరెగసిపోలేడు' అనే వాక్యంలో 'ఎడయపు రెక్కలు' అన్నపుడు రెక్కలను కల్గివుండే పక్షి అనే అర్థం స్ఫురిస్తుంది. పక్షికి పైకెగరినట్లే స్వభావం వుంటుంది కాబట్టి ఆ అర్థం స్ఫురించవివ్వకుండా 'ఎగసి పోలేడు' అనే నిషిద్ధం చెప్పడం వల్ల అది మీరు అని తేలితెల్లమవుతుంది. మహావిష్ణువు సోమకాసురుణ్ణి సంహరించి వేరాలను వెలికి తేసడం కోసం మీనావతారం దాహించి ఈ పొడుపు కథకాని గూఢార్థం. ఇలాగే తక్కిన మన్వ్యవృత్తవతారాలు ఆలోచించేవారికి స్ఫురిస్తాయి.

ఉత్సవాత్మకాలు :

దేవాలయాల్లో జరిగే సత్కారాలైన మిత్తిక ఉత్సవ విశేషాల్ని దృష్టిలో వుంచుకొని వాటిని భంగ్యంతరంగా వర్ణించడం.

రామక్రియ

పదియుఁబదియుఁగాను పరమాత్ముఁడితనికి
వెదకి చవులు దెచ్చి విందు లిట్టె సేయరే ||పల్లవి||

పొలసుపైఁబారెనట బురుద మేనంటె నట
యిల మన్ను మోఁచెనట యాదేవుఁడు
నెలవైన రాకాసి నెత్తుటఁదోఁగి నాఁడట
కల పన్నీరెల్లబోస కడుగరే దేహము ||పది||

బాఁపన జిక్కుంటెనట పట్టెనట ముమ్మరము
కై పగునల్లసికోక గట్టినాఁడట
చాపలానఁజెంచు దాని సంగతిఁదిరిగెనట
కోపులఁగప్పుర ధూళి గుప్పరే యీతనికి ||పది||

కాంతలనే కూడెనట కడగడ దొక్కెనట
పొంతలఁదట్టు పుణుఁగు పూయరే నేఁడు
యింతట శ్రీవేంకటేశు నెద నలమేలుమంగఁ
గాంతునికి మెడఁగుచ్చి కట్టరే మొక్కుదము ||పది|| (25-335)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

భగవంతునికి పన్నీటి అభిషేకం, కప్పరహా? కప్పడం, పురుగు పూయడం వంటివి అభిషేక సమయాలలో చేసే కృత్యాలు. కాని ఆయా అభిషేకాలు చేయడానికి కారణాల్ని అతికిన విధంగా చెప్పడంలోనే అందు వుంది. పొలసుసారడం, బురద అంటడం, మన్ను మోయడం, రక్తపు మడుగులో దోగడం మొదలయినవి దేహానికి పట్టిన కల్మషాలు మరీనాలు. ఈ మలినం అసహ్యమయింది. దుర్వాసన యుక్తమయింది. తలచుకొంటేనే రోత గలిగించేవి. వీటిని మాఘాలు స్నానంతో గాక పన్నీటి స్నానంతోనే పూర్తిగా మాయం చేసుకోవచ్చు. పై క్రియలన్ని మత్స్య, కూర్మ, వరహ, నరసింహాద్యవతారాల్లో చేసిన లోకోత్తర క్రియల్ని స్పష్టం చేస్తాయి.

శుక్రవారం రోజు జరిగే అభిషేకం గురించిన వివరణ 'History of Tirupati' (P. 329) లో ఇలా వుంది — 'The application of this scented oil over the entire body of the Murti is of recent origin. It may be pointed out here that the whole body was not anointed nor was the application made all round the year. The current practice is to apply the Civet oil daily to the feet and to the face. When the of Civet oil for the whole body commenced we cannot say'

ఈ కీర్తనలో ప్రతి శుక్రవారం జరిగే అభిషేకోత్సవాలు వర్ణించబడ్డాయి స్వామి వారి విగ్రహాన్ని సుగంధ తైలంతో అభ్యంజనం చేసి, కుంకుమ పువ్వు మొదలైన వాటితో నలుగుపెట్టి పన్నీటితోను, శుద్ధోదకంతోను జలకం చేసి ఆ సత్వాత కర్పూరపుపొడిని చల్లి దానిపై మంచి సుగంధ తైలం దిద్ది ముత్యాల తీరు నామం మొదలైన దివ్యాభరణాలను అలంకరించడం తాళ్ల పాకవారి కాలంనాటి శుక్ర వారాభిషేక ఆచారం. అభిషేకానికి సంబంధించిన కీర్తనలు అన్నమయ్యలో చాలా కనిపిస్తాయి (8-133, 165, 166; 13-198, 493, 472; 25-531, 569; 29-142, 154, 330, 376.)

మానవ నై జ సిలికి సంబంధించినవి :

సామాన్య మానవులకున్న దైన్య పరిస్థితుల్ని భగవంతునికి అన్వయించడం

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

సా మ ర త ం

వీమి సేయవచ్చుగర్మ మిచ్చినంతేకాసి లేదు
తాము సేసినంత వట్టు తమకుఁబోరాదు "పల్లవి"

ఇట్టునట్టు మిట్టిఁడ యించుకంతా లేదు, వీపు
బట్టగట్ట మోపు మోచి పాటువడ్డాలేదు
తట్టు డ లోకమెల్లా దెవ్వకొసినా లేదు
తెట్టఁదెరువున నోరు దెరచినా లేదు "వీమి"

అడిగి పరుల బదుకానపడ్డా లేదు, భీతి
విడిచి నెత్తుటఁదోఁగి వీరుఁడైనా లేదు
అడవులెల్లాఁదిగి అలమటించిన లేదు
యిడుసు పాటుకుఁజొచ్చి యియ్యకొన్నా లేదు "వీమి"

వచ్చి వచ్చి వసితల వలపించుకొన్నా లేదు
మెచ్చుల గుఱ్ఱము నెక్కి మెరసరా లేదు
యెచ్చరికఁదెలువెంతదేశం గొలువక వుండే
యెచ్చట నచ్చట నులు మించుకంతా లేదు "వీమి" (1-55)

ఈ కీర్తనలో "గ్రామ సోదైన్యాలు ప్రతి సామాన్య మానవునికి షాంటాయి. ఇది మానసిక బాధలను కారణాలు. ఇలాంటి బాధలు భగవంతునికి కూడా తప్పడం లేదని" వాటిని ఆయా అవతారాలతో అన్వయించి చెప్పడం జరిగింది. ఇందులో వరుసగా మత్స్య, కూర్మ, వరాహ, నరసింహ, వామన, పరశురామ, రామ, కృష్ణ, బుద్ధ కల్యాణతారాలు కనిపిస్తాయి.

వాత్సల్య భక్తి :

భక్తిభేదాల్లో వాత్సల్య భక్తి ఒకటి. యశోదలో ఆ భక్తి సహజంగా వుండేదని ఆశ్వాసుల్లో పెరియాళ్వారు హిందీకవుల్లో సూరదాసు, కన్నడ కవుల్లో పురందర దాసు మొదలయినవాడు తమ్ము తల్లులుగా భావించుకొని వాత్సల్య భక్తిని స్పష్టం చేశారు. వీటిలో అవతార వర్ణనలున్నాయి.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

భై ర వి

ఏమీననకురే యెప్పుడు మీరు

గామిడియై కాలిసన్నఁ గదలీని బిడ్డఁడు

॥సల్లవి॥

పొలసీననకురే పొడిగి యిందరుఁ గూఁడి

వులికి తలదీసుకవున్న బాలుని

పలుకఁడనకురే బలుమోరతోపుఁ గోపి

తలఁకి సిబ్బతిగొని త (నీద?) లరమ్మ బిడ్డఁడు

॥ఏమి॥

అడిగీననకురే ఆనదీర దనకురే

కడఁగి చలమరియై గాసిబెట్టి

జడలున్న వనకురే జననుతుఁడీ శిశువు

కడు దూరీగిరులకు గమనించి బిడ్డఁడు

॥ఏమీ॥

బిత్తలున్నాఁడనకురే పృథివిలోఁబిన్నవాఁడు

మత్తులై పున్నవారి మడియింటి

చిత్తిజీ వాఁడనకురే శ్రీవేంకటేశుఁడు

యెత్తుక యీ రేడు లోకాలే లీసి బిడ్డఁడు

॥ఏమీ॥

(12-213)

పొలయడమంటే సంచరించడం; వ్యాపించడమంటే అర్థాలు. ఎక్కడబడితే అక్కడ తిరుగుతున్నాడని అనకండి అనడంతో స్వేచ్ఛాపూర శీలమయిన మత్స్య వృత్తి, తలదీసుకవున్న బాలుడు అనడంతో కూర్మరూపం స్పష్టమవుతుంది. అలాగే బిత్తల దిరగడం తప్పే. బిత్తల దిరగడం అనర్థం, ఎబ్బెట్టు కూడా. కాని పసివారిపట్ల ఇది దోషం గాదు. షమార్తం అనడంతో బుద్ధావతారాన్ని సీదూపించడం జరిగింది.

నాయికా నాయకులకు సంబంధించిన కీర్తనలు :

ఈ కీర్తనల్లో నాయికా నాయక గతమయిన శృంగార భావాల్ని భగవంతుని ఆయా అవతారాలతో అన్నయించి చెప్పడం.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

భూ పా శ ౦

ఇన్ని చేతలును జేసె నిందుకొరకే పీడు
 కన్నులవె పొద్దుపుచ్చిగదవె నీకొరకే ||పల్లవి||
 మీనమాయఁజెమటల మెను ముంచు కొరకే
 తానే కమలము నాయ దాఁగు కొరకే
 అనుకొని కిజియాయ నదలించు కొరకే
 మానవుడు కంజము చాటు మారు మోము కొరకే ||ఇన్ని||
 కాలుచాఁచెనేలమీద గమసింపు కొరకే
 జాలిబెట్టె చేతలనే చంపు కొరకే
 యేలికాయ పిరహులనే పెడి కొరకే
 శైలమెత్తె నీకుచములెత్తె కొరకే ||ఇన్ని||
 కలవెల్ల నిరసించెగదవె నీకొరకే
 కలికి యాయెను నీసంతతి కొరకే
 వలపుల వేంకటేశ్వరుడు లోకమున
 చెలువముతో మెరసెను నీకొరకే ||ఇన్ని|| (12-282)

ఇందు ఒక చెలికత్తె తన నాయికతో నాయకుని విరహావస్థను గూర్చి తెలియ జేస్తూ దానికి కారణంగా ఆయా అవతారాలు దాల్చవలసి వచ్చిందని నాయికకు నాయకునిపై సానుభూతి కలిగేలాగా వివరించడం కనిపిస్తుంది. సాధారణంగా కావ్యాలలో నాయిక యొక్క విరహావస్థను వివరించడం వర్ణించడం జరుగుతుంది. ఈ కీర్తనలో నాయకుని విరహావస్థ వర్ణించడం ఇందలి విశేషం. ఇందు వరుసగా మత్స్య, కూర్మ, వరాహ, నరసింహ, వామన, పరశురామ, రామ, కృష్ణ, బుద్ధ కల్క్యవతారాలు చెప్పబడ్డాయి.

3. 3. 10. ఏల పాటలు :

ఏలపాటలకు యాలపాటలని, యాలపదాలని కూడా పేర్లు. తమిళంలో 'ఏలేలో' అనే సంబోధనతో కూడిన పాటలున్నాయి. తెలుగులో ఏల పాటల ప్రసక్తి ప్రాచీన ఆంధ్ర సాహిత్యంలో కూడా కనిపిస్తుంది.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

హల్కూరికి సోమనాథుని పండితారాధ్య చరిత్రలో —

“ఏలలు వెట్టుచు సింపు సొంపాచు శైలిచే గ్రాలుచు (పు. 513),” అని, పాలవేకరి కడిరీపతి శకసప్తతిలో “వీధి నేగెడు ప్రౌఢః కటుఁడు పాడెడు వింత యాల పదా లిట్టె యాలికించు” (2-172, అని, పింగళి సూరస ‘పదావతీప్రద్యుమ్నంలో’ — నానాతాళములు యధోక్త స్ఫూర్తి బరగునేలావి ప్రబంధ చయము’ (4-99) అని, తాళ్ళపాక చినతెనుమలయ్య ‘తెలుగు సంకీర్తన లక్షణం’లో దేశీరీతుల్ని —

దశపుల్ జక్కుల రేకు తేలలును’ అని పేర్కొని ఏలా లక్షణాన్ని గూర్చి ఇలా చెప్పారు

“నాయకాహ్వాన పూర్వమై నయము గలిగి

మైచ్చపరిభాష దగి రాగ మిళితమైన

యేలవాట పదంబునా సీలఁజెలగు

మహిత నాయక సంబుద్ధి మధ్యమగుచు” (పద్యం. 45)

ఆచార్య బి. రామరాజుగారు —

జానపదగేయ రీతులలో ఏలలదొక విశిష్ట స్థానము. ఎత్తుగడలోను మధ్య సంబుద్ధిలోను, మక్తాయలపులోను ఏలలను త్రిభంగి ధనస్సుతో పోల్చవచ్చును. మొదటి పాదపు ఎత్తుగడతో విల్లెక్కుబెట్టి మధ్య పాదపు సంబుద్ధితో బాణము సంధించి, నారిసారించి, మూడవ పాదపు ముగింపుతో ఎడటివారి నుండె గూడులందు భావములను బాణములను నాటవచ్చును. అని భక్తి భావములు కానిండు, రక్తి భావములు కానిండు ఆ తెండింటికిని కావలసినంత శక్తి ఏలపాటయను విల్లునుండి లభించును”⁵³ అని పేర్కొన్నారు.

ఆచార్య యస్వీ. జోగరావుగారు —

“ఇది హేలగానెట్లు వలసినట్లు రాగతాళములు సాగదీయుచు బాడుకొనుట కనువైనది. గొల్ల కలాపమునందలి సుంకరి కొండని ఏల లిట్టివే. అవి గొల్లవారి హేలా రసికత్వమునకు గుర్తులు”⁶⁴ అని అభిప్రాయపడ్డారు.

డా॥ వేటూరి ఆనందమూర్తిగారు —

“ఆంధ్రుల దేశిగాన మంతయు తొలుత ‘ఏలపాట’ అను వ్యవహారముననే సోగుచుండినది. కాని దేశైలావిభాగములోని ‘ఆంధ్ర ఏలలు’ నలువదింటిలోను నానా

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

పిదప్రయోగములు, గమకములు, రాగాంశలు, రసభావములు కలిగి మిక్కిలి ప్రచారముగాంచిన యొకానొక ప్రక్రియా భేదమే ఏలపదమును పేరున నేడు ప్రఖ్యాతముగ నున్నది"65 అని వ్యక్తపరచారు.

కృష్ణశ్రీగారు —

ఏలలు అన్నవి నిర్ణీత ఛందో నిర్మాణముగల పదములు. యౌవనానుభవమును సూచించే భావాలున్న పదములను ఇక్కడ ఏలపాటలంటున్నాము. ఈ అర్థముతో 'ఏలపాటలు' అన్నమాట వాడుకలో నున్నది"66 అని అభిప్రాయ పడ్డారు,

పై అభిప్రాయాలన్నీ తేలిన అంశాలు :

మహిత నాయక సంబుద్ధి కలిగి వుండడం మొదటి లక్షణం. శృంగార పూరితంగా వుండడం రెండవ లక్షణం. వీటిలో తోకానురాగం, ధార్మికత బౌద్ధార్యం ప్రదర్శింపబడడం మూడవ లక్షణం. ఇవి ఇష్టమొచ్చిన రీతుల్లో పాడుకోవడానికి అనువుగా వుండడం నాల్గవ లక్షణం.

లోక వ్యవహారంలోని ఏలపాటలు :

జానపదంలోని ఏలల్లో తాత్విక భావాలు, తాకిక శృంగార సన్నివేశాలు. మధుర భక్తి పూరితాలున్నాయి

తాత్వికం : (సాంకేతికం)

“కానరాని అడవిలోనా

వానలేనీ మడుగూ నిండె

వానలేని మడుగూ మీదానూ యేగంటిలింగా

మానరానీ అగ్ని పొడమేరా యేగంటి లింగా”67

తాకిక శృంగారం :

“నీకు నాకు దూరమాయె

నీలికొండా లడ్డమాయె

చంద్రగిరీ చీరాలంపారా - ఓరందకాడ బంగారుమానూ

రాజమండ్రి రైకాలంపారా”68

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జూపడ గేయ ఫణితులు

“ఊళ్ళమ్మళ్ళా చీరాగట్టి
కుచ్చలూపెకేగా గట్టి
ఉన్నావాళ్ళా పిల్లనంటావే - ఓలోలీరంగీ
ఉన్నవాళ్ళా పిల్లనంటావే” 69

“ఉన్నావాళ్ళా పిల్లనంటే
కన్నుగీసే రమ్మన్నామ్మా
కంటి బాసలు నాకూ ఒడ్డుర - ఓరోరిమామ్మా
కంటివిరుపులు నాకూ ఒడ్డుర” 70

మధుర భక్తి :

“వలచి నీన్నీ పేళ మయి
దలచి మరుబారి సొతసి
చెలువమిగుల మరులు చెందెరా - శ్రీవేంకటేశా
కలికి వగలాచే లాలించరా” 71

“వింతన రాజీవాశెక్కి
కుంతాయుధము చేతబూని
చెంత సోకు మూకలు గొలువగా వోవో తక్షనాథా
వంతుగా నీ పొంతా నిల్వ్వామీ” 72

ఈ వరుసల్లో ఆచార్య బి. రామరాజుగారు వ్రాసిన ఏలపాట పరిశీలించడమిందే.

“తలపు తలపున నిన్నే నిలపె
వలపు మూటలు కట్టినాను
తలచన్నేనా తలచావేలయ్యో - ఓ సత్యసాయి
పీలిచినాను పలుకావేలయ్యో” 73 ఆ

అన్నమయ్య ఏలపాట :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో ఒకేఒక ఏలపాట కనిపిస్తుంది.

అస్మిమయ్య సంక్తే రసత్తో జానపద గేయ ఘణితములు

దే సా శ ౦

మేడలక్కి నెన్నుఁజూచి - కూడేరనే యాపే తోడ
వాడు దేరి వుప్పురందురా - వెంకటేశ
యాడనుంటి విందాఁకానురా ॥

పెక్కటిల్లు చేన్నులపై చొక్కపు నీవుంగలము
గక్కన నేనద్దుకొందుగా - వెంకటేశ
అక్కవలె ముద్రలంటెరా ॥

దస్పిగొంటివని నీకుఁగెప్పురము పారమిచ్చి
ముప్పిరి నీ విరహానను వెంకటేశ
సిప్పనుచు భ్రమసితిరా ॥

సిండఁబూచిన మానిపై గెండు గోవిల నూయఁగా
సిండిన నీయెలుంటాను వెంకటేశ
అండకు నిన్ను రమ్మంటిరా ॥

వుదయ చందురూఁజూచి అదె నీ పంజని సవి
యెదురుకోనే వచ్చితిరా వెంకటేశ
బెదరి మామ మోమైతిరా ॥

మిన్నక కేళాకూళిలో వున్న తన్నివిడులు నీ
కన్నులంటాఁజేరఁబో గాను వెంకటేశ
పన్నిమయనమ్మలాయరా ॥

ఆనిన తుమ్మిదలు నీ మేని కాంతిఁబోలునని
పూని చేతఁబట్టబోగాను వెంకటేశ
సూనాస్త్రిని వేగులాయరా ॥

కందువమై చమరించి గందవొడి చల్లుకొని
పొందసిన్ను దలఁచితిరా వెంకటేశ
అంది చొక్కుమందులాయరా

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణిక్షణము

బొండుమల్లె పానుపుపై నుండి నిన్ను బాడిపాడి
నిండుజాగరములుంటిరా వెంకటేశ
మెండలాయ పెన్నలలురా ॥

నిద్దిరించి నీవునాకు వౌద్దనుండఁగలగంటే
చద్దివేసి పలవాయరా వెంకటేశ
సద్దులింకా నేమి సేసేవో ॥

మల్లెపూవు కొనదాకి ఝల్లునను బులకించి
వల్లము నీకొప్పించితిరా వెంకటేశ
కల్లగాదుమమ్ముఁగావరా ॥

జోడుగూడి నీవునేను నాడుకొన్నమాటలెల్లా
గోడలేని చిత్తయవలె వెంకటేశ
యాడానామతి బాయవురా ॥

అద్దము నీకలు చూచి ముద్దమోవి గంటుండఁగా
కొద్దిలేని కాక తోడను వెంకటేశ
పొద్దువోక తమకింతురా ॥

పావురమురెక్కఁజీటి నీ వొద్దికి గట్టియంపి
దేవరకే మొక్కుకొందురా వెంకటేశ
నీవిందు రావలెనంటాను ॥

బంగారు పీటపై నుండి ముంగిటికి నీవు రాఁగా
తొంగి చూచి నిలుచుండఁగా వెంకటేశ
యెంగిలి మోవెలడిగేవు ॥

దంతపు బావాలు మెట్టి పంతాన నేను రాఁగాను
యింతలో బలిమి బట్టేవు వెంకటేశ
అంతనీకుఁబ్రయమెతినా ॥

పట్టు చీరకొంగు జారి గుట్టుతోనే నుండఁగాను
వట్టినవ్వు లేలనవ్వేవు వెంకటేశ
విట్టవు నీయంత వాతమా ॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

కొప్పపట్టి తీసిసివు చెప్పరాని సేత సేసి
తప్పక నేజూచినంతలో వెంకటేశ
చిప్పిలే చెమరిందేవు ॥

బొమ్మల జంకించి సిన్ను తమ్మిపూవున పేసితే
కమ్మియేల తిట్టుడిట్టేవు వెంకటేశ
సిమ్మపంట పెరునటరా ॥

నెత్తమాడేనంటా రతి - పొత్తుల పందలు పేసి
వొత్తినీవే వోడే వెలరా వెంకటేశ
కొత్తలెన జాణవొడువు ॥

వున్నతి శ్రీ వేంకటేశ మన్నించి కూడితిసిదే
నన్ను నెంత మెచ్చుమెచ్చేవు వెంకటేశ
కన్నుల పండువలాయరా ॥

చిలుకలు మగలోన కలసిన యట్టివేళ
పలుకు రతి రహస్యాలు వెంకటేశ
తలచి నేడలపూచురా ॥

నీకు వలచిన వలపు పులక తొత్తె నామడిని
వాకుననే బెప్ప జాలరా వెంకటేశ
లోకమెల్లా నెరిగినదే ॥

పాయము నీకొక్కనికే చాయగా పీడెత్తితిని
యాయొడ గై వాల కుండను వెంకటేశ
మాయంటనే పాయ కుండరా ॥

ముమ్మాటికి నీబాసలే నమ్మివున్న దాసనేచు
కుమ్మరించరా నీ కరుణ వెంకటేశ
చిమ్ముజీకదెల్ల బాయను ॥ (13-223)

ఈ పాటలో ఒక నాయిక విరహతాపంతో వ్యధపడుతూ ప్రియునిపై తన
శున్న మమతాసురాగాల్ని వ్యక్తం చేసుకోవడం వర్ణించబడింది. ఇది ఏకాంకితా

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

అకు అనుగుణంగా రచింపబడింది. ఇందులో 25 చరణాలున్నాయి. ప్రతి చరణం మూడవ పాదాంతంలో 'వేంకటేశ' అనే సంబుద్ధి వుంది. మహిత నాయకుడయిన శ్రీ వేంకటేశ్వరుని ఔదార్యలోకానురాగాలు ఈ కీర్తనలో వ్యక్తమవుతాయి. నాయికా విప్లవంభ శృంగారం చెప్పబడింది. ఇందులో.. బాష చామర జనవ్యవహార భూయిష్టమయింది

ఈ పాటలో 'వేంకటేశ' అని సంబోధించడం జరిగిందేగాని ఆమంత్ర సూచకమయిన 'ఓ' చేర్చబడలేదు ఈవిషయాన్ని గూర్చి ఆచార్య బి రామరాజుగారు

“అన్నమయ్య ఒక్కసారి పిలవగనే వేంకటేశ్వరుడు 'ఓ' యని పలికే వాడేమో! అందుకే అన్నమయ్యకు 'ఓ వేంకటేశ' అని సంబోధించవలసిన అవసరం లేక పోయింది” అని వ్యాఖ్యానించారు ⁷² ఆ

3 3. 11. కోలాట పాటలు :

కోలాటము అనడానికి సి. పి. బ్రాన్ తెలుగు - ఇంగ్లీష్ సమంటువులో “A merris - dance in a ring in which sticks are struck together in harmony. Single stick is also thus named” అని శబ్దరత్నాకరంలో “చేతుల గోల లుంచుకొని యాడెడియాట” అని చెప్పబడింది. తెలుగువారు 'కోలన్న' అని కూడా అంటారు. కన్నడిగులు 'కోలాట' అని తమిళులు 'కోలాట్టం' అని, ఔత్తరాహాలు 'అకుటరాసకం' అని వ్యవహరిస్తారు. సంస్కృతంలో పీడిని దండ వర్తనం, దండలాసకం అనే పేర్లతో పిలుస్తారు.

పాల్కురికి సోమనాథుడు బసవపురాణంలో 'కోలాటమును బ్రాత గొండ్లి పేరిణియు గేశిక జోకయు లీలనటింప బాయక 'చాగుబళాయను శబ్ద మాయతి నాక సంబంధి ఘూర్ణిల్ల నలిరేగి వెణువీణా వాద్యపితతులు లీయుచు లీతో నొక్కట మ్రోయ నానంద గీతంబులగ్గించువారు' (పు. 22) అని మరొకచోట 'చాగుబళాయంచు నే గు-నంది కోలలవారు ముందటి-గములు. వేడుక గోలాట మాడెడువారు - గూడతి త్రిపురాంతకుని కొల్వూవారు' (పు. 68) అని ప్రస్తావించాడు. దీసిని బట్టి కోలాటపు పాటలును, చాగు భళాయను కోలాట గడియలతో ఆడుతూ ఆనంద సమయాల్లో పాడుకోదగిన పాటలని తెలుస్తుంది.

అన్నచయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఆచార్య పిరుదు జుగావరాజుగారు - 'పల్లెటూళ్ళయందు స్త్రీలు పురుషులు బంటులు కట్టి కోలాటము చెయుచు భజనలు చేయుదురు కోలలచే నాడుటచే యిది కోలాటమైనది. కోలాటమున ననేక విధాలున్నవి. ఇదికోలాటము (పెణికోలాటము) వీరియందొక యచ్ఛత పక్కియ సంగీత నాహిత్యములతోవాటు కోలాటములందు కొంత నృత్యమునను గూడ స్థా ముండుట గమనింపదగినది. వీరియందు మధుర భక్తికి సంబంధించిన పాటలధికము. శ్రీకృష్ణుని చిలపి చేష్టలు కూడా వీరియందలి కవితావస్తువుల నుండును'73 అని అభిప్రాయపడ్డారు.

ఆచార్య యస్వీ జోగారావుగారు - 'అడుపిల్లలచే దండలాసక క్రీడాపరము లందు సాడ బడలకుద్దిష్టములైనవి. అడుగునకు దగిన నుడుగుకోలుకోలను నార్చుటనుకై శిశి వృత్తియు దీని ప్రత్యేకతలు'74 అని పేర్కొన్నారు

శ్రీ కల్లాది వీరభద్రశాస్త్రిగారు - 'కోలాటమనగా జాతీయ మర్యాదలో కొయ్యకోలలను రెండు చేతులతో ధరించిగాని, కరతాళములచేగాని వెనుక ముందుకు అడుగులు పెట్టుమా మధ్య దైవ ప్రతిమనుంచి స్త్రీపురుషులు ఆనందోత్సాహములతో చేయు నౌకనౌక నృత్యభంగిమము'75 అని వెలిబుచ్చారు.

డా॥ ఆర్వీ యస్ సుందరంగారు - 'చారిత్ర దేశంలోని అనేక ప్రదేశాలలో అత్యంత జనప్రియమైన వినోదం కోలాటం..... యమకాది శబ్దాలంకారాలు ఈ పాటలలో నిండుగా ఉంటాయి గోపాలా మల్లేశ్వ విగ్గుణనాథా చల్లుదామా, దిద్దుదామా, కూడుదామా, మొదలైన పాదాలాలు ఈ పాటల్లో ఉంటాయి.76 'వీటిలో దైవస్తుతులు, తత్వాలు స్థలపురాణాలు, శృంగార హాస్యాలు సందిన భావాలు ఏర్పన మిస్తాయి'76-అ అని వివరించారు.

డా॥ యెల్లండ రఘుమఠెడ్డిగారు - 'కోలాటం చలికాలము, వేసవి కాలము లందు విశేషముగ నాడుదురు. దసరా, దీపావళి, సంక్రాంతి, ఉగాది వంటి పండుగ సందర్భములలో కోలాట బృందముల యొక్క సందడి కనువింటానర్చును. వెన్నెల రాత్రులు మరింత ఆనందోత్సాహములను పెంచును డంపుడు కోపు, పాలపిట్టకోపు, మల్లన్నకోపు, రథయాత్రకోపు, చక్రపు కోపు మున్నగునవి కోలాట నృత్య రీతులు. కోపు అనగా నృత్య భంగిమ రీతి. ప్రతి కోపు కించిద్దేదముతో అడుట యొప్పును

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

..... ఆయా కోపులలో కీర్తనలయొక్క భాగమెక్కువ. కొంత పూర్తి శృంగారమే '77 అని తెలియజేశారు

కోలాటలో ఆట, పాటలనే రెండంశాలు చేరి ఉంటాయి. ఆటగాళ్ళు ఉద్దులుద్దులు (జతలు జతలు)గా వర్తూకారంతో ఏర్పడి కోలలపై క్రమపద్ధతిలో కొట్టతూ అవనరమైతే తమ చుట్టూ తాము తిరుగుతూ గుండంగా తిరుగుతూ ఆడుతుంటారు. కోలాటం నేర్పిన వ్యక్తి వాళ్ళ మధ్య ఉంటూగాని, లేదా వాళ్ళలో ఒకడై గాని ఆటను కొనసాగిస్తాడు దీనినే కోలన్న వేయడం అట కూడా వ్యవహరిస్తారు కోలాటగాళ్ళ కాళ్ళకు గజ్జెలు కట్టుకొని ఆడుతారు. ఆటలో మువ్వల సవ్వడి శ్రుతికాగ, కోలల శబ్దాలు తాళంకాగా కమ్మగా కంతమెత్తి కోలన్న పాటపాడుతూ ఉత్సాహంతో ఊపుగా ఆడుతుంటే అమాయకమైన అరమరిక లేని అనురాగ పూర్ణ హృదయాలైన వాళ్ళ ఆటను చూచి ఆనందించ వలసిందేకాని చెప్పేటట్లుకాదు'78 అని అభిప్రాయ పడ్డారు.

ఓగిచెర్ల క్రిష్ణారెడ్డిగారు —

నృత్యానికి సంబంధించిన గేయాలు 'కోలాట గేయాలు'. ఈ జానపద నృత్యాలు అనేకాలు. వాటిలో కోలాటమొకటి. దీన్ని పల్లీయులు, పండగల్లోనూ, జాతరల్లోనూ, ఇప్పటికీ మరువకుండ చేస్తున్నారు. చూడముచ్చటగా సాగే ఈ నృత్యం వినోదంగా ఉంటుంది వీటిలోని రకాల్ని కోపులంటారు. 1. తాళపుకట్టి, 2. సెల కట్టి, 3. నిండుచిత్తా, 4. యెండది చిత్తా, 5. తూగుడు కోపు, 6. బాలనారికోపు. 7. ముంగారి కోపు, 8. పరమానంద చిటుకులు, 9. బజారుకోపు, 10. జడకోపు మొదలైనవి'79 అని కోలాట కోపుల్లోని రకాల్ని చెప్పారు.

పై అభిప్రాయాలవల్ల తేలిన అంశాలు :

ఈ పాటలు చాలా వరకు దైవనామాంతాంతో వుండడం మొదటి లక్షణం, కోలాటంలో సంగీత సాహిత్యాలతోబాటు, నృత్యానికి కూడా స్థానం వుండడం, వాటిలో అనేక రకాల గతులు వుండడం రెండవ లక్షణం. ఇవి ఎక్కువగా మధుర భక్తి పూరితాలుగా వుండడం. మూడవ లక్షణం. వీటిని దసరా, దీపావళి సంక్రాంతి ఉగాది మొదలయిన పండుగదినాల్లో పాడతారనడం నాల్గవ లక్షణం.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

లోక స్వవహారంలోని కోలాట పాటలు :

పీఠీ, స్తుత్యాత్మకాలు, శృంగారాత్మకాలు, వినోదాత్మకాలు అని విభజించవచ్చు.

స్తుత్యాత్మకాలు :

శివ శివ మూర్తివి గణనాథా
శివునీ కుమారుడవు గణనాథా
గణనాథా స్వామి లోకనాథా
సకలా విద్యలకెల్ల స్వామినాథా"80
"మామ కంసుణ్ణి జంపి గోపాల నీవు
మదన పురిసి ఏలినావె గోపాలా
అత్త పూతకిని జంపి గోపాలా నీవు
అయోధ్య నేలినావె గోపాలా
బాల పాయము నాడు గోపాలా నీవు
పదవల్ల డిరిగినావు గోపాలా
తోకృష్ణపద్మరాయ గోపాలా నీవు
జోడిద్దరెవ్వతయ్య గోపాలా"81

శృంగారాత్మకాలు :

‘తరుణి సీతలకురుల సందు
ఘుమఘూమౌ వితనాజులే ముడువమందూ
కరువు దీర నీదు కలసొంపులెల్ల నా
కనులార నేరోజుగందూ
.....
....."82

‘గొల్లవారి వాడలకు కృష్ణమూర్తి
నీవు ఏమిపసుల కొచ్చినావు కృష్ణమూర్తి
పాలుగొనా వచ్చినానె గొల్లబామా మంచి
పాలుపోసి నన్ను పంపూ గొల్లబామా

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘటితులు

కొత్తకోడల నయ్య నేను కృష్ణమూర్తి
 మాయత్తగారి నడుగవయ్య కృష్ణమూర్తి
 కొత్తకోడలొతేనేమి గొల్లభామ
 నారొక్కమిచ్చి పుచ్చుకొందే గొల్లభామ
 నీరొక్కఁడు మాకొద్దయ్య కృష్ణమూర్తి
 నీవు రొంపు చేయక మళ్లమయ్య కృష్ణమూర్తి”⁸³

వినోదాత్మకాలు :

‘రాధా రమణున్ని యేడుదమా బల
 రాముని తమ్ముణ్ణి కూడుదమా
 కన్నాల కాటుక పెట్టుదమా మరి
 తీరైన తిలకము దిద్దుదమా
 తెల్లారి యిరివడ్లు మల్లేలు దోసిట్ల
 కొల్లలుగా ఎగ చల్లుదమా
 తీగ ఉయ్యల మీద ఊగుదమా
 ఊగుదమా మనము సాగుదమా’⁸⁴

‘అటపి స్థలములు కడుగుదమా
 వటసత్రంబులు కోయుదమా
 జనులారా గుమిగూడుదమా
 జటకోలాటము వేయుదమా

 దాగుడు మూతాలాడుదమా :
 తరువుల చాటువ దాగుదమా
 విప్పపువ్వలూ ఏరుదమా ;
 నిసువక మనమిపుడు పోవుదమా’⁸⁵

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లోని కోలాట పాటల్ని మూడు విధాలుగా వర్గీకరించ
 వచ్చు. మొదటి వర్గంలో ‘కోలలు’ ‘కోలాట’ ప్రసక్తులు వచ్చిన కీర్తనలు చేర

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

తాను రెండవ వర్గంలో కోలాటం ఆడే పద్ధతి స్పష్టంగా తెలిపే కీర్తనలు చేరతాయి. మూడవ వర్గంలో కోలాటం గతుల్లో సాగిన కీర్తనలు చేరతాయి.

‘కోలలు’ ‘కోలాట’ ప్రసక్తులు వచ్చిన కీర్తనలు :

‘కోలల చాచివుట్లు గొట్టఁగాఁబాఱఁబెరుగు
కాలువలు గట్టి పారెఁగదవమ్మా’ (10-161)

‘కోలలెత్తుకొని గోపాలులునుఁదాను
యీలీల సోదించె యీతఁడే కదవె’ (10-288)

‘కొట్టేటి వుట్లు కోలల గుంపులు
గుట్టులఁబొంచెడి గోపాలులు’ (14-51)

‘వన్నెల నీ పచ్చకాన వ్రాసిన కోలాటపు
అన్నవ పతిమలను అటు గూచి’ (15-74)

‘కోట్టేటి వుట్లును కోలల సాములును
వెట్టినప్పులేడవే వీడివీదులా’ (22-180)

కోలాటం ఆడేస్పష్టంగా తెలిపే కీర్తనలు :

భౌళి రామక్రియ

‘వాడే వాడే అల్లరి వాడడివో
నాడు నాడు యమునా నడిలోన

॥పల్లవి॥

కొంతలు వలయపు కంకణ రవముల
నంతంతఁగోలాట మాడఁగను

చెంతల నడుమను శ్రీరమణుడమరె

సంతతపుఁజుక్కలలో చంద్రుని వలెను

॥వాడే॥

మగువలు ముఖపద్మములు దిరిగిరా

నగపడి కోలాట మాడఁగను

సగిడి నడుమ నదె నీల వర్షుడు

పగటుతోఁగమల బంధుని వలెను

॥వాడే॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘోషాలు

గోపిక తీరీతిఁగోలాట మాడఁగ
యేవున శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడు
వోవెలమెల్మంగనురమున నిడుకొని
దీవించె మణులతో తేజము వలెను ॥వాఁడే॥ (25-313)

వసంతం

వేడుక వసంతము పోలేదే
వాడల వాడల వెంట వసంత లాడేరు ॥పల్లవి॥
కేలుఁగేలుఁజుట్టిపట్టి కెందామర మోములెత్తి
కోలఁగోల దాఁకజేసి గుంపువాయక
చాలుకొని యిద్దరేసి జంటలై సతులు గూడి
వోలి వేరొకతె కోల నొడ్డుతా నాడేరు ॥వేడు॥

పాలిండ్లు గదలఁగ బరువైన తురుముల
చీలుచు పోలుచుఁగొంత వెనకకును
మేలిమి పిఱుఁదులతో మెరయిచు మురియుచు
కోలలఁబెడ మరలి కోలాటమాడేరు ॥వేడు॥

కడిశొండురు మోములు కన్నులఁ దేలించి చూచి
పదతాళగతులకు పడఁతులెల్లా
అదివో శ్రీ వేంకటేశఁడలమేలుమంగతోడ
మాదమంది చూడగాఁను ముందట నాడేరు ॥వేడు॥

(25-349)

ఈ రెండు పాటలు కూడా కోలాట లక్షణాలకు అనువుగా వున్నాయి. మొదటి పాట పాదాంతాల్లో 'కోలాట మాడఁగను' అనే మాట ఆవృత్తి అయింది. ఈ కీర్తనలో యమునా తీరంలో గోపికా స్త్రీలు తమ సౌందర్య హావభావాదులు ప్రస్ఫుటమయ్యేలాగా బృంద స్వత్యం చేస్తూ కోలాట మాడుతుంటే శ్రీకృష్ణుడు వారి మధ్యలో చుక్కల్లో చంద్రునిలాగా, కమల బంధవునిలాగా మణుల్లో తేజంలాగా అమరి వుండడం వర్ణించబడింది.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

రెండవ పాటలో లావణ్య వతులైన స్త్రీలు వసంత కాలంలో కోలాటమాడుతున్న తీరు వర్ణించబడింది. వీరు ఒకరి చేయి ఒకరు పట్టుకొని పలయాకారంలో వుద్దులు వుద్దులుగా నిలబడి ఒకరి కోలలు ఒకరు తాకిస్తూ ముందుగతులుగా పదతాళ గతుల్ని మారుస్తూ కోలాటమాడడం, అలమేల్మంగా వేంకటేశ్వరులు ఆ నృత్య భంగిమల్ని ఆనందంగా తిలకించడం ఇందు వర్ణించబడింది. వసంత కాలంలో చేస్తున్న ఈ కోలాటకు వసంత రాగాన్నే వాడడం ఇందలి విశేషం.

కోలాట గతుల్లో సాగిన కీర్తనలు :

శ్రీ రాగం

పట్టి పలపు చల్లకు విష్ణుమూర్తితి నాతో
వెట్టి దీరమాటాడు విష్ణుమూర్తితి

॥పల్ల ౨॥

వినయము సేసేవు విష్ణుమూర్తితి సీవు
వెనకటి వాడవేకా విష్ణుమూర్తితి
వినవయ్య మామాట విష్ణుమూర్తితి మమ్ము
వెనుకొని పట్టకుమీ విష్ణుమూర్తితి

॥వట్టి॥

వెరవుగల వాడవు విష్ణుమూర్తితి నేడు
వెరగైతి నిన్నుం జూచి విష్ణుమూర్తితి
విరివాయె నీమాయలు విష్ణుమూర్తితి నాకు
విరులిస్తే వస్పటికి విష్ణుమూర్తితి

॥వట్టి॥

వెలసెనీ చింతలెల్లా విష్ణుమూర్తితి మా
వెలుపల లోన నీవె విష్ణుమూర్తితి
వెలలేని శ్రీవేంకట విష్ణుమూర్తితి కూడి
పెరిసిల్లితివి నాతో విష్ణుమూర్తితి

॥వట్టి॥ (2-250)

పాడి

‘చక్కని తల్లికి చాగు బళా తన
చక్కెర మోవికి చాగు బళా

॥పల్ల ౨॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

కలికేటి మురిపెపు సుమ్మరింపుదన
సకుపుజూపులకు చాగు బళా
ఃలుకుల సొ పుల బతితోగసరెడి
చలముల యలుకకు చాగు బళా ||చక్కో||

కన్నెరతోబతి కెలన సిలుచుదన
చన్న మొలగులకు చాగు బళా
ఉన్నతిబతిపై నొరగి సిలుచుదన
సన్నపు నడిమికి చాగుబళా ||చక్కసి||

జందెపు ముత్యపు సరులహారముల
చందన గంధికి చాగు బళా
విందయి వేంకట విభుబెనచిన తన
సంది దండలకు చాగు బళా ||చక్కసి|| (12-107)

ఈ రెండు పాటలు కోలాట గతుల్లో సాగాయి. మొదటి పాట పాదాంతాల్లో విష్ణుమూర్తి అని, రెండవ పాట పాదాంతాల్లో 'చాగు బళా' అనే మాటల ఆవృత్తి వుంది. అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో కనిపించే కేశవా, మాధవా, అచ్యుతా, జనార్ధనా, గోవిందాకా త్రివిక్రమా మొదలయిన దైవ నామాంతపదాలు చాగుబళా..... సంసారము సంకీర్తనము, వైష్ణవము వంటి నామాంత పదాలున్న పాటలు -

'చింతల చిగురులెచ్చులట
యింతటి తోనెక నేలాగే' (12-170)

'మనలోని మాట మనసులో తీట
వెనకజెప్పేగాని విడువుమీ పూటా' (15-91)

'నీవే యిన్నిట నిజమరివి
వావిదెలపయిత వద్దయ్యా' (15-165)

'ఎగ్గో తప్పొ యెఱగసిడి
గిగ్గులు దేరగె సిను బైకొందు' (15-182)

వంటి పొట్టి పాదాలున్న పాటలు కూడా కోలాట పాటల వరుసలే అని ఆచార్య బి. రామగాజుగారు

“అన్నమయ్య పాటలలో జానపద రీతులు” అనేవ్యాసంలో పేర్కొన్నారు

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

3.3.12 చందమామ పదాలు :

వీటిని తమిళంలో 'వెణ్ణిలా పాడల్ గళ్' అని, కన్నడంలో 'బెళదింగళు హోడుగళు' అని అంటారు.

ఆంధ్ర సాహిత్యంలో చందమామ పాటలకు ప్రత్యేకస్థానం వుంది. ప్రబంధ సాహిత్యంలో చందమామ పాటలున్నాయి. మరి యయాతి చరిత్రలో వెన్నెల వర్ణనలు (2-79, 80 81, 83, 85) కనిపిస్తాయి

చినతిరుమలయ్య తెలుగు సంకీర్తన లక్షణంలో చందమామ పదలక్షణాన్ని విధంగా చెప్పాడు.

“దుస్తర విప్లవలంభమున

చూతిక తోడ మొఱంగి చంద్ర వి

న్యస్తభర స్వభావమున

నాయకుడే యు గాంత యేఁయున్

విస్తర పాదపాదముల

వేడుకఁజందురుఁ బేరుకొన్నచో

బ్రస్తుతి కెక్కిదత్పదము

జాసురమై ద్విచతుష్పాదాకృతిన్” (పద్యం 64)

విరహావస్థలో నాయకుడు గాని నాయిక గాన పాదపాదంలో చంద్రునిద్దేశించి పాడే పాటలు చందమామ పాటలు.

జానపదుల్లోని చందమామ పాటల్లో ఆధ్యాత్మికాంశం, శృంగారాంశం రెండూ వున్నాయి. ఆధ్యాత్మికాంశంలో యోగి శిష్యాలు సామాన్య కటుంబ జీవితంలో వుండే సర్వేదాదులు వర్ణించబడ్డాయి. శృంగారాంశంలో ఓయోగాసికే పైచేయి. ఈ పాటల్లో చివర 'చందమామ' 'చందమామవోలె చందమామ' 'చందమామోయ్' 'చందమామయ్యో' అనే మాటల ఆవృత్తి కనిపిస్తుంది.

ఆధ్యాత్మికాంశం :

‘ఘేమి చెప్పసున్నదయ్య చందమామ

నాప్రియమైన పతినిగంటి చందమామ

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

శీవుని అశిశమునై చందమామ
యితండు నామరూప క్రియరహితుడై చందమామ
నొక్కడై లోకాలకెల్ల చందమామ
పది దిక్కులందు తానెయుండు చందమామ'86

యోగ విశేషాలు :

“పెక్కు రంధ్రముల దిరిగే చందమామా
ప్రాణ మిక్కిలి నిరోధించెనే చందమామా
ఉక్కుణచి కుండలిసి చందమామా
దివికి చక్కగా నెగయించితివో చందమామా
గట్టిగా నిండ్రయములలో చందమామా
గాలిదిట్టనై కూర్చక నేమే చందమామా
అట్టి తోవలు తడకట్టి చందమామా
నేను మెట్టి రవి చంద్రులకు మించితిని చందమామా”87

సామాన్య కుటుంబ జీవనాంశాలు :

“కాపుకొచ్చె నేలమీద సందమామా తెల్ల
కాకులన్ని కలిసిమేసె సందమామా
బిర్లకాడి బచ్చిగాడు సందమామా దొడ్డి
ఇరుగవెట్టి బిర్ల దోలె సందమామా
లంకె పీఠె తెంపుకోసి సందమామా
లేగదూళ్లు రంకెలేసె సందమామా
కూతనెర్సె కోడిపిల్ల సందమామా మసిషి
నేతిమీద కోత కొచ్చె సందమామా...
మసిషి కుడికె విసికె రోజు సందమామా రేపొ
మాపొ సెప్ప కుండ వచ్చు సందమామా”88

“చందమామ రావే జాడల్లి రావే
కొండెక్కి రావే కోటివేలు తేవే

అశ్వమయ్య సంస్కృతవల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

జుండెక్కి రావే బంతివూలు తేవే
తేరుమీద రావే తేనెపట్టు తేవే
అన్నీ తెచ్చి మా పాప కియ్యవే" ౪౨

శ్రీ గంగా రాశం :

వాడు వలచినాడమ్మా నన్ను వలచినాడమ్మా చందమామోయ్
 వాడు వలచిన తెల్లారి పిలచిన పలుకాడు ,,
 వాడు పక్కల్లో సన్నంపు బిగువైన మగవాడు ,,
 వాడి భుజాన ఉన్నది భూచక్ర కంబళి
 అది పదిగళ్ళు భూమిపై పరిచిన చాలమ్మా ,,
 వాడి మునిపళ్ళ సంధన ముత్యాలు తాపిస్తు ,,
 వాడి పక్కాన ఉన్నాది పచ్చారి పిడిబాకు ,,
 అది ఎదలోన ఒకసారి నాటిన చాలమ్మా ,,
 వాడు వలచిన దాకాను వలపోసి తిరిగాడు ,,90

వియోగశృంగారం :

'చందమామయ్యో మామ చందమామయ్యో
రాతిరి రాతిరి వొస్తావని ,,
రాతీగంధం తీసే వుంచితి ,,
రాతీ గంధం రగిలీపోయే ,,
ఎప్పుడెప్పుడు వొస్తావని ,,
ఎలగాచెట్టు నీడానుంటి ,,
ఇప్పుడిప్పుడు వొస్తావని చందమామయ్యో
ఇస్సా చెట్టు నీడా నుంటి ,,
మళ్ళి మళ్ళి వొస్తావని ,,
మల్లే పొదలా నిలిచి వుంటి ,,
మల్లే పువ్వే రాలినాది ,,91

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణి

“వచ్చి పోయే తోన తోన చందమామ వోలె చందమామ
 నీవు ఆశ మొదలు పెట్టుకుంటివి చందమామవోలె చందమామ
 ఇద్దరాము కూడితిమి ,,
 వద్దిమాను కొరిగితిమి ,,
 ఇద్దరినీ కంటి నీకు వద్దిమానుకుంటిందె ,,
 వద్దిమాను కుంటిలోనె ఇద్దు మిరుస వడ్లుపండె ,
 ఇద్దుమిరుస వడ్లుబియ్యం ,,
 ఎద్దు మీద పోసుకొని ,,
 కానరాని గట్లమీద ,,
 మనయిద్దరికీ తలంబాలు ,,
 బాయిలోన బల్లి పలికె ,,
 బన్నసరము కొలుకులూడె ,,

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో మూడు చందమామ పాటలున్నాయి. మొదటిది పూర్ణచంద్రోదయ స్థన, రెండవది చంద్రాహ్వానానికి సంబంధించినది, మూడవది అన్నమయ్య కాలంనాడు జరుపబడుతుండే వెన్నెలరాత్రి ఉత్సవాన్ని తలపించేది.

పూర్ణచంద్రోదయ వర్ణన :

రామక్రియ

సందెకాడ బుట్టినట్టి వాయల పంట యెంత
 చంద్రమాయజూడరమ్మ చందమామ పంట

॥పల్లవి॥

మునుపబాలవెల్లి మెలిచి పండిన పంట
 నినుపై దేవతలకు సిద్ధపంట
 గొనకొని హరి కన్ను గొనచూపుల పంట
 విను వీధి నెగడిన వెన్నెలల పంట

॥సందె॥

వలరాజు పంపున వలపు విత్తిన పంట
 చలువై పున్నమ నాటి జాజర పంట
 కలిమి కామిని తోడ కారు కమ్మిన పంట
 మలయుచు దమలోని మట్టిమాని పంట

॥సందె॥

అన్నమయ్య సంక్రీర్ణంలో జానపద గేయ ఫణితులు

వి.రహుల సంఘాలకు వెక్కసమైన పంట

పరగ చుక్కల రాసి బాగ్యము పంట

అయ్యదే తూరుపు గొండ నా రగజుండిన పంట

యిరవై శ్రీవెంకటేశ్వరంబి లోని పంట నందె॥ (11-1-47)

ఈ కీర్తనలో 'పంట' అనే మాట ప్రతిపాదాంతంలోను అవ్యక్తి అయింది. ఇందులో చందునికున్న ప్రసిద్ధిని రకరకాల పంటలుగా వర్ణించి స్త్రీలు పాడడం కనిపిస్తుంది. పాల సముద్రంలో పుట్టి పండిన పంటగాను, దేవతలకు నిత్యమైన పంటగాను, మహావిష్ణువునకు కడ కంటి నూపుల పంటగాను, పున్నమనాటి జాజర పంటగాను, విరహాలను పీడించే వెక్కసమైన పంటగాను, చుక్కల పాలిట భాగ్యమైన పంటగాను రకరకాలుగా చందుని కీర్తించడం జరిగింది.

చంద్రదాహ్యము :

‘చండమామరావో జాబిల్ రావో మంచి

కుందసపు పెడికోర వెన్నపాలతేవో ||పల్లవి||

నగుమోము చక్కనయ్యకు నలువ వుట్టించిన తండ్రికి

నిగమము లందుండే అప్పకు మానీషర్లుగిరి

జగమొల వీలన స్వామికి చక్కని ఇందిర మగనికి

ముగుడికి మొదలైన ఘనుడికి మాముద్దుల పురారి బాలునికి

॥చంద॥

సురలగాచిన దేవరకు చుంచు గరుడు నెక్కిన గబ్బికి

నెరవాడి బుద్ధుల పెద్దకు మాస్టరు చేతల పట్టికి

విరుల వింటి వాని అయ్యను వేవేల రూపుల స్వామికి

సెరిమించు, నెరవాది జాణకు మా శ్రీ వేంకట నాథునికి ॥చంద॥

(శ్రీ అన్నపూర్ణా సంగీత నలు శ్రీ వెంకటేశ్వర ప్రాచ్యపరిశోధనాలయము)
ఈ పాట ఎత్తుగడలో చందమామరావో, అనే చంద్రాహ్వానం పుండి ఈ పాటలో
తల్లి యశోద అంబర వేధిలోన అందాల జానెల్లని రమ్మని సిలుస్తూ నిస్సిక్ష్ణునికి
గోరు ముద్దలు తిరిపించడం వ్యర్థమవుతుంది. ఇందులో నీలమేఘ శ్యామలయిన
మహావిష్ణువు గుణగణాదుల జైన్నత్యం చెప్పబడింది.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

వెన్నెల రాత్రి మహోత్సవం :

సా మం త ర

చల్లనై కాయగిడొ చందిమామా నీ
వెల్లి (ల్లి?) గాడిరుపేంకడేశు నెదుర
మెల్లిమిగ నమ్మతంపు వెల్లి గొల్పుచు లోక
మెల్లి నిన్ను గొనయాడగాను ||పల్లవి||

పొందైన హితులు నాపులు రసికులును గవులు
నందమగు నునుమాటలాడ నేర్చిన ఘనులు
చిందులకు నాడేది నీమంతిని మణులు
బెలగి యిరుగడగొలువగాను
వంది మాగడలా గైవారింపదనదివ్య
మండిరోపాంత ఘనమార్గమునగోనేటి
ముందటను మంద మందప్రయాణములతో
నిందిరాపతి మెరయగాను ||చల్లనై||

ఏకాంత సుఖగోష్ఠి సంపొంద మానవా
నీకంబులెడగలసి నిలిచి సేవింపగాం
తా కదంబముల (లు?) హస్తముల కంకణయుణ
త్కారములు నిగుడజామరము లెడగ
జోకైన మణి గణ స్తోమాంకితంబులై
సొంపొందు నాలపట్టములు గరములదాల్చి
యేకాంతు లిరువంక నెదిరి కొలువగె సకల
లోకేశ్వరుడు మెరయగాను

||చల్లనై||

ఐంగారు ప్రతిమలకు ప్రతులైన దీవిజి లో
కాంగనలు ఘనవిమానాంగణంబున నుండి
చెంగలువలును మంచి సేవంతి రేకులును
బెలగి యిరుగడజల్లగాను

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

మంగళాత్మకములగు మహిళ వేదాంత వే
దాంగ విద్యలకు ప్రేయమంది చేకొనుచుఁదిరు
వేంగ శేష్యుఁడగు వేడుకలతోడఁదిరు
వీధులను విహరించఁగాను ॥చల్లనై॥ (12 228)

ఈ కీర్తనలో ద్వితీయశ్లోకానికి కల్గిన మూడు పాదాలున్నాయి. పల్లవి పాదాంతంతంలో 'చందమామ' అనే మాట వుంది. ఇందు హితులు, ఆపులు, రసికులు, వందమాగధులు, వేదవేదాంగ వేత్తలు మొదలయిన వారందరు స్తుతిస్తుండగా, దివిజాంగసలు దివ్య విమానాలనుండి ఎఱ్ఱని తామర పుష్పాల్ని చల్లుతుండగా వేంకటేశ్వరస్వామి మిక్కిలి వేడుకతో విహరించే విధంగాను, లోకమంతా కొనియాడే విధంగా అమృతపు జల్లులు కురిపిస్తూ చల్లగా వెన్నెలకాయునునీ చందమామను గూర్చి పాడడం కనిపిస్తుంది. ఈ పాటలోని వివర బట్టి చూస్తే ఇది స్వామి పుష్కరిణి సమీపంలో స్వామివారికి జరిపే వెన్నెల రాత్రి మహోత్సవంగా తెలుస్తుంది. దీన్ని కౌముదీ మహోత్సవమనవచ్చు. ప్రస్తుతం తిరుమలలో జరిపే వత్సవాల్లో ఇది లేదు. బహుశః అన్నమయ్య కాలంలో జరుపబడేదేమో :

3. 3. 11. శోభనపు పాటలు :

సి. పి. బ్రౌన్ తెలుగు - ఇంగ్లీష్ నిఘంటువులో 'సోబాన, సోబనము అనే రెండు శబ్దాలున్నాయి

సోబానకు 'A song each foot of which has the word శోభానే as a chorus' సోబనముకు 'Happiness, Good fortune' అనే అర్థాలున్నాయి

శబ్దరత్నాకరంలో సోబాన, సోబనము, శోభనము అనే మూడు శబ్దాలున్నాయి.

సోబనకు ఒక దినుసు పెండ్లిపాట; 'సోబనము'కు మంగళము, 'శోభనము'కు గ్రహయోగము, సుందరము అనే అర్థాలున్నాయి

'శోభానె' అనేది ఉత్సవపారిభాషిక పదం. ఇష్టదైవమహిమల్ని, వాత్సల్య గుణాదుల్ని వర్ణిస్తూ స్తుతించే పాటలు శోభనపు పాటలు.

ప్రాచీనాంధ్ర సాహిత్యంలో సోబన ప్రస్తావన ఉంది. యయాతి చరిత్రలో -

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

‘వివరింప నెడము లే దింక

నువిదకు సోబనపు జలక మొనరింపగా

జవరాండ్రబనుపుము’ (4-86)

ఆచార్య యస్వీ. జోగారావు గారు —

“దా . పెరే చెప్పుచున్నట్టిది యొక శోభన గీతము తలచు వివాహ సందర్భము లందు మంగళ హారతుల వేశను, మంగళస్నానాదిక సమయములందు బ్రయుక్తము నైనది తలచు ధనశము తోడి జంట పాట వలె గన్పట్టును ఇది యాడువారి వేడుక పాట. కాని విష్ణు మాయా విలాసమున ‘శాశద్వసితే’ నమఱు టి యింపుచు పీణాముని నారదుడు శోభనము వినిపించెన్” అని యున్నది ఇది సాధారణముగా షష్ఠ్యంతము. చివర ‘శోభనమే’ అన నదూత పదముగా వచ్చుచుండును. దీని రచనాప్రక్రియకొక నియతలేదు. గతి వైవిధ్యము బహుళము”⁹ అని వివరించారు.

పై అభిప్రాయ సారాంశం :

ఈ పాటల్లో ఎత్తుగడలోగాని, పాదాంతాల్లోగాని. ‘శోభనమే’ అనే మాట రావడం మొదటి లక్షణం, వీటిని వివాహ సందర్భాల్లోను మంగళస్నానాదిక సమయాల్లోను, ఉత్సవ సమయాల్లోను పాడతారనడం రెండవ లక్షణం. ఇవి సాధారణంగా షష్ఠ్యంతాలుగా వుండడం మూడవ లక్షణం, ఆసీనులయిన వారి శోభను అతిశయింప జేసేది శోభనం, లేదా ఆసీనులయినవారికి ఈ పాటలవల్ల శోభ కలుగుతుందనడం వల్లకూడా ‘శోభనం’ కావచ్చు

లోక న్యవహారంలోని శోభనపు పాటలు :

‘కన్యలాల శోభనమే

శ్రీమల ద్వారక పురములో కృష్ణా

దేవుడు రుక్మిణి నగరమునా

మేలైన బంగారు పుడలో పగడ

శాల పంతము పూసి ఆడనూ

నారదుడు ఆటకు వచ్చెను

తవి పారిజాత పుష్ప తెచ్చెనూ

అన్నమయ్య సంగ్రహంలో జానపద గేయ ఫణితులు

ఆ పువ్వు కని శౌర మెచ్చెనూ
మెచ్చి అపుడె రుక్మిణి
చేతికిచ్చెను
ఆ పువ్వు కొప్పును పెట్టెను రుక్మిణి'94

శ్రీగణాధిపతిని దలుతు
సీతముందు రాముని దలుతు
త్రిపుర సుందరిని దయతోన దలుతు
కావునేటికి శోభనము
కన్యకలక్ష్మికి శోభనము'95

అన్నమయ్య శోభన పాటలు :

అన్నమయ్య శోభన పాటల్ని రెండు రకాలుగా విభజించవచ్చు. మొదటి విభాగంలో 'శోభన' పద ప్రసక్తి వచ్చినవి చేరతాయి అవి —

“తొడమీదఁగూచున్నది తొయ్యలి యిందిరాదేవి
బడిఁజెలులు సోబాన బాడేడు” (11-1-194)

“నెలమూఁడు శోభనాలు నీకు నతనికిఁదగు
కలకాలమును నిచ్చ కల్యాణమమ్మా” (13-280)

“పట్టరాని కోరికకు పచ్చిమాటే సోబనము
చిట్టకపు చేతలకు చిరునవ్వులాభము” (13-350)

“సుదతుల కితనికి సోబనవెళ
వుదుటనఁజెలులెల్ల నూడిగాలు శాయరే” (19-100)

“సొరిది బేరటాండ్లు సోబాన బాడఁగాను
హరియు సిరియుఁబెండ్లియాడేరదే” (20-110)

“ఇంతి జవ్వన రాజ్యమేలుదువు రావయ్య
పంతముతో నీకు సోబన కాలమచ్చెను” (22-577)

“విభునితో నిక నేల వేసాలు
సుభ సోభ (శుభశోభ) నము లెల్లాఁజూపవలె గాని” (24-4)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

త్వాత్ 'శోభన' పదం అవత్తి అయిన కీర్తనల రెండవ విభాగంలో చేర
తాయి ఈ విభాగంలోని శోభన పాటల్ని మరోరెండు విధాలుగా విభజించవచ్చు.
మొదటిది ఉత్సవ సమయంలో పాడేవి రెండవది వైవాహిక సమయంలో పాడేవి.
ఉత్సవ సమయంలో పాడేవి :

వ స ం త ం

“శోభనమే శోభనమే

వైభవముల పావన మూర్తికి

॥శ్లో॥

అరుదుగ మును సరకాసురుడు

సిరులతోజెరలు దెచ్చిన సతుల

పరువపు వయసుల (లప?) బదారులగు

సొండ్డిబెండ్లాడిన సుముఖునికి ॥శోభ॥

చెండ్డిన వేడుక శిశుపాలుడు

అంది పెండ్లాడగ నవగళించి

విందువలెనె తావిచ్చేసి రుకుమిణి

సందడిబెండ్లాడిన సరసునికి ॥శోభ॥

దేవదానవులు ధీరతను

ధావతిపడి వార్ధిర్దరువగను

శ్రీవసితామణిజెలగి పెండ్లాడిన

శ్రీ వెంకట గిరి శ్రీనిధికి ॥శోభ॥ (12 18)

ఈ పాట ఎత్తుగడలో 'శోభనమే శోభనమే' 'అనే మాటలున్నాయి. ఈ పాటను
ఏదో ఒక ఉత్సవంలో శ్రీకృష్ణు కి సంబంధించి పాడేవారని తెలుస్తుంది. శ్రీకృష్ణుడు
సరకాసురుని, శిశుపాలుని సంహరించడం పదారువేల సతులను, రుక్మిణి దేవిని
పెండ్లాడడం మొదలయిన కృష్ణావతార సంఘటనలు వర్ణించ బడ్డాయి.

బౌ లి

పాడరే సోబనాలు పడతులాల

వేడుక లిద్దరికిని వెలసెజూడరే

॥పల్ల॥

జాన్నచయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఘణితులు

కొంగలే పీటలుగా గూచున్నా రెదురుబడి
 నుండనే నారసింహుడు నాదిలక్ష్మియు
 పెండిబైడి నిండుకొన్న వేదాద్రి గరుడాదులు
 పెండిలాడే రిద్దరును ప్రేమములజూడరే ||పాడ||

భవనాశి జలములబాయక తోడ నీళ్ళాడి
 ఓవలా నవలాదాము యేటి దరుల
 జవళిమంచి పూవుల సరిసేసలు వెట్టుచు
 తవిలి సుముహూర్తానందప్పక చూడేరు ||పాడ||

పొందుగంగనకావతి భోగావతి నదుల
 నందడి వసంతముగాజల్లులాడుచు
 అందమై శ్రీవేంకటాద్రి నహోబలాన నొక
 గందమునగూడి కూడి సరసము లాడేరు ||పాడ|| (24 436)

ఈ పాట ఎత్తుగళలో 'సోబలాలు' అనే మాట వుంది. ఈ పాటను కూడా
 వీరో ఒక వుత్సవసమయంలో పాడేవారని తెలుస్తుంది అహోబలంలో వైభవో
 పేతంగా తులతూగుతున్న ఆదిలక్ష్మి నృసింహ స్వాములకు శోభనాలు పాడడం
 వర్ణించబడింది.

వైవాహిక సమయంలో పాడే శోభనపాటల్ని రెండు విధాలుగా విభజించవచ్చు.
 మొదటిది స్వామివారికి సంబంధించినవి. రెండవది స్వామివారికి అమ్మవారికి ఇద్దరికి
 సంబంధించినవి.

మా శ వి

పిలువక వచ్చితిమి పేరటాండ్రము
 సొలసి సొలసి మీపైన సోబానబాడేము ||పల్లవి||

చుక్కబొట్టు పెట్టుకొని సూసరముగట్టుకొని
 నెక్కి నెక్కి చూచి నావె నీదిక్కు
 పిక్కటిల్లనీకు నావె పెండ్లి కూతురాయనో
 చొక్కముగజెప్పవయ్య సోబానబాడేము ||పిలు||

అశ్వమయ్య సంకీర్తనల్లో జానకద గేయ ఫణితులు

ముప్పిరి నవ్వుల తోడ ము(మం) జేతి కంకణము తో
చిప్పిలి నీయెదుటను సిగ్గుపడిన
దెప్పరమై తానుగొత్తవస్త్రలు నీకాయనో
చొప్పలెత్తి దెప్పవయ్య సోబానబాదేము ||పిలు||

తాళిమెడగట్టుకొని దైహబాసపు పూసి
ఆరచునో తాను అప్పుడే నీకు
యేలితిని వేంకటేశ నన్ను సంతలోనే
సోలిసంతాజెప్పవయ్య సోబానబాదేము ||పిలు|| (24-53)

ఈ పాట చరణాంతాల్లో 'సోబాన బాదేము' అనే మాట అవృత్తి అయింది. ఇందులో పెండ్లికు తురు పెండ్లి కొడుకును ఉత్సుకతతో అవలోకించే తీరును పెండ్లి కొడుకుకు తెలియజేస్తూ పాడడం స్పష్టమవుతుంది.

శౌధవసంతర

నిచ్చు చ్చ సోబనాలు నెలమూడు సోబనాలు
హెచ్చెసికు సంతలోనె ఇవి గడవయ్యా ||పల్లవి||

దెలియ మోహములే నేసపాలు
వెలుచు సిగ్గులే మీకు పెండ్లి తెర
కలగొను చూపులే కంకణాలు

సులబాన నీకు నబ్బెసుఖించవయ్యా ||విచ్చ||

మగువ మాడలే నీకు మంత్రాలు
పొగరు మోవి తేనెలు బువ్వాలు
వెగటు బొమ్మ జంకేలే విడేలు
జిగి నీకునేడ బృజ్జితగించవయ్యా ||నిచ్చ||

కాంత సరసములే కప్పుాలు
పొంత నున్న కుచములే బూ (పూ?) జకుండలు
దెంతలగూడితివిట్టి శ్రీవేంకటేశాః యివి
సంతసమాయకును నీకు జయమందవయ్యా" (26-412)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఈ పాట పల్లవిలో 'సోబానాలు' అనే మాటలున్నాయి. ఇందులో పెండ్లి కూతురు మోహాలు, సేగులు, చూపులు, మాటలు మొదలయిన శృంగార భావాల్ని సేసేపాటలు, పెండ్లితెర కంకణాలు, ముత్రాలు మొదలయిన వైవాహిక చర్యలతో ఆన్వయిస్తూ స్వామివారికి శోభనం పాడడం విదితమవుతుంది.

ల లి త

సోబానబాడేము మేము సుదతులము

చూ బుద్ధులు మీకుజెల్లు త్తరికి నయ్యా ||పల్ల||

చూపులనే వుంకువలు సుదతికిబెట్టితివి

వూపనవ్వులు మించే కప్పుర విడేలు

యేపు మీరి నవ్వులనే యెదురు తెర వేసితి

వీపొద్దే పెండ్లాయెను మీకిద్దరికి నయ్యా ||సోబా||

తరితీపు మాటలనే తలబ్రాలు వోసితి

గరిమ సరసములే కంకణాలు

గొరబైన వలపుల కొంగులు ముక్లువేసితి

విరవాయ వేడుకలు ఇద్దరికినయ్యా ||సోబా||

పొంచిన కెమ్మోవినే బువ్వపు విందు వెట్టితి

మంచముపై కాగిలే మంచి చవికె

అంచల శ్రీవేంకటేశ అలమేలు మంగ నీవు

యెంచి కూడితిరి తగు నిద్దరికినయ్యా ||సోబా|| (27-40)

ఈ పాట ఎత్తుగడలో 'సోబానబాడేము' అనే మాట వుంది. ఇందులో పెండ్లి కొడుకు తన తీపు మాటలనే తలబ్రాలు పోయడం సరసాలనే కంకణాలు కట్టడం వలపులనే కొంగు ముక్లు వేయడం, కెమ్మోవినే బువ్వపు విందుగా పెట్టడం మొదలయిన సరస చేష్టల్ని వర్ణిస్తూ సుదతులు స్వామివారికి శోభనం పాడడం వెల్లడవుతుంది.

స్వామి వారికి అమ్మవారికి ఇద్దరికీ సంబంధించినవి.

అష్టమయ్య సంకీర్తనలో జానపద గేయ భావతాళాలు

భూపాలం

సిండు సోబనము నేడు నెయ్యపు దంపతులకు
మెండ గ నారతు లెత్తి మీద నేసచల్లరే || పల్లవి ||
కట్టుడు కలువదాలు ఘనమైన తోరణాలు
గట్టిగా బట్టణము సింగారించరే
కట్టి రుక్మిణీదేవి గృహంబు పెండ్లాడి వచ్చె
పెట్టుడిందరికి నేడు పెండ్లి వీడేలు || సిండు ||
పాదరె సోబనాల్లు పె పెనె పెరటాండ్లు
యీడాడనక వీధులే గించరే
జాడతో వాయించరె పంచమహావాద్యాలు
యీడనె పెండ్లి కట్టాలియ్యరె యిద్దరికి || సిండు ||
పొత్తుల విందులు దెచ్చి బువ్వమన : డరే
హత్తి గంధాక్షత తీతె అందరు నేడు
సిత్తిమె శ్రీమంకటా ది సాయముండి గృహంబు
తత్తరాన నీతె గూడె దగ్గరి సేవించరే || సిండు || (15-55)

ఈ పాట ఎత్తుగడలో 'సిండు సోబనము' అనే మాట వుంది. ఇందులో కలువదాలు కట్టడం, తోరణాలు కట్టి సింగారించడం, మంగళ వాద్యాలు వాయించడం, పెండ్లి కానుక లివ్వడం, మొదలయిన వైవాహిక కార్యక్రమాలు సన్నిచిబడ్డాయి.

సౌళంగ నాట

ఈపేకు నితడుదగు నితని కీపెగగు
చూపులకు పండుగాయ శోభనము నేడు || పల్లవి ||
ఫిలువరె పెండ్లి కూతురె పెండ్లి పీట మీదికి
చెంఱి తానెదురు చూచి దేవుడు
బలువుగా నిద్దరికి బాసికములుగట్టరె
కలిమెల్ల మెరసి సింగారించరే || ఈపే ||

అష్టమయ్య సంకీర్తనలో జానపద గేయ ఘణితులు

ఆతల దెచ్చి పెట్టరె ఆ పెండ్లి కూతురును
యీతడి జంట శోభనమిద్దరికి
కాతగాన బువ్వనకు గక్కనబెట్టరె మీకు
గేతిటనుండియు గిరించేరు వీరు

॥ ఈ పె ॥

పొన పు వరచరె బలునాగపల్లి నేడు
పూన నెరవేయరె పొలతలాల
అనుక శ్రీవంకదేవదలమేల్లమంగయును
లోననె భూకాంతయును లోలులై రితాము

॥ ఈ పె ॥ 23-295

ఈ పాట పల్లవి అంతంలో 'శోభనము నేడు' అనే మాటవుంది. ఇందులో వచనాలు ఒకరికొకరు తగినట్లుండి కన్నుల పండవ గొల్పుతున్నారనడం వారి జానకాలు కట్టడం, తదితరమయిన సంగారాలు చేయడం మొదలయిన వైవాహిక కృత్యాల్ని రివ్వించడం వర్ణించబడింది.

పాడి

పొద్దువొద్దు కిట్లానే భోగించరయ్యా
ఇద్దరికిగలిగెనేడివిలో సోబనము
పెంచెపు మీతొడలే పెండ్లి పీటలుమీకు
ముంచిన సిగ్గులే కడుము తేల సేన
పంచల చిమ్మజూపులు పసపులునలచుట
అంచెల్ల మీ యిద్దరికి నమరె సోబనము

॥ పల్లవి ॥

॥ పొద్దు ॥

పొత్తుల మోవి తేనెలే బువ్వనబాణకాళ్లు
బల్లితోడి నవ్వులే కప్పపు బాగాలు
హత్తిన చెనకులే అల్లరిన వుంకువలు
యైతలజూచిన మీకు నెనసె సోబనము

॥ పొద్దు ॥

కందువ కాగిటి రతి గందాపతలు మీకు
చిందుల సరసములు వీడు దోడులు
యిందునె శ్రీవంకదేశ యంత నీవుగూడితివి
సందడితో మెరసె సచ్చలు మీసోబనము

॥ పొద్దు ॥ (27-417)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఈ పాట చరణాంతాల్లో 'సోబనఁసు' అనే మాట ఆవృత్తి అయింది ఇందులో పెంచెపు తొడలే పెండ్లి పీటలు, ముంచినసిగ్గులే ముత్తెల సేస, చిమ్మ చూపులు పస పుల నలచుట, మోపితేనెలే బువ్వపు పాలకూళ్లు అని వధూవరుల ఆంగిక సౌందర్య చేష్టాచున్ని వివాహానికి వుపయుక్తమైన వస్తువులతో అన్వయించడం విశదమవుతుంది

3.3.14 హారతి పాటలు :

సి. పి బ్రౌన్ తెలుగు - ఇంగ్లీష్ నిఘంటువులో హారతి, హారతి పాటలు ఆ శబ్దాలున్నాయి 'హారతి: A wave offering to a diety An offering of camphor, presented on marriages or such like festivities to prevent the bad effects of an evil eye

'హారతి పాటలు' కు - Songs sung at the time of offering camphor to a diety or on festive occasions having the phrase హారతులెత్తరే as a chorus అనే అర్థాలున్నాయి.

హారతి పాటలు :

హారతి పాటల్ని మంగళ హారతులు, మంగళాహారతులు. నీరాజనపు పాటలు అని కూడా అంటారు 'ఆరత్యుపరతి విరతయ ఉపరామే' అని అమరకోశంలో చెప్పబడింది. అంటే ఆరతి ఉపరతి, ఉపరామము, విరతి అనేవి చాలించడానికి పేర్లు అని అర్థం.

నన్నెచోడున కుమార సంభవంలో ఆలతుల ప్రసక్తి కనిపిస్తుంది

'సోలుచు సమ్మదరసమున

గ్రాలుచు వనపాల బాలికలు నవలలికాం

దోలములు వేడ్కసలుపుచు

నాంతుతొగి జేసి పాడిరభినవలీలన్' (4-112)

ఇలాగే మరో పద్యంలో -

'పనిగొన సాహురిఫలమంజరులను

బారాశినాందోలి బైరవి నాట

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

నుఁ పార నాలతుల్ నూల్కొనజేసి

నునురీతి తొడ మనోరాగలీల

విననింపుగాఁ బెక్కువిధములఁ బాడి

విపతించి రింతులా విశ్వేశునకు' (9 135)

అని తరువోజులో ఆలతుల ప్రసక్తి చెప్పబడింది.

ఆచార్య విరుదురాజు రామరాజుగారు—

“పూజాదీకములందు గాని, శుభకార్యములందుగాని మంగళము పాడుటకలదు. ఈ యాచారము భారతదేశ మందంతటను కలదు మంగళహారతి యనగా నివాళి. కాని రాసురాసు నివాళి నిచ్చునప్పుడు పాడెడు పాట కర్తమైనది. పొల్కురికి సోమ నాధుడు పేర్కొన్న నివాళి పదములు మంగళారతులై యుండవలెను. దీపారతులు, ధూపారతులు మున్నగునవి తత్సంబంధములే. ఈయా దేవత యనక మంగళారతులు అన్ని దేవతలకు సంబంధించినవి కలవు. వర్ణనాత్మకముగను స్తోత్రరూపమునను, సేవా రూపమునను, భక్తివేదాంత, శృంగార పరముగను మంగళ హారతులున్నవి” 96 అని పేర్కొన్నారు.

పై అభిప్రాయమువల్ల తేలిన అంశాలు :

హారతి పాటల్లో నీరాజనం, మంగళారతులు, హారతి అనే మాటలు పల్లవి ఎత్తుగడలోగాని, పాదాంతాల్లోగా, రావడం మొదటి లక్షణం ఇది వేదాంత, భక్తి శృంగారాత్మకంగా వుండడం రెండవ లక్షణం. వీటిని పూజాకర్మక్రమ దుల్లోను శుభ కార్యదుల్లోను పాడతారనడం మూడవ లక్షణం. ఇవి షష్ట్యంతాలుగా వుండడం నాల్గవ లక్షణం

లోక వ్యవహారంలోని హారతి పాటలు :

“హారతి మీరేల ఇవ్వారే

అంబకు మంగళ హారతి మీరేల ఇవ్వారే

హారతి మీరేల ఇవ్వరే

జ్ఞాన విద్యల కెల్ల పనిలము

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

లీలతో పటిహాచ వన్నెల

మేలితో బంగాడు తల్లికి

.....

పాగిజాతపు హారతివ్వరే" 97

"గుమ్మాడి గుమ్మాడి గుమ్మాడి పండిట్లో
పచ్చకర్పూరంబులే చుక్కిజి దేవికి వచ్చకర్పూరంబులే
అదేవి భూదేవి చెలియ లిద్దరు గూడి
చేతి కందియ్యరమ్మా ఆరతి పల్లెం చేతి కందియ్యరమ్మా
పచ్చాగంధము పచ్చిగంధము పరుకల గిన్నెలతో
పన్నీరు పై జల్లరమ్మా చుక్కిజిదేవికి పన్నీరు పై జల్లరమ్మా" 98

అన్నమయ్య హారతి పాటలు :

అన్నమయ్య హారతి పాటల్ని రెండు రకాలుగా విభజించవచ్చు మొదటిది
ఉత్సవ సమయంలో పాడేవి. రెండవది వివాహ సమయంలో పాడేవి.

ఉత్సవ సమయంలో పాడేవి :

భా లి

ఎత్తరే ఆరతులు యియ్యరే కాసుకలు
యిత్తలనేగి వచ్చిసి యిందిరా నాథుడు

॥పల్లవి॥

గరుడధ్వజపుతేరు కనకమయపు తేరు
సిరులతో వేదమాల చేరు తేరు
సురలు మునులు బట్టి సొంపుతోడ దియ్యగాను
యిరువుగనేగి వచ్చి సిందిరానాథుడు ॥ఎత్త॥

జీవకోట్లున్న తేరు శేషుడే రూపైన తేరు
వేవేలు సింహాధముల తెలియ తేరు
మూనరుస నిత్యులును ముక్తులును గొలువగా
యూవలనేగి వచ్చి సిందిరానాథుడు ॥ఎత్త॥

అన్నెనుయ్య సంక్రీరనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

పంచభూతముల తేరు బ్రహ్మాండమైన తేరు
మించిన శ్రీవేంకటాద్రి మీదటి తేరు
కొంచక యలమేల్మంగ గూడి వచ్చిన దె తేరు
యెంచరాని మహిమల సందిరానాథుడు॥ (10-31)

ల లి త

అంగన వీరే యారతులు
అంగజ గురువకు నారతులూ ॥పల్లవి॥

శ్రీదేవి తోడుతఁజెలఁగుచు నవ్వే
ఆదిమ పురుషుని కారతులూ
మెడిసీ రమణి మేలములాడేటి
ఆదిత్యతేజున కారతులూ ॥అంగ॥

సురలకు నమృతము సొరిది నొసంగిన
హరి కిడివో పసిఁడారతులూ
తరిమిది దుష్టుల దసుఁజాల నడఁచిన
అరి భయంకరున కారతులూ ॥అంగ॥

నిచ్చలుఁగల్యాణ నిధియై యేగేటి
అచ్చుతునకు నివె యారతులూ
బొచ్చి శ్రీ వేంకటేశుఁడు నలమేల్మంగ
యచ్చుగ నిలిచిరి యారతులూ ॥అంగ॥ (25-346)

మొదటి పాటలో మహాన్నతమయిన బంగారు తేరుపై ఊరేగుతూ వస్తున్న ఇందిరానాథునికి హారతులిమ్మని అదేశించడం కనిపిస్తుంది. బహుశః ఇది స్వామి వారికి తిరుమలలో నాలుగు వీధుల్లో రథారోహణచేసి వేంచేస్తున్నప్పుడు శ్రీలు హారతు లెత్తుతూ పాడే పాట కావచ్చు.

రెండవ పాటలో స్వామివారి పీఠోచిత కృతులు వర్ణించబడ్డాయి. అనుకున్న కార్యాన్ని సాహసంతో పూర్తిచేసి మరలివచ్చిన వారికి హారతులిచ్చే సంప్రదాయంలో ఈపాట సాగింది. మొదటి పాట ఎత్తుగడలో 'ఆరతులు' అనే మాట కనిపిస్తుంది. రెండవ పాటలో పాదాంతాల్లో 'ఆరతులు' అనే మాట అవృత్తి అయింది.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘోషాలు

వివాహ సమయంలో పాడేవి :

శ్రీ రాగం

ఎత్తరే ఆరతు లీనె కింతులాల

హత్తెను శ్రీవేంకటేశు కలమేలుగంగ

॥పల్లవి॥

హరివృరముపై సోమ్ము అరతఁగట్టిన తాళి

సరిలేని దేవుని సంసార ఫలము

సిరులకుఁబుట్టినెల్లు సింగారములవిత్తు

మెరుఁగుఁబోడి యలమేలుమంగ

॥ఎత్త॥

పరమాత్మునికి నాత్మభావములో కీలుబొమ్మ

కెరలుచు సితఁడు భోగించే మేడ

సరసపు సముద్రము సతమైన కొంగుపైఁడి

అరిది సంపదలడి యలమేలుమంగ

॥ఎత్త॥

శ్రీవేంకటేశుని దేవి చిత్తజుని గన్నతల్లి

యీ విభుని కౌఁగిటిలోయేచిన కళ

బూవపు పెండ్లి మేలు పొందిన నిధానము

ఆవలనీవల నీపె యలమేలుమంగ'

॥ఎత్త॥ (14.84)

మంగళ కాళిక

క్షీరాబ్ధి కన్యకకు శ్రీమహాలక్ష్మికిని

నీరజాలయమునకు (యకును?) నీరాజనం

॥పల్లవి॥

జలజాషి మోమునకు జక్కవ కుచంబులకు

నెలకొన్న కప్పురపు నీరాజనం...

అలివేణి తురుమునకు హస్తకమలంబులకు

నిలువు మాణిక్యముల నీరాజనం

॥క్షీరా॥

చరణకిసలయములకు సకియ రంభోరులకు

సీరతమగు ముతైల నీరాజనం

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

అరిది జఘనంబునకు రతివ నిజ (నత)? నాబికిని

సిరతి నానావల్ల నీరాజనం ॥క్షీరా॥

పగటు శ్రీ వేంకటేశ పట్టపురాణియై

నెగడు సతి కళకును నీరాజనం

జగతి సలమేల్మంగ జక్కదనములకెల్ల

నిగుడు నిజశోభనపు నీరాజనం ॥క్షీరా॥ (28-295)

సాధారణంగా దేవతల సౌందర్యాన్ని వర్ణించేటప్పుడు ఆపాదకేశాంతం వర్ణించడం, మానవుల్ని వర్ణించేటప్పుడు ఆకేశపాదాంతం వర్ణించడం జరుగుతుంది. ఈ కీర్తనలో కూర్చొన్న అమ్మవారిని మోమునుంచి వర్ణించడం కనిపిస్తుంది. కాని పాదాది సౌందర్యవర్ణన కనిపించదు. కాబట్టి ఇది పీటమీద కూర్చొన్న అమ్మవారి భంగిమకు హారతియిచ్చిన వైనాన్ని సూచిస్తుంది.

ఈ రెండు పాటలు కూడా లక్ష్మీదేవికి సంబంధించినవి. మొదటిపాటలో లక్ష్మీదేవి బొన్నత్యం, గుణగణాదుల స్తుతి కనిపిస్తుంది. రెండవ పాటలో అంగాంగ సౌందర్య వర్ణన చేస్తూ ఆయా అంగాలకు తగిన కప్పురము, మాణిక్యము, ముత్యాలు మొదలయిన వస్తువులతో నీరాజనం ఇవ్వడం కనిపిస్తుంది. మొదటిపాట ఎత్తుగడలో 'ఆరతులు' అనే మాట కనిపిస్తుంది. రెండవపాట పాదాంతాల్లో 'నీరాజనం' అనే మాట ఆవృత్తికావడం జరిగింది. ఈ పాటలో 'క్షీరాద్ది కన్యకు' 'జలజాక్షి మోమునకు' 'అలివేణి తురుమునకు', మొదలయిన షష్ఠ్యంత పదప్రయోగాలు కనిపిస్తాయి.

3. 3. 15 నివాళి పాటలు :

సి. పి. బ్రౌను తెలుగు - ఇంగ్లీష్ నిఘంటువులో నివాళికి—

A wave offering Fumigation, used as a superstitious rite to avert evil./ అని చెప్పబడింది.

తమిళంలో 'నీదువాళి' అంటే 'చిరాయువై వర్ణిల్లుము' అని అర్థం. ఈ అర్థంలో మంగళాశాసన పురస్కరంగా పాడే పాటలు నివాళి పాటలు.

పాల్కురికి సోమనాథుడు పండితారాధ్య చరిత్ర (పు.513)లో 'నివాళి' పదాన్ని పేర్కొన్నాడు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

అచార్య యస్వీ. జోగారావుగారు—

“నివాళి పదము ద్విపదవికారమైన రచనయే” అని అభిప్రాయ పడ్డారు.

హస్నాబాదరాగలింగ శినయోగిగారు —

“మంగళహారతికి నివాళి హ్యాయ పదము. రానురాను ‘నివాళి’యే మంగళముగా మారినదా ? అన్నమయ్యగారి కాలమునుండి మంగళములు పాడుట యాచారమయ్యేమో, అయిన యీ ‘నివాళి’ పాటయందు నీరాజనములు (ఆరతులు) మంగళము మున్నగు శబ్దములును, వచ్చుటచే నీరాజనములు, నివాళులు వేరువేరు అయివుండు సాయని సంశయము కలుగుచున్నది”⁹⁹ అని వ్యక్తం చేశారు.

డా॥ వేటూరి ఆనందమూర్తిగారు—

“ద్విష్టితీయుటకై పారాణి పల్లెము నెత్తుమా పాడు పాటలే నివాళి పాటలు”¹⁰⁰ అని అభిప్రాయపడ్డారు.

పై అభిప్రాయములవల్ల తేలిన అంశాలు :

ఈ పాటల్లో ‘నివాళి’ అనే పదం ప్రయుక్తం కావడం మొదటి లక్షణం, వీటిని ద్విష్టితేసేటప్పుడు పాడతారనడం రెండవ లక్షణం.

లోక వ్యవహారంలోని నివాళి పాటలు :

“నివ్వళి ప్రభురాయ నివ్వళి బసవ
నివ్వళి గురుమూర్తి నీకు నివ్వళి
అభిలేశ లోకేశ అమిత ప్రకాశ
సఖిల లోకారాధ్య నీకు నివ్వళి
ఉర్జిత సరి శేష ఓ పరమేశ
నిర్జిత జగదైత్య నీకు నివ్వళి” 101

“నిప్పాళి ప్రభురాయ నిప్పాళి
బసవ నిప్పాళి గురుమూర్తి నిప్పాళి
యెరుకాని వనుభూతి కరసల్లాపమున
పరమ.....గురుమూర్తి నీకు నిప్పాళి

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

నిశ్చయం నీవైన నిరహంకృతి హస్త
నిశ్చలా శివలింగ నీకూ నివాళి
పరిణామా తృప్తి సద్భావహస్తమున
నిరవాయ మహాలింగ నీకూ నివాళి
పరిణామా నుజ్జాని పాణి పద్మమున
నిరవాయ మహాలింగ నీకూ నివాళి"102

అన్నమయ్య నివాళి పాటలు :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో లెండు 'నివాళి' పాటలు కనిపిస్తున్నాయి.

శంకరాభరణం

వలపులు వలపులు వయ్యాళి
చలమరి మరుఁడును సమెళి ||పల్లవి||

నెలత మోమునకు నీకనుచూపులు
నిలువున ముత్తెపు నివాళి
కొలదిక మీరిన గురు కుచములకును
తొలఁకు నీ మనసు దువాళి

||వలపు||

వసితనిండు జవ్వన గర్వమునకు
ఘనమగు నీరతి కగాళి
వెనకముందరల వెలఁది మేఁకి నీ
పెనఁగుఁగోఁకొన పిసాళి

||వలపు||

పడఁతి కోరికల భావంబునకును
కడుఁగడు నీతమి గయాళి
చిడిముడి మగువకు శ్రీవేంకటపతి
విడువని కూటపు విరాళి

||వలపు|| (18-292)

ఈపాట పాదాంతాల్లో నివాళి అనే మాటతో బాటు తత్తుల్యమయిన వయాళి, సమెళి, దువాళి, కరాళి, పిసాళి గయాళి, విరాళి, అనే మాటలున్నాయి. ఇందులో అమ్మవారి మోమునకు స్వామివారి కనుచూపులు ముత్తెపు నివాళిగా వర్ణించబడింది.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణానాదములు

మలహరి

నిచ్చ నిచ్చజేకొను నివాళి

యిచ్చజేరె వరమోబుళేశ నివాళి

॥పల్లవి॥

సౌలపుల వాలుక చూపుల నెత్తురు

నెలతలు నీకిదె నివాళి

వలయపు కంకణరవంబుల నెత్తేరు

నిలువుబయ్యదల నివాళి

॥చచ్చ॥

నక్కనను సరసపు కప్పురపు నవ్వుల

నిక్కుచు నెత్తేరు నీకు నివాళి

వక్కణించ మాణికపు వన్నె గోళ్ల చేతుల

నెక్కిని (న?) నెత్తేరు నీకు నివాళి

॥చచ్చ॥

ముంచిన కాగిటిలో నీమోహన వేదమంత్రాల

నించినించి యెత్తేరు నివాళి

వెంచపు శ్రీవేంకటాద్రి పేరెవరపోబుళేశ

అందెసిన్నుగూడి యెత్తెరదే నివాళి నిచ్చ॥ (28-129)

ఈ పాట పాదాంతాల్లో 'నివాళి'అనే మాట ఆవృత్తి అయింది. ఇది ఆహోబిల స్వసింహస్వామికి చెందిన నివాళి పాట ఇందులో నివాళు తై నెలతల అంగాంగ సౌందర్య వర్ణన నాయకా నాయక గత శృంగార చేష్టల వర్ణన గాపించబడింది. అన్నమయ్య ఆహోబిలంలో విద్య నేర్చుకోవడం వల్లను, ఆహోబిలంలోని స్వసింహ స్వామికి వేరక డేశ్వరునికి అభేదం చెప్పడంవల్లను ఇలాంటి కీర్తనలు అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో చాలా కనిపిస్తాయి.

3.3.16 ధవళ గీతాలు :

నిఘంటువుల్లోని అర్థ వివరణ :

ధవళ మనే శబ్దానికి అష్టే నిఘంటువు తెలుపులో రంగు పరిశుద్ధమైనది శ్రేష్ఠమైనది. సుందరమైనది. కర్పూరము, ఒక వృక్షజాతి అనే అర్థాలివ్వబడ్డాయి.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

శబ్ద కల్పదుమంలో
 “ధవళః రాగాః శేషః పరతమతే
 హిందోశరాగస్య అష్టమపుత్రః
 ఇతి సంగీత శాస్త్రమ్”

అని చెప్పబడింది.

సంస్కృత లాక్షణికుల నిర్వచనాలు :

సంస్కృత ఛందోగ్రంథాల్లో మొదటిదయిన పింగళ ఛందశాస్త్రంలో -

“ధవల మిషేణ చ పురుషో
 వర్ణ్యతే యేన తేనసా ధవలా
 ధవలోపిఽ ధవతి త్రివిధోఽ

ష్టపద : షట్పదశ్చతుషాద :” (14-16)

అని పేర్కొనెన వానిని వర్ణించు పద్య గతిగా చెప్పబడింది.

స్వయంభూ ఛందస్సులో ఒకటి రెండు పాదాల్లో ఒక షణ్మాత్రాగణం, మరీ రెండు చతుర్మాత్రా గణాలును, మూడు నాలుగు పాదాల్లో ఐదు చతుర్మాత్రా గణాలు, లేదా నాలుగు పంచమాత్రాగణాలు రావడమే అన్నారు. ఈ ‘మంగలే’ అనేదే మంగళకరమైన సన్నివేశాల్లో పాడదగిన పద్యగతి అని వివరించాడు. అలాడే ధవళాలు పాడదగిన సన్నివేశాన్ని ఈ శ్లోకంలో వివరించాడు.

దేవానాంస్తుతి కరణో ఛందో జాతీయః యాః భణితాః
 తాయేవ వృత్తాదకా అపత్రంశస్థే సదాభవంతి
 మంగల వివాహ కరణే తాన్యేవ మంగలాని గీయంతే
 బహువిధ బంధైః సదావిభుధామన్యంతే సర్వకార్యేషు” (8 29)

మానసోల్లాసంలో —

ధవలాడి పద్మైః పాదైః
 రాశీర్వాద సమన్వితైః
 ఛందసాయేన క్వేనాపి
 కర్తవ్యో ధవళాభిః

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

సుమంగలపదో పేతైః

శుభైర్వాక్యైర్మనోరమైః

కైశిక్యా వోట్టాగాణే

గేణయం మంగల గీతకం

మంగలకరమైన పదాలతో కూడింది శుభవాక్యాలతో మనోహరమయింది. కైశిక్ వృత్తిలో వోట్ట రాగంలో పాడదగింది, అని వివరణ ఇచ్చాడు. వివాహకాలంలో ధవళాన్ని ఉత్సవకాలంలో మంగళగీతాన్ని పాడాలని నియమం చెప్పాడు.

రాజశేఖరుడు తన చంద్రశేఖరం (22-28) లో శుభసమయాల్లో పాడదగిన ఉత్సాహమంగళం, హేళామంగళాల్ని ప్రస్తావించాడు మరి పురుష స్తుతిలోనే వీటిని వాడాలని నిర్దేశించాడు.

హేమ చంద్రుడు తన ఛందోన్ శాసనంలో (5-32, 38) ఉత్సాహదులు ధవళం మరి, మంగళ శబ్దంతో కూడితే ఉత్సాహ ధవళం ఉత్సాహ మంగళమని పిలువబడుతుందని స్పష్టం చేశాడు.

సంగీతజ్ఞుల నిర్వచనాలు :

సంగీత గ్రంథాల్లో 13వ శతాబ్దంలోని పార్శ్వదేవుని సంగీత సమయ సారంలో (4-27, 31, 28) ధవళాన్ని నిర్ముక్త ప్రబంధంలో చేర్చి దాన్ని పద తాళాలతో సమాయుక్తం చేయాలని చెప్పబడింది. ఆ శతాబ్దం లోనే హరిపాలుడు తన సంగీత సుధాకరంలో ప్రబంధాదుల్లోనే ధవళాన్ని చేర్చి వివాహంలాంటి సందర్భాల్లో ఏకకాలంలో పాడదగిందని - 'వివాహాదిషు కార్యేషు మంగళే ష్వేవనగీయతే' (2-8, 9, 13) అని చెప్పాడు. ఆ శతాబ్దంలోనే సంగీత రత్నాకరంలో కీర్తి, విజయ, విక్రమ, ధవళాలు సవిస్తరంగా చెప్పబడ్డాయి.

వ్యక్తి గుణ కీర్తనానికి మంగళ కార్యాల్లో పాడడానికి అనువైన పాటగా ధవళాన్ని సంస్కృత లాక్షణికులు సంగీత శాస్త్రవేత్తలు భావించారనడం స్పష్టం కన్నడ సాహిత్యంలో ధవళాలు :

కన్నడ సాహిత్యంలో ధవళాల ప్రశంస ప్రాచీన కాలంలోనే కనిపిస్తుంది. రన్న కవి (10వ శతాబ్ది (గవాయద్ధం (5-41), అతని అజిత పురాణం

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

(3-221, రాఘవాంకుని సిద్ధరామ చరిత్ర (8-87), కుమార చెన్నబసవని పురాతనర చరిత్ర (8-20, సిద్ధనం జేమని రాఘవాంక చరిత్ర (7-74), హెళపన కట్టి గిరియమ్మ చంద్రహాసన కథ (4-28) మొదలయిన గ్రంథాలలో ధవళాల ప్రశంస కనిపిస్తుంది. మరి ఇమ్మడి గురుసద్గుని హాలాస్యపురాణంలో 15 ధవళాల్ని పేర్కొన్నాడు. ఆజ్ఞాత కర్తృకమయిన ధవళదముడుగళు అనే పుస్తకంలో సీమంత ధవళ, జాతకర్మ ధవళ, ఉపనయన ధవళ, భరతేశ్వర ధవళలు వుదాహరింపబడ్డాయి.

కన్నడ ధవళల్ని గురించి పరిశోధన చేసిన డి. ఎల్. నరసింహాచార్యగారు ధవళబౌపది. ధవళార్థషట్పదిధవళార్థ త్రిపది మొదలయిన వాటిని వుదాహరించాడు.

తెలుగులో ధవళాలు :

తెలుగు వాఙ్మయంలో అవ్యకవీయం (4-40), ఆనంద రంగరాట్టంచస్సుగ (2-131), మొదలయిన లక్షణ గ్రంథాల్లో ధవళాల లక్షణాలున్నాయి.

చిత్రకవి సింగన తన చిల్వణీయంలో 'అత్తరి నయిదువలారతు తెత్తుచు ధవళములు పాడ' (పుట 1.9) అని చెప్పాడు.

తాళ్ళపాక చిన్నన్న ఉషాకల్యాణంలో-

'పాడవే యొక పెండ్లిపాట సొంపార

పాడరే ధవళంబు పాడరే యనిన' (పుట. 89)

అని పేర్కొన్నాడు.

చేమకూర వేంకట కవి విజయవిలాసం (1-129)లో ధవళాల ప్రశంసవుంది. మరి కందుకూరి రుద్రకవి సుగ్రీవ విజయం (పుట 137) లో సుగ్రీవుని పట్టాభిషేకానంతరం పుణ్యస్థ్రీలు ధవళాలు పాడారని వర్ణించబడింది. మన్నారదాస విలాస నాటకం (పుట. 101) లో విజయరాఘవ నాయకునికి కాంతిమతికిని జరిగిన వివాహ సందర్భంలో వ్రాహ్మణస్త్రీలు ధవళాల్ని పాడారని చెప్పబడింది, భవానీ శంకర విలాస మనే యక్షగానం, ఉమామహేశ్వరుల్ని పుయ్యార్లో కూర్చుండ బెట్టి సఖులు కీర్తిస్తూ పాడిన ధవళాలున్నాయి.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

ఆచార్య యస్వీ జోగారావుగారు -

“ఇదియొక మంగళ గీతము ప్రాచీన కాలము నుండియు బహు యక్షగాన ములందు బ్రయుక్తమగుచు వచ్చినది. ముత్తైదువలు హారతిపట్టు సందర్భమున గన్పట్టును. దీనినొక హారతి పాట యనవచ్చును. ధవళ శబ్దమునకు కర్పూర విశేష మనియు నర్థము. కర్పూరము తెల్లనిది. ఆరాత్రిక ముఖ్య ద్రవ్యము. అందులకే హారతిపాటలకును ఆపేరు వచ్చియుండును”¹⁰³ అని అభిప్రాయపడ్డారు.

డా॥ వేటూరి ఆనందమూర్తిగారు —

“వాస్తవమునకు జూడగా నక్షత్రలు చల్లుచు శుభకార్యములందు పాడదగిన ఈ గేయరచనలన్నియు భండోభేదము తెల్పున్నను ఆశీర్వాదాత్మకమయగుట చేత ధవళములే యని పేర్కొనదగును..... తంజావూరి యక్షగానములందీ గేయరచనా ప్రక్రియలలో భేద సాంకర్యములు రెండును పాటించబడ చు వచ్చినవి. పూర్వులు జయదేవుని “ప్రళయ పయోఽజితే జయజగదీశహరే” పదమును ‘క్తిర్తిధవళము’గా ప్రస్తుతించుటచేత కాబోలును జయారంభమును అంత్యాను ప్రాసమును గలి రచనలను తరువాతి వారు ధవళములని పిలువ సాగిరి”¹⁰⁴ అని పేర్కొన్నారు.

పై అభిప్రాయాలవల్ల తేలిన అంశాలు :

ధవళ గీతాలు జయాస్వీతంగా వుండడం మొదటి లక్షణం. ఆశీర్వాదాత్మకంగా వుండడం రెండవ లక్షణం. పీటిని వివాహ సమయంలో పాడతారనడం మూడవ లక్షణం, ఇవి షష్ట్యంతాలుగా వుండడం నాల్గవ లక్షణం.

లోక వ్యవహారంలోని ధవళ గీతాలు :

“జయ మంగళం

సీతారాములకు జయమంగళం

సలితములయిన వ్రజాంతులమంటపములో

తెలివిగ నున్న మైదిలీ రామునకు

||జయ||

మేలిమిగలి ముత్యాల మంటపములో

చాలితమైన మాళవభరతునకు

||జయ||

అశ్వచ్యుత సంతకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

సరియస దగిన పచ్చల పందిటిలోను

మెరసేటి అత్తణునకూర్చికాదేకి

॥జయ॥

క్షితిలోన వెలసేటి కెంపుల పందిటిలో

సతి శ్రుతకీర్తికి శత్రుఘ్ననకు

॥జయ॥ 105

“జయ భక్త మందార

జయ వారధి గంభీర జయ నీరదాకాఠ

జయ మేరు ధీరా

॥జయ॥

జయ త్రిభువనావేశ

జయ రమాహృదయేశ

జయ పాలిత దిగీశ

జయ దనుజ నాశా

॥జయ॥

జయ శేషగిరివాస

జయ నులైక విలాస

జయ కోటి రవి భాస

జయ మందహాస

॥జయ॥ 106

జయ మంగళము సిత్య శుభమంగళం

జయ మంగళము సిత్య జనులాకు శుభములు

దయసేయు నట్టి మాతల్లి శీతమ్మకు

అందెలు పొదార విందము అందున

పొందుగ మ్రోయు నా సుందార కన్యాకు జయమంగళం” 107

తన్నడ ధవళం :

‘తన్న కులద, హీరి యరను

మన్నిసి కరె, యిళిమనెగె

భిన్న విళిడ, వచరిగె

తన్నంత, స్థవను” 108

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణతలు

దీనికి సమానమయిన తెలుగు ధవళం—

శ్రీరాముడు గుణధాముడు
వారిజ లోచనుడు
శూరత రావణు గూల్చి
నారీమణి దేవలయున్ '109

అన్నమయ్య ధవళ గీతాలు :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లోని ధవళగీతాల్ని రెండు రకాలుగా విభజించవచ్చు. మొదటిది లక్ష్మీనారాయణుల నిద్దరినీ వుద్దేశించి పాడినవి, రెండవది కేవలం మాహా విష్ణువు నుద్దేశించి పాడినవి.

లక్ష్మీనారాయణుల నుద్దేశించి పాడినవి :

రా మ క్రి య

మరిలీ మరలీ జయ మంగళము
సొరిది నిచ్చలును శుభమంగళము
కమలారమణికిఁ గమలాక్షునకు
మమతల జయజయ మంగళము
అమర జననికిని అమర వంద్యునకు
సుముహూర్తముతో శుభమంగళము
జలధి కన్యకును జలధి శాయికివి
మలయుచును శుభం మంగళము
కలిమికాంత కాకలికి విభునికిని
సుశువుల యారతి శుభమంగళము
చిత్తజా తల్లికి శ్రీవేంకట పతికి
మత్తిల్లిన జయం మంగళము
యిత్తల నత్తల యిరువుర కాగిట
జొత్తుల రత్తులకు శుభమంగళము

॥పల్లవి॥

॥మర॥

॥మర॥

॥మర॥ (1-448)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

గుండ క్రియ

జయమంగళము నీకు సర్వేశ్వరా

జయ మంగళము నీకు జలజవాసినికి

॥వల్లవి॥

శరణాగత పారిజాతమా

పౌరి నసురల పాలి భూతమా

అరుదయిన సృష్టికి నాదిమూలమా వో

హరి నమో పరమపుటాలవాలమా

॥జయ॥

సకల దేవతా చక్రవర్తి

వెకలివై నిండిన విశ్వమూర్తి

అకలంకమైన దయానిధి

వికచముఖవమోవిధికి విధి

॥జయ॥

కొలచిన వారల కొంగు పైడి

ములిగిన వారికి మొనవాడి

కలిగిన శ్రీవేంకటరాయా

మలసి దాసులమైన మాకు విధేయా ॥జయ॥ (7-197)

మొదటి పాటలో అష్టినారాయణుల్ని కలిపి మంగళం పాడడం కనిపిస్తుంది. రెండవపాటలో సర్వేశ్వరునికి, జలజవాసినికి అని ప్రత్యేక నిర్దేశం చేయబడుతూ మంగళ గేయాలు పాడడం కనిపిస్తుంది మొదటి పాట పాదాంతాల్లో 'జయమంగళము' అనే ఆశీర్వాచక పదాలు ఆవృత్తి అయ్యాయి రెండవ పాట జయారంభంతో సాగింది. ఈ రెండు పాటల్లోనూ షష్ఠ్యంత రూపాలు ప్రయోగించబడ్డాయి.

విష్ణువు నుద్దేశించి పాడినవి :

భా లీ

వీదురుని విందా విజయీభవ !

హృదయేశ్వర విజయీభవ !

దైవశిఖామణి దానవమర్థన !

వేషేలకు నీకు విజయీభవ !

అస్మమయ్య సంక్తి రసల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

శ్రీవల్లభగుణ చింత సాగర
యీ నలనిదే విజయీభవ ।
జగదేక విభుండ శతముఖవందిత
వెగటు విజయముల విజయీభవ
విగమవినుత సర్వనిలయ నారాయణ ।
యిగిరించె గృహ విజయీభవ ।
జలధిమథన సర్వజంతు విహారక ।
వెలసె నీమహిమలు విజయీభవ
కలిత శ్రీవేంకటకామిత వరద సిత్య ।
యల ధర నీకు విజయీభవ॥ (2-165)

గుండ్ర కీయ

జయ జయరామా సమర విజయరామా
భయహర నిజభక్త పారీణ రామా

॥పల్లవి॥

జలధి బంధించిన సౌమిత్రి రామా
సెల్లవిల్లు విరచిని సీతారామా
అల సుగ్రీవునేలిన అయోధ్యరామా
కలిగి యజ్ఞము గాచే కౌసత్యరామా

॥జయ॥

అరి రావణాంతక ఆటిత్యకులరామా
గురుమానులను గాచే కోదండరామా
ధర నహల్యపాలిటి దశరథరామా
హరురాణి నుతుల లోకాధిరామా

॥జయ॥

అతి ప్రతాపముల మాయామృగాంతక రామా
సుతకుశలవ ప్రేయ సూగుణరామా
వితతమహిమల శ్రీవేంకటాద్రి రామా
మతిలోనఁబాయని మనువంశరామా , (9-11)

॥జయ॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

ఈ రెండు పాటలు కూడా కేవలం విష్ణుమూర్తికి సంబంధించినవే. మొదటి పాటలో మహావిష్ణువు యొక్క మహిమల్ని గుణగణాదల్ని కీర్తించడం కనిపిస్తుంది. రెండవపాటలో రామావతార సంఘటనల్ని కీర్తిస్తూ శ్రీరామచంద్రుని స్తుతించడం జరిగింది. మొదటి పాట పాదాంతాల్లో 'విజయభవ' అనేమాట ఆవృత్తి అయింది. రెండవ పాట జయారంభంతో సాగింది.

3. 3. 17 ఉయ్యాల పాటలు :

బిడ్డను ఉయ్యాల్లోవేసి వూస్తూ పాడేపాటలు ఉయ్యాల పాటలు. ఈ పాటల్ని ఢోల్లరీ గీతాలని శార్థదేవుడు పేర్కొన్నాడు. ఈ ఉయ్యాలపాటల ప్రసక్తి ప్రాచీన గ్రంథాల్లో కూడా కనిపిస్తుంది. నన్నెచోడుడు కుమార సంభవంలో 'ఉపదలింపు మిగుల నూయల పాటలు పాట మధుమదమునఁబాడె నల్లులు' (4-89) అని పేర్కొన్నాడు.

పెద్దన కవిత్వం వ్రాయడానికి కావలసిన హంగుల్ని పేర్కొనే సందర్భంలో ఆశువుగా చెప్పిన -

“సరుపహతి స్థలంబు రమణీప్రియ దూతిక తెచ్చి యిచ్చుక
ప్పర విడెమాత్మకింపయిన భోజన ముయ్యెలమంచ మొప్పు తప్పొ
ప్పరయు.....”

అనే పద్యంలో ఉయ్యాల కున్న ప్రాముఖ్యం స్పష్టమవుతుంది.

ఆచార్య యస్వీ జోగారావుగారు —

“లాలి, యన్నదియు ఉయ్యాల పాటయే. జోల ఉయ్యాల పాటగ గూడ నున్నదిగాని వాసిగతియే వేటు. చిన్నపిల్లలను నిద్రబుచ్చుటయు, దేవాయతన కల్యాణోత్సవములను వాని సందర్భములు..... వివాహవేళ వధూవరులన య్యాల లూచు నాచారము తమిళ మలయాళాది రాష్ట్రములందీ నాటికి నున్నదని విందుము”¹¹⁰ అని పేర్కొన్నారు.

‘ఎల్లోరాగారు —

“అసలు యీ ఉయ్యాల పాటలు అనేవి, ఉయ్యాల అనేది చిన్నవారికే కాదు. ప్రేమీ ప్రేమికులు, భార్యాభర్తలు, వారు వీరూ అనేమిటి అందరూ సరదాగా పాడు

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

కుంటూ ఉగుతారు... అటు ఏ చెట్టుకొమ్మకో ప్రేలాడ గట్టిన పాత చీరలో పరుండి ఆడుకొనే బీద పసికూననుంచి, ఇటు అంతఃపురసోదాలలో చక్కని తూగుటుయ్యా లలో ఊగే కలవారిబిడ్డ దాకా యీ ఉయ్యాలపాటల మధురమైన గాలుల మధ్య నిద్ర పోయి ఆడుకోవడం సహజంగా జరుగుతుంటుంది. వారూ, పీరూ అనే భేదంలేకుండా అన్ని తరగతులలోనూ యీ పాటలకు విలువ, గౌరవం స్థానంవుంది. అదే యీ పాటలకున్న ప్రత్యేకత, ఆకర్షణ"111 అని వ్యక్తం చేశారు.

కల్లూరి పీఠభద్రశాస్త్రిగారు —

“పరమ భాగవతుల దాస భక్తి సంప్రదాయములో ‘డోలోత్సవము’ మిక్కిలి రమ్మమైనది. ఈ ఉత్సవములందు బ్రహ్మాది దేవతలు దేవముసులు, నారదాదులు. పరమభాగవతులు, వేదపండితులు, సామగానములు, స్తుతులు, సంకీర్తనములు చేయు చున్నట్లు దివ్య స్పృహవేళమును భావించినారు"112 అని తెలియ జేశారు.

పై అభిప్రాయాలవల్ల తేలిన అంశాలు :

ఉయ్యాల పాటల్లో ‘ఉయ్యాల’ అనే పదం ఆవృత్తి కావడం మొదటి లక్షణం, ఇవి చిన్నపిల్లలకే కాకుండా పెద్దలకు కూడా వుపయుక్తం కావడం రెండవ లక్షణం. ఉత్సవ సమయాల్లో భగవంతునికి, వివాహ సమయాల్లో వభూవరులకు కూడా ఉయ్యాల పాటలు పాడతారనడం మూడవ లక్షణం.

లోక వ్యవహారంలోని ఉయ్యాల పాటలు :

లోక వ్యవహారంలోని ఉయ్యాల పాటల్ని రెండు రకాలుగా విభజించవచ్చు. మొదటిది చిన్నపిల్లల్ని భగవత్స్వరూపులుగా భావించి పాడేవి. రెండవది ఉత్సవ సమయాల్లో దైవాన్ని వుద్దేశించి పాడేవి.

భగవత్స్వరూపులుగా భావించి పాడేవి :

“ఊకే ఉయ్యాల లమ్మ వచ్చినవీ
కొడుకులా గన్నతల్లి కొనరే ఉయ్యాల
ఏంబెట్టినేగొందు వెండి ఉయ్యాల
పాదివేలు పోసి పైడి ఉయ్యాల

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

నిద్రబో నా తండ్రి నిద్రబోవయ్యా
నిద్రలో బలభద్ర రామతమ్మాడ...
నిద్రాకు నూరేండ్లు నీకు వెయ్యేండ్లు
నిన్నుగన్న తండ్రికి నిండనూరేండ్లు" 113

"అన్నా యేశువకు కుశలన్నా
యేడువకు లవన్నా యేడువకు
ఉన్నాము అడవిలో కుశలాకుమానా
ఈకి వుత్తరాన ఉయ్యాల కట్టి
కొడుకా ఉయ్యాల కట్టి
ఈంచీ పోదువూరే వుభయకావేరి" 114

ఉత్సవ సమయాల్లో దైవాన్ని పుద్దేశించి పాడేవి :

"సురలు నసురులు మందరాగిరి
తరచి మథనము చేయగా
గిరికింద తాకూర్మమై వెలసినా
సరసు బాడరె వుయ్యాలా" 115

"కరుకులైన వజ్రాల కాళ్లునాటి
హరినీలమణి గొలుసూ అమరవేళి
పరమ మణిమయ హేమ పలకమీదా
హరి రుక్మిణి వేడుక ఆడిరుయ్యాల
డివినుండి నారదుడు తుంబురుడూ
నవనవంబుగ వీనాగానము శాయ
వేయి విధములుగా పాటలను వినుతిశాయ
హరి లక్ష్మి పూటోసి ఆడిరుయ్యాల" 116

అన్నమయ్య ఉయ్యాల పాటలు :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో రెండు ఉయ్యాల పాటలున్నాయి.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

తిరుమలలో శ్రీవారికి జరపబడే ఉత్సవాల్లో డోలోత్సవమే కటి. బ్రహ్మాత్సవాల్లో స్వామివారి మొగవణికి ముందు 'ఉంజల్ సేవ' జరపడం ఆచారం. ఆలాగే అద్దాల మహాలలో కూడా ఉంజల్ సేవ ఆత్మోత్సవంగా జరుపబడుతుంది. మరి ఏకాంత సేవలో కూడా 'ఉయ్యాల లూపడం' ఒక సత్య కృత్యంగా పాటిస్తారు.

హరిదాస వాఙ్మయంలో ఉయ్యాల పాటలేన్నో వున్నాయి. మాధవులు శ్రీకృష్ణ విగ్రహాన్ని ఉయ్యాలలో బెట్టి 'గోపికా గీత'ను పాడతారు.

అన్నమయ్య సంస్కృతంలో కూడా 'డోలాయాం చల డోలాయాం హరె డోలాయాం' అనే డోలోత్సవ కీర్తన వ్రాశాడు (7-140).

ఆ హ రి

అలరజలమైన అత్కలందుడ నీ యలఁటు సేసె నీ వుయ్యాల
పలుమారు నుచ్చాస పవనమందుండ నీ బావంబు చెలిపెనీవుయ్యాల ||పల్లవి||

ఉదయాస్త శైలంబు లొసరఁగంభ సులైన వుడుమండలము మోచె నుయ్యాల
అదన నాకాశపద మడ్డదూలంబైన అఖిలంబుసిందె నీ వుయ్యాల
పడిలముగ పెదములు బంగారు చేరులై పట్టివెరపై తోచె నుయ్యాల
వదలకిటు ధర్మదేవత పీఠమై మిగుల వర్ణింప నరుదాయ నుయ్యాల ||అలర||

మేలుకట్లయి మీకు మేఘమండల మెల్ల మెఱుఁగునకు మెఱుఁగాయ నుయ్యాల
నీలశైలమువంటి నీమెని కాంతికిని నిజమైన తోడవాయ నుయ్యాల
పాలిండ్లు గదలఁగాఁబయ్యెదలు రాఁపాడ భామినులు వడినూచు నుయ్యాల
ఓల బ్రహ్మాండములు వొరగునోయని భీతి నొయ్యనొయ్యన పూచిరుయ్యాల
||అలర||

కమలకును భూసతికి కదలు కదలుకు మిమ్ముఁగొఁగిలింపఁజేసె నుయ్యాల
అమరాంగనలకు సీహావభావ విలాస మందంద చూపె నీ వుయ్యాల
కసులాసనాదులకుఁగన్నులకు పండుగై గణుతింప నరుదాయ నుయ్యాల
కమనీయమూర్తి వేంకటశైలపతినికు కడువేడుకై యుండె నుయ్యాల ||అలర||

(1-67)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఆ హి రి

తొల్లి యును, మఱ్ఱాకు తొట్టెలనె యూగె గన

చెల్లుబడి నూగీని శ్రీరంగ శిశువు

॥పల్లవి॥

కలికి కావెరి తరగల బాహులతలనే

తలగె కిటు రంగమధ్యపు తొట్టులన్

పలుమారు దను నూచి పాడఁగ నూగీని

చిలుపాల సెల తో శ్రీరంగ శిశువు

॥తొల్లి॥

అదివొ కమలజుని తిరువారాధనం బనఁగ

అదన గమల భవాండమను తొట్టెలన్

ఉదదులు తరంగముల నూచంగా నూగీని

చెడరని సిరుల తోడ శ్రీరంగ శిశువు

॥తొల్లి॥

వేదములె చేరులె వెలయంగ శేషఁడే

పాదుకొను తొట్టెలె పరగఁగాను

శ్రీదేవితో గూడి శ్రీవేంకటేశుడై

సేదదేరెడి వాడె శ్రీరంగ శిశువు

॥తొల్లి॥ (11-2-1)

అన్నమయ్య మెదటి ఉయ్యాలపాటలో 'వయ్యాల' అనే మాట ఆవృత్తి అయింది. ఇద్దరు దేవరులతో కూడివున్న స్వామి వారిని ఉయ్యాలలో వుంచి పూపడం ఈ కీర్తనలో కనిపిస్తుంది దీన్ని డోలోత్సవ కీర్తనగా చెప్పవచ్చు ఈ కీర్తనలో స్థితికారకుడయిన మహావిష్ణువుయొక్క విరాట్స్వరూపవైభవ వర్ణనలు గావించబడ్డాయి. పూర్వాద్రీ, పశ్చిమాదుగ్రిలు స్తంభాలుగా, ఆకాశం అడ్డదూలంగా నాలుగు పీదాలు నాలుగు త్రాళ్లుగా మారిన ఉయ్యాల ధర్మపీఠంగా వెలసింది. ఈ ఉయ్యాల స్వామి వారికి నిజమైన ఆలంకారంగా ఒప్పింది. ఒక్కపూవుతో శ్రీదేవిని, మరోపూవుతో భూదేవిని కౌగిలించుకొనే విధంగా విలాసంగా భామినులు వయ్యాల పూస్తూన్నారు. ఇలా కన్నుల పండువగా వెలుగొందుతున్న ఉయ్యాల బ్రహ్మాడి దేవతలకు కూడా హర్షదాయకం.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఘణితులు

రెండవ పాటలో ఉయ్యాల అనే మాట ఆవృత్తి కాకపోయినా, వయ్యల్లో వూగడం అనే విషయం స్పష్టంగా తెలుస్తుంది. ఈ పాట శ్రీరంగనాథునికి సంబంధించింది. ఈ పాటలో వటప్రతశాయి అయిన మహావిష్ణువును శ్రీరంగ శిశువుగా భావించి వయ్యాల పూస్తూ పాడడం కనిపిస్తుంది. అన్నమయ్య శ్రీరంగ పట్టణాన్ని దర్శించాడనడాననీ ఈ పాట నిదర్శనమని చెప్పకోవచ్చు. ఇది క్షేత్ర పరిసరప్రవాదా న్యాన్ని స్పష్టం చేస్తుంది.

3. 3. 18 లాలి పాటలు :

మారాముచేస్తూ ఏడుస్తున్న బిడ్డల్ని తలులు లాలిస్తూ పాడే పాటలు లలి పాటలు. ఆంగ్లంలో వీటిని 'లల్ల బీ' అని, హిందీలో 'లోరి' అని, తమిళంలో 'తాలాట్టు' అని, కన్నడంలో 'లాలి హాడుగు' అని అంటారు. ఆంగ్లంలో 'లల్ల బీ' అనడానికి వివరణ ఇలా వుంది.

'A soothing refrain used to please or pacify infants'. 'A song sung to children to soothe them to rest'. Also any song which soothes to rest' — Oxford English Dictionary.

'A strain sung to soothe a child to sleep', 'Cradle soft song to put a baby to sleep' — Thronika Junior Illustrated Dictionary.

Lullaby (lull-a-bi) 'song for lulling a baby to sleep- Advance Twentieth Century Dictionary.

లాలి పాటల్ని గూర్చి ఆచార్య బి. రామరాజుగారు —

“సంతానము వడయుటకు స్త్రీలు పదరాసిపాట్లుపడెదరు. వ్రతములు నోములు, తీర్థయాత్రలు చేసెదరు. ఇట్టి యాశ-ఫలించి ఇంటివెలుగును కన్నతల్లి సంతోషము నకు మేర యుండదు. ఆ సంతోష ఫారవశ్యమున తన బిడ్డ రాముడుగనో కృష్ణుడు గనో, శంకరుడుగనో భావించి తల్లి లాలించును. ఇవి శంకరాభరణ, నవరోజు, అనంద బైరవి, శ్రీరాగము లందుండును. లాలులందుండు కవిత్యమున కడియే సాటి. మరోహారమైన భావములు లలితములగు పద బంధములు, సుకుమార మగు శయ్యను సంతరించుకొనును” 17 అని పేర్కొన్నారు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ భణితులు

డా॥ యస్వీ. జోగారావుగారు —

“ఇదియొక ఊయల పాట సర్వసాధారణముగ ఊంజల్, జోలపాటల వలె జంపె గతి గలదగుట గమనింప దగినది. ఈ పాటలు ప్రజాజాతి యందును బిడ్డ పుట్టుక అసలు పాట పుట్టుకను యెంత ప్రాచీనములో అంత ప్రాచీనము”¹¹⁸ అని పేర్కొన్నారు.

కృష్ణశ్రీగారు —

“గేయవాఙ్మయ సృష్టిలో లాలిపాటలు మొదటి మెట్టుకావలెను. వీటిలో సాహిత్యార్థము గొణము. సంగీతమూ, చివరి స్వరాలు మాత్రమే ప్రధానము ఈ పాటలు బిడ్డలకు విశ్రాంతి సీవ్వడానికి సర్మించినవి కనుక శ్రుతి లలితమలగు మాటలనే వీటిలో ఉపయోగిస్తారు. లాలిపాటలు ఏడుస్తున్న బిడ్డలకోసం పాడుతారేమో నని అనుమానము కలుగుతుంది. లాలీలలో తీసాలను విసిరించి నరాలను స్త్రీదలోకి అవరోహింప జేస్తాయి లాలిపాటలలో సేవలూ లేలలూ వుండడము పరిపాటి”¹¹⁹ అని అభిప్రాయపడ్డారు అంతేకాకుండా ‘జోజో’ అనే శబ్దాలకన్నా లాలీ అనే శబ్దాల్లో లాలిత్యం అధికంగా వుంటుందని వారు భావించారు.

డా॥ ఆర్వీయస్ సుందరంగారు —

ప్రపంచ మంతటా వ్యాపించి ఉన్న ఈ లాలి పాటలలో అంత్య ప్రాసలు గమనించ దగ్గని కొన్ని పాటలలో ఫల్ల చిత్రే ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఉంటుంది అర్థ రహితమైన శబ్దాలు మాత్రమే ఉండే పాటలు కొన్ని ఉన్నాయి. చిన్నపిల్లలను కాళ్ళమీద తీసుకొని ఆడిస్తూనో, చక్కలిగింతలు పెడ్తూ, తమాషాలు చేస్తూనో పాడే పాటలు కొన్ని. వీటిలో కొన్ని చారిత్రక ప్రాధాన్యం ఉండేవి. ఏదో ప్రదేశాన్నో వ్యక్తిని తీసుకొని అల్లబడివి పాటలివి, ఇవి పిల్లల బుద్ధిశక్తిని ప్రబోధించేవి లాలి పాటలలో ముఖ్యంగా తల్లి తనయుని గూర్చి ఎన్నివిభాలుగా అనుకుంటుంది అన్నీ ప్రేమ ప్రవాహంలా, అమృత ధారలా, రసవద్దంగలా ఆమె నోటినుంచి మాటలు పాటలుగా వెలువడడం కనిపిస్తుంది”¹²⁰ అని తెలిపారు.

పై అభిప్రాయాలవల్ల తేలిన అంశాలు :

లాలి పాటల ఎత్తుగడలోగాని, భరణాంతంలోగాని, ‘లాలీ’ అనేమాట అవృత్తి కావడం మొదటి లక్షణం. లాలిపాటల్లో బిడ్డను భగవత్పరూషుడుగా భావించడం

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

రెండవ లక్షణం. ఈ పాటల్లో సాహిత్యాసేకం చే సంగీతానికి ఎక్కువ ప్రాధాన్యం వుండడం మూడవ లక్షణం. విభిన్న భాషల్లో వుండే జానపద గేయాల్లో ఇతర పాటలు లేకున్నా లాలిపాటలు మాత్రం వుండి తీరుతూ యునడం నాల్గవ లక్షణం.

లోక వ్యవహారంలోని లాలిపాటలు :

లోక వ్యవహారంలోని లాలిపాటల్ని రెండు విధాలుగా విభజించవచ్చు. మొదటిది శైవాత్మకాలు రెండవది వైష్ణవాత్మకాలు.

శైవాత్మకాలు :

“లాలి అనుచు వూచేరు లలన లిద్దరునూ
పాలిలోచన నిన్ను పొన్నుపై నిని చె లాలీ
శ్రీగురుని పాదములు చేరి సేవించు
నాగ భూషణు నిన్ను నాత్మలోనుండు
ఆ గణాధిపు పాద మమరబూజించు
బాగుగా ప్రమద గణభావ మర్పింతు లాలీ॥

కరచరణములు శాయిస్తంభములుగాంగ పరగ
దశవాయువులు పగ్గములు గాంగ
వురులింగమూర్తి దావుయ్యాల లాంగ ॥లాలీ॥

... ..

లాలి చిద్రూపాంగలాలియ్యలాలి
లాల సజ్జన హృదయ లాలియ్యలాలీ
ఆ పిడుప రీశ లాలియ్యలాలి
ఆ సర్వేశ లాలియ్యలాలీ’121

“లాలి శంకర సదాలాలిత కుమారా
లాలి పటు తాండవోల్లాస ఘన దీరా
లాలి పంచాస్య కైలాస సంచారా
లాలి మధురాలాప లాలి గంభీరా
పతిత పావన యుద్ధ ఫణిరాజ భూషా
జితకాలకూట వర్ణిత భవ్యవేషా”122

అన్నమయ్య సంక్తిరసల్లో జానపద గేయ పణితులు

నైషవాత్మకాలు :

“లాలి మార్కండలాళీ
మామయ్యలాళి యోగ్గళాళీ
లాలనుచు బాడరమ్మా
ఈ బిడ్డ లక్ష్మీ విలాసుడమ్మా
శ్యామలా కారుడమ్మా
ఈ బిడ్డ లీలావతారుడమ్మా
కరమునా కంకణమ్మా
ఈ బిడ్డ శిరమునాపించమమ్మా
శిరమునా పించమమ్మా
ఈ బిడ్డ వురమునా శ్రీవత్సవమ్మా
వురమునా శ్రీవత్సవమ్మా
ఈ బెడ్డ హరియనుచు బాడుడమ్మా” 123

“లాలి మాధవుడ లాలీ
గోవింద లాలి అచ్యుతుడ లాలీ
లాళికేశవుడ లాలీ .
హరిహరీ బాలరఘురామ లాలీ” 124

అన్నమయ్య లాలిపాటలు :

అన్నమయ్య సంక్తిరసల్లో కొండు లాలిపాటలు కనిపిస్తాయి.

శ్రీ రాగం - జంపె తాళం

లాలనుచు నూఁచేరులలన తిరుగడల
బాలగండవర గోపాల నినుఁజాల ||పల్లవి||

ఉడుటు గుబ్బల సరములుయ్యాల లూఁగ
పదిరి కంకణ రవము బహుగతుల మ్రోఁగ
వొడిఁగి చెంపల కొప్పు తొక్కింత వీఁగ
ముదురు చెమటల నళికములు తొప్ప దోఁగ ||పాల్||

అశ్వుమాయ్య సంక్తే రసల్లో జానపద గేయ ఫణితలు

సొంపుతెలి గన్నుగవ చూపులిరువంక
మలయు రపశులకు బలుమాటును దెళంగ
కొంది కోవిల గములు | కోలు మదనాంక
ముల గ్రేణి సేయు రవములు వడి దలంక

॥ లాల ॥

సరసపదిములు జరిగ చాపుచే బాయ
గురులీల మీఁగాళ్ల గుచ్చెళ్లు రాయ
కరమూలముల కాంతి కడుఁజాయ జేయ
సరస నురుకుసుమ వాసన లేడురు దాయ

॥ లాల ॥

కొలఁది మనుమేను అతకూగ అసియాడ
మెలఁకువతో నొక రొకరి మెచ్చిసరిగూడ
తలలూఁచి బొక్కిచ్చి తరు బొమ్మలాడ
అలరి యెల్లరు మోహనాకృతులు చూడ

॥ లాల ॥

లలిత తాంబూల రసకలితంబులైన
తళుకు దంతముల కెంపుల గుంపు తీన
మొలక వెన్నెల దాటు ముసురుకొని తోశ
దెలఁగి నెలవుల ముద్దు చిటుచవ్వలాన

॥ లాల ॥

మలయ మాడుత గతులు మాటికి జెలంగ
పలుకుఁగేపురపు తావిపై పైమెలంగ
బలు గాన లహరి యింపుల రాల్చరగంగ
బలసి వినువారీ బెవి బడక వలంగ

॥ లాల ॥

లలనాజినా పొంగలలిత సుమచాప
జలజలోచన దేవసద్గుణ కలాప
తలపులోపల మెలఁగ తత్త్వక్షరదీప

భళిర గంధలేశ పరమాత్మ రూప ॥ లాల ॥

(అ.చ.పీ.పు. ౪౪)

శంకరాభరణం

ఉయ్యోలో బాలునూఁదెదిమ కడు
నొయ్య నొయ్య నొయ్యనుచు

॥ పల్లవి ॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

బాలయశ్వనలు పసిడి వుయ్యాల

బాలుని వడ్డబాడేరు

లాలి లాలి లాలి లాలెమ్మయెల్ల

లాలి లాలి లాలి లాలనుచు

॥ఉయ్యాల॥

తమ్మిరేకుగనుడిమ్మల నవ్వల

పన్నుజూపులబాడేరు

కొమ్మలు మద్దెల గునుకల నడపుల

దిమ్మి దిమ్మి దిమ్మనుచు

॥ఉయ్యాల॥

చల్లుజూపుల జవరాండ్లు రే

పల్లె బాలుసెబాడేరు

బల్లిదు వేంకటవతిజేరి యందెలు

ఘల్లుఘల్లు ఘల్లునుచు ॥ఉయ్యాల॥ (12-246)

మొదటి లాలి పాటతో పల్లవి ఎత్తుగడలో 'లాలనుచు' అనే మాట కనిపిస్తుంది. ఈ పాటలో ఉయ్యాలపూస్తూ లాలిపాడుతున్న ప్రాథాంగనల సౌందర్య వర్ణనలు, వారి విలాస భావాలు వర్ణించబడ్డాయి. ఈ లాలి పాట గండవరంలోని గోపాలుని వుద్దేశించి సిద్ధేశాత్మకంగా వాడినట్లు తెలుస్తుంది.

రెండవ లాలిపాట ఎత్తుగడలో 'లాలి' అనే మాట కనిపించదు. మొదటి చరణంలోని రెండు పాదాల్లో 'లాలి' అనే మాటలు ఆవృత్తి అయ్యాయి. ఈ పాట ఎత్తుగడ 'ఉయ్యాల' అనే మాటతో ప్రారంభమయినా చరణాల్లో 'లాలనుచూ' ఉయ్యాల పూపడం స్పష్టమవుతుంది. కాబట్టి ఈ పాటను లాలి పాటగా పేర్కొనడం జరిగింది. ఈ పాట రేపల్లె బాలుని వుద్దేశించి వాడినట్లు తెలుస్తుంది. ఈ పాటలో బాలయవ్వను లయిన స్త్రీలు లాలి పాడడం వర్ణించబడింది. ఈ పాటలో నాట్య సంబంధమయిన 'దిమ్మి దిమ్మి' 'ఘల్లు ఘల్లు' అనే శబ్దాల సంయోజనం కనిపిస్తుంది. ఈ రెండు పాటల్లోను శ్రుతిలిఖితమయిన 'ల' కారశబ్దావృత్తి కావడం విశేషం.

3. 3. 19 జోల పాటలు :

పిల్లల్ని నిద్రపుచ్చడానికి తల్లులు జోకోడూ పాడే పాటలు జోల పాటలు. జోల పాటల ప్రసక్తి ప్రాచీన గ్రంథాల్లో కూడా కనిపిస్తుంది. పాల్కురికి సోమ

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణతులు

నాథుడు బసవ పురాణం (పు. 68) లో “జోసజుచు” పాడే జోల పాటల్ని పేర్కొన్నాడు. పోతన భాగవతంలో శ్రీలు చిన్నిపాపడయిన కృష్ణసికి శాస్తోకపద్ధతిలో తలస్నానాదులు ముగించిన తర్వాత దీక్షిస్తూ జోల పాడడం కవిస్తుంది.

జోజోకమల దళేక్షణ

జోజోమృగరాజ వృధ్య

॥జోజోకృష్ణ॥

జోజోపల్లవ కరపద

జోజో పూర్ణేందు వదన జోజోయనుచున్”

(పూర్వభాగం, పద్యం 190)

ఇల్లిందల సరస్వతీ గారు—

“జోల పాటలకు గానఫణతి, సరళత్వము రాగధోరణి ముఖ్యాలు ఈ పాటల్లో సాధారణంగా ఎత్తుగడలో గాని, చరణంలో చివరగాని, ‘జోజో’ అనే మట పునరుక్తమౌతుంటుంది..... ఈ పాటలు ద్వారా విజ్ఞాన బోధ, తత్వబోధ కూడా జరిగినట్లు తెలిస్తున్నది నిద్రపోయే మనస్సుశాంతిని కోరతుందనీ, గాఢసుషుప్తిలో ఏకత్వస్థుఖము, శాంతి ఉంటాయి. కనుక ఆ సమయంలో బిడ్డల ఆత్మను ప్రబోధిస్తూ దేహధారియై జీవుడు పరమాత్మలోని ఒక అంశమనీ, కర్తవ్యము నిర్దేశిస్తూ గానము చేయుట ఆచారమయినది. అదిగాక బిడ్డలు నిద్రించేటప్పుడు గాలి ధూళి బిడ్డలకు సోక ముండాను వారి అంతః కరణమును ప్రజ్వలింప జేయడానికి కూడా ఈ పాటలు తోడ్పడ్డాయి. అందుకొరకే వీరగాథలు ఈ పాటల్లో యిమిడి వున్నాయి”¹²⁵ అని పేర్కొన్నారు.

ఆచార్య బి. రామరాజుగారు —

“గృహశ్రీ కవసమున జోలపాటలు ముఖ్యములు. ఇవి శంకరాభరణం, నవ రోజు, ఆనందభైరవి, శ్రీరాగము అందుండును, ఇట్టివి పూర్వము నుండియు మన యక్షగానములందు వచ్చుచునే యున్నవి”¹²⁶ అని తెలియజేశారు.

ఆచార్య యస్వీ. జోగరావుగారు —

“ఇది తెనుగు దేశమున జిరప్రసిద్ధమైన పాట. ఇది ఈయెల పాటయును గనుక సంస్కృత ‘డోలా’ శబ్ద భవమని యొక అభిప్రాయము. (హిందీ తదృశము చూచు) జో అను ఊత మాటకు బహువచన రూపమని మఱియొక అభిప్రాయము.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

‘లాలి’ నలె నిడి కేవలమూయెలపాటయే కావక్కరలేదు. ఎక్కడ పడున్న పిల్లల నైనను నిడ్రపుచ్చునపుడు పాడబడునదగుటయే దీని లక్షణము. జోకొట్టుటకు నిదుర పోయని, వీపు తట్టుటయని యర్థము..... జోలపాట సర్వ సాధారణముగా జంపె గతితో నడచునట్టిది”¹²⁷ అని వెల్లడించారు.

కల్లూరి వీరభద్రశాస్త్రిగారు —

“పవ్యళింపు సేవలో ఉయ్యాల నూచునూ పాడునది లాలి యనియు, జోకొట్టుచూ పాడునది జోలపాట యనియు, కొద్దిభేదము. జోలయందు కేవల ఓ శేషణ ములే యుండును”¹²⁸ అని భావించారు.

లోక వ్యవహారంలోని జోల పాటలు :

జోజో మహాదేవి శ్రీనామ నగగా
రాజువై భక్తులను వాలించు త్రిపురా

॥జోజో॥

నూత్న చింతమణి నామమును బూనూ
పత్నీసమేతుడై సురలు గెలువగనూ

॥జోజో॥

నవరత్న ఖచితమైనట్టి పుయ్యాలనూ
అవిరళంబున మల్లెపూల పాన్పుననూ
రంగుగా గోమూత బ్రహ్మచారికినే
సంగతిగ ఇష్టదైవత వనుచు కొన్నీ
సంగీతతాళ వాద్యముల పాడితిని
అంగజుని మాత వినవే రామకపిని

॥జోజో॥¹²⁹

“జో అచ్యుతానంద జోజో ముకుందా
రార పరమానంద రామగోవిందా
తొలుత బ్రహ్మాండంబు తొట్టెగావించీ
నాలుగూ వేదములు గొలుసులమిరించీ
బలువైన ఫణిరాజు పానుపమరించీ
చెలియ దోలికలోన చేర్చివాలించీ

॥జోజో॥¹³⁰

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణేతులు

“పట్టపు బాపితి పాటి

పటలింగి నిస్సరుహుడా

పరమాత్ముడ భద్రదసేనుడ

పరమ దయాళుడ రామా

॥ ౧౨౦ ॥

జోక్యష్ట పరమా మందార

పాద రవింద ముకుందా

గరుడా నిర్మల శయ్యా

గజేంద్ర శ్రీవరదా

గజములు పంపంగ పాపంగా

గజలో శ్రీవరదా

॥ ౧౨౧ ॥

అభయం వాచిలి పాడి

అభయం శ్రీలక్ష్మికిని

అభయం శ్రీరఘురాముడికి

॥ ౧౨౨ ॥ 131

ఈ జోల పాటలు కన్నడంలో కూడా కనిపిస్తాయి. కన్నడ దేశంలో బిడ్డను పన్నెండవ దినం తొట్టిలో వేసి పేరు పెడతారు. అప్పుడు తయ్యాల పూస్తూతొల పాట పాడుతారు. దేవుళ్ళందరూ ఆ సమయంలో గుర్తొస్తారు.

“శండిగి తళదళ దల్లి సంగమ్మన తళ

శంభోమహదేవ ఇందు దయనాగా

॥ ౧౨౩ ॥

భంగారతొట్టిల దొరితాయి కుందల

సింగర దాన శ్రీకృష్ణన చందాగి తూగారి

॥ ౧౨౪ ॥

కాదు బందెవు ఓణి నెరెదు బండితు మంది

బందు నిరతారవ్వ కన్నిఘుత్తెద్యారు

॥ ౧౨౫ ॥ 132

అన్నమయ్య జోల పాటలు :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో రెండు జోల పాటలు కనిపిస్తాయి. ఈ రెండూ కూడా శ్రీకృష్ణుని వుద్దేశించినవే.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

రాగం - ఆటతాళం

జోవచ్యుతానంద జోజో ముకుంద

రావె పరమానంద రామగోవింద

॥పల్లవి॥

నందనింటను జేరి నయము మీఱంగ

చంద్రవదనలు నీకు సేవ చేయంగ

వందముగ వారిండ్ల నాడు చుండగ

మందలకు దొంగ మాముద్దు రంగ

॥జోవ॥

పాలవారాళిలో పవళించినావు

బాలుగా ముసుల కథయమిచ్చినావు

మేలుగా వసుదేవు కుదయించినావు

బాలుడై యుండి గోపాలుడైనావు

॥జోవ॥

అట్టు గట్టిన మీగ డట్టెతిన్నాడే

పట్టికోడలు మూతిపై రాసినాడే

అట్టె తినెనని యత్తయడుగ విన్నాడే

గట్టిగానిది దొంగ కొట్టుకున్నాడే

॥జోవ॥

గొల్లవారిండ్ల కును గొబ్బున బోయి

కొల్లలుగా త్రావి కుండలను నేయి

చెల్లనా మగవాండ్రజెరిగి యీశాయీ

చిల్ల తనములు సేయజెల్లనట వోయి

॥జోవ॥

రేపల్లె సతులెల్ల గోపంబు తోను

గోపమ్మ మీకొడుకు మాయిండ్లలోను

మాపుగానే వచ్చి మామానములను

నీపాపడే చెఱిచె నేమందు మమ్మ

॥జోవ॥

ఒకని యాలిసిదెచ్చి వొకని కడబెట్టి

జగడములు గలిపించ సతిపతుల బట్టి

పగలు నలు జాములను బాలుడైనట్టి

మగనాండ్ర జేపట్టి మదనుడైనట్టి

॥జోవ॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనలో జానపద గేయ పదీకావ్యాలు

అంగజుఁ గన్న మా యన్నయిటురారా
బంగారు గిన్నెలోన బాలుపోసేరా
దొంగనీవని సతులు పొంగు చున్నారా
ముంగిట నాడరా మోహనాకార

॥జోవ॥

గోవర్ధనం బెల్ల గొడుగుగాఁబట్టి
కావరమ్మున నున్న కంసుఁబడగొట్టి
నీవు మధురాపురము నేల జేపట్టి
రీపితో నేలిన దేవకి పట్టి

॥జోవ॥

అంగుగా దాశ్వుపాకన్నయ్య చాల
శృంగార రచనగాఁజెప్పెనీ జోల
సంగతిగ సకల సంపదల నీవేళ
మంగళము తిరుపట్ల మదన గోపాల

॥జోవ॥

(అ. చ పి పు. 61)

దే సా శం

జోజోయని మీరు జోంపాడరో
సాజపు జయంతి నేడే సఫల మిందరికి
అదె చంద్రోదయమాయ హరియవతారమందె
మొదల జాతకర్మములు స్థేయరో
అదన పుత్రోత్సవముట పుణ్యాహము చేసి
కదిసి యిట్టేనామకరణము జేయరో
కాయము దేవకి కిచ్చి గక్కన వాసుదేవుని

॥పల్లవి॥

॥జోజో॥

కీయరో గంధాక్షతలిటు వీడెలు
కాయకపు గాడిదెకు కవణము వెట్టి మరి
వీయపు చుట్టాలెల్ల వీడు వెట్టరా
పోడకోపచారముల జొక్కింది శ్రీవేంకటేశుఁ
బాడరోధర్మము నిర్వహారముఁబె

॥జోజో॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

వోడించె, గొరవ దానపుల, గంసాదుల, జంపె

అడవే పాండవుల, గాచెననియర్చమియ్యరో ||జోజో|| (9-172)

మొదటిది తిరుపట్టి మదన గోపాలుని మీది జోలపాట. రెండవది కృష్ణ జయంతికి సంబంధించిన జోలపాట. మొదటిది మదన గోపాలునికి జరపాడే పవ్వ శింపు సేప పాట కావచ్చును. కాని రెండవ దానిలో సాజపు జయంతి అనడం వల్ల ఇది సిద్ధిష్టదినంలోనే పాడే పాటగా చెప్పవలసివుంది. అందువల్లనే 'అడవే పాండవుల గాచెదసి' అర్ఘ్యమియ్యరో అని అర్ఘ్య ప్రస్తావన చేయబడింది.

3. 3. 10. మంగళ గీతాలు :

‘మంగళశబ్దానికి’ శ్వ శ్చేయసం శివం భద్రం

‘కళ్యాణం మంగళం శభం’ అని ఆమరం. ‘మంగళం సుఖంలాటిది మంగళం’ సుఖమునిచ్చునది మంగళం అలాగే ధన్యుని పొందునది కూడా మంగళమని అర్థం.

వినోదోత్సవ శుభకార్యాదుల్లో స్త్రీలు పాడే మంగళగీతాలు. ఈ మంగళగీతం చాళుక్య సోమేశ్వరుని అభిరషిత్వార్థ చింతామణిలో “ఉత్సవ మంగళగేయశ్చార్యాయోగి జన్మైస్తవా”¹³³ అని చెప్పబడింది అంటే ఉత్సవ సందర్భాల్లో ప్రయుక్తమవుతాయని అర్థం.

ఆచార్య యస్వీ తోగారావుగారు —

“మంగళము, హారతి, ఆరతి అరాతీకిము, సేవాశీ, ధవళము మొదలగు బహు విధనామములతో బహుగతులతో నీరజన ప్రయోజన పురస్కరమైన యీ గీతము బహు యక్షగానములందు బ్రయుక్తమైనది. సామాన్యముగా షష్ట్యంతముగను, పాదా ష్యంతముల మంగళ శబ్ద పురస్కరముగను ఉండును”¹³⁴ అని అభిప్రాయపడ్డారు.

కృష్ణ శ్రీగారు —

“పురుషుడు బావనాబలమువల్ల తన (యింటి) అనుభవాల్ని పెంచి ఆతిథికి దృశ్యాల్ని నిర్మిస్తాడు. స్త్రీ తన అభిమాన బలమువల్ల స్వర్గోక వాతావరణాన్ని తన యింట్లో కుప్పకూరుస్తుంది. మంగళగీతాల్లో ఈ ప్రయత్నమే చక్కగా గోచ

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

రిస్తుంది.... ప్రేమా, భక్తి అనే అందపు భావాల సమ్మేళనం వల్ల ఆవిర్భవించిన ఈ మంగళ గీతాలు ఏయింటిలో పాడినా అక్కడి కక్కడ చక్కగా అమరిపోతాయి. కనుక వీటిలో సార్వజనీనతదే ఎక్కువ పాలు. ఇక ఈ ఉత్సవమూ వినోదమూ తన యింటివి. ఎదురుగా ఊయెలా, గొలుసులూ, పానుపూ, చలువ మడతలూ, పాపడూ తన స్వంతము. పీటన్నీటి వల్లో ఆ పాటకి ప్రత్యేకత వాస్తవికత సమకూరు తుంది."135 అని తెలియజేశాడు.

పై అభిప్రాయాలవల్ల తేలిన అంశాలు :

ఈ పాటల్లో ఎత్తుగడలోగాని పాదాంతర్లోగానీ 'మంగళం' అనేమాట ఆవృత్తి కావడం మొదటి లక్షణం. వీటిని ఉత్సవ సందర్భాల్లోను, తదితర శుభకార్యోద్దేశాల్లోను పాడతారనడం రెండవ లక్షణం. ఇవి షష్ట్యంతాలుగా వుండడం మూడవ లక్షణం.

లోక వ్యవహారంలోని మంగళ గీతాలు :

"అంబా జేకొను మంగళం

జగదంబా జేకొను మంగళం

వాసుబింబాదరి సతతంబు జేసెడి"

॥అంబా॥

మించూ చందురుగాంచు హాస్యమూ

వెంచూ మోము జూపించు మ్రొక్కెద

॥అంబా॥

వైరీ గణ సంహారీ నీవు యీసారి నాతోటి గరిశాయక

॥అంబా॥

మాతా లోక విఖ్యాతా వేద సిర్దేతా

రామా కవి హృదయ ధామా

రామా నేజేతు ప్రేమ మీవ్వాళ

అంబా జేకొను మంగళం"136

"మా గోప బాలునకు మంగళ మనరె

శ్రీగోప బాలునకూ మంగళ మనరె

పొందుగ మావంటి నుందమతులా నెల్లా

నందముతో బ్రోచు నందానందనుడై

॥మాగోప॥

కన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఋగుగడలను బాచూ యద్దరితో గూడి
మెరపుల చూరి వీలమేఘమయ నామించు

॥మాగోప॥

“వరాల తండ్రికి మంగళం

మా వజ్రాల తండ్రికి మంగళం

బివాస కరివడు మొరాలించిన

ముద్దుల మురారి తండ్రికి మంగళం

॥వరాల॥

“భూవలియమున జనులు

బావింపగా బల్లీవి నలమేల్మంగ సేవింపగా

పావానమైన శేష వర్షాత మందు

వెలసిన శ్రీ వెంకటప్పనికి మంగళం”

॥వరాల॥ 138

తెలుగులో మంగళ గీతాలున్నట్లే కన్నడంలో కూడ మంగళ గీతాలున్నాయి

“యందావెన్నెల తేజోయాకార్తి

మంగళయూర సాగే మంగళం

॥శివ॥

లింగమా పేళాగె మంగళం మంగతె యారాసాగె మంగళం

నిగమాతూ రంగాగె నిరుచి

నధివతి చాపాగె నదా పాలాగె

గగన శిరోజాగె గణకూలార జాగె

ఖగకోడితె జాగె మంగళం” 139

కన్నడ శ్రీలు గారీపూజలాగే వరలక్ష్మీపూజ కూడా చేస్తారు. పూజా కార్యక్రమాదులు ముగిసిన తర్వాత మంగళం పాడుతారు.

“మంగళ జయవెన్ని మంగళ శుభవెన్ని

మంగాంగనె మహాలక్ష్మి

కంగళతెరెదు కటాక్షది నోడలు

ఇంగోదు సకల పాపగళు

బరడు కరెయతి బంజెగె మక్కళాగతి

కురుడగె కంగళుబరలి

“బరహరియలి దార్ద్రద్యుగళింగలి

శ్రీహరి నమ్మహృదయ దోళరలి” 140

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

అన్నమయ్య మంగళ గీతాలు :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో రెండు మంగళ గీతాలున్నాయి.

ల లి త

మంగళము గోవిందునకు జయమంగళము గరడధ్వజునకును
మంగళము స్వాత్మునకు ధర్మ స్వరూపునకు జయజయ
అదికిని నాదైన కచ్చుతున కంభోజనాభున
కాదికూర్మంబైన జగదాధార మూర్తికిని
వేదరక్షకునకును సంతత వేదమార్గవిహారునకు బలి

భేదీకిని సామాదిగాన పియ హారునకు ||మంగళ||

హరికిఁ బరమేశ్వరునకు శ్రీధరునకునుఁ గాలాంతకునకును
పరమ పురుషోత్తమునకును బహుబంధదూరునకు
సురముని ప్రోతునకు దేవాసురగణ శేష్ఠునకు కవుజా
కరునకుఁ గాత్యాయనీనుత కలితనామునకు ||మంగళ||

పంకజాసన వరదునకు భవ పంకవిచ్ఛేదునకు భవునకు
శంకరున కవ్యక్తునకు సాశ్చర్య రూపునకు
వేంకటాచల వల్లభునకును విశ్వమూర్తికి నీశ్వరునకును
పంకజాకుచ కుంభకుంకుమ పంకలేలునకు ||మంగళ|| (1-46)

ల లి త

చిత్తజగుడ నీకు శ్రీమంగళం నా

చిత్తములో హరి నీకు శ్రీమంగళం

||పల్లవి||

బంగారు బొమ్మవంటి పడఁతి నుదముమీద

సింగారించిన నీకు శ్రీమంగళం

రంగు మీతఁబితఁ బరమ మొలఁగట్టుకొని

బెంగిలించే హరి నీకు శ్రీమంగళం

||చిత్త||

పింతనీలముల వదిలి వెలఁది నీపాదముల

తెంతబుట్టించిన నీకు శ్రీమంగళం

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

కాంతులకొస్తుబమణిగట్టుక భక్తులకెల్లా

జింతామణివైన నీకు శ్రీమంగళం

॥చిత్ర॥

అరిది పచ్చల వంటి యంగన శిరసు మీద

సిరుల దాల్చిన నీకు శ్రీమంగళం

గమ శ్రీవేంకటేశ మన సంపదల తోడి

సిరివర నీకు సీదె శ్రీమంగళం

॥చిత్ర॥ (26-189)

ఈ రెండు పాటలు కూడా మహా విష్ణుస్తుడేశించినవే. మొదటి పాటలో మత్స్య, కూర్మ, వామన, కృష్ణావతార అంశాల్ని పేర్కొనడం, అనంత కల్యాణగుణ కీర్తన చేయడం విశదమవుతుంది. రెండవ పాటలో మహావిష్ణువు యొక్క పేష భూషణాదుల వైభవ ప్రశంస చేయబడింది. ఈ పాటలో 'బంగారు బొమ్మ వంటి పడఁతి నురము మీద సింగారించిన' 'అరిదిపచ్చల వంటి యంగన శిరసుమీద సిరులు దాల్చిన' అని వుండడం వల్ల స్వామి వారికున్న నాయికా ప్రేమానురాగం వ్యక్తమవుతుంది. మొదటి పాట ఎత్తుగడలో 'మంగళము' అనే మాట వుంది. రెండవ పాట పాదాంతాల్లో 'శ్రీమంగళం' అనే మాట ఆవృత్తి అయింది.

జానపదగేయ వరుసలు - అనుసరణాత్మకాలు :

ఇంతవరకు పరిశీలించిన మేలుకొలుపు మొదలయిన పాటలకు జానపదుల్లోను ప్రచారం వుంది. అన్నమయ్య సంకీర్తనలకు మూల ప్రాయంగా భావించ దగిన పాటలు జానపదగేయ రాశిలోను కనిపిస్తాయి.

అయితే అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో కనిపించే జానపద గేయరాశిలో కొన్నిటికి మాతృకలు కనిపించవు. అయితే ప్రసిద్ధ జానపదగేయధర్మాల పద్ధతిలోనే సాగు తుంటాయి. వస్తువు, ఆవృత్తి పదాలు, వాటి జానపదత్వాన్ని పట్టిస్తాయి. వీటిని జానపద గేయానుసరణ సంకీర్తనలకు పేర్కొనవచ్చు. రాశిలో వాసిలో ఎక్కువగా కనిపించే బాలకీడా సంకీర్తనలు, డివ్వనామ సంకీర్తనలు వివిధ వృత్తులకు సంబంధించిన సంకీర్తనలు, కులవాచక గేయాలు ఉత్సవ కీర్తనలు ఈ విభాగంలో చేరతాయి.

3. 4. 1 బాలకీడా సంకీర్తనలు :

అమరంలో 'బాల' శబ్దానికి వివరణ ఇలా వుంది—

అన్యమయ్య సంక్తి రనల్లో జానపద రేయ ఫణిజీలా

“బాలస్తస్యాస్మాణవకః”

“అష్టోడ శాబ్ద వేద్యాలస్త తస్తరుణ ఉచ్యతే-ఇతిమనుః”

“బలతి అల్పయా సేన బాలః బలప్రాణనే”

“బాలం హీరేర బర్హిష్టోదీద్యం కేశామ్బునామచ”

“మూర్ధే ర్చకే విబాలస్యాత్”

“అథ బాలాస్యా వ్యాసూః”

శ్రియత్వం శ్రేవం బాల్యం”

ఈ వివరణ జట్టి పదహారేంద్రకు లోబడిన వయస్సుగలవాడు, అల్పయాసం చేత బ్రతికేవాడు కురువేరునామం, మూర్ఖుడు, పిన్నపడుచు పిన్నవాడు మొదల అను అర్థార్థ బాలబాలా బాల్యశబ్దాలున్నట్లు తెలుస్తుంది.

బారతీయ సిద్ధాంతాల్ని జట్టి మానవ జీవితం నూరేంద్ర ప్రాయాన్ని బాల కౌమార యౌవన వాత్సల్యాని నాలుగు విధాలుగా విభజించడం జరిగింది. కాని కొందరు బాల, యౌవన, కౌమార, వాత్సల్యం క్రిమి న్ని చెబుతారు. భగవద్గీతలో కౌమాఢ, యౌవన జరాస్థితుల క్రిమమే చెప్పబడింది.

దేహీనోఽస్మిన్ యథాదేహే

కౌమారం యౌవనం జూ

తథాదేహ స్తర ప్రాప్తి

ర్థీర స్తత్రాన ముహ్యతి”

(శ్రీమద్భగవద్గీత) సాంఖ్య వహి ౧౦-13.

ఈ అభిప్రాయం శంకరాచార్యుల —

“బాలస్తావత్క్రిడాసక్తః

తరుణస్తావత్తరుణీసక్తః

వృద్ధస్తావచ్ఛిస్తాపక్తః

తరమేత్రహృషి కోఽపీనసక్తః”

అనే భజిగోవింద శ్లోకం (7) వల్ల యథి అవుతుంది. మరీదిడ్డను లా తిరిచి భానాన్ని గూర్చి ప్రసిద్ధమయిన శ్లోకం —

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ వణితులు

“రాజవత్సంచ వహాణీ
దసవర్షాణ దాసవతే
ప్రాప్తేతు షోడశే వర్షే
పుత్రం మిత్ర వదా చరేతి”

ఈ శ్లోకంలో బాల, కౌమార, యౌవనావస్థల స్పష్ట నిర్దేశం లేకున్నాగాని వయః పరిమితి ఆ క్రమాన్నే సూచిస్తుంది.

ప్రాచ్యుల్లగానే పాశ్చాత్యులు మానవ జీవితంలోని దశల్ని వర్ణించారు. వారిలో బి హర్లాక్ (B Hurlock) ఎ క్సన్ (Erikson) ఫ్రాయిడ్ (Freud) పీయాజె (Piaget) ప్రముఖులు. మన స్వేశాస్త్రజ్ఞులు బి హర్లాక్ విశ్లేషణకు ప్రాధాన్యమిస్తారు. ఆమె దృష్టిలో మానవుని దశలు పదకొండు 141

ప్రసవానికి ముందుండే దశ జనన పూర్వదశ (Pre-natal stage) పుట్టుక నుంచి రెండో వారాంతం వరకు వుండే దశ నవజాతక శిశుదశ (Infancy stage) మూడవ వార ప్రారంభం నుంచి రెండు సంవత్సరాల వరకు వుండే దశ శైశవ దశ (Babyhood stage) మూడు సంవత్సరాల నుంచి ఐదు సంవత్సరాల వరకు వుండే దశ పూర్వబాల్యదశ (Early childhood stage) ఆరో సంవత్సరం నుంచి పదకొండో సంవత్సరం వరకు వుండే దశ ఉత్తర బాల్యదశ (late childhood stage) పందెండు నుంచి పదిహేను వరకు ఉండే దశ యౌవనారంభదశ (Puberty stage) పదమూడు నుంచి పదిహేడు వరకు ఉండే దశ కౌమారదశ (Adolescence stage) పదిహేడు నుంచి పద్దెనిమిది వరకు ఉండే దశ ఉత్తర కౌమారదశ (late adolescence stage) పద్దెనిమిది నుంచి నలభై వరకు వుండేదశ పూర్వకౌమార దశ (Early Adulthood stage) నలభై నుంచి అరవైవరకు వుండే దశ మధ్య వయోజనదశ (Middle age stage) అరవైనుంచి మరణం వరకు వుండే దశ వృద్ధాప్య దశ (Old age stage) అని బి. హర్లాక్ మానవుని దశల్ని విభజించినాడు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లోని బాలక్రిడా సంకీర్తనల్ని రెండు విధాలుగా వర్గీకరించవచ్చు. మొదటిది పిల్లల్ని అడించేటప్పుడు తల్లిగానో, తండ్రులగానో పాడే పాటలు. రెండవది పిల్లలు తాము ఆడుకొనేటప్పుడు పాడుకొనే పాటలు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఘణితులు

తల్లికి పిల్లవాడెంత పెరిగి పెద్దవాడయినా చిన్నవాడే. తల్లి ఆ పిల్లవాని యోగక్షేమాలనే కోరుతుంది. అమాయకురని లావిస్తుంది. ఇంకా రెక్కలురానివాడని మనసులో తలపోస్తుంది. పసివాడని ఆదరం చూపుతుంది. తన వాత్సల్యాన్ని కనబరుస్తుంది. ఈ దృష్టితోనే అన్నమయ్య బాలసంకీర్తనల్లో కొన్నిగోట్ల తనను తల్లిగా బావిస్తాడు. గోపికగా తలపోస్తాడు. కృష్ణనిచ్చల తాము పడ్డ పాట్లను ఏకరువు చేపియశోద దగ్గర పిమ్మిడు చేసే దానిలా అన్నమయ్య ఆక్రోశిస్తాడు. ఆశ్వాసులల్లో మాతృవాత్సల్యాన్ని విస్తరించిన వెరియాశ్వాసులలాగా కృష్ణని చేరి ఇతరుల్ని అదిలిస్తాడు కూడా.

చే శా ష్టే

ఏమిసేతుమ్మమ్మ నేను యెశోదమ్మ
గామిడి తనములనే కడగిబాలుడు

॥పల్ల ౩॥

అందెలు మువ్వలు మల్లరసంగ పిడి వీదుల
నందుకవుట్లు గొట్టినదె బాలుడు
గొండివున్న బోపిక కోలలు చాచి చాచి
పొందుగ దొండ్లు వోవబొడిచి మీ బాలుడు

॥ఏమి॥

చుంగుల కాశతోడ సొరిడి బాలులతోడ
ముంగిటివుట్లు గొట్టి ముద్దు బాలుడు
అంగవించి గొల్లెతలు ఆడ్డములు రాగానే
యెంగిలీసేసి మోపులు యిదిగో మీ బాలుడు

॥ఏమి॥

చొల్లెపుజెడ వీవున సోయగమై వేలగాను
చిల్లరవుట్లు గొట్టిజిల్పి బాలుడు
పెల్లనెసతులుదాను మేలములాడు కొంటా
ఇల్లిదె శ్రీవేంకటాద్రి యెక్కెను మీ బాలుడు" (27-386)

ఈ కీర్తన పాదాంతాల్లో 'బాలుడు' అనే మాట ఆవృత్తి అయింది.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

బిడ్డడు :

భై ర వి

ఏమీనచకురే యెప్పుడు మీరు

గామిడియై కాలిచన్నగదలీని బిడ్డడు

పొలసీచనకురే పొడిగి యిందరుగూడి

వులికి తలదీసుక వున్న బాలుని

పలుకడనకురే బలుమోరతోపుగోపి

తలకి నిబ్బితి గొని (నీడ) లరమ్మ బిడ్డడు (12-218)

ప్రళయ కాలంలో విష్ణువు శిశురూపుడై మత్తాకుపై పండుకొంటాడని పురాణాలు చెబుతాయి. నలువైపుల నీళ్లున్న రంగపట్టణం మత్తాకుగా కవికి కనిపిస్తుంది. ఆ మత్తాకుపై సాక్షాత్కరించినవాడు శ్రీరంగనాథుడు. అతడు శయన మూర్తియే. ఇక్కడ తల్లిగా అన్నమయ్య సాక్షాత్కరించాడు.

శిశువు :

మంగళ కై శిశ

అబ్బురంపు శిశువు ఆకు మీడి శిశువు

దొబ్బుడు రోల శిశువుత్పరి విత్పరి విత్పరి

పుట్టు శంఖు చ కమలబుట్టిన యా శిశువు

పుట్టక తొల్లే మారు పుట్టువేన శిశువు

వొట్టుక పాలువెన్నలు నోలలాడు శిశువు

తొట్టెంతోని శిశువు త్పరి త్పరి త్పరి (12-220)

ఈ త్పరి అంతమందున్న పాటలు కన్నడంలో కూడా వున్నాయి. డా॥ కె సర్వోత్తమన్ గారు— “అన్నమయ్య శ్రీపాదరాయలు, అన్నమయ్య పురందర టాను’ (పు. 32)లో శ్రీపాదరాయలవారి త్పరి పాటను వుదహరించాడు.

“జగవను హౌటై యొళిందటై త్పరి

జగవెల్ల నిమ్మణ మాడిదె త్పరి

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

సిగమ గోచర నిత్యానందనె త్రివి

మగుడెందు నావ్ తుగబల్లెకె త్రివి

(పు 187)

ఉగ్గుపాటలు :

ప్రాచీన సాహిత్యంలో ఉగ్గు ప్రసక్తి కనిపిస్తుంది పాల్కురికి సోమనాథ పూణంలో 'ఉగ్గులు వోసియును విద సంప్రీతిన్' (పు. 88) అని పేర్కొన్నాడు. పసిపిల్లలకు ఉగ్గు పెట్టేటప్పుడు పాడే పాటలు ఉగ్గుపాటలు. ఈ పాటల ఎత్తుగడలో 'ఉగ్గు' అనే మాట వుంటుంది. తల్లులు తమ బిడ్డలను విద్యనేర్పడమనేది ఉగ్గుపాట తోనే మొదలవుతుంది. బిడ్డను కాళ్ళపై పండబెట్టుకొని చిన్నగిన్నెలో కొంచెం ఆముదం, పాలు ఉప్పుగల్లు వేసి వాటిని రంగరిస్తూ శిశువును తనవైపు మరల్చుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తుంది సహజంగా ఉగ్గు త్రాగడానికి పిల్లలు ఇష్టపడను. అలాంటప్పుడు పాట పాడుతూ మచ్చిక చేసుకొని మెల్లగా త్రాగిపిస్తుంది ఉగ్గు పెట్టిన తర్వాత బిడ్డ చేతులు, కాళ్ళ కుడి ఎడమతవ్వైపు వంచి 'జీర్ణం జీర్ణం వాలాపి జీర్ణం' అని పాడి పొట్టసిమిరి జబ్బులు పట్టి పైకిత్తి వొడిలో కూర్చుండబెట్టుకోవడమో లేదా పుయ్యార్లో పండబెట్టడమో చేస్తుంది. పాల్కురికి సోమనాథ పూణంలో 'ఉగ్గులు వోసియును విద సంప్రీతిన్' (పు. 88) అని ప్రసక్తి ఉగ్గు కనిపిస్తుంది.

లోక వ్యవహారంలోని ఉగ్గుపాటలు :

లోక వ్యవహారంలోని ఉగ్గు పాటల్ని రెండు విధాలుగా చెప్పవచ్చు. మొదటిది పిల్లలు మారాము చేస్తున్నపుడు తమవైపు త్రిప్పకోవడానికి పాడేవి. రెండవది ఉగ్గు పెట్టిన తర్వాత అరగడానికి పాడేవి.

తమవైపు త్రిప్పకోవడానికి పాడేవి :

'ఊఊ ఉంగన్న

ఉగ్గుపాలు ఇందన్న

గుంటెడు ఉగ్గు కమ్మన్న

ఉమ్మక కక్కక మింగన్న " 142

'ఊగూ ఊగూ గంగెద్దా

ఉగ్గా పాలే గంగెద్దా

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

సోలీ ఊగే గంగెద్దా
 సోలెడు పాలే గంగెద్దా
 తాళి ఊగే గంగెద్దా
 తవ్వెడు పాలే గంగెద్దా
 మారీ ఊగే గంగెద్దా
 మానెడు పాలే గంగెద్దా
 ఆగీ ఊగే గంగెద్దా
 అడ్డెడు పాలే గంగెద్దా'143

ఉగ్గు పెట్టినతర్వాత పాడేవి :

'జీర్ణం జీర్ణం వాతాపి జీర్ణం
 గుఱ్ఱం తిన్న గుగ్గిళ్ళు జీర్ణం
 ఏనుగు తిన్న ఎలక్కాయలు జీర్ణం'144

ఈ వరుసల్లో అన్నమయ్య పాటలు కనిపించకున్నా ఉగ్గు పెట్టే సంప్రదా
 యాన్న విశదం చేసే సంకీర్తన వుంది.

భై ర వి

ఉగ్గు పెట్టరే వోయమ్మా చే
 య్యొగ్గీనిదె శిశువోయమ్మా

||పల్లవి||

కడుపులోని లోకమ్ములు గదలీ
 నొడలూచేకురే వోయమ్మా
 తొడికెడి సయగ నవ్వొలగదీయరే
 వుడికెడి పాలిపి వోయమ్మా

||ఉగ్గు||

చప్పలు వట్టుక సన్నపు బాటుని
 నుప్పర మెత్తకురోయమ్మా
 అప్పుడె సకలము నణిమీ నోరనె
 వొప్పడు తియ్యరే వోయమ్మా

||ఉగ్గు||

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ పణితులు

తొయ్యలు లిటు చేతుల నలగించక

వుయ్యల నెడరే వోయన్నూ

కొయ్యమాటలను కొండల తిమ్మని

నొయ్యసి తిట్టకు రోరమ్మా

। ఉగ్గు॥

(12 97)

ఈ పాటలో 'ఉగ్గు' అనే మాట పల్లవి ఎత్తుగడలో చెప్పబడింది. ఈ పాటలో తల్లి తన బిడ్డను భగత్స్వరూపుడుగా భావించింది. ఉగ్గుకోసం తన బిడ్డ చేతులు చాస్తున్నాడు. బిడ్డకు ఉగ్గు పెట్టండి. పిల్లవాని వొళ్ళు పూచకండి. అలా పూస్తే కడుపులో వుండే లోకాలన్నీ కదలి పోతాయి. బిడ్డను పైకి విసరకండి. అలా విసరడం వల్ల సమస్తాన్నీ నోటితో చప్పించేస్తాడు. బిడ్డను చేతులో బెట్టుకొని నలపడా వుయ్యల్లో పండబెట్టండి అని తండ్రి ప్రియకు ఆదేశించడం కనిపిస్తుంది.

దో బూ చి :

చిన్న పిల్లలు ఆడుకొనే ఆటల్లో దోబూచి ఒకటి బూచి అనే మాటకి భూత మని అర్థం. తెలుగు సాహిత్యంలో బూచివాడు బూచిగాడు బూచి అనే మాటలున్నాయి.

పెద్దన స్వారోచిష మనుసంభవంలో 'బూచివోలెనున్న వాచందమున మోము (4-32) అనే ప్రయోగముంది అట్లే బూచి లాగే కనిపించే కుక్క బూచిగాడని నామం. 'పులియడు బూచిగాడసుర పోతులరాజు' (4-80) అనే ప్రయోగముంది పిల్లల్ని భయపెట్టించే ఆకారం బూచి. 'ఇదిగో బూచి ఇదో బూచి' అని భయ పెట్టడం మనం చూడవచ్చు. ఈ పదజాలం ఉచ్చారణ త్వరలో లేదా శ్రవణంతో 'ఇ' తొలగిపోయి 'దోబూచి' అని వినబడుతుంది.

తల్లులు సాధారణంగా తమ కళ్ళకు అడ్డంగా చేతులుంచుకొని 'ఉంఉంబూచీ' అంటూ ఉన్నట్లుండి కళ్ళు తెరచి బిడ్డల్ని ఆశ్చర్యపరుస్తుంటారు. ఇలాంటి క్రీడను 'దాగిలిముచ్చలాట' అంటారు. తల్లి దొంగ కళ్ళ మూసినపుడు మిగతా పిల్లలు దాగు కొంటారు. దొంగ వాళ్ళను వెదకి పట్టుకోవడం ఆట. ఈ దాగిలి ముచ్చలాటనే 'దోబూచి' ఆటగా చెబుతారు.

కన్నడంలో కూడా 'బూచి' పాటలున్నాయి. పురందరదాసులవారు యశోద చేత బూచి పాట పాడించారు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

‘బూచి బండదె రంగ బూచి బందిదె

చాచి కుడిదు సమ్మనే నీ పాచికోళ్ళో కృష్ణయ్య’

అనే పాటలో మూడుకళ్ళ బూచి, ఒళ్ళంతా కళ్ళున్న బూచి, ఆరుముఖాల బూచి చెట్టుమీద బూచీలు అని రకరకాలుగా గోకులంలోని పిల్లల్ని బెదరిస్తూ లాక్కెళు తున్నాయని వ్రాశాడు. ఈ బూచి పాటలో శివుడు, ఇంద్రుడు, సుబ్రహ్మణ్యేశ్వరుడు గరుత్మంతుడు మొదలయినవారు స్వామి సేవకు కాచుకుకూర్చున్నారనే విశిష్టార్థం భ్యంగ్యంతరంగా పేకం కరింపబడింది.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో దోబూచి పాట :

ధ న్నా శి

బండి పిరిచి పిన్నపాపలతో నాడి

దుండగిఁడు వచ్చె దోబూచి

॥పల్లవి॥

పెరుగు వెన్నలుఁబ్రియమున వే

మరు ముచ్చిలించు మాయకాఁడు

వెరపున్నాఁ (పునః) దన విధము దాఁచుకొని

దొరదొంగ వచ్చె దోబూచి

॥బండి॥

పడుచు గుబ్బెత పరపువై పోక

ముడి గొంగు విద్రుముంపునను

పడియుఁదా(?) వద్దఁబవళించినట్టి

తొడుకు దొంగ వచ్చె దోబూచి

॥బండి॥

గొల్లపల్లెలో యిల్లిల్లా చొచ్చి

కొల్లాలాడిన తోడెకాఁడు

యెల్లయిన వేంకటేశుఁడు ఇదె

తొల్లిటి దొంగవచ్చె దోబూచి

॥బండి॥ (12-227)

ఈ పాటలోని ప్రతి చరణాంతంలోను ‘దోబూచి’. అనే మాట ఆవృత్తి అయింది. ఇందు గోప బాలుడు పెరుగు వెన్నలు దొంగిలించడం గోప భామినుల్ని

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

అల్లరి పెట్టడం మొదలయిన బాల్యకీడా విలాసాలు వర్ణించబడ్డాయి కూగూగు: బాల క్రిడల్లో దోబూచి లాంటిదే కూగూగు. ఈ శబ్దవిన్యాసం దొంగల్ని పట్టుకొనే ఆటలా తోను, కోతికొమ్మచ్చి ఆటల్లోను నేటికీ ఘనబడుతుంది.

ఎవరయినా దేన్నయినా ఎలుగెత్తి పిలిచేటప్పుడు మూడుసార్లు మంద్ర, మధ్య తార స్థాయిల్లో హెచ్చించి చెప్పాడం వాడుకలో వున్నదే. 'పెరుగు. పెరుగు పెరుగో' అనడం దీనికి చక్కని పుదాహరణ.

డా॥ వేటూరి ఆనంద మూర్తి గారు-

"కోతి కొమ్మచ్చు లాడుకొనునపుడు బాలుడు నేటికీనీ 'గుగ్గుగూ కొమ్మంచు' ఇత్యాదిగా కొన్నియూతపదములను బాలుకుచుండుట కలదు. ఆయూత పదముల కర్తము 'అడుగడుగో కొమ్మంచున నున్నాడు' అనియే.

అడుగడుగో అను పదమే 'గోగోగో, గుగ్గుగూ, కూగూగూగా కాలాంతర మున నేర్పడినట్లున్నది. ఆటలలో దొంగ లీతరులను బట్టుబోవునపుడు తఱిమి తఱిమి 'అగ్గో' అని చూపవలసినపుడు 'గూగూగూ' అను సూతపదమును ప్రయోగించు చుండుట పరిపాటియే..... ఈ పదమున దొర దొంగయైనవాడు గుడిలో దాగిన బాలకృష్ణుని 'అడుగడుగో' అని రెట్టించి పట్టుబోవు సందర్భముననే పలికినట్టుగా 'కూగూగూ' అను సూతపదము చేరియున్నది"145 అని అభిప్రాయపడ్డారు.

కడ్నడంలో 'కూగు' అంటే పిలువఘని అర్థం. కూగు + ఊగు 'కూగూగు' పిలుస్తుంటే కనబడకుండా అడ్డుపెట్టుకొని లేదా అడ్డంగా మరొక వస్తువో లేదా జంతు జాలమో వుంటే వాటివెనక దాక్కోవడం, అటు ఇటు ఊగుతూ పట్టుకు దొరకక పోవడం కూడా కావచ్చు.

శంకరాభరణం

గుటు తెఱిగిన దొంగ కూగూగు పిడే

గుడిలోనే దాగేని కూగూగు

॥పల్లవి॥

నెలతల దోచేసి నీళ్లాడ గానె

కొలని దరిని దొంగ కూగూగు

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

బలువైన వుట్ల పాలారగించేని
కొలండి వీ జిన దొంగ కూగూగు
చల్లలమ్మంగ చనుకట్టు దోడికేసె
గొల్లెతలరు దొంగ కూగూగు
యిల్లిల్లు దప్పక యిందరి పాలిండ్లు
కొల్లలాడిన దొంగ కూగూగు

తావు కొన్న దొంగదగిలి పట్టుండిదె
గోవులలో దొంగ కూగూగు
శ్రీవేంకటగిరి చెలువుందో యేము
కోవిదుడగు దొంగ కూగూగు

(4-56)

ఈపాట పాదాంతాల్లో 'కూగూగు' అనే మాట ఆవృత్తి అయింది ఇందులో బాలకృష్ణుడు గోపికా శ్రీలను మారాము చేయడం, వాళ్ల ఇళ్ళలోనీ వుట్లపై వుండే పాలు, పెరుగులు ముచ్చలించడం మొదలయిన చిలిపి చేష్టలు చెప్పబడ్డాయి. గుడిలో దాగడం, నీళ్లాడడం, వుట్ల పాలారగించడం, గోవులలో దొంగ, మొదలయిన పదాల్లో ఊగడం' అనే అర్థం స్ఫురిస్తుంది

శి. 4. 2 దివ్యనామ సంకీర్తనలు :

భగవంతుని నామమొక్కటే దివ్యనామం. ఇలాంటి నామాలు పాదాంతంలో గాని లేదా చరణాంతంలో గాని వుంచి భక్తులు సామూహికంగా కీర్తించడానికి అనువయినవి దివ్యనామ సంకీర్తనలు. ఇవి చతుర్వింశతి నామాలు కావచ్చు. స్తుతి పూర్వకంగావచ్చు, వీటిపల్ల కథను క్రమంగా చెప్పవచ్చు, లేదా నీతిని బోధించవచ్చు. అయినా పీటన్నీటిలోను దైవనామం చివర వుండడం ప్రధాన లక్షణం. అది సంతోషనాంతం కావచ్చు లేదా నిర్దేశాంతం కావచ్చు.

పొల్కురికి సోమన పండితారాధ్య చరిత్రలో 'శంకరపదాలు' (518) చెప్పాడు

ఆంధ్ర వాగ్గేయకారుల్లో ప్రథమమథని చెప్పడగ్గ కృష్ణమాచార్యులు రామ నృసింహ నామాలు వ్రాసినవాడే.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

రామనామాలు :

దశరథత్మజ రామారామా
ధన్యచరిత్రా రామారామా
భరతాగ్రజ రామారామా
పంకజేక్షణా రామారామా
మిత్ర తేజా రామారామా
సౌమిత్రి వరదా రామారామా
శత్రు భీషణ రామారామా
శత్రుస్ను సేవక రామారామా"146

శ్రీనృసింహనామాలు:

వేదరాశి తుదను వెలుగు విశ్వభర్త శ్రీనృసింహ
ఆదిదేవ నీ చరిత్ర మద్భుతంబు శ్రీనృసింహ
హృది సురల కమృతమిడగ వలసి సౌలసి శ్రీనృసింహ
బోడిమిగను నీవు వూవుబోణివైన శ్రీనృసింహ
నిండుమది పవిత్రులందు సలిచియున్న శ్రీనృసింహ
ఘండరీక నేత్ర భూతభక్త శ్రీనృసింహ"147

లోకనృపహారం లోని భగవత్సామాలు :

ఈశ్వరాత్మకాలు :

ఈశ్వరా పరమేశ్వరా జగదీశ్వరా కరుణింపరా
శాశ్వతుడవని వేడితిని విశ్వాసముంచర యీశ్వరా
ముందు జేసిన పూర్వకృతములు ఇందుబాటుము యీశ్వరా
పొందుగా మీ పాదపద్మము జెందియుంటిని యీశ్వరా
కపట విద్యలు నేర్చి పొట్టగడుపుచుంటిని యీశ్వరా
నెప్పములెన్నక నన్ను నీ కృపనేలు మీ పరమేశ్వరా
అడుగురు శత్రులునాపై కూరిరమెందిరి యీశ్వరా

జాన్మమయ్య సంక్తి ర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

పరమమంత్రము చేత శత్రులనణచవలె పరమేశ్వరా

...

...

...

...

చంకిదుడైమకింకరులకు జంకనేరను యీశ్వరా

అంకిమండన జేర్చి సద్గురు శంక దీర్చుర యీశ్వరా"148

రామనామాలు :

పాల సముద్రం మీద గోవిందరామ

భద్రద్రాదీశయనూ గోవిందా

శేషపానఃపు మీద రామ

లక్ష్మితో పవళించె గోవిందా

అదీలక్ష్మీదేవి గోవిందా రామా

శిరసు చక్కగబెట్టె గోవిందా 149

ఒకనాడు రాముడు వశిష్ఠుని చలిచి ఒక ప్రశ్నయడిగెనె ఓ రామా

తన్నుత దెలిసితె అన్యవృత్తేమిటికి అది నాకు తేలునునూ ఓ రామా

స్వటికంపు రాయి సాగరంబులోబడి తావుదకమాయెనే ఓ రామా

అటువలెనె తన మనసు శివుని ద్యానముచేసి శివుడందు కలిసె ఓ రామా:150

కృష్ణనామాలు :

'అజ్ఞానదేహమ్ము యెరుగరా యున్నాను పొంగుతువున్నాను చెప్పమా కృష్ణా

అగ్గలంబగు కామకోధములచేత మగ్గుతున్నాను చెప్పమా కృష్ణా

ఎంత తరుగనట్టి మదమచ్చరములచే బాషింపుచున్నాను చెప్పమా కృష్ణా

ఊసరవెల్లి నలె భూషణాదుల చేత పోషింపుచున్నాను చెప్పమా కృష్ణా' 151

చతుర్వింశతి నామాలు :

పూహలంటే పరమాత్ముని పిశేష రూపాలు ఉవి ప్రపంచ స్పృష్టి స్థితి
లయార్థం కోసం, ఉపాసకానుగ్రహార్థం కోసం, నిజేచ్ఛావసరం కోసం గైకొన్న
రూపాలు. వైఖానస పాంచరాత్రాగమాలు జీవకోటిని వృద్ధరించడానికి పరాస్వరూపమే
పూహరూపాల్ని పొందాయని వివరించాయి. పాంచరాత్రంలో పరావాసుదేవుడే
పూహవాసుదేవుడవునని వుండి. శద్దస్ఫటికాకారం వున్న ఈ పూహవాసుదేవుడే

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

మళ్ళీ సంకర్షణ, ప్రద్యుమ్న, అనిరుద్ధరూపాల్ని కూడా పొంది జీవాత్మల్ని తరింప జేస్తాడు. ఈ నాలుగు రూపాలనే చతుర్వ్యూహంబారు అనే కాక అవాంతర వ్యూహాలు కూడా వున్నాయి.

చతుర్వంశతి నామాలు వరుసగా కేశవుడు, నారాయణుడు, మాధవుడు, గోవిందుడు, విష్ణువు, మధుసూదనుడు, త్రివిక్రముడు, వామనుడు, శ్రీధరుడు, హృషీకేశుడు, పద్మనాభుడు, దామోదరుడు, సంకర్షనుడు, వాసుదేవుడు, ప్రద్యుమ్నుడు, అనిరుద్ధుడు, పురుషోత్తముడు, అధోక్షుడు, నారసింహుడు, అచ్యుతుడు, జనార్ధనుడు, ఉపేందుడు, హరి, శ్రీకృష్ణుడు అనే ఇరవైనాలుగు విష్ణునామాలు. అన్నమయ్య ఇలాంటి విశ్లేష రూపాలయిన వ్యూహాల్ని ఏక కీర్తనలోని శ్లాఘించినవి వున్నాయి.

భూ పా శ ం

ఇవియెసా ప్రద్యుమ్న యిహపరసాధనము

భవ జలదుల తేప పరమ యోగులకు

॥పల్లవి॥

వామన గోవింద విష్ణువాసుదేవ హరి కృష్ణ

దామోదరాచ్యుత మాధవ శ్రీధరా

నీమహిమ గానలేము సన్నెంచగలేము

నామ జపమే చాలు నాలుక (కు?) సులభము

॥ఇవి॥

అనిరుద్ధ పురుషోత్తమాధోక్షజ ఉపేంద్ర

జనార్ధన కేశవ సంకర్షణ

నిను దలచగలేము నిన్ను దెలియగలేము

ననువై నీనామమెనోటికి సులభము

॥ఇవి॥

నారాయణ పద్మనాభహృషీకేశ

నారసింహ మధుసూదన త్రివిక్రమ

నీరూపు బావించలేము నిక్కపు శ్రీవేంకటేశ

ఆరయ నీనామ జపమన్నిటా సులభము'

(11-1-10)

సూర్యతలగ్రంథిమిదే మాధవా
మాంఠికి రావోయి మాధవా॥

మాధవా :

నామకల జెల్లవా నారాయణ
ప్రేమన నంసార బంధములగ్రజ్జి
కోపకణ నన్న నోడబరబ్రహ్మ
ఠిపింబు ప్రాగ్గోవిన్ద స్థానం బయ్య
నగరాజ రుద్రుడ శ్రీనారాయణ
నిగమ నిగమాంజ వర్ణిత మనోహర రూప
॥మొదటి॥

॥నిగ॥ (1-243)

నారాయణా :

కూడుపడి | ముక్కకుప్పి తేరవా
తెందువి? రేకుంగన్నుం తేరవా॥
శిలబొమ్మ వింతతోపే తేరవా రతి
తేజవేమాయాదతేన తేరవా
గోపనీ పల మున్ను? తేరవాని
శిల వాడేత నున్నేతి తేరవా॥

(2-242)

కోరవా :

కందు : యనగా ప్రత్యక్షుని, వామన, గోవింద, విష్ణు, వసుదేవ, హరి, కృష్ణ, బ్రహ్మారథ, అయ్యోత, మూడవ, శ్రీరథ, అనిరుద, బ్రహ్మపోతమ, అదోక్షజ ఆపింద్ర, అహరీన, కేళవ, సంకర్షణ, నారాయణ, దత్తీవాళి, హృషీకేశ, వారసింహ, మరు నూదన. శ్రీవిక్రమ, ముదలయిన ఇరవైనామరు మతావసుదేవుని విశ్వవరూపాలయిన బ్రహ్మహూహుల విహింసబ్రాహ్మయ. ఇవిగాక పలురంగుల నామాతో ఆపింద్ర, సంకర్షణ, అనే లంఘన పీఠులకు (ఇక్కడ ఇరవైరండు నామాల్ని పేర్కొనే ప్రత్యేక కీర్తనలు. అన్నీ మయ్యతో ఒక పోటపే కనపిస్తాయి. అవూళిః ఈ రండు నామాలున్న కీర్తనలు రాగతాతో బద్ధమైపోయి యుండవచ్చు. తేనా ఆ రేకులు కనబడకన్ పోవచ్చు. ఆ పోటలుగల రేకులు ఎవరయినా కలిగించి యుండవచ్చు.

అన్నీ మయ్య సంకీర్తనతో జూనమదనకయ భజితలు

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

ఇందు కరుసగా ప్రద్యుష్ణ, వామన, గోవింద, విష్ణు, వాసుదేవ, హరి, కృష్ణ, దామోదర, ఆచ్యుత, మాధవ, శ్రీధర, అనిరుద్ధ, పురుషోత్తమ, అధోక్షజ ఉపేంద్ర, జహర్దన, కేశవ, సంకర్షణ, నారాయణ, పద్మనాభ, హృషీకేశ, నారసింహ, మధుసూదన, త్రివిక్రమ, మొదలయిన ఇరవైనాలుగు పరావాసుదేవుని విశ్లేషరూపాలయిన పుష్యమహాలు వర్ణించబడ్డాయి. ఇవిగాక చతుర్వింశతి నామాల్లో ఉపేంద్ర, సంకర్షణ, అనే రెండు పేర్లు తప్ప తక్కిన ఇరవైరెండు నామాల్ని పేర్కొనే ప్రత్యేక కీర్తనలు. అన్నమయ్యలో ఒక చోటనే కనిపిస్తాయి. బహుశః ఈ రెండు నామాలున్న కీర్తనలు రాగిరేకుల్లో లుప్తమైపోయి వుండవచ్చు. లేదా ఆ రేకులు కనబడకపోవచ్చు. ఆ పాటలుగల రేకులు ఎవరయినా కరిగించి వుండవచ్చు.

కేశవా :

కిందుపడి మొక్కకుమీ కేశవా
కెందమ్మి రేకుంగన్నుల కేశవా॥
కీలుబొమ్మ వింతలోనే కేశవా రతి।
కేశికేమాయాడకేకా కేశవా
గేలిసేసే వెల మమ్ము కేశవానీ
కీలు నాచేత నున్నది కేశవా॥

(2-242)

నారాయణా :

నిగమ నిగమాంత వర్ణిత మనోహర రూప
నగరాజ ధరుడ శ్రీనారాయణా

॥పల్లవి॥

దీపించు వైరాగ్యదివ్య సౌఖ్యం బియ్య
నోపకకదా నన్ను నొడబరపుచు
పైపెనె సంసార బంధములగట్టేవు
నాపలుకు చెల్లురా నారాయణా

॥నిగ॥ (1-243)

మాధవా :

మాంటికి రానోయి మాధవా॥
మాయలెల్లగంటిమిదే మాధవా॥

త్రైవిశము :

మౌనమున గుండె త్రైవిశము
మౌనమున గుండె త్రైవిశము
మౌనమున గుండె త్రైవిశము
మౌనమున గుండె త్రైవిశము
మౌనమున గుండె త్రైవిశము

భావము :

మౌనమున గుండె త్రైవిశము
మౌనమున గుండె త్రైవిశము
మౌనమున గుండె త్రైవిశము
మౌనమున గుండె త్రైవిశము
మౌనమున గుండె త్రైవిశము

త్రైవిశము :

మౌనమున గుండె త్రైవిశము
మౌనమున గుండె త్రైవిశము
మౌనమున గుండె త్రైవిశము
మౌనమున గుండె త్రైవిశము
మౌనమున గుండె త్రైవిశము

త్రైవిశము :

మౌనమున గుండె త్రైవిశము
మౌనమున గుండె త్రైవిశము
మౌనమున గుండె త్రైవిశము
మౌనమున గుండె త్రైవిశము
మౌనమున గుండె త్రైవిశము

అంతయు దోచుకొని పోయినా
అంతయు దోచుకొని పోయినా

: పోయినా

(2-258)

అంతయు దోచుకొని పోయినా
అంతయు దోచుకొని పోయినా
అంతయు దోచుకొని పోయినా
అంతయు దోచుకొని పోయినా
అంతయు దోచుకొని పోయినా
అంతయు దోచుకొని పోయినా

: అంతయు

(2-259)

అంతయు దోచుకొని పోయినా
అంతయు దోచుకొని పోయినా
అంతయు దోచుకొని పోయినా
అంతయు దోచుకొని పోయినా
అంతయు దోచుకొని పోయినా
అంతయు దోచుకొని పోయినా

: అంతయు

(2-260)

అంతయు దోచుకొని పోయినా
అంతయు దోచుకొని పోయినా
అంతయు దోచుకొని పోయినా
అంతయు దోచుకొని పోయినా
అంతయు దోచుకొని పోయినా
అంతయు దోచుకొని పోయినా

: అంతయు

(2-261)

అంతయు దోచుకొని పోయినా
అంతయు దోచుకొని పోయినా

అంతయు దోచుకొని పోయినా

(2-282)

||అ||

అంతాని బానిసలు అయ్యెను
అందరు వెలుగునందు బానిసలు అయ్యెను
అందరు బానిసలు అయ్యెను
అందరు బానిసలు అయ్యెను
అందరు బానిసలు అయ్యెను
అందరు బానిసలు అయ్యెను

||అ||

||అ||

(2-281)

||అ||

అంతాని బానిసలు అయ్యెను
అందరు వెలుగునందు బానిసలు అయ్యెను
అందరు బానిసలు అయ్యెను
అందరు బానిసలు అయ్యెను
అందరు బానిసలు అయ్యెను
అందరు బానిసలు అయ్యెను

||అ||

||అ||

(280)

అంతాని బానిసలు అయ్యెను
అందరు వెలుగునందు బానిసలు అయ్యెను
అందరు బానిసలు అయ్యెను
అందరు బానిసలు అయ్యెను
అందరు బానిసలు అయ్యెను
అందరు బానిసలు అయ్యెను

||అ||

(259)

అంతాని బానిసలు అయ్యెను
అందరు వెలుగునందు బానిసలు అయ్యెను
అందరు బానిసలు అయ్యెను
అందరు బానిసలు అయ్యెను
అందరు బానిసలు అయ్యెను
అందరు బానిసలు అయ్యెను

అంతాని బానిసలు అయ్యెను

[illegible]

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

٩٠٥

(E-248)

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
श्रीगणेशाय नमः ॥
श्रीगणेशाय नमः ॥
श्रीगणेशाय नमः ॥
श्रीगणेशाय नमः ॥
श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

(247)

॥ ഹീനായുതം പരമേശ്വരേ നമഃ
 നീനായുതം നീനായുതം നീനായുതം
 ഹീനായുതം പരമേശ്വരേ നമഃ
 ഹീനായുതം നീനായുതം നീനായുതം
 ॥ ഹീനായുതം നീനായുതം നീനായുതം
 നീനായുതം പരമേശ്വരേ നമഃ

: ১১১

॥२॥ (2-262)

[illegible]

॥ ॐ ॥

:- श्री ० सु. ० ॥

అంతేమీద యిక్కడ వున్నది మరొక విధమున

అన్యాయము నంక్షిరన్త్రో జానపద గేయ భజితలు

పెనగి పదక జోత పెదపెద్దల మంజ్రే
విడవట్టి మూలతో విడిచి పాది

||పేటా|| (8-57)

శ్లో :
బోస :

విద్యుతును నాకు తోన (నై) యీగ శ్లో
పట్టితి, పయమప్పదే పలువల్లంగి

||దొవ్వి||

మూలల : నొరసితి మంతనానకు రమ్మని

ఇతడల సరసాల జంగలి శ్లో

నూలుతోన నవ్వెతిని యిదర ముక్క తయని

తోటలు నితెంతాతడు నన్ను తల్లి శ్లో

(26-417)

అన్యాయము చిత్తనాను నంక్షిరన్త్రో రెండు రకాలుగా విభజింప వచ్చు.
మొదటిది సంజోధనాంతాలు. రెండవది నిర్రోధనాంతాలు. ఈ రెండింటిని మళ్ళీ
రెండు విధాలుగా విభజింపవచ్చు. మొదటిది మూర్తి సూరకాలు, రెండవది క్షేత్ర
మూర్తి నిర్రోధకాలు

సంజోధనాంతాల్లో మూర్తి సూరకాలు :

పాగ్గియకాకుతో తేదా భక్తుతో తాను నీ దేవుణ్ణి అనాదీనున్నావో ఆ దేవుని
పేరును నంక్షిరన్త్రోని పాదాంతాల్లో గానీ పరజ్ఞాంతంతోనీ సత్య పాదేని, నిర్రోధ
దేవునిమూర్తి క్షేత్ర ప్రభులతో మూలం | పాదాన్యం ఇచ్చేది మూర్తి సూరకాలు. నీ
సేవంతోనీ దేవుణ్ణి గూర్చి పాడుతున్నావో ఈ క్షిరన్త్రో బ్రంధడు.

నరసింహశ్రీకాలు :

కంబమురాయి :

కరుణింపవయ్య ముమ్మిగంబమురాయి
వెరెదేవుని కాలుద పెద్దకంబమురాయి

||శ్లో||

కలకల నవ్వెదరె గంభమురాయి ఇంతి

కలికలనాలు యాదు కంభమురాయి

కలిమికంత తోబెత్తెగంభమురాయి నీపై

గిలవంజింతలు పేసెగంభమురాయి

||తయ|| (24-420)

అర్చనయ్య నంకోర్లలో జానపద కీయ భజనములు

ప్రహార నరసింహ :

నర (వ?) దావ ప్రహార నరసింహ
అవిరతజే ప్రహార నరసింహ॥

(10-233)

ప్రహార వరద :

అనసుమతి నీకును ప్రహార వరద
నానితలగులముల ప్రహార వరద॥

అనసుమతి॥
(23-203)

విజయ నారసింహ :

అత్యులల ప్రహారంబు ముదిరిన ప్రహార
ప్రహార నహారాది సంతోషనయ
అర్చనగనక ప్రహారాదోరణి మెగము
విద్యనవిద్యజలగు విజయనారసింహ॥

అమంద॥ (8-154)

శ్రీనరసింహ :

చిత్తగింతు మామూట శ్రీనరసింహ
చిత్తజనక పోశ్రీనరసింహ॥

అమంద॥ (18-495)

సుగ్రీవ నరసింహ :

నహా నహా లక్ష్మీనరసింహ
నహా నహా సుగ్రీవ నరసింహ

(7-114)

సుగ్రీవనారసింహ :

అపరాధ నరహారేణ వాణి
సువర్ణహారమైన సుగ్రీవ నారసింహ

(9-215)

రామానందాల :

రామా :

నోమితి నహార వరహారామా
జేమంట గుత్తితో వెలసిన రఘురామా

అమంద॥

అష్టమయ్య సంస్కృతంలో జానపద గేయ ఫణితులు

చెలిమి సుగ్రీవుతోడుచేసిన రామ తొల్లి

శీలము బుడఁతి గావించిన రామా

చెలరేగిన షానర సేనల రామా

శిలుగు మాయా మృగముఁజింపిన రామా ॥సౌమి॥ (9-201)

రామచంద్ర :

రాజపు నీకెదులేది రామవంశ

రాజీవ నయనుండ రానుచంద (25-185)

రామ రామ :

ఎంతని నుళియింతు రామ రామ యిదై నీ ప్రతాపము రామరామ

పంతాన సముద్రము రామరామ బంధించవచ్చునా రామరామ

(11-16190)

రామా రామా రామా :

సతతము నేజ్జేయు ననాచారములకుఁ గడయొక్కడ

మతినసుగని కావుము రామా రామా రామా (11-3-129)

హానుమంత :

మగటి మిగుల హనుమంతరాయ

దిగువ పట్టణము లోని దేవ హనుమంత (7-16)

హనుమంతా :

అదివో నీ పలాపము హనుమంతా

యెదురు తేదు నీకు నెక్కడా హనుమంతా

శ్రీమతి వి

యే తిన నీకుడిహసమిల నసురలు చూచి

హ త్తిరి పాతాళము హనుమంతా

చి తగించి నీ యెడమ చేతి పిడికిటి

త తరించి చిక్కిరదె దె త్తులు హనుమంతా ॥అతి॥ (9-211)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

హనుమంతరాయ :

కలశాపురముకాడ గంధపు మాకల నీడ
నలరేవు మేలు మేలు హనుమంతరాయ॥

(9-232)

కృష్ణాత్మకాలు :

ఓ కృష్ణుడా :

చిట్టగురుగులతో చిలుపాలు గొల్లె తలు
వుట్లపై బెట్టినాడు వోకృష్ణుడా॥

(26-161)

కృష్ణా :

ఎప్పుడును నాకు లోనై (నై?) యేరా కృష్ణా
చెప్పేవు ప్రియ మప్పుడే చెలువవుఁగృష్ణా॥

(28-417)

అర్చామూర్తులు :

గోవిందరాజా :

కొప్పువంక ిదెంతైనా గోవిందరాజా పైడి
కుప్పెకతారము వట్టి గోవిందరాజా

॥పల్లవి॥

సిద్ధిరించేనంటాను నేలతలచే బాటాలు
గుడ్డించుకొనే విప్పుడు గోవిందరాజా

సుద్దులు చెప్పేనంటా చొక్కించితినీ మేరులు

కొద్దిమీరె వలపులు గోవిందరాజా

॥కొప్పు॥

(29-204)

చెన్న కేశవ :

చెల్లనానీకిహనులు చెన్న కేశవా

కొల్లకాడ పొరగండిగోట చెన్న కేశా

॥పల్లవి॥

అంగబీంచి మగనాలి కాసపడే విందరిలో

జెంగలింపుఁజూపులతోఁ చెన్న కేశ

రంగుమీర నిరువంక రమణు లిద్దరుండఁగో

అంగనలీంకానా ఔరా చెన్న కేశా

॥చెల్లు॥

(28-50)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

చొక్కనాథా :

చొల్లెపుజుట్ల వో చొక్క నాథానీ
 చుల్లరి చేతలు గంటిజొక్కనాథా ||పల్లవి||
 చూడ పేగన్నలు నిన్నుజొక్కనాథా నీకు
 పోడు భూమియును లక్ష్మిజొక్కనాథా
 సూడిదె నాపాయమిదె చొక్కనాథానీతో
 సూడువట్టి నారతులు చొక్కనాథా ||చొల్లె|| (27-434)

జగన్నాథా :

అరుదరుదు నీమహిమతిమానుషము చూడ
 పురుషోత్తమసుదివ్యపుర జగన్నాథా ||పల్లవి||
 పసులఁగాచే దేడ బ్రహ్మసుతయించుచేడ
 సిసువాచేడ నాలుగుచేతు లేడ
 కొసరి పేలినే యేడ కొండగొడగెత్తుచేడ
 వసమా నిన్నుజొగడ నరజగన్నాథా ||అరు|| (7-195)

వేంకటేశ్వరాత్మకాలు :

తిరువెంగళప్పడా :

చేవదేరె వలపులు చేతిలోని వీడెము
 తేవోయి భూపతి చెర్చు తిరువెంగళప్పడా ||పల్లవి||
 చీరము లాడఁగ నీతోఁబెనఁగు లాడేమా
 చేరినీవు నవ్వఁగానే చెనకేఁగాక
 రారాదా ఇంకనైన దంతులేల మాయుండికి
 భీరుడ విన్నిటా నీవు తిరువెంగళప్పడా ||చేవ|| (24-371)

శ్రీ వేంకటరాయ :

నేనేయందుకు రానటరా
 పోనీ పోనీ యింతసేసి వట్టిపొందులనే నిండవేసితి
 అట్టే కానీ కానీ శ్రీ వేంకటరాయా|| (25-414)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

శ్రీ వేంకటేశుఁడా :

పట్టము గట్టితి వింక బ్రదుకరయ్యా
చిట్టకాలు లేవు మీకు శ్రీ వేంకటేశుఁడా

(27-152)

వేంకట విభుడు :

అదిమపూరుషుఁ డచ్యుతుఁడనంతం దమలుడు
అదేవుఁడీతఁడేహో హరి వేంకట విభుఁడు

(1-80)

సంబోధనాంతాలు-క్షేత్రమూర్తి నిర్దేశాత్మకాలు :

ఏస్థలంతోని దేవుణ్ణి గూర్చి కీర్తనలు పాడారో ఆ క్షేత్రాన్ని మూర్తినామంతో
కలిపి పాదాంతాల్లో నిలిపి పాడడం పీటిలో స్పష్టంగా తెలుస్తుంది.

అహోబలేశ :

ఒక్కట మీరిద్దరు నహోబలేశ
వుక్కశమై కాచుకొండహోబలేశ

॥పల్లవి॥

మారుకొండ లెక్కివచ్చి మంకు వాపే లకిమమ్మ
వూరె నీసెలవినవహోబలేశ
తేరి చూచి నీమారు దేవతలఁగరుణించె
వూరటాయ నీకాపె యహోబలేశ

(27-202)

కంభమురాయ :

మనఁడవు చింతకుంట కంభము రాఁతు మముఁ
గనుఁగోని రక్షించు కంభమురాయ

॥పల్లవి॥

కంతునీగురుఁడ వోకంభమురాయ శ్రీ
కాంతఁడొడపై నిడిన కంభమురాయ
కాంతులు నీమేనెల్లఁగంభమురాయ యే
కాంతమాడే వింతులతోఁగంభమురాయ

॥మను॥ (29-209)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

గండిగోట కేశవా :

చేపట్టుగుంచమవై చేరి ఇట్టే నాతోను
కాపురము సేయవోయి గండిగోట కేశవా ||పల్లవి||
మన్ననలనె చొక్కి మంతనాన నీవొద్ద
కిన్నెర వాయించితిగెల్లు రేగి
చన్నులపై నీవు లేత చందురులు నించితివి
కన్నుల మెచ్చితి నోయి గండిగోట కేశవా ||చేప|| (24-367)

నల్లబల్లి చెన్నుడా :

భావ మెఱిగిన నల్లబల్లి చెన్నుడా
నావద్ద నేవుండుమీ నల్లబల్లి చెన్నుడా ||పల్లవి||
వేసరక నీవు నాతో వేమారు బేసినట్టి
బాసలు సమ్మితి నల్లబల్లి చెన్నుడా
వాసికి వన్నెకు నీకు వలచి చొక్కితి నేను
నాసూటి కే మన్నించు నల్లబల్లి చెన్నుడా ||భావ|| (19-329)

పండరంగిరాయ :

అడుగడుగుకు నీ వాడగాను మా
బడలికింతయుఁదోయ పండరంగి రాయ ||పల్లవి||
పొదకెత్తు మెరుఁగాచు బంగారు గుండు
సేదదేర మెడగట్ట చిత్తగించితి
యేదెస కాసిక దెచ్చి యిచ్చిరి నీకెవ్వరో
పొదపు గజ్జెలు మోయ పండరంగి రాయ ||అడు|| (12-219)

పొదటూరి చెన్నరాయా :

కరుణించవయ్యే యిక కడు జాణ పొదువు
వారసేరింతలు పొదటూరి చెన్నరాయా ||పల్లవి||

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

దగ్గరి కొలసి దరి తరుణలెల్లాఁగూడి
సిగ్గుల జాఁచేరదివో చేతులు నీపై
వెగ్గళించీ కన్నుల వెడనవ్వులు నవ్వుతా
వాగ్గేరు వలపు పొదటూరి చెన్నరాయా ||కరు|| (13-537)

విట్టలాత్మకాలు :

విట్టలా :

వలపించి తిప్పేవు వాడవాడలను మమ్ము
యిలగొంత గుట్టు వద్దా యేలోయి విట్టలా ||పల్లవి|| (26-67)

విట్టలేశ్వరా :

వెరగయ్యా నీ చేతకు విట్టలేశ్వరా
విరులుచల్లె వప్పటి విట్టలేశ్వరా ||పల్లవి||
వేడుకకాడవు నీవు విట్టలేశ్వరా మాకు
వీడె మియ్యఁగదవోయి విట్టలేశ్వరా
వీడవు మన పొందులు విట్టలేశ్వరా
వీడుటో డాడి వలపు విట్టలేశ్వరా ||వెర|| (24-216)

విట్టలేశా :

వీడుల వీడుల నేఁగేట్ట (ట్ట) లేశా వట్టి
వెదలెల్లాఁబాసె నిక విట్టలేశా ||పల్లవి||
వేడుక కొడవై తివి విట్టలేశా నీకు
వీడె మందుకో వోయి విట్టలేశా
వీడు జోడు నగవుల విట్టలేశా నీపై
వేడె వెట్టి మా వలపు విట్టలేశా ||వీడు|| (26-449)

విట్టల రాయ :

కట్టిన చిక్కపు బుత్తి కచ్చకాయల తిత్తి
ఘట్టిన పిరచెపుఁబాగ చుంగుల సోగ

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

ఇట్టి సింగారము సేయ నింత నీకుఁబ్రయమాయ
వెట్టి నీచేతల మాయ విట్టలగాయ ||పసులు|| (12-96)

వేంకటగిరియనంతుడా :

ఎదుటి నిధానమ వెటుచూచిన నీ
వదె వేంకట గిరియనంతుడా
సొగిసి బాదపద శుద్ధ చతుర్దశి
తగువేడుక నిందరు గొలువ
పగటు సంపదలు బహుళ మొసఁగునీ
వగు వేంకట గిరి యనంతుడా (1-344)

నిర్దేశ నామాంతాల్లో మూర్తి సూచకాలు :

భగవంతుణ్ణి సంబోధించే పద్ధతిలో తేనవి, నిర్దేశాంతంగా ప్రథమా విభక్త్యం
తంగా వుండేవి దేవుని కీర్తి, మూర్తి, వైభవాల్ని ప్రదర్శించేవి ఈ వర్గంలో
చేరతాయి.

ఆది నారాయణుడు :

త్రిజగముల నెరుఁగు దేవదేవుడు
అజుని జనకుడైన ఆదినారాయణుడు ||పల్లవి||
గరుడని మీద నెక్కి ఘనచక్రము చేబట్టి
పరమపదాన నురడి పరలెంచి
మురిపేన కరిఁగాచి మొసలి దుంచినవాడు
అరుదైన ప్రతాపపు ఆదిచారాయణుడు ||త్రిజ|| (9-234)

నరసింహాత్మకాలు :

నగు మొగము తోడి పో నరకేసరి
నగ రూప గరుడాక్షి నర కేసరి ||పల్లవి||

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

అమిత దానవహరణ ఆదినరకేశరి
నమిత బ్రహ్మాదిసుర నరకేశరి
కమలాగ్రహమాంక కనక నరకేశరి
నమో నమో పరమేశ నరకేశరి

॥నగు॥ (1-421)

నరసింహుడు :

నంటు చేసే సిరితోడ నరసింహుడు
జంట సరసములాడీ సారె నరసింహుడు

॥పల్లవి॥

జవ్వసేదనతోడపై సంతసాన నిడుకొని
నవ్వులు నవ్వేదె నరసింహుడు
సివ్వటిల్లుజూపులు నెలత చన్నులమీద
కువ్వసి వేరులవలెగుచ్చి నరసింహుడు

॥నంటు॥ (19-204)

నరసింహ దేవుడు :

సింగారాల మించీ నరసింహదేవుడు
చెంగట నున్నాడు నరసింహ దేవుడు

॥పల్లవి॥

సురలు జయజయ వెట్ట నసుర లెల్ల మొరవెట్ట
సిరితోమెలగీ నరసింహ దేవుడు
ధరణి వం వెట్టబ్రతిధ్వనులు మిన్నులు ముట్ట
సిరసెత్తె నతి నరసింహదేవుడు

॥సింగా॥ (6-228)

ప్రహ్లాద వరదుడు :

కోలువై తానల్లనాడె కూచున్నాడు గడ్డేమీద
బలవంతుడైతల్లడు ప్రహ్లాద వరదుడు

॥పల్లవి॥

చీడుముడిగోళ్ళతోడ సింహపు మోముతోడ
తొడమీద గూచున్న తొయ్యలితోడ
కడతేని నవ్వుతోడ కడు రాజసముతోడ
అడరించి బంతము ప్రహ్లాదవరదుడు

॥కాటు॥ (10-168)

అష్టమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

సుగ్రీవ నరసింహుఁడు ;

బలవంతుఁడితనిబంట్లమై బ్రతుకుదుము
కిలకిలనప్పి సుగ్రీవనరసింహుఁడు ||పల్లవి||
దేవదేవుఁడితఁడు తేనోరాని యితడు
భావింబ నలవిగాసె బ్రహ్మ మీతఁడు
శ్రీ వల్లభుఁడితఁడు జీవరక్షకుఁడితఁడు
కేవలమయిన సుగ్రీవ నరసింహుఁడు ||బల|| (24-302)

రాముఁడు :

దీన రక్షకుఁడఖిల వినుతుఁడు దేవదేవుఁడు రాముఁడు
జానకీ పతి గొలువుఁడి ఘన సమర విజయుఁడు రాముఁడు ||పల్లవి||
హరుని తారత బ్రహ్మ మంత్రమై యమరిని యర్ధము రాముఁడు
సురలఁగాచి యసుర నడిచిన సూర్యకులజుఁడు రాముఁడు
సరయునందును ముక్తి చూరలు జనుల కొసగెను రాముఁడు
హరియె యీతఁడు హరివిరించుల కాడిపురుషుఁడు రాముఁడు ||దీన||
(6-178)

కవనజుఁడు :

పంతగాఁడు మిక్కిలిసీ పవనజుఁడు
రంతుకెక్కి మతంగపర్వత పవనజుఁడు ||పల్లవి||
వాలాయమై యెంత భాగ్యవంతుఁడో దేవతలచే
బాలుఁడై వరములందెఁబవనజుఁడు
పాలజలనిది దాటి పరగసంజీవి దెచ్చి
యేలిక ముందరఁదెట్టె యీపవనజుఁడు ||పంత|| (10-273)

పెద్ద హనుమంతుఁడు :

ఏమని నుతించవచ్చు వితని రూపము
భీమ విక్రముఁడితఁడు పెద్దహనుమంతుఁడు (7-116)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

కృష్ణాత్మకాలు :

వినవమ్మ యశోద గోవింద కృష్ణుడు
చెనకి యెన్ని పనులు చేసెనమ్మ కృష్ణుడు ||పల్లవి||
పుట్టులుఁదా గొట్ట గాను పుషిదలు దిట్టగాను
ఊట్టాయ పీఠులలోనుఱక కృష్ణుడు
పట్టినకోలల గొల్ల పోజు లిరువంక రాగ
పట్టుకొన్న గొల్లెతల భ్రమయించిఁగృష్ణుడు ||విన|| (15-173)

బాలకృష్ణుడు :

బిడిబడిఁదిరిగాడీ బాలకృష్ణుడు
యెడయని జాణ గదె యీ బాలకృష్ణుడు ||పల్లవి||
సొక్కుచు సోటచు వచ్చి సుదతులుయెత్తుకొంటే
పక్కననవ్వులు నవ్వి బాలకృష్ణుడు
యిక్కువకుఁజేయి చాచీ నేడనైనఁ దొంగిచూచి
మొక్కుడుగామిడి గదెయీ బాలకృష్ణుడు ||బిడిబడి|| (17-141)

అర్చావతారాత్మకాలు :

గోవిందరాజు :

కొలువై పున్నాడు వీడె గోవిందరాజు
కొలకొలనేఁగి వచ్చె గోవిందరాజు ||పల్లవి||
గోడుగుల నీడల గోవిందరాజు
గుడికొన్న పడగల గోవిందరాజు
కుడియడమ కాంతల గోవిందరాజు
కుడిసాగే పవుఁజాల గోవిందరాజు ||కోలువై|| (19-188)

శ్రీ వేంకటేశుడు :

ఏడనుండి వచ్చినాడే యీడకుఁదాను
వీడె మిచ్చిఁజూడవే వేసాలవాడు ||పల్లవి||

అన్నమయ్య సంక్షిప్తశ్లో జానపద గేయ ఘణితులు

వెలచేని వలపుల వేడుక కాఁడు

కలికి తనాల మంచి గయ్యాళి వాఁడు

చలమరి సరసాల జాజరకాఁడు

బెలుపు డు నీఁడు గదె శ్రీవేంకటేశుఁడు ॥వద॥ (29-92)

తిరువెంగళప్పఁడు :

పట్టిన చలముతోడఁబైకొనీఁ

దిట్టగదే పేరువళి తిరువెంగళప్పఁడు

॥పల్లవి॥

విరహపు కాకచిత వీసరి నేగఁసరితే

గరిమ నవ్వులు నవ్వి కాఁగిలించీని

సరసము లాడిసి సాదనలు సేసీని

తెరలోనే పేరువళి తిరువెంగళప్పఁడు ॥పట్టి॥ (22-365)

శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడు :

మతంగ పర్వతము మాల్యవంతము నడుమ

సతతమై శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడున్న వాఁడు

॥పల్లవి॥

కొలచిన వారికెల్లా కోరిన వరములిచ్చి

తలఁచిన వారినెల్లా ధన్యులఁజేసి

పొలుపు మిగుల మంచి పువ్వుల తోటలనీడ

విలసిల్లి నడినో శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడు ॥మతం॥ (10-165)

నిర్దేశనామాంతాలు - క్షేత్రమూర్తినిర్దేశకాలు :

భక్తుడు ఏ క్షేత్రంలోని దేవుణ్ణి కీర్తిస్తున్నాడో ఆ క్షేత్రంలోని దేవుని పేరును పాదాంతాల్లోగాని చరణాంతాల్లోగానీ నిర్దేశించి పాడినవి ఈ వర్గంలో చేరతాయి.

అహోబలేశుఁడు :

సగము మానిసి రూపు సగము మెగమురూపు

అగణిత ప్రతాపు డహోబలేశుఁడు ॥పల్లవి॥

అశ్వమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

గద్దెమీదఁగూచున్నాఁడు కంబములోఁబుట్టినాఁడు
కొద్దిమీరఁగడునవ్వుకొంటా మన్నాఁడు
వాద్దనె శ్రీనతి చన్నులొరయుచు నన్న వాఁడు
అద్దివో చూడరమ్మ అహోబలేశుఁడు ॥సగ॥ (24-209)

కలశాపుర హనుమంతుఁడు :

సరిలేడి తనికిని సోహల విక్రముఁడీతఁ
డరయ కలశాపుర హనుమంతుఁడు ॥పల్లవి॥
ఉదడి లంఘించినాడు వుబ్బున మైనాకముచే
పోదలి నట్టనడుమఁబూజగొన్నాఁడు
సదరాననే లంక సాధించి వచ్చినాఁడు
అద్దివో కలశాపుర హనుమంతుఁడు ॥సరి॥ (11-1-204)

తిల్లగోవిందరాజు :

అమ్మలాల అక్కలాల అతివలాల
తిమ్మరి గదవే వీడుతిల్లగోవిందరాజు ॥పల్లవి॥
ఘోవలనావల సతులిరుమేల నుండఁగాను
చేవమీర నవ్వు నవ్వు సిగ్గువడఁడు
పూవుల నొకతె వేసి పొంచొకతెతో మాటాడె
దేవర గదవే వీడు తిల్ల గోవిందరాజు ॥అమ్మ॥ (20-149)

శ్రీరంగ శిశువు :

తొల్లియును మట్టాకు తొట్టెలనె యూఁగే గన
చెల్లబడి నూఁగీని శ్రీరంగ శిశువు ॥పల్లవి॥
కలికి కావేరి తరగల బాహులతలనే
తలఁగ కిటు రంగ మధ్యపు తొట్టెలన్
బటుమాయఁదనునూఁచి పాడగా నూఁగీని
బటుపాల సెలవితో శ్రీరంగ శిశువు ॥తొట్టి॥ (11-2-1)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

3. 4. 3. వృత్త్యాత్మక సంకీర్తనలు :

అన్నమయ్య పాటలన్నీ స్థూలంగా స్తుత్యాత్మకాలే, వాటిలో వృత్త్యాత్మక సంకీర్తనలు కూడా వున్నాయి. అన్నమయ్య పండిత పామర వాగ్గేయకారుడు. పైగా భక్తిమత ప్రచారానికి కింకిణం కట్టుకొన్నవాడు. ఆకారణంవల్లనే తంబూరాచేత బట్టుకొని వాడవాడల పూరూర తిరుగుతూ వారిని ఆకర్షించే విధంగా వానికి అనర్తకి ఏర్పడే విధంగా పిషయాన్ని మలచుకొంటూ పాడడంతో వారి మనసుల్ని కదిగించే విధంగా బాణీలు ఎన్నుకొంటూ రచనలు చేసినవాడు. అందువల్ల అన్నమయ్య పాటల్లో వృత్త్యాత్మక సంకీర్తనల కెంతో ప్రాధాన్యం కనిపిస్తుంది. వీటిలో కర్నకవృత్తి, వర్తకం, చల్ల అమ్మకం, వైద్యానికి సుబంధించిన పాటలన్నాయి.

బారతదేశం ప్రధానంగా నడూ నేడూ వ్యావసాయక దేశం. పైగా గ్రామ జీవనానికి అనాడు నేడూ ప్రాధాన్యం వుంది. అన్నమయ్య పౌలం పాటలు వ్రాయడానికి ప్రధానంగా మూడు కారణాలున్నాయి.

మొదటిది - అన్ని వృత్తలూ కర్నకవృత్తిని ఆశ్రయించినవి కావడం. రెండవది అన్నమయ్య వంశీయులు వ్యవసాయ వృత్తిచేసేవారు కావడం. కనుకనే

‘కాపులము పేము కర్తవు నీవు
దాపు దండై మమ్ము సిట్టే దయఁజూడవయ్య’ (9-106)

అని చెప్పుకొన్నాడు. చిన్నన్న ‘అన్నమాచార్య జీవిత చక్రత’ లో -

‘జననియు నన్నయు జనకుండు వడినె
యును గొన్న పనులు సేయుచుదన్నఁబలిచి
పసులకు కసపుఁడేజనుప బాలుండు
వెనసేగి వాడి లవిత్రంబు పూని’ (పు 12)

అని ఉత్తేఖించడాన్ని ఇక్కడ అనుసంధానించుకోవచ్చు.

మూడవది విజయనగర రాజులు వ్యవసాయాన్ని ప్రోత్సహించారనడానికి సాక్ష్యాధారాలుండడం.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

రైతు జీవనానికి పాడిపంటలు ప్రధానాధారాలు. వాటిలో మొదటిదయిన 'పాడి' కి సంబంధించిన ప్రస్తావన అన్నమయ్య రచనల్లో చాలచోట్ల కనిపిస్తాయి.

'ఏవల నరుడు లేక యెద్దే తా దున్నునా
నీవు సేయించక వేరే నేఁబుణ్ణము సేసేనా' (6-130)

'కొల్లయెద్దు లెప్పటివే గోనెలే కొత్తలెనట్టు
చల్లని నేనొకడనే జన్మము లేవేరు' (17-284)

'గోనెలె కొత్తలు కోడెలెప్పటివి
నానిన లోహము నయమయ్యినా' (10-60)

'పసిమి బాపమనేటి బందెలు మేసితిని
కసరి దేహపు కట్టుగాడి నుంటిని
కొసరి కర్మపు మెడ గుడియమో చితిని
పసురము వంటి వాడఁబాలించవే' (10-227)

భక్తిలో పరమాత్ముని పీఠోచిత కృత్యాల వర్ణన కీర్తన ప్రాధాన్యం వహిస్తుంది. అన్నమయ్య 'ఎద్దు' అని నిర్దేశిస్తూ వేంకటేశ్వర స్వామి దివ్య వైభవాన్ని ఈ క్రింది కీర్తనలో స్పష్టం చేశాడు.

శ్రీ రాగం

పొలమెల్ల డిరిగిన బోడెద్దు
గరిమెలో (తో?) నెవ్వరికి దగ్గరి రానియెద్దు ||పల్లవి||

పురములు సాధించఁబూనినప్పుడు భూమి
భరమెత్తి నిలిచిన బండెద్దు
పరివోని మందం పసులఁబో దోలి శ్రీ

వరుడై రోలఁగట్టుపడినెద్దు ||పొల||

ఒడలెత్తి చాలుగు యుగములఁబడి

బడి ధర్మదేవతై పరగినెద్దు

తడవి దేవరులను దామెర (న?) లనుఁగట్టఁ

గడఁగి మానిని రూపు కలిపెద్దు

||పొల||

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

గోవైన భూదేవి నూరిమిజ్జేకొని

లావైన వృషభాచలపుటెద్దు

మోపగ వేదాలు మెల్లమై సిరితోడె

శ్రీవేంకటాద్రి మించిన మాయలెద్దు ||పొల|| (11-2-74)

శ్రీ వేంకటేశ్వరుని వృషభాచలపు టెద్దుగా నిరూపించడం అన్నమయ్య ఆశయం. వృషభాచలంలో వేంచేయడం ఈ భౌపమ్యంలోని సమానధర్మం. ఈ భౌపమ్యంతో స్వామిచేసిన త్రిపురసుర సంహారం, ఉలూఖలబంధం, భూదేవి వరణం లాంటివి జత చేయడం ఇందులోని విశేషాలు.

పాడి తర్వాత రైతుకు ప్రదానమయింది పంట. పంటకు పొలం ఆధారం. అన్నమయ్యలో పొలం పాటలుకూడా వున్నాయి. పల్లెటూళ్ళలో జానపదులు వరి నాటేటప్పుడు, కలుపు తీసేటప్పుడు, మోటతోలేటప్పుడు, తూర్పారబెట్టేటప్పుడు, కసవు తొక్కించేటప్పుడు కలిగే శ్రమను వుపశమనం చేసుకోవడానికి పాటలు పాడు కుంటారు. ఇవన్నీ పొలం పాటలే.

సామంతరి

తిమ్మిరెడ్డి మాకు నిచ్చె దిష్టమైన పొలము

బొమ్మిరెడ్డి కప్పగించి పోడిసేసె బొలము ||పల్లవి||

నిండినట్టి మడుగుల నీరువంక పొలము

కొండలు మోచిన పెద్ద గొబ్బరపు బొలము

అండనే పొలము రాజులుండేటి పొలము

చెండివేసి మాకుతెల్లా సెరిగిన పొలము

||పల్లవి||

ఆసపడి వరదానమడిగిన పొలము

బాసలతోగడు నెత్తుపట్టమైన పొలము

చాసికెక్కి మునులు రచ్చైన పొలము

వేసరక నాగేటి వేగిత్తైన పొలము

||తిమ్మి||

మంచిగురుత్తైన రావిమాసి చేసి పొలము

చంచెన గుట్టము తోలే వయ్యాళి పొలము

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

యెంచగ శ్రీవేంకటేశునిరవైన పొలము

పంచుకొని లోకులెల్లా బ్రతికేటి పొలము || తిమ్మి || (10-52)

ఈ కీర్తనలో తిమ్మిరెడ్డి, బొమ్మరెడ్డి, అనే రైతుల పేర్లు వున్నాయి. ఇందులో నీటి మడుగుల పొలం, కొండలు మోచిన పొలం, రాజులుండేటి పొలం, మాకు లెల్లా సెలగిన పొలం అని రకరకాల పొలాలు చెప్పబడ్డాయి. బాహ్యంగా పొలం వర్ణన కనిపించినా ఆంతర్యంగా చూస్తే వరుసగా మత్స్య, కూర్మ, మాహా నరసింహ, వామన పరశురామ, రామ బలరామ, బుద్ధ, కల్కి ఆవతారాలు గోచరిస్తాయి.

దేవ గాంధారి

పంటల బాగులు వీరా బహు వ్యవసాయము

అట్టి ముట్టియిట్లగాపాడుదురు ఘనులు

|| పల్లవి ||

పొత్తుల పాపమనేటి పోడు నఱకి వేసి

చిత్తమని యెడు చేను చేనుగా దున్ని

మత్తిలి శాంతమనే మంచి వానపదనున

పొత్తుదురు హరిభక్తి వివేకులు

|| పంట ||

కామ క్రోధాదులనే కలుపు దప్పి చేసి

వేమరు వైరాగ్యమనే వెలుగు వెట్టి

దోమటి నానార విధుల యెరువులు వేసి

వోముచున్నారు. జ్ఞానపుబ్బెరుద్యోగ జనులు

|| పంట ||

యెందు చూచిన శ్రీవేంకటేశుడున్నాడనియెడి

అందిన చేని పంట అనుభవించి

సందడించె తమవంటి శరణాగతులుదాము

గొందె నిముడు కొందురు సురుక్మప జనులు || పంట || (9-70)

పోడునరకడం, దున్నడం, పదును కోసం ఎదురు చూడడం, విత్తాలు వేయడం, కలుపు తీయడం, వెలుగు పెట్టడం, ఎరువులు వేయడం, జాగ్రత్తగా కాపాడడం అన్నిటికీ భగవంతుడున్నాడని అందిన పంటను అనుభవించడమనేవి రైతులు సాధారణంగా చేసే కృత్యాలు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

పాపచ్చేదనం, చిత్తస్వాస్థ్యం, శాంతం సిలుపుదల, భక్తిపాదుకొల్పడం, కామ క్రోధాదులు తొలగించు కోవడం, ఆచార విధులు పాటించడం, సుఖానం అలవరచు కోవడం, అన్నిటికీ భగవంతుడున్నాడనే భావన ముక్తిపథానికి మార్గాలు. ఇవన్నీ ఉపమేయాలు. పోడు నరకడం లాంటివి ఉపమానాలు.

ధ న్నా సి

కాయముల కాణాచి కాపులము

చాయల మా సుఖము జయమేటిదయ్యా

॥పల్లవి॥

పంచమహాపాతకాల బైరు విత్తి దేహాల

కంచపుగొలుచులుగా గాదెలెఁబోసి

చంచలాలు జన్మనాలు చవులైన కూరలుగా

నించిభుజియించే మానిజనేటి దయ్యా

॥కాయ॥

ఉడివోని లంపటాన నూళ్ళు బల్లెలు నెక్కి

యిడుమల మమతల నిండ్లుగట్టి

గొడవలానానసల (?) కూరిమి సంపదల

పొడవైన మామతి పొందేటి దయ్యా

॥కాయ॥

పనిలేని మదుతల్ల పాపములు బందాలు

గొనకొని ధనములుగూడ పెట్టి

కనినేడు తిరువేంకటపతి కృపతోడ

తనియని మాతోడి తగు వేటిదయ్యా ॥కాయ॥ (11-2-10)

పైరు విత్తడం, దాన్యాన్ని గాడెల్లో పోయడం, దుచికరమైయిన వంటకాల్ని భుజించడం, ఆయా పూర్ణ లో విహరించడం, ఇండ్లు కట్టడం, ధనం కూడబెట్టడం అనేవి భగవంతుని కృపవల్ల పంట ఫలించినపుడు రైతు నిర్వర్తించే సుఖ సంతోష కార్యక్రమాలు.

పంచమహా పాతకాలు చేయడం యౌవనంతో చాంచల్యంతో ప్రవర్తించడం నానా విధ సౌఖ్యాల్ని అనుభవించడం అనేవి భగవంతుని లీలావినోదాలవల్ల

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

సోమాన్య మానవుడు పొందే సౌఖ్యాలు, కవి ఉపమయాలు. పైరు విత్తవం, మొదలయినవి ఉపమానాలు.

కా. భోదే

అంతటనె వచ్చి తమ నాపద్బంధుఁడు హరి
వంతుకు వాసికి నతనివాఁడ నంటేఁజాలు || పల్లవి ||

బంతిఁగట్టి నులివెటి పసురములెడనెడఁ
బొంత నొక్కొక్క గవుకవుచ్చుకొన్నట్టు
చెంతల సంసారము సేయు నరుడందులోనె
కొంత గొంత హరి చాత్మఁగొలుచుటే చాలు || అంత ||

వరుసఁజేడ్చుఁడినేవాడు యెడనెడఁగొంత
సరసవితోడుతఁదీపు చవిగొన్నట్లు
దురిత విధులు సేసి దుఖించు మానవుడు
తరువాత హరి పేరు దలఁచుటే చాలు || అంత ||

కడుఁజేదైనవాఁడు కాలకర్మవశమున
అడుగులోనె నిధాన మటు గన్నట్టు
యెడసి శ్రీవేంకటేశు నెరఁగక గురునాజ్ఞ
పొడగన్నవాని భక్తి పొడముటే చాలు || అంత || (10-201)

ఈ కీర్తనలో కసువును బంతులు కట్టి తొక్కిస్తున్నపుడు ఎడ్డులు అప్పుడప్పుడు కొంత కసువు పోచల్ని పుచ్చుకొన్నట్లు సంసార జలధిలో సతమతమవుతున్న మానవుడు భగవంతుని అప్పుడప్పుడు తలచుకొన్నా చాలు అనే తత్వబోధన కనిపిస్తుంది.

ప్రొగు చేసిన ధాన్యాన్ని ఒకచోట పోసే ప్రదేశాన్ని 'కొటారు' అంటారు. అలాంటి కొటారుకు సంబంధించిన కీర్తనలు కూడా అన్నమయ్యలో కనిపిస్తాయి.

‘కోరు వంచరోకొటారు
ఆరసి మనసా అంతరాత్మకు॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

కొండల పొడవుల కోరికకుప్పలు

పండిన పంటలు భవములివి

సిండిన రాసులు నిజకర్మంబులు

అండనెంబల మాయారంభములు,

(11-3-173)

వర్తకం :

అన్నమయ్య కాలంలో దేశీయ అంతర్దేశీయ వర్తక వ్యాపారాలు విరివిగా సాగుతుండేవి. ఈ వర్తకం భూమిమీద వర్తకం, సముద్రవర్తకం అని రెండు రకాలు. భూమిమీద వర్తకంలో చీరల వర్తకం ప్రధాన మయింది.

మనిషి జీవించడానికి కావలసిన అత్యవసర మయిన వృత్తుల్లో వ్యవసాయం తర్వాత ప్రధానమయింది నేత వృత్తి. ఈ వృత్తికి ఈనాడేకాకుండా ఆనాడు కూడా కడప మండలంలోని పుల్లంపేట వగైరా గ్రామాలు, చిత్తూరు మండలంలోని నారాయణవనం మొదలయినవి ప్రసిద్ధాలు. అదీగాక సంచార భక్తుడయిన అన్నమయ్య వివిధ ప్రదేశాల్లో నేత వృత్తిని పరిశీలించి పుండవచ్చు. అందువల్ల భక్తి మత ప్రచారానికి నేత వృత్తిని ఆసరా చేసుకున్నాడు.

న రా లి

వాడల వాడల వెంట వాడివో వాడివో

నీడ నుండి చీరలమ్మే నేత బేహరి

॥పల్లవి॥

పంచభూతములనెడి పలువన్నెనూలు

చంచలపు గంజివోసి చరిసేసి

కొంచెపు కండెల సూరి గుణముల నేసి

మంచి మంచి చీరలమ్మే మారుబేహరి

॥వాడ॥

మట మామములదనమగువ పసిడి నీరు

చిటి పొటి యలుకలఁజిలికించ గా

కుటిలంపు బేతలు కుచ్చలుగఁగట్టి

పటవాళి చీరలమ్మే బలుబేహరి

॥వాడ॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

మచ్చిక కర్మమనేటి మైల సంతలలోన

వెచ్చపుకర్మధనము వెలువ చేసి

పచ్చడాలుగాఁగుట్టి బలువేంకటపతి

ఇచ్చకొలదులనమ్మె ఇంటి బేహరి

॥వాడ॥ (5-178)

వన్నెనూలు, గంజిపోయడం, కొంచెపు కండెలు, పసిడినీడు చిలికించడం, కుచ్చులుగా కట్టడం, మైల సంతలు, వెలువచేయడం, పచ్చడాలు కట్టడం మొదలయినవి నేత వృత్తికి సంబంధించిన అంశాలు. ఇవి ఉపమేయాలు.

పంచభూతాలు, చాంసల్యం, గుణాలు, మటమాయలు, చిటిపోటి అలుకలు, కుడిల చేష్టలు, మచ్చికకర్మ, వెచ్చపు కర్మ ధనం మొదలయినవి ఉపమానాలు, అన్నమయ్య పంచ భూతములనెడి పలువన్నెనూలు వంటి వాటితో ఆరోపణ చేసి పచ్చడాలమ్మే నేత బేహరిగా వేంకటేశ్వరుని వర్ణించాడు.

భా లి

కొలఁది షణ్ణ పాపాలే కొంగు రొక్కములు వెట్టి

వెలదెంచి బేరమాడ వేగిరమే రాఠో

॥పల్లవి॥

జననాలు మరణాలు సంసార భోగములును

అనిశము భూమి మీద నగ్గువలు

కొనేవారుఁదినేవారు కూడికూడిమూఁకరై

దినసంత లెక్కెనిదే దేహులాల రాఠో

॥కొల॥

అంగనల వలపుల అంగళ్ళు వెట్టిరదే

చెంగట వయసులనే చింతల కింద

సంగతిఁగాయ మనే సంచల నించుకొందము

చెంగి పోరాడు మనకు జీవులాల రాఠో

॥కొల॥

లంపటాలు సంపదలు లలినంబారాసులాయ

యింపుల ముంచి తలల కెత్తుకోరో

దింపక యిందులోనవే తిరిగి శ్రీవేంకటేశ

పంపున లాభము చేరేపాణులాలరాఠో

॥కొల॥ (8-170)

అన్నమయ్య సంక్షిప్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

అన్నమయ్య కాలంలో నగరాల్లోను, గ్రామాల్లోనూ దీరసంతలు, మైలసంతలు వుండేవని ఈ కిర్తన చల్ల చెబుస్తుంది. ఇందులో చింతల కింద అంగళ్లు వెట్టడం స్తంచులు నించుకోవడం, తలలకెత్తడం మొదలయినవి ఉపమానాలు. చెంగటవయసులు, అంగన వలపులు, సంగతి కాయం, లంపటాలు, పాపపుణ్యాలు మొదలయినవి ఉపమేయాలు.

రామక్రియ

కాంతల మానమనేటి కరవట్నాలకు దిగె

మంతనాన జీవుడనే మంచి మరకాడు

||పల్లవి||

అరిది సంసారమనే యంబుడిలోనడిరిగి

పురుగతి దేహపు బొడమీద

సరిచాపపుణ్యముల సరకులు నించుకొని

దరిచేరి జీవుడనే తలమరకాడు

||కాంత||

కడలేని నిట్టూర్పు గాలి వినరగాను

జడియుగోలకలనే చాపలెత్తి

అది బరవుగ మాయ అందు నిందానించుకొని

యెడతాకె జీవుడనే యీమరకాడు ||కాంత||

(9-99)

సరకుల్ని ఓడలోనెంపుకొని గాలి వీచినపుడు తెరచాపలెత్తుతూ సముద్రంలో తిరిగే నావికుని ధర్మం జీవునిలో ఆరోపించ బడింది. సంసారమే సముద్రం. దేహమే ఓడ పాప పుణ్యాల్లే సరకులు. కోరికల్లే చాపలు.

చల్ల అమ్మకం :

పల్లె ప్రాంతాల్లోని వారు ప్రాతఃసమయాన్నే పట్టణాదుల్లోకి వచ్చి చల్ల అమ్ముతుంటారు. వీరికి సంబంధించిన పాటలే చల్ల అమ్మకపు పాటలు. ఈ చల్ల అమ్మే పాటల్నే చల్లలమ్మేవారు పాడే పాటలని, చల్లలమ్మే వారిని గురించిన పాటలని వర్ణింపవచ్చు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

అన్నమయ్య కీర్తనల్లో కేవలం చల్ల అమ్మక ప్రసక్తి వచ్చింది :

“మట్టెలనే గిలుకొట్టి మఱుల పెండెము వెట్టి
దిట్టనడవుల వీధిదిరుగకునే
జట్టిగొను చూపుల జంకెన గొల్లెతవు
పెట్టెడుఁజిక్కుల నిన్ను బిత్తరీఁడు కృష్ణుడుఁ” (12-270)

‘సంపెఁగల తురుముతో చల్లలమ్మినిదొవ్
వంపుమోము గొల్లెత వాడలను
యింపుల కోరికెతో నిందిరాపతి యెదుట
జంపుల నటనలతో సాశగింపుచును’ (12-372)

‘వేరడిగా సాశగపు పెద్దయెలుఁగులతోడ
కోరికెఁజల్లలమ్మేరు గొల్లెతలు
బీరానఁబెక్కు రాగాలు పిల్లగోవిఁగురిసేవు
కూరిమి రెంటికి సుతి గూడెవినవయ్యా’ (19-206)

చల్లనమ్మేస్త్రీలు పాడేవి

పాడి

పిల్లగోవి పట్టుకుంటా బెరరేచీనిమా
గొల్లవారి పిల్లగోవి కోరో చల్లా ||పల్లవి||

పాడుమంటా దండె మీఁటెఁబలుమారు సుందా
వేడుక నెవ్వతె పాట వినవచ్చెనో
వాడలో జల్లలమ్మే వసిత నింతే శ్రుతిఁ
గూడినేఁబాడేటిచల్ల కోరో చల్లా ||పిల్ల||

చేరి నన్ను నాడుమంటాఁజెక్కు నొక్కిని తా
గారవాన నెవ్వత టఁగన వచ్చెనో
మారుకు మారాడేటి మందహారము మేము
కోరికి నాడేటి చల్లకోరో చల్లా ||పిల్ల||

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

కిన్నెరమీటు మంటా గెలసీని తన్ను
గిన్నెర మీట్ల నేది గిలిగించెనో
కన్నుల కలికి వెంకటపతిపై వెట్టి
గొన్న కిన్నెర గుబ్బల కోరో చల్లా

॥పిల్ల॥ (4-109)

ఇందులో అమ్మక వృత్తి చేసి జీవించే ఒక వసిత పాట పాడుతూ వీధులవెంట తిరిగి చల్ల అమ్మదం చెప్ప బడింది. దరణాంతాల్లో కోరో చల్లా అని ఆవృత్తి అయింది.

చల్ల అమ్మే స్త్రీల నుద్దేశించి పాడేవి :

ఆ హి రి

కుందణంపు మై గొల్లెత తా
నెందును బుట్టన యేతరి జాతి
కప్పులు దేరేటి కస్తూరి చంకలు
కొప్పెర గుబ్బల గొల్లెత
చప్పుడు మట్టె చల్లలమ్మెడిని
అప్పవి ముందట హస్తాణి జాతి
దుంప వెంట్రికల దొడ్డు తురుముగల
గంపెన నడపుల గొల్లెత
జంపుల నటనలఁజల్లలమ్మెడిని
చెంపల చెమటల చిత్తిణిజాతి
వీపున సఖములు వెడవెడ నాటిన
కోపపుఁజూపుల గొల్లెత
చాపున కట్టిగఁజల్లలమ్మెడిని
చావేటి యెలుగున శంకిణి జాతి

॥పల్లవి॥

॥కుంద॥

॥కుంద॥

గౌరవమున వేంకటపతి కొఁగిట
కూరిమిఁబాయని గొల్లెత
సారెకు నతఁతో చల్లలమ్మెడిని
భారపుటలపుల పద్మిణి జాతి

॥కుంద॥ (12-92)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

పా డ

మూలమూల నమ్ముడుఁజల్ల ఇది

రేలుఁబగలుఁగొనరే చల్ల

॥పల్లవి॥

పిక్కటిల్లు చన్నుల గుబ్బెత వొక కడు

జక్కసిది చిలికిన చల్ల

అక్కునఁజెమటగార నమ్మిని యిది

యెక్కడఁబుట్టదుఁగొనరే చల్ల

॥మూల॥

వడచల్లు మేని జవ్వని వొకతి కడు

జడియుచుఁజిలికిన చల్ల

తడఁబడు కమ్మని తావులది మీ

రెడయ కిప్పుడుఁగొనరే చల్ల

॥మూల॥

అంకుల కరముల వొయ్యారొకతి కడు

జంకెనలఁజిలికిన చల్ల

వేంకటగిరిపతి వేడుకడి

యింకానమ్మి గొనరే చల్ల

॥మూల॥ (12-229)

ఈ రెండు పాటల్లోను చల్ల అమ్మే వనితల సౌందర్య విలాసాలు వర్ణించబడ్డాయి. 'కుందణంపుమై గొల్లెత' అనే పాటలో చతుర్విధ శృంగార నాయికలయిన హస్తినీ, చిత్తినీ, శంకిణీ, పద్మినీ జాతి స్త్రీల లక్షణాలు వర్ణించబడ్డాయి. దీనివల్ల పల్లెప్రాంతాల్లోంచి రకరకాల స్త్రీలు పట్టణాలకు వచ్చి చల్లలమ్మడం, వారి శారీరక సౌందర్య లక్షణాల్ని ఇతరుల సాముడ్రిక లక్షణాలతో సమన్వయించుకోవడం ఈ పాటల్లోని విషయం.

వై ద్యం :

శారీరక బాధల్ని ఆ బాధల నివారణను గూర్చి తెలియజేసేది వైద్యం. రోగాల్ని నివారించడానికి ఔషధాలు, అనుపానాలు, ఉపశాంతికర పదార్థాలు ఆయుర్వేదంలో చెప్పబడ్డాయి. ఆయుర్వేదంలో భస్మాలు, లేహ్యాలు, చూర్ణాలు, రసాయనాలు, కషా

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

యాలనేపి రోగ నివారణ మందులు మందు పుచ్చుకొన్న తర్వాత దానివల్ల నయం కట్టించడం, రోగ దోషాలు పోవడం జరుగుతుంది. ఇలాంటి వైద్యవృత్తి అంశాలకు సంబంధించిన కీర్తనలు అన్నమయ్యలో కనిపిస్తాయి

అన్నమయ్య వైద్యవృత్తి పాటల్ని వ్రాయడానికి మూడు కారణాల్ని చెప్పవచ్చు. మొదటిది శ్రేష్టులయిన భక్తాదులు గణం, రెండవది విష్ణునామ మహాత్యక్తికీర్తన మూడవది మధుర భక్తి ప్రదర్శన.

భక్తాదుల గణన :

శంకరాభరణం

కొనరో కొనరో మీరు కూరిమి మందు

వునికి మనికి కెల్ల నొక్కటేమందు

॥పల్లవి॥

ద్రువుడు గొసిన మందు తొల్లియు బ్రహ్మడుడు

చవిగాఁగొసిన మందు చల్లని మందు

భవరోగములు వీడి పారఁగఁబెద్దలు మున్ను

జవకట్టి కొసిన నిచ్చలమైన మందు

॥కొన॥

నిలిచి నారదుడు గొసిన మందు జనకుడు

గెలుపుతోఁగొని బ్రవీకిన యా మందు

మొలచి నాలుగు యుగముల రాజులు ఘనులు

కలకాలముగొని కడగన్న మందు

॥కొన॥

అజునకుఁ బరమాయువై యొసగిన మందు

సిజమై తోకములెల్ల నిండిని మందు

త్రిజగములు నెఱుగ తిరువేంకటాద్రిపై

ధ్వజమెత్తె గోనేటిదరినున్న మందు

॥కొన॥ (1-297)

సాధారణంగా మందులు అమ్ముకొని జీవించే వాడు ఆ మందులను విలువ తెలియజేస్తూ వీధుల వెంట తిరుగుతాడు. అప్పుడు ఆ మందుల్ని ఎవరెవరు కొనుక్కొని రోగ విముక్తులయ్యారో వాటిని కూడా పేర్కొంటాడు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనలో జానపద గేయ శాసనాలు

ఈ కీర్తనలో అన్నమయ్య భవరోగాల్ని పోగొట్టే కోనేడి దరినున్న మందు గుణాలు చెబుతున్నాడు. ఆ మందుగు ధ్రువుడు ప్రహ్లాదుడు, నారదుడు, తదితర పెద్దలు నాలుగు యుగాల రాజులు మొదలయినవరంతా కొని భవరోగ వినుక్తులయ్యారు. అలాంటి పరమానంద దాయకమయిన మందును అంపరూ కొని ముక్తులు కావాలని వుద్బోదించడం జరిగింది.

నామ మహాత్మ్యం :

ముఖా రి

వెడమంత్ర మిశ నేల వేరువెల్లంకులు నేల

పుడమిధరుడు మాకు భువనౌషధము

॥పల్లవి॥

హరి అచ్యుతాయంబే నణఁగుఁబాపములు

నరసింహా యని యంటే నాఁదిన దుఃఖములు మాను

పురుషోత్తమా యంటేఁబుండ్లు బూచులు మాను

పరమాషధ మీతఁడే పాటింప మాకు

॥వేద॥

వాసుదేవ యనియంటే వదలు బంధములెల్లా

వాసికిఁగృష్ణాయంటే వంతల రోగాలు మాను

శ్రీసతీశ యని యంటే చింతలిన్నియును మాను

గాసిదీర నితఁడే పో ఘనదివ్యౌషధము

॥వేద॥

గోవిందా యని యంటేఁగూడును సంపదలు

యీవల మాధవయంటే నిహముఁబరముఁజేరు

దేవ నారాయణ యంటే దేహము సుఖియై యుండు

శ్రీ వేంకటేశుఁడే మాకు సిద్ధౌషధము

॥వేద॥ (1-461)

ఈ కీర్తనలో హరి, అచ్యుతా, నరసింహా, పురుషోత్తమా, వాసుదేవ మొదలయిన దివ్య నామాల్ని జరిపించడం వల్ల పాపాలు, దుఃఖాలు బంధాలు, చింతలు, వంతల రోగాలు మొదలయిన మానసిక రోగాలు పోతాయని అట్టి వాసిని పోగొట్టే దివ్యౌషధమయిన భగవంతుని స్మరించి ఇహపర సౌఖ్యాల్ని పొందుడని ఉబోదించడం జరిగింది.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

దైవ్య వృత్తికి సంబంధించిన పాటల్ని కన్నడంలో పురందరదాసు కూడా రచించారని డా॥ కె. సర్వోత్తమన్ గారు 'అన్నమయ్య - శ్రీపాదగాయలు అన్నమయ్య - పురందరదాసు' (పు 58) లో వుదహరించారు.

‘ఇడుకొళ్ళి భవరోగ కౌషధము
ఇంద్రియవ దైసువదెయిదకె ఇచ్చాపథ్య
వాసుదేవన నామ పాతవిధ్వంసిని
జరార్థనననామ త్వారాంకుశ
మాధవన నామచే మనగండ మండూర
మంగళాత్మన నామ మాల్యవసంత’
ఇవసుకొండవర పెసరసు పేకువసుకేళి
ముదడి ప్రహ్లాద ముచికుండ ధ్రువను
సదమతె ప్రేపదియు అశామిశసు బదుకిదరు
పరుమాక్ష పురందర పితల నెంబొషధపు’

(కీ. 419)

అన్నమయ్య ‘శ్రీహరి పాదత్థిర్థమే చెడని మందు’ అనే కీర్తనలో ‘గురుతైన రోగములు గుణము చేసే మందు’ అనిస్పష్టం చేశారు. పురందరదాసు ఆ రోగా లేమిటో వాటికి వాడదగిన మందులేమిటో ఈ కీర్తనలో విశదీకరించారు. ఇందులో కేశవాది దివ్యనామానికి హాద చెప్పబడింది.

మధుర భక్తి :

ఆ సి రి

నెలత జీవనానకు నీవే మందు
చెల మోహపు విభుడ చేకొనవయ్యా

॥పల్లవి॥

సతిమీని చిత్తబాసటము మానుపమాటు
తతితో నీయధరామ్మరము మందు
సతతము చందురుని శాఖాశైత్యము మాన
రతిదేశ తాంబూల రసము మందు

॥నెల॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితూలా

కొంత కెత్తిన వాయువు కసరు మానుప మాటు
మంతనాన సరసపు మాటలు మందు
రంతుకెక్క విరహతాపము మాన
కొంతుల నీ సోయగపు కనుచూపే మందు

|| నెల ||

అంగనకు కర్పూర పారటము మాన మాటు
కంగులేని యిప్పటిని కౌగిలే మందు
సంగతి శ్రీవేంకటేశ సతి నీవుగూడితిరి
సంగతి మరపులకు చెనకటే మందు

|| నెల || (22-145)

ఇందులో నాయక విరహావస్థలనే మానసిక రోగాలకు నాయకుని ఆధరామృతం సరసపు మాటలు, సోయగపుకనుచూపులు మొదలయిన విలాస భేష్టలే తగిన మందులుగా వర్ణించడం జరిగింది. ఇది మధుర భక్తికి చెందిన కీర్తన. ఇదిగాక అన్నమయ్య 'గురుడిచ్చిన మందు'ను, దాసులు చేపట్టే మందును కూడ వర్ణించాడు. గురుడనడం వల్ల శిరోధార్యమనే భావం. దేవుడనడం వల్ల ఆత్మార్పణ భావం వ్యక్తమవుతుంది.

దే పా క్షి

వేదవేద్యులు వెదకేటి మందు
ఆదినంత్యములేని ఆ మందు

|| పల్లవి ||

అడవి మందులుగఁగషాయములు నెల్లవారు
కడగానక కొనఁగాను
తోడిబడనొక మందు దొరకే మాకు భువి
నదీయాల మైనట్టి ఆమందు

|| వేద ||

లలిత రసములు, దైరిములు నెల్లవారు
కలకాలము గొనఁగాను
బెలువైన దొకమందు బేరెమాకు భువి
నతివిమీటిన యట్టియామందు

|| వేద ||

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

కదిసిన జన్మరోగముల నెల్లవారు

కదలలేక పుండఁగాను

అదన శ్రీ తిరువెంకటాద్రి మీఁది మందు

అదివో మాగురుఁడిచ్చెనామందు

॥వేద॥ (1-2)

శంక రాభరణం

శ్రీహరి పాద తీర్థమె చెడని మందు

మోహపాశాలఁగోసి మోక్షమిచ్చే మందు

॥పల్లవి॥

గురుతైన రోగములు గుణము చేసే మందు

దురితములు వెడ బాపే దొడ్డమందు

నిరతము బ్రహ్మాదులు నేరుపుతో సేవించేమందు

నరకము సొరనట్టి నయమున మందు

॥శ్రీహరి॥

పొంకముతో భయములు పొందనియ్యనిమందు

మంకు బుద్ధులు మాన్పించే మందు

పంకజాక్ష వెంకటరమణ ప్రసన్నుని మందు

సెంకించక తన దాసులఁజే పట్టేమందు

॥శ్రీహరి॥

(అన్నమాచార్య చరిత్ర, పీఠిక, పు. 35)

శ్రీ. 4. 4 కులవాచక గేయాలు :

కులాలనేవి ప్రారంభంలో వ్యక్తులు చేసే వృత్తుల మూలాన ఏర్పడ్డవే గానీ వ్యక్తుల్ని బట్టి ఏర్పడ్డవి కావు శ్రీకృష్ణ భగవానుడు కూడా —

‘చాతుర్వర్ణ్యం మయాసృష్టం

గుణకర్మ విభాగశః

తస్య కర్తారమపిమూఠ

విద్వత్కర్తారమవ్యయమ్’ (శ్రీమద్భగవద్గీత కర్మయోగము, 4-13)

అని చెప్పాడు. అంటే మనుషుల్లో వుండే సహజ గుణాలు, వాటివల్ల చేసే క్రియలు, వాటి భేదాల్ని అనుసరించి మనుష్యుల్ని నాలుగు వర్గాలుగా విభజించడం జరిగిందని అర్థం.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఈ చాతుర్వర్ణ్యాలయిన బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్ర జాతుల వారు రానురాను వారి ఇష్టానుసారం వృత్తుల్ని మార్చుకొన్నాగానీ కులాలపేర్లు మాత్రం మారకుండా స్థిరంగా నిలిచాయి. ఈ నాలుగు కులాల్లోను ఒక్కొక్క దానిలో ఎన్నో శాఖోపశాఖలు ఏర్పడసాగాయి. ఈ విధంగా చీలికలు ఏర్పడే సరికి వాటిలో హెచ్చుతగ్గు భేదాలు కూడా ప్రారంభమయ్యాయి. వీటివల్ల మనుష్యుల్లో తారతమ్య భేదాలు కలగడంతో సమాజికంగా అసమానతలు పెరిగాయి. ఇలాంటి భేదాలు కేవలం మనుష్యులకేగాని భగవంతుడికి అందరూ సమానులే.

అన్నమయ్య కులవాచక గేయాలు వ్రాయడానికి కారణాలు :

అన్నమయ్య కేవలం ఒక్క ప్రాంతంలోనే స్థిరంగావుండి జీవితం గడిపినవాడు కాక పోవడం, విస్తృత సంచారం చేసినవాడు కావడం, విభిన్న జాతులతో పరిచయం కలిగినవాడు కావడం, ఆయా ప్రాంతాల్లోని ప్రధాన కులాలవాళ్లలో భక్త్యానురక్తిని పెంపొందించడం, వుదాహరణకు అనంతపురం జిల్లాలో బోయవాళ్ల, కర్నూలు జిల్లాలో చెంచులు ఎక్కువగా వుండడం వల్ల వాళ్ళకు ప్రాధాన్యమివ్వడం భగవంతుడు స్వాంతర్యామి అని భగవంతునికి కులమతస్యూనతాధిక్యతా భేదాలుండవని నిరూపించడం ప్రధానోద్దేశ్యం. అవతార కథనానికి బాపనయ్య అనే పదాన్ని, అన్నమయ్య కీర్తనల్లో వాడుకొన్నాడు. ఈ క్రింది కీర్తనలో నరసింహావతారం, వామనావతారం, పరశురామావతారాలు భంగ్యంతరంగా ఇక్కడ చెప్పబడ్డాయి.

బ్రాహ్మణ :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో బ్రాహ్మడు, బ్రాహ్మలు, బ్రాహ్మణ్యము, బాపనయ్య అనే పదాలు పల్లవి అంతంలో, పాదాంతంలో చరణాంతంలో నిలిపినవి చాలా వున్నాయి. నేటి నిత్య వ్యవహారంలో ఇవన్నీ సర్దిప్ప కులానికి సంబంధించినవి అయినప్పటికిని అన్నమయ్య వీటిని జాతి మాత్రంగా వాడలేదు. అన్నమయ్య పై పదాలతో వ్రాసిన కీర్తనల్లో మూడు విశేషాలు కనిపిస్తాయి మొదటిది అవతార కీర్తనలు రెండవది జన్మ చేత కాకుండా వర్తనం చేత బ్రాహ్మలుగా వుండేవారి పద్ధతుల్ని విశదీకరించినవి, మూడవది పరబ్రహ్మ పర్యాయంగా వాడడం.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

కౌ ౦ బో ది

పేగుల జంద్యాలు వేసి పెంచపు నెమలి పురి

పాగగాఁజుట్టిన నా బాపనయ్య వీడివో

॥పల్లవి॥

చిత్తలై పరువులిడి పిన్నబోడితలతోడ

కొత్తవొమ్మచాడయై గోచిగట్టెను

నెత్తురు దానము సేసి సిండిన జడల తోడ

బత్తుడైన చక్కని నా బాపనయ్య వీడివో

॥పేగు॥

...

...

మచ్చిక వేంకటగిరి మరిగి నా కౌగిట

పచ్చని దోవతి నా బాపనయ్య వీడివో ॥పేగు॥ (12-254)

శ్రీ రాగం - జంపె

అణురేణు పరిపూర్ణుడైన శ్రీవల్లభుని

బ్రణుతించు వారువో బ్రాహ్మలు

॥పల్లవి॥

హరినామమలనె సంధ్యా విధు లొనరించు

పరిపూర్ణమతులువో బ్రాహ్మలు

హరిమంత్ర వేదపారాయణులు హరిభక్తి

పరులైన వారుతవో బ్రాహ్మలు

॥అణు॥

వీడి చూచినను హరి యిన్నిటా గలఁడనుచు

భావించు వారువో బ్రాహ్మలు

దేవకీనందనుడై దేవుడని మతిఁదెలియు

పావనులు వారువో బ్రాహ్మలు

॥అణు॥

ఆదినారాయణు ననయంబుఁదమయాత్మఁ

బాదుకొలిపిన వారు బ్రాహ్మలు

వేదరక్షకుడైన వేంకట గిరీశ్వరుని

పాదసేవకులు వో బ్రాహ్మలు

॥అణు॥ (11-3-151)

అన్నమయ్య సంకీర్తనలో జానపద గేయ ఫణితులు

‘బ్రాహ్మణః కులే భావత్వాద్వా బ్రాహ్మణః’ అని వ్యక్తి. బ్రాహ్మణి పర బ్రాహ్మణి విష్ణోవత్సాత్ బ్రాహ్మణః’ పరబ్రహ్మ మందు నిష్టగలవాడు బ్రాహ్మణుడు. అట్టి నిష్ట గలిగిన వాడుండవలసిన తీరును అన్నమయ్య ఈ కీర్తనలో స్పష్టంచేశాడు

పా డి

ఇట్టి బ్రాహ్మణ్య మెక్కుడు యిన్నిటిలోన
దట్టమై తడియ్యులకె తగును బ్రాహ్మణ్యము

॥పల్లవి॥

.....

.....

హరిణోర్ద్వపుండ దేహులొటే బ్రాహ్మణ్యము
తిరుమంత్ర విధులదే తేకువ బ్రాహ్మణ్యము
సతమై చక్రాంకితుల చకిలే బ్రాహ్మణ్యము
పతి శరణాగతియే బ్రాహ్మణ్యము

... ..

... ..

అంచబరమభాగవతాధీనము బ్రాహ్మణ్యము
పంచసంస్కారాదులదే బ్రాహ్మణ్యము

... ..

... ..

(7-252)

మొదటి కీర్తనలో సామాన్య విషయాలు ప్రస్తావింపబడగా, ఈ కీర్తనలో వైష్ణవ బ్రాహ్మణ్యం వ్యక్తం చేయబడింది.

మాళవి గౌళి

‘పాప మెరగని బ్రాహ్మణుడు - యెండు
జూపరాని చోటు చూపేనయ్యా

పల్లవి॥

తనిచోక జీవము తలకాయనంజుడు

పనివడితిని తిన్న బ్రాహ్మణుడు

యొనసి యెదిరి దన్ను నెరగక విభుడై

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఘనవంశము మంటగలసీసయ్యా

॥పాప॥

ఎవ్వారు నెఱగనె యెముకల యింటిలో

పవ్వళింపుచునున్న బ్రాహ్మడు

... ..

... ..

॥పాప॥

.....

.....

తెలిసి వేంకటాదివుని దాసుడె

పలుగు పంజరానఁబొదిగీనయ్యా

॥పాప॥ (11-3-80)

ప్రతి జీవితోను పతమాత్ముడున్నాడు. మక్షికంలోను, మాతంగంలోను వున్న వాడొకడే ఆకారంలో మాత్రం తేడా. ఆత్మలోలేదు. అందువల్ల దేహనిష్ఠ మైన 'బ్రహ్మను' 'బ్రాహ్మడు'గా అన్నమయ్య కీర్తించాడు.

బా ల్లి

ఎంత బాపనా సోదమింత గలదా

అంతయు నీమహిమే హరిభట్టా

॥పల్లవి॥

సూరిభట్లొక వంక చొరని చోట్లు చొచ్చి

వారబియ్య మెత్తి యెత్తి వడదాకి

నీరు వట్టుగొని భూమి నీళ్లెల్లా వారవట్టి

కేరికేరి నగవయ్య క్రిష్ణభట్టా

॥ఎంత॥

దేవరాజ్ఞ తొకవంక దిక్కులలోఁజాలగూడు

దీవెనతో నారగించి తీపుమగిగి

యీవలఁదెట్టిన వారి కేమైనా నొసఁగీని

వేపేలు మాయలు విష్ణుభట్టా

॥ఎంత॥

సోమయాదు తొకవంక సొరిదె సురలకెల్లా

నామనితో విందు వెట్టి ననుదినము

హోమపు విప్రులసొమ్ము తొడిసితాఁబుచ్చుకొనీ

వేమరు శ్రీవేంకటాద్రి వెన్నుభట్టా'

॥ఎంత॥ (6-70)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో ఒకచోట మాత్రం 'భట్టారక' దిరుదాంకితులయిన బ్రాహ్మణుల పేర్లు రమ్యంగా కూర్చడం జరిగింది.

బోయనాయడు :

బో లీ

పొడవైన శేషగిరి బోయనాయడు

విడువ కిందరిగావు వెడబోయనాయడు

॥పల్లవి॥

పొలసి మీసాల పెద్దబోయనాయడు

మలిగి వీపునగట్టే మంకు బోయనాయడు

పొలము రాజై తిరిగే బోయనాయడు

వెలయ మోటున నుండే వేట బోయనాయడు

॥ప్రొడ॥

పొట్టి పొట్టి అడుగుల బోయనాయడు యెందు

బుట్టపగ సాధించే బోయనాయడు

బొట్టుల మెకముసేసే బోయనాయడు

పుట్టపునేమలి చుంగుబలు బోయనాయడు

పొంచి శిగ్గెగ్గెగని బోయనాయడు

బొంచి రాలమీద దాచే మెండు బోయనాయడు

అంచెల శ్రీవేంకటేశుడనే బోయనాయడు

పంచగాలవేలముల బలుచుబోయనాయడు ॥ప్రొడ॥ (1-460)

ఈ కీర్తనలో మత్స్య, కూర్మ, వరాహ, నారసింహ, వామన, పరశురామ, శ్రీరామ, కృష్ణ, బుద్ధ, కల్యాణ్యద్యవతారాలు రమ్యంగా తీర్చబడ్డాయి. పైగా బోయాల వేషం, గుణాదుల్ని రమ్యంగా తీర్చాడు. సొలసిన మీసాలు, పొట్టి పొట్టి అడుగులు నేమలి చుంగుల ధారణ మొదలగునవి బోయాల పేషాలు. మంకుతనం, మోటు నివాసం, పగసాధించేగుణం, సిగ్గుబిడియం లేకపోవడమనేవి వారి గుణాలకు సంబంధించినవి. పొడవైన బోయనాయడనడంలో మామూలు బోయాలవంటి వాడు కాదని మెకటేశ్వరుని కీర్తించడం తెలుస్తుంది. బోయాలను నిండించినట్లు వ్రాయడంతో అన్నమయ్య కవితా రామణీయకత ప్రదర్శితమౌతోంది.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

బో య తి :

భగవంతుడొక్కడే పురుష శబ్దవాచ్యుడు. అతడొక్కడే పురుషోత్తముడు. జతరుచందరు వేషం చేత దేహం చేత పురుషులయినా స్వభావం చేత శ్రీలే. అందు వల్లనే మధుర భక్తిలో భక్తుడు తనను శ్రీగా భావించి అర్చిస్తాడు. ఆ అర్చనలో తానే నాయక కావచ్చు. ఇది మధుర భక్తిరీతిలో సాగిన రచన.

కొండ మలహరి

భోగీంద్ర శయనుని బోయతి డివ్య

భోగాలు మరగిన బోయతి

॥పల్లవి॥

పొడిగొన్న పెనుగొప్పు బోయతి మించు

పొడలిన గుబ్బల బోయతి

పొదలఁబూవులు చూచి బోయతి యంప

పొదిసవి వెరచెనె బోయతి

॥భోగీ॥

పొదల గంధపు మేని బోయతిపచ్చి

పొడి కప్పురపుబూత బోయతి

పొడవైన హరిఁజూచి బోయతి నేడు

పుడుకు పేదురు గొన్న బోయతి

॥భోగీ॥

పొందైన రచనల బోయతి పతిఁ

పొందక పొందిన బోయతి

పొందుతెరఁగని బోయతి రతిఁ

పొందె వేంకటపతి బోయతి

॥భోగీ॥ (12-175)

శ్రీవేంకటేశ్వరుని డివ్య మనోహరాకారాన్ని దర్శించి ముగ్ధురాలై, విరహం పాలై చివరికి అతనిని చేరుకొన్న నాయక స్థితి ఈ కీర్తనలో వర్ణించబడింది.

చెంచెత :

పారువేట కథల పేరుతో శ్రీమన్నారాయణుడు వేంకటేశ్వరుడు, వేటకు వెళ్ళి రావడం, అమ్మవారు, అతనితో వాదించడం మొదలయిన విషయాలుండే పాటలు

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

దేవాలయాల్లో పాడతారు. అలాంటి వాటిలో 'వేంకటేశ్వరులవేట' ఒకటి. స్వామివాడు అమ్మవారితో కొలువు చేసివున్నప్పుడు చెంచు స్త్రీలు స్వామిని వెటకు రమ్మసి పిలవడం. స్వామి అమ్మవారి అనుమతితో వారితో కలిసి వెటకు వెళ్ళడం. అమ్మవారికి చేసిన బాసను అతికమించి స్వామివారు అందమయిన ఒక చెంచు స్త్రీను వివాహమాడి గావడం, అందుకు లక్ష్మీదేవి అతనితో వాదులాడడం లోక ప్రసిద్ధమే.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో కూడా చెంచు వస్త్రాలకు సంబంధించిన కీర్తనలు కనిపిస్తాయి. అన్నమయ్య అహోబిల నృసింహ స్వామిపై చాలా కీర్తనలు ప్రశాదు ఈ అహోబిలం కర్నూలు జిల్లా, శిరివోలు తాలూకా నల్లమల శ్రేణిలో వుంది. ఈ అహోబిల నృసింహస్వామిని కీర్తించే చాలా సంకీర్తనలలో చెంచెతల ప్రసక్తి కనిపిస్తుంది.

సా మం త ర

సింగార రాయనిఁదిట్టిఁజెంచెత వేలి

పుంగరాలచేత నన్నొత్తుకు నీవనుచు

॥ పల్లవి ॥

గురువింద పొదమరఁగున నుండి బిగిసీని

సిరివరు నెదుటనే చెంచెత

దొరలకే కాక నెత్తురు మన్ను మాకేల

బురద చెమట నామై పొలసుకఁ పనుచు

॥ సింగా ॥

గుడిగొన్న మొగలిరేకుల యెన్నుకొనగోరఁ

జిడిమి దేవునిలేసీఁజెంచెత

గదరుఁదిల్లుల నేతి కంపు నీవొక్కెల్ల

కడియకు నామేను కంటగించిననుచు

॥ సింగా ॥

కప్పురపుఁదావి వేంకటపతి కొఁగిట

జెప్పక యేతులే చెప్పిఁజెంచెత

దప్పిదేరు తేనెల తనివార నీమోవి

యెప్పుడుఁబాయక ఇట్టె ఇచ్చేవో యనుచు ॥ సింగా ॥ (12-146)

ప్రణయకోపం వహించిన నాయిక (చెంచెత) చేష్టల్ని అన్నమయ్య ఈ కీర్తనలో వర్ణించాడు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

శ్రీకృష్ణుడు యాదవుల మధ్య పెరిగినవాడు. శ్రీకృష్ణుని బాల్యమంతా రేపల్లె తోనే గడిచింది. అంతేతనే గొల్లెతలు శ్రీకృష్ణుని వలచడం, కృష్ణుడు వారిని ఏడిపించడం లాంటివి బాగవతంలో బహుధా వర్ణించబడ్డాయి. అన్నమయ్య ఈ దృష్టితోనే గొల్లెతలకు సంబంధించిన కొన్ని కీర్తనలు వ్రాశాడు

గొల్లడా / గొల్లెత :

ల లి త

కానీవే గొల్లెతా గబ్బి గొల్లెతా
ఆనుక తెలుసుకొంటి వవునవురా గొల్లడా ॥పల్లవి॥

పంతకారి గొల్లెతా పదరకు గొల్లెతా
రంతుల నట్టే కానీరా గొల్లడా
యింత గట్టు (ట్టి?) వాయవౌతయేరిగితినే నేను
పంతలోనే వింటిరా నేసాదుడనా లెల్లను ॥కానీ॥

మతకారి గొల్లెతా మంకులాడి గొల్లెతా
రతులకు మా యింటికి రారా గొల్లడా
కతకారివౌత ఇట్టే కానవచ్చేనే నేడు
చతురతలు మోమున జడిసేరా నీకును ॥కానీ॥

చనవరి గొల్లెతా చనవిమ్మ గొల్లెతా
కెలయకు శ్రీ వేంకటగిరి గొల్లడా
పొలఁతు లందరు నేడు పొగడేరీ విన్నును
కలపితి వార నిన్ను కమ్మటి మెచ్చితిని ॥కానీ॥ (25-13)

గొల్లెత :

పా డి

వచ్చే (చ్చే) రా మాయమ్మతోడు వన్నెలుగావు నీ
మచ్చరము లెల్ల మాని మందకేగ నియ్యరా ॥పల్లవి॥

సానఁబట్టేవే మాటలే చల్లజంపు గొల్లెతా
నేనేమి బాఁతిరా నీకు నేరజాణా

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

కానిలే రావై తివిగా గబ్బిచూపు గొల్లె తా
మానము వంకఁజూడక మందకేగ నియ్యరా ||కచ్చె|| (12-72)

గొల్ల కొసరు :

రా మ క్రి య

కొచ్చి కొచ్చి కొసరేనే గొల్ల కొసరు
కుచ్చి యెత్తనే చన్నుల గొల్ల కొసరు ||పల్లవి||

చేరువనుండి నన్నుఁజెనకి నదివో వాఁడు
గోఁకొనల నొత్తవే గొల్ల కొసరు
మారుకొని నీతోనిట్టె మాట లాడ వచ్చీని
కూరిమఁదిట్టగదవే గొల్ల కొసరు ||కొచ్చి|| (13-439)

గొల్ల బోయిడా :

భై ర వి

‘కొంగు వట్టకంత గొల్లబోయిడా
కుంగక నీకు మొక్కేము గొల్లబోయిడా ||పల్లవి||

పొలసు మాటలు గొల్లబోయిడా నీ
కొము దాచకు నోయి గొల్లబోయిడా
పొలము మేపకు గొల్లబోయిడా
కొలువు కంబము చాటు గొల్లబోయిడా ||కొంగు|| (28-98)

3. 4. 5 ఉత్సవ కీర్తనలు :

‘ఉత్సవాతే సుఖమితి ఉత్సవ’ సుఖమును బుట్టించునది. సువతి సేరయతి జనానితినా ఉత్సవః’ జనులను ప్రేరేపించునది. అని అమరంలోని ఉత్సవ శబ్దవివరణ. భగవంతునికి సంబంధించిన ఉత్సవాలు జాతి మత కుల భేదం, పున్నత నీచ వర్గ వ్యత్యాసం లేకుండా జరుపబడేవి కాబట్టి అందరినీ సంతోషాన్ని కలిగించేవి. ఇలాంటి సందర్భాల్లో వేడుక చూడడం, పాటలు పాడడం సహజం.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

అన్నమయ్యలో ఉత్సవాన్ని తెలియజేసే కీర్తనలున్నాయి. వాటిలో రథోత్సవ మొకటి. అన్నమయ్య రథోత్సవ కీర్తనలు చాలా వ్రాశాడు. వాటిలో మచ్చుకు కొన్ని —

జాళి

దేవదేవో తమని తిరుతేరు

దేవతలుఁగొలువఁగా తిరుతేరు

॥పల్లవి॥

తిరువీధులేగీసె తిరుతేరు

తిరుపుఁగొన్నట్లాను తిరుతేరు

తెరలించె దనుజులఁదిరుతేరు

తిరిగె డిక్కులనెల్ల తిరుతేరు

॥దేవ॥

దిక్కరించే మోతలఁదిరుతేరు

దిక్కరి కుంభాలదరతిరుతేరు

తక్కుముత్తే కుచ్చుల తిరుతేరు

తెక్కులఁవతాపించీఁదిరుతేరు

॥దేవ॥

తీరిచెఁగలక లెల్లఁదిరుతేరు

భీక గరుడ వాహపుఁదిరుతేరు

చేరి యలమెలుమంగతో శ్రీవేంకటేశ్వరుని

తీరున నెలకున్నట్టి తిరుతేరు

॥దేవ॥ (11-1-24)

సాళంగ నాట

మిన్ను నేలా నొక్కటైన మేటి తేరు

కన్నుల పండు వయిన శ్రీకాంతుని తేరు

॥పల్లవి॥

పలధుల మీదను చక్కఁగా నేఁగెను తేరు

బలిమిఁగులాద్రులపైఁబారెను తేరు

వెలుచు లంక ముంగిట పేరెలు వారెను తేరు

చెలఁగె డిగ్విజయపు శ్రీహరి తేరు

॥మిన్ను॥ (6-227)

అన్నమయ్య సంక్షేపశ్లోకానామక గేయ ఫణితులు

మాళవి గౌళ

రెక్కల కొండవలె మీదన బ్రహ్మాండము వలె

వెక్కసమైన తేరుపై వెలసిని దేవుడు

|| పల్లవి ||

బిలుబిలుఁదిరిగెటి పెనుబండకండ్లతో

గులుతైన పడగల గుంపులతో

తటితో ధరణిఁగక్క దలఁగదలెను తేరు

మెలుసి వీధివీధుల మెటియైన దేవుడు

(|| రెక్క || 8-145)

పాడి

అప్పుడైన హరి యెక్కి నదివోతేరు

యిప్పుడు తిరువీధుల నేగి తేరు

|| పల్లవి ||

సముద్రాలమీదఁదోలె సర్వేశ్వరుఁడుతేరు

భ్రమయ జ్ఞాసంధువైఁ బరపెదేరు

తిమురుచు చుక్కపైఁదిరుగఁదోలెదేరు

ప్రమదాన సృగాలునివైఁదోలెదేరు

|| అప్ప || (10-35)

మాళవి గౌళ

నానావర్ణముల నడగొండ వలెను

దానవాది తేరదె తగ తిరు వీధుల

కదలె కదలె నదె గరుడధ్వజుని తేరు

అదె మిన్ను మోచిన నీలాడి వలెను

యెదిరె నెదిరె నదె యిండిరాధిపుని తేరు

కదిసి చుక్కలు మోచె కనకాడి వలెను

|| నానా || (10-35)

ఈ క్షేత్రనలన్నిటిలోను 'తేరు' అనే మాట అవృత్తి అయింది. బహుశః వీటిని రథోత్సవ సమయంలో అన్నమయ్య పాడి వుండవచ్చు; లేదా కొంతమంది భక్తులు కలిసి సామూహికంగా పాడివుండవచ్చు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

పెళ్ళి పాటలు :

స్వామికి జరిగే ఉత్సవాల్లో కల్యాణోత్సవం కూడా ఒకటి. ఆ సమయంలో పాడే పాటలు పెళ్ళిపాటలు వీటిలో కల్యాణపాటలు, గంధం పాటలు, నలుగు పాటలు, కొన్నాల పాటలు, అక్షతలు చల్లే పాటలు, వధూవరుల పాటలు, అలుక పాటలు, కట్నాల పాటలు, పతిభక్తి పాటలు మిథున విడెములపాటలు అయిరేణి పాట లన్నీ బాగాలే.

ఉత్సవ సమయంలో పాడే పెళ్ళిపాటలు :

నేడు తిరుమల తిరుపతి నేవాలయాల్లో కల్యాణోత్సవం అతివైభవంగా జరగడానికి దీన్ని ఆధారంగా తీసుకొని తెలుగు ప్రాంతాల్లోని వైష్ణవాలయాలల్లో ఈ ఉత్సవం జరిపే ఆచారం కొత్తగా వెలయడానికి తాళుపాక కవులే ముఖ్యకారకులు. స్వామికి జరిపే కల్యాణోత్సవ సందర్భంలో పాడిన పెళ్ళిపాటలు అన్నమయ్య కీర్తనలలో వున్నాయి.

సా మం తం

పసిడి అక్షంతలివె పట్టరోవేగమే రారో
దెసలఁబేరంటాండ్లు దేవుని పెండ్లికిని

॥పల్లవి॥

శ్రీ వేంకటేశ్వరునికి శ్రీమహాలక్ష్మికి
దైవకపుఁబెండ్లి ముహూర్తము నేడు
కావించి భేరులు మ్రోసె గరుడ ధ్వజంబెక్కె
దేవతలు రారోదేవుని పెండ్లికిని

॥పసి॥

కందర్ప జనకునికి కమలా దేవికిఁబెండ్లి
పందిలి లోపలఁదలఁబాలునేడు
గందము విడెమిచ్చేరు కలువడాలు గట్టిరి
అందుక మునులు రారో హరి పెండ్లికిని

॥పసి॥

అదె శ్రీవెంకటపతి కలమేలు మంగకును
మొదలి తిరుణాళ్లకు మొక్కేము నేడు
యెదుట నేగేడు వీరె యిచ్చేరు వరములివె
కదలి రారో పరుషమనుల పెండ్లికి

॥పసి॥ (8-194)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఈ కీర్తనలో గరుడధ్వజారోహణం, తలంబాలు, గందవిడెం ఇవ్వడం మొదలైన ఆవాళాలు వర్ణింపబడ్డాయి. దీన్ని మొదలి తిరుణాళ్లుగా పేర్కొనడం జరిగింది. ఇది చైత్రమాసంలో జరిగేది కావచ్చు. సంవత్సరంలో తొలి పుష్యవం కావడం మొదలి తిరుణాళ్లయి వుండవచ్చు.

ఇలాగే వుత్సవ పెళ్ళి పాటలకు సంబంధించిన మరికొన్ని కీర్తనలు :

‘గరుడ ధ్వజం బెక్కి కమలాక్షు పెండ్లికి
పరుషలదివో వచ్చే సేవించను’ (8-21)

‘దేవకామినులాడతో దివ్యదుందభులు మోసె
దేవుడు కోనేటి దండడిరుపిడి మెరసే’ (18-4)

సిగ్గరి పెండ్లికొడుకు చెలుల ముందర నెల్లా
యెగ్గరగక మెరసి నిదివో యనుచు’ (24-73)

ఈ కీర్తనల్లోని వధూపరులు అలసెల్మంగా శంకటేశ్వరులు. పేరంటాండ్లు సరస్వతి, పార్వతి మొదలయిన దేవతా స్త్రీలు. తంబాడి అప్పరసలు, దేవతలు మునులు పరిచార జనం.

లోక వ్యవహారంలోని పెళ్లి పాటలు :

‘రామాల చూడరారమ్మ, రఘువంశాద్విసోముని పెండ్లి నేడమ్మ
సీతాకల్యాణ మహోత్సవ సమయము చూతాము రారే చెలీ
లక్ష్మీకల్యాణ వైభోగమే, రామా కల్యాణ వైభోగమే
రుక్మిణీ కృష్ణుల కల్యాణము వారిజాక్షులార చూడరారే
శ్రీ పార్వతి శంకరుల కల్యాణము, సేవించరే వేడుకా’ 151అ

శులుగు పాటలు :

‘కమ్మలు కడియాలు కస్తూరి బావిరీలు
నలుగూకు రావె సీతమ్మ
నీపాలిటి దేవుడు ఏను గోపాలసామి
నీకంటెచ్చయినోడె పలిచి ఉండాడు

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

నలుగూకు రావె సీతమ్మ
అత్తారు పన్నీరు సిత్తారి గిన్నెలతో
వీగవీగసు రావె సీతమ్మ
నలుగూకు రావె సీతమ్మ
గుండూ పల్లెములోన గురుతాయె హా నలుగు" 152

'నలుగూకు రారా నాదీవినోదా
వేగమే రావయ్యా వేణుగోపాలా
మల్లెపువ్వులే చెండ్లు గట్టారే
మనముడ నాచేతి చెండ్లందుకోరా

||నలుగూకు||

చేమంతి పువ్వులే చెండ్లు గట్టారే
సరసుడ నాచేతి చెండ్లందు కోరా
పారిజాతములే చెండ్లు గట్టారే
పద్ముడ నాచేతి చెండ్లందుకోరా'

||నలుగూకు|| 513

'నలుగిడరారా దశరథ రాజకుమారా సతితో నీవు
దశరథునింటిలో శిశువుగ నుంటివి
సురులయాగము లెల్ల కాచీ రక్షించితివి

||నలుగిడ||

తల్లి కైకేయి మాట తప్పక వింటివి
అరణ్యమునకు బోయి సీతను పోగొట్టి
ఆ జటాయువెల్లా రావణుడిని తెలిసి
సేతుబంధన చేత లంకకు బోతిని

||నలుగిడ|| 154

అన్నమయ్యలోని వధూవరుల్ని పరిహసిస్తూ పాడే పాటలు :

వధూవరుల వేషధారణలు, అలంకరణలు, వారి విలాసాదుల్ని పరిహాస
పూర్వకంగా వర్ణిస్తూ యువతులు పాడే పాటలు.

శ్రీ రా గం

'పిడికిటి తలబాల పెండ్లి కూతురు కొంత
పెడమరలి నప్పినె పెండ్లి కూతురు

||పల్లవి||

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

పేరుకల జవాలే పెండ్లి కూతురు పెద్ద
 పేరుల ముత్యాల మేడ పెండ్లి కూతురు
 పేరంటాండ్ల నడిమి పెండ్లి కూతురు విభుఁ
 బేరుకుచ్చ సిగ్గువడిఁబెండ్లి కూతురు'
 బిరుదు పెందెము వెట్టె బెండ్లి కూతురు నెర
 బిరుదు మగనికంటె బెండ్లి కూతురు
 పీరిదూ (పిరుదూ?) రినప్పుడె పెండ్లి కూతురు పతిఁ
 బెరరేచీ సిడివో పెండ్లి కూతురు

॥పిడి॥

పెట్టెనె పెద్దతురము పెండ్లి కూతురు నేడె
 పెట్టెఁడు చీరలు గట్టె బెండ్లి కూతురు
 గట్టిగ వేంకటపతి కౌఁగిటను వడి
 వెట్టిన సిదానమైన పెండ్లి కూతురు

॥పిడి॥ (12-185)

ఈ కీర్తనలో ప్రతి పాదాంతంలోను పెండ్లి కూతురు అనే మాట ఆవృత్తి అయింది. ఇందులో పేరంటాండ్ల మధ్య కూర్చొని సిగ్గుపడుతున్న పెండ్లి కుమార్తెను మగని పేరు చెప్పమని యువతీ జనం వుడికించడం వర్ణించబడింది.

ఇలాగే పెండ్లి కుమార్తె రూప సౌందర్యానికి, ముగ్ధ స్వభావానికి సంబంధించిన మరికొన్ని కీర్తనలు :

'ఎంత తపము చేసితో యీకెకు గాను
 మంతు కెక్కి నీకు గల్గె మంచి పెండ్లి కూతురు' (20-529)
 'ఎవ్వరి నేరుపు తెంచే మిందులోనను
 వుప్పిళ్లారి మీలో మీకు వొసదగూడె వలపు' (24-76)

పెండ్లికొడుకు నుద్దేశించి పాడినవి :

బా ఛి

పెట్టని కోదీందరికిఁబెండ్లి కొడుకు బొమ్మఁ
 బెట్టె నసురలకెల్ల బెండ్లి కొడుకు

॥పల్లవి॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

పెల్లగించి భూమెత్తీ పెండ్లికొడుకు వాడె
పిల్లగోవి రాగాల పెండ్లికొడుకు
పెల్లెన యీవుల పెండ్లికొడుకు వాడె
పిల్లదీపుపెన్నుద్ది పెండ్లి కొడుకు

॥ పెట్టసి ॥

పెంచెవు శిరసుపాగ పెండ్లి కొడుకు గుం
పించిన కోపగించేబెండ్లి కొడుకు
పెంచకప్పుడే పెరిగేబెండ్లి కొడుకు వల
పించేజక్కని సిరిబెండ్లి కొడుకు

॥ పెట్టని ॥

పెంటపెరుగుల దొంగ పెండ్లి కొడుకు భూమి
బెంటిపోతులగూరిచేబెండ్లి కొడుకు
గెంటులేని వేంకటగిరి మీదను వాడె

పెంట పెచ్చుకున్నవాడు పెండ్లి కొడుకు ॥ పెట్టసి ॥ (12-186)

ఈ కీర్తనలో ప్రతిపాదాంతంలోను 'పెండ్లికొడుకు' అనే మాట ఆవృత్తి అయింది. ఇందు వరహావతారం, కృష్ణావతారం, రామావతారం, పరశురామావతారం, వామనావతారం, మొదలైన భగవంతుని అవతార అంశాలు పేర్కొనబడ్డాయి.

వివాహ కార్యక్రమాల్ని గూర్చి పేరంటాండ్లు పాడే పాటలు :

వివాహ సందర్భంలో వధూ వరులకు చేయవలసిన ఆచారాల్ని నిర్వచించును స్త్రీలు పేరంటాండ్లకు ఆదేశించడం వీటిలో కనిపిస్తుంది.

సాళంగ నాట

పేరంటాండ్లు వాడరే పెండ్లి వేళ
సారెసారె నిద్దరికి సంతోషవేళ

॥ పల్లవి ॥

చిత్తజు తల్లికి వేగ సింగారంరె మీయే
తత్తరించే రిది ముహూర్తపు వేళ
హత్తితలబాలు నారాయణునిబోయుమనరే
బొత్తుల నిద్దరికిని బువ్వపువేళ

॥ పేళ ॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

పాలవెల్లి కూతురుకు పసపులు నలచరే
చాలించరే జోలి వీడు చడివేష

పాలుపడి పరపులు పరచరే దేవునికి
నాలుగో దినము నేడు నాగవెల్లి వేళ

॥ పేర ॥

అంది బాగాలియ్యరే అలిమేలు మంగకును
కందువ శ్రీవేంకటేశుగలసే వేళ
గందమూగస్తూరి నీరె ఘనరతి నలసిరి
కుందక యిద్దరు సీతగొలుపుండే వేళ

॥ పేర ॥ (20-182)

ఈ కీర్తనలో అలిమేల్మంగా వేంకటేశ్వరులకు జరుగుతున్న శుభసందర్భంలో పాటలు పాడమనడం, పెండ్లికుమార్తెకు పసుపు సింగారించ మనడం, పెండ్లి కొడుకును తలంబాలు పోయమనడం మొదలైన వైవాహిక సంబరాలన్ని వర్ణించడం జరిగింది.

ఇలాగే మరొక కీర్తన —

సా శం గం

అదె వేంకటపతి అలిమేలు మంగయును
కడిసివున్నారు తమకమున బెండ్లికిసి

॥ పల్లవి ॥

బాసికములుగట్టరో పైపై దంపతులకు
శేనపాలంబియ్యరో చేతులకును
సూసకాల పేరంటాండ్లు సోబాన బాడరో
మోసపోక యిట్టే ముహూర్త మడుగరో

॥ అదె ॥ (20-365)

కోడతిరునాళ్ళ పాటలు :

తమిళంలో 'కోడై' అంటే వేసవి అని అర్థం. వేసవికాలంలో జరిగే వుత్సవాలు కోడ తిరునాళ్ళు. ఇవి చిత్తిరైపంగుణి మాసాల్లో జరుపబడుతుండేవి. అన్నమయ్యలో కోడతిరునాళ్ళకు సంబంధించిన కీర్తనలు కనిపిస్తాయి.

సాశంగ నాట

శ్రీవేంకటేశ్వరుడు శ్రీయలమేల్మంగ తోడ
కోవిదుడై విహరించి కోడతిరునాళ్ళ

॥ పల్లవి ॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

వెల్లవిడిగా వీదుల వెన్నెలలు గాయఁగా
చల్లని నూపులవాన జడి మించఁగా
వొల్లనే సతులుడన్న వగ్గళించి పొగడఁగా
కొల్లలాడి వలపులు కోడతిరుణాళ్లు

॥శ్రీ వేం॥

ఆటల పాటల వాడు అండనే వినిపించఁగా
పాటింది యారగింపులు పైపై జేయఁగా
గాటముగ వీడెములు గండములు నండుకొంటా
కోటి బోగాలు భోగించి కోడతిరుణాళ్లు

॥శ్రీ వేం॥

చేరి పన్నీరు కప్రము శిరసున గులుకఁగా
వూరక యిందరు కొలుపులు సేయగా
యూరీతి శ్రీవేంకటేశుడిందరు సతుల గూడి
కోరికల వెదచల్లి కోరతిరుణాళ్లు

॥శ్రీ వేం॥ (20-240)

సామంతం

అప్పడు వేంకటరాయడలమేలుమంగఁగూడి
కుప్పలుగా భోగించే గోడతిరుణాళ్లు

॥పల్ల వేం॥

చీలి చీనాంబరముల సింగారపు మేడనుండి
వీసుల సన్నగాళెలు విసుకొంటాను
పూని విహరించి, వచ్చి పొందుగా నుయ్యాలలూఁగి
కోనేటిదరి మెరసి గోడతిరుణాళ్లు

॥అప్ప॥

ఆముకొన్నపన్నీట నద్దిన దుప్పటి తొడ
దోమటి పూవుదండలు చూలాడఁగా
కోమలపు టెలుఁగుల కొమ్మలు లావులు వాడ
గోమున నవధరించీగోడ తిరుణాళ్లు

॥అప్ప॥

అడగదుగుకు విడేలందు కొంటా సంకీర్తన
తెడయక భాగవతులెచ్చి పాడఁగా

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘనతలు

గొడుగులుబడగలు కోరి చామరము లిడ

గుడిచిన వినోదింగోడ తిరుణాళ్ళు

॥అప్ప॥

నానావాద్యాలతో నట్టువలు గడించఁగా

పాపపట్టి మంచిమంచి పాత్ర లాడఁగా

అనుక కౌలాటములు అంతనింతఁజూచుకొంటూ

కోనేటిరాయఁడు మెచ్చిఁగోడ తిరుణాళ్ళు

॥అప్ప॥

వరుసతో విణ్ణాపఁజివారు తాళము లొత్తుచు

పొరిఁకొరి ద్రావిడానఁబొగడఁగాను

విరులు యేకాంగులు విన వీధిజల్లగాను

గురుతరముగ మించిఁగోడతిరుణాళ్ళు

॥అప్ప॥

పప్పులు నిడ్డెనలును పావకాలు ఫలములు

అప్పటిప్పటికిఁబై పై నారగింపుచు

చెప్పరాని మహిమల శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడు

కుప్పశించి వాసనలఁగోడతిరునాళ్ళు

॥అప్ప॥ (24-281)

ఈ కీర్తనల్లోని చరణాంతాల్లో 'కోడతిరుణాళ్ళు' అనేమాట ఆవృత్తి అయింది. ఇవి ఒకరు ఒకపాదం పాడుతుంటే మరొకరు మరొక పాదం పాడే పద్ధతిలో లేదా పాదాంతంలోని పదాల్ని సామూహికంగా వుచ్చరించే పద్ధతుల్లోవున్నట్లు అనిపిస్తాయి.

3. 4. 6. పరిశిష్టం :

జానపదగేయాల్లోని అనేక పల్లవుల్ని అన్నమయ్య తీసుకొన్నాడు. ఆ పల్లవులకు అర్థం వుండవచ్చు. లేకనూ పోవచ్చు. కాని ప్రసిద్ధమయిన పల్లవులతో (ఆవృత్తి పదాలతో) కూడినవే మూడవ ప్రకరణంలో చర్చించడం జరిగింది. జానపదాల్లోని పల్లవుల్ని కూడా గ్రహించి జానపద గేయభోరణిలో వ్రాయడం అన్నమయ్య ప్రత్యేకత. వీటిలో జాలిపాట, సాసముఖాలు మొదలయిన వాటిని చెప్పవచ్చు. తుమ్మెద చిలుక పదాలు చివర గలిగిన వాటిని తుమ్మెద పదాలు, చిలుక పదాలన్నట్లు వీటిని కూడా జాలిపాటలు, సాసముఖాలు అని చెప్పడానికి వీలుంది. ముచ్చకు కొన్ని —

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

జా లి పా ట :

శ్రీ కామిశెట్టి శ్రీనివాసులు శెట్టిగారు —

జాలపారు అంటే కాపలా కాసేవాళ్లని అర్థం. వాళ్లు పలికే వూతపదంగా 'జాలి' ఏర్పడినట్లుందని అభిప్రాయపడ్డారు 154ఆ

డా॥ ఆర్వీయస్ సుందరంగారు —

'జాలో' 'జాలి'కి పాటలో సూచించబడిన అర్థాన్ని తీసుకోవడం ఖావ్యంకాదు పాటలో పల్లవికి అర్థం తప్పక ఉండాలనే సయమంలేదు. లాలి, వుయ్యాల, జాజర ఇలాంటివన్నీ అర్థం వుంటే వుండనచ్చు లేకున్నా లేకపోవచ్చు. జానపద గేయాల్లోని అనేక పల్లవుల్ని అన్నమయ్య తీసుకొన్నాడు. బహుశా 'జాలి' అనే పల్లవి ఆయన కాలంలో వుండివుండవచ్చు 'పంట' లాంటి పల్లవి ఈనాడు కనిపించదు. కాని అన్నమయ్యలో వుంది, 'తుమ్మెద' అనే పల్లవి వుంటే ఆ పాటలోని భావానికి సంబంధముందని చెప్పలేం కదా. అలాగే 'జాలి' అన్నది అన్నమయ్య కాలపు ఒక పల్లవి అనవచ్చు.

'జాలి' అంటే కన్నడంలో తుమ్మచెట్టు. తెలుగులోనూ ఆ అర్థం వుంది. బెట్ల పేరుగల కొన్ని వూతపదాలున్నాయి. 'జాలి' అంటే కుచ్చు (గొడుగు మొదలగువాటి చివర వుండేది (బంగారు కుచ్చు మొదలైన అర్థాలు చెప్పకోవచ్చు. కన్నడంలో కూడా 'జాలి' అనే పల్లవి జానపదగేయాల్లో ఎక్కడా కనిపించలేదు' అని జాలిపాటను గూర్చి అభిప్రాయాన్ని వ్యక్తం చేశారు 154ఆ

పై అభిప్రాయాన్ని బట్టి చూస్తే జాలి పాటలకు ప్రత్యేకించి ఒక నిర్వచనం చెప్పడానికి వీలుబడదు. ఎందుకంటే ఇంతవరకు వెలువడిన జానపద సాహిత్య గ్రంథాల్లోగానీ, పూర్వ కవుల కావ్యాల్లోని జానపదగేయాల ప్రసక్తుల్లోగానీ, 'జాలి' అనే పదం వున్నట్లు కనిపించదు. కాబట్టి 'జాలి' అనే మాట కేవలం వూతపదంగా కల్గిన పాటగా చెప్పవచ్చు.

రా ను క్రి య

లెండో లెండో మాటాలించరొ మీరు

కొండల రాయనినే పేర్కొన్నదిదె జాలి

॥పల్లవి॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

మితిమీరఁజీకట్లు మేటి తలవడులాల

జతనము జతనము జాలో జాలి

యితవడులాల వాయించే వాద్యాలకంటె

నతి మోషముల తోడ ననరోజాలి

॥రెండో॥

గాములు వారెడి పొద్దు కావలి కాండ్లాల

జాము శాముఁదిరుగరో జాలో జాలి

డీమసపు పారివార దినెపంజాలు చేబట్టి

యేమరక మీలో మీరు యియ్యరో జాలి

॥రెండో॥

కారుకమ్మెనడుగేయి గడచెగట్టిక వర

సారె సారెఁబలుకరో జాలో జాలి

యారీతి శ్రీ వేంకటేశుఁడిటె మేలుకొన్నాఁడు

గారవాననిక మానఁగడరో జాలి'

(10-166)

ఈ కీర్తనలో ప్రతి చరణాంతంలోనూ 'జాలి' అనే మాట, ప్రతిచరిణంలోని రెండవపాదాంతంలో 'జాలోజాలి' అనే మాట వూతగా కనిపిస్తుంది.

రాజప్రాసాదాల్లో రాత్రులందు తలారులు, కావలికాండ్రు, పెండి బెత్తాలవాళ్ళు రకరకాలు చప్పుళ్ళు చేస్తూ, చెతుల్లో డిపిటీలు పట్టుకొని గస్తీ తిరుగుతారు. అప్పుడు వాళ్ళు ఒకరికొకరు 'జాలో జాలి' అని హెచ్చరించుకుంటూ కర్తవ్యాన్ని నిర్వహించడం వ్యక్తమవుతుంది.

ఈ కీర్తనను అంతరంగికంగా పరిశీలిస్తే ఆధ్యాత్మికతత్వం గోచరిస్తుంది. మానవ శరీరమే ఒక ప్రాసాదం. తలారులు, కావలికాండ్రు, పారివారు, వాద్యాలవాళ్ళు మొదలయినవాళ్ళే పంచభూతాలు, అజ్ఞానాంధకారంలో కామక్రోధాది అరషడ్వర్గాలనే అంతశ్శత్రువులకు లోబడి అలమటిస్తున్న మానవునిది ఈ కీర్తన ఒక హెచ్చరిక అవుతుంది.

సాసముఖాలు :

డా॥ పేటూరి ఆనందమూర్తిగారు — ఇది పరాకు హెచ్చరిక వంటి పదబంధమని, సంబుద్ధి పదం కాదని, 'సాసముఖ' అంతం గల సవరచసలే సాసముఖాని అభిప్రాయపడ్డారు. 154౩

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

శ్రీ గౌరి పెద్ది రామసుబ్బశర్మగారు — సముఖము + సముఖము (సముఖ + సముఖ) అని పాకు వచనానికి అన్నమయ్య చేసిన తెలుగు అమ్రేడితసంధి రూపముగా వ్రంగుల బానించారు.¹⁵⁴ ఈ

వీటిని స్వామివారి ఉత్సవ కీర్తనలుగా చెప్పుకోవచ్చు.

‘బ్రోడశకళానిధికి బ్రోడశోపచారములు

జాడతోడ నెచ్చులును సమర్పయామి’

(16-134)

అనే కీర్తనలో క్రమంగా స్వామివారి అర్చపాద్యాచమానాల్లో మంత్రాసనం, మజ్జనమందు స్నానాసనం, వస్త్రాలంకారాల్లో అలంకారాసనం, నైవేద్యంలో భోజ్యాసనం వర్ణింపబడ్డాయి. ఈ విషయానాల్లోని స్నానాసనంతో స్వామివారున్నప్పుడు తాళ్ళపాకవారి కాలంలో వీటిని పాడేవారని తెలుస్తుంది.

ధ న్నా సి

సందడి విడువుము సాసముఖా

మందర ధరునకు మజ్జనవేశా

||పల్లవి||

అమరాధిపులిడు డాలవట్టములు

కమలజపట్టుము కాళాంజీ

జమలి చామరములు చంద్రుడ సూర్యుడ

అమర నిడుడు పరమాత్మునకు

||సంద||

అణిసూడి సిరుల నలరెడు శేషుడ

మణిపాదుకలిడు మతి చెలఁగా

ప్రణతింపు కదిసి భారతీ రమణ

గుణాధిపు మరుగురు బలుమరు ను

||సంద||

వేదమోక్షణము విడువక సేయుడు

ఆదిమునులు నిత్యాధికులు

శ్రీదేవుండగు శ్రీ వేంకటపతి

ఆదరమున సిరులందీవాడె

||సంద|| (1-12)

ఈ కీర్తనలో పల్లవి మొదటి పాదాంతంలో ‘సాసముఖా’ అనే పదం ప్రయోగింప బడింది. ఇందులో వేంకటేశ్వర స్వామి స్నానమాడే వేళలో దేవేంద్రుడు,

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

రిక్ష్మిదేవి, సూర్య చంద్రులు, ఆంశేషుడు, ముగులు మొదలైన వాళ్ళు తమకు తగిన ఉపచారాలు చేయడం వర్ణించబడింది.

సా మ ర త ర

సింగారమూరితివి చిత్తజగురుడవు
సంగతిజూచేరువిలిమ్ము సాసముఖా

॥పల్లవి॥

పూవుల తెప్పల మీద పొలతులు నీవు నెక్కి
పూవులోకసముమోవబూచి చల్లుచు
దేవ దుందుభులు మ్రోయ దేవతలుగోలువగా
సావధాన మగు నీకు సాసముఖా

॥సింగా॥

అంగరంగవైభవాల నమర కామినులాడ
నింగినుండి దేవతలు నిన్నుజూడ గా
సంగీత తాళవాద్య చతురతలు మెరయ
సంగడి దేలేటి మీకు సాసముఖా

॥సింగా॥

‘పరగఁగోనేటిలోన పసిడి మేడ నుండ
అరిది నిండిరయు నీవారగించి
గరిమ శ్రీవేంకటేశ కన్నుల పండువగాఁగ
సరవి నోలాడు మీకు సాసముఖా

॥సింగా॥ (7-237)

ఈ కీర్తనలో ‘సాసముఖా’ అనే పదం ప్రతి చరణాంతంలోను ఆవృత్తి అయింది. ఇందులో దేవతలు కొలుస్తుంటే అప్పరసలు అతి వైభవంగా నాట్యం చేస్తుంటే, సంగీత తాళ వాద్యాలు మ్రోగుతుంటే శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామివారు కోనేటి సమీపంలోని పసిడి మేడలో కన్నుల పండువుగా తులతూగడం వ్యక్తమవుతుంది.

ఇలాగే మరికొన్ని కీర్తనలు :

‘సాసముఖా నదే సాసముఖా
ఆసల పరివారము అవధారు దేవా’

(8-97)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

‘సముఖా యెచ్చరిక వో సర్వేశ్వరా
అమరె నీ కొలుపు ప్రహ్లాద వరదా’

(11-1-194)

‘సముఖా అవధారు సర్వేశ రాఘవేంద్ర
అమరులు షారి వో చిత్తావధానా’

(18-527)

ఇంత వరకు అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లోని జానపద గేయ వరుసల్ని దిజ్ఞాత్రింగా పరిశీలించడం జరిగింది. ఇంక సంగీత విశేషాలు అనే అంశం నాల్గవ ప్రకరణంలో చర్చింపబడుతుంది.

‘సారంబులు హరి కరుణా

సారంబులు విబుధ నికర సంపూర్ణ సుధా

హారంబులు బహు దేశ వి

హారంబులు తాళపాక యన్నయ పదముల్’

సంఖ్యా సూచి

1. తాళపాక కవుల పదకవితలు, భాషా ప్రయోగ విశేషాలు. పుట. 3
2. ,, ,, పుట. 3-4
3. ఆంధ్ర వాగ్గేయకార చరిత్రము, పుట 53
4. అన్నమాచార్య చరిత్ర, పుట. 11
5. ఆంధ్ర వాగ్గేయకార చరిత్రము, పుట. 50
6. ,, పుట 51
7. తెలుగు జానపద గేయ సాహిత్యము, పుట. 400-403
8. తెలుగులో కొత్తవెలుగులు (మొ. సం) పుట. 185-188
9. మేలుకొలుపులు (వ్యాసం) పు. 202-203
10. ఆంధ్ర యక్షగాన వాఙ్మయ చరిత్ర, పుట. 340
11. మేలుకొలుపులు (వ్యాసం), పుట. 24
12. ఏగంటి వారి వచనాలు, తాళపత్రప్రతి, డి. 24-94
13. తెలుగు కన్నడ జానపద గేయాలు, పుట. 81
14. వ్యాస సంగ్రహము, పుట. 253

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

15. మధుర కవితలు, పుట 478
16. అన్నమయ్య పాటలలో జానపద రీతులు, (వ్యాసం)
17. ఆంధ్ర యక్షగాన వాఙ్మయ చరిత్ర, పుట. 318
18. తాళ్ళపాక కవుల పదకవితలు బాషా ప్రయోగ విశేషాలు, పుట 340-342
19. శ్రీ జగన్నాథర ధార కృతి గళు, పుట. 6
20. స్వీయ సేకరణ
21. వ్యాస సంగ్రహము, పుట 241
22. తెలంగాణా శామిక గేయాలు, పుట. 113
23. ఆంధ్ర యక్షగాన వాఙ్మయ చరిత్ర, పుట 349
24. అన్నమయ్య పాటలలో జానపద రీతులు, (వ్యాసం)
24. అ. తెలుగు జానపదగేయ సాహిత్యము, పుట. 436
25. ఆంధ్ర యక్షగాన వాఙ్మయ చరిత్ర, పుట. 311
26. తాళ్ళపాక కవుల పదకవితలు - బాషా ప్రయోగ విశేషాలు, పుట 343-48
27. వివేచన (వ్యాసం) పుట. 119. 129
28. తెలుగు శ్రీల పాటల వైశిష్ట్యం (వ్యాసం) పుట. 91
29. వివేచన, పుట. 119-129
30. ఆంధ్ర దేశపు జానపద పాటలు. పుట. 34
31. జానపద సాహిత్యోద్ధారకుడు (వ్యాసం) పుట. 39-40
32. తెలుగు జానపదగేయ సాహిత్యము. పుట. 457-558
33. ఆంధ్ర యక్షగాన వాఙ్మయ చరిత్ర, పుట. 321
34. తాళ్ళపాక కవుల పదకవితలు, బాషాప్రయోగ విశేషాలు, పుట. 342
35. వ్యాస సంగ్రహము, పుట. 261.
36. శ్రీల పాటలుం పుట. 11
37. స్వీయ సేకరణ
38. శ్రీవాదిరాజుర కృతిగళు, పుట. 342
39. ఆంధ్ర వాగ్గేయకార చరిత్రము, పుట. 69-76
40. తెలుగు జానపద గేయ సాహిత్యము, పుట. 51
41. తాళ్ళపాక కవుల పద కవితలు - బాషా ప్రయోగవిశేషాలు. పుట, 346.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

42. తెలుగు - కన్నడ జానపద గేయాలు, పుట. 162:
43. తెలుగు జానపద సాహిత్యము, శ్రీల గేయములలో సంప్రదాయము, పుట. 250
44. తెలుగు జానపద సాహిత్యము శ్రీలగేయములో సంప్రదాయము, పుట. 250
45. తెలుగు పల్లెపాటలు (మొదటి భాగం) పుట. 53
46. దేశీ సారసత్వము పల్లెపాటలు పుట. 63
47. ఆంధ్ర జ్యోతి. (చారపత్రిక)
48. పల్లెపాటలలో ప్రభా జీవనము, పుట 90
49. తెలుగు జానపదగేయ సాహిత్యము. పుట.
50. మధుర కవితలు, పుట. 524
51. ఆంధ్ర యక్షగాన వాఙ్మయ చరిత్ర, పుట. 51
52. జానపద గేయాలు, పుట. 166
53. ఏగంటి వారి వచనములు, డి. 2195 తాళపత్రప్రతి
54. మధుర కవితలు, పుట. 494
55. మధుర కవితలు, పుట. 53
56. ఏగంటి వారి వచనాలు, తాళపత్రప్రతి డి. బి. 938
57. , ,
58. వైష్ణవ పరములు కాగితపు వ్రాతప్రతి, పుట 227
59. అ. ఆంధ్ర యక్షగాన వాఙ్మయ చరిత్ర, పుట 227
60. అ. అన్నమాచార్య సంకీర్తనామృతము, ద్వితీయభాగము, పుట. 2
61. తెలుగు జానపద గేయ సాహిత్యము, పుట. 276
62. ఆంధ్ర యక్షగాన వాఙ్మయ చరిత్ర, పుట. 327
63. శ్రీల పాటలు, పుట. 103
64. సెలయేరు. పుట. 4
65. అన్నమయ్య పాటలలో జానపద రీతులు, (వ్యాసం)
66. ఆంధ్ర యక్షగాన వాఙ్మయ చరిత్ర, పుట. 281
67. తాళపాక కవుల పదకవితలు, ఖాషాప్రయోగ విశేషాలు, పుట. 359
68. పల్లెపాటలు, పుట. 92

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

67. మధుర కవితలు, పుట. 29
68. అన్నమయ్య పాటలలో జానపద రీతులు, (వ్యాసం)
69. మధుర కవితలు, పుట. 277
70. మధుర కవితలు, పుట. 278
71. తాళ్ళపాక కవుల పదకవితలు - భాషాప్రయోగ & శేషాలు, పుట. 364
72. వ్యాస సంగ్రహము, పుట. 6
72. అ అన్నమయ్య పాటలలో జానపద రీతులు (వ్యాసం)
72. ఆ. అన్నమయ్య పాటలలో జానపద రీతులు (వ్యాసం)
73. తెలుగు జానపద గేయ సాహిత్యము, పుట. 387-398
74. ఆంధ్ర యక్షగాన వాఙ్మయ చరిత్ర, పుట. 246
75. త్యాగరాజ కీర్తనలు విశేష వివరణము (ప్రథమ సంపుటము) పుట. 66
76. తెలుగు కన్నడ జానపద గేయాలు, పుట. 163-164
77. పల్లెపదాలలో ప్రజా జీవనము, పుట 225-227
78. జానపద సాహిత్య సంపద-కోలాట పాటలు (వ్యాసం) పుట. 18
79. మావూరి కోలాటం (వ్యాసం) పుట. 26
80. తెలుగు జానపద గేయ సాహిత్యము, పుట. 398
81. తెలంగాణా పల్లె పాటలు, (మొదటి భాగం) పుట. 90
82. తెలుగు జానపద గేయ సాహిత్యము, పుట. 399
83. సెలయేరు పుట.
84. తెలంగాణా పల్లె పాటలు, (మొదటి భాగం) పుట. 91
85. మధుర కవితలు, పుట. 87
86. ఏగంటివారి వచనాలు, తాళపత్ర ప్రతి, డి. టి. 939
87. స్త్రీల పాటలు (రెండవ భాగం) పుట. 42
88. పల్లెల పొద్దు పొడిసిండి. పుట. 17
89. జానపద గేయాలు (రెండవ సంపుటి), పుట. 17
90. తెలుగు జానపద గేయ సాహిత్యము, పుట. 572
91. పల్లె పదాలలో ప్రజా జీవనము, పుట. 402
92. తెలుగు జానపద గేయ సాహిత్యము, పుట. 574

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

93. ఆంధ్ర యక్షగాన వాఙ్మయ చరిత్ర, పుట. 347
94. ఆంధ్ర దేశపు జానపద పాటలు పుట. 11
95. స్వీయ సేకరణ
96. తెలుగు జానపద గేయ సాహిత్యము. పుట 403-408
97. వివిధ మంగళహారతులు, పుట. 57
98. స్వీయ సేకరణ
99. నివాళి పాట (వ్యాసం) పుట. 77-78
100. తాళ్ళపాక కవుల పదకవితలు భాషా ప్రయోగ విశేషాలు. పుట. 339
101. నివాళి పాట (వ్యాసం) పుట. 77-78
102. ఏగంటివాడి వచనాలు తాళపత్రపత్రి
103. ఆంధ్ర యక్షగాన వాఙ్మయ చరిత్ర. పుట 334
104. తాళ్ళపాక కవుల పదకవితలు - భాషా ప్రయోగ విశేషాలు, పుట. 337
105. వివిధ మంగళ హారతులు, రెండవ భాగం
106. వివిధ మంగళ హారతులు, రెండవ భాగం
107. తెలుగు కీర్తనములు. ప్రాతప్రతి 149-9
108. కన్నడ చృందస్సన చరిత్ర. పుట. 651
109. కన్నడ చృందస్సన చరిత్ర. పుట. 651
110. ఆంధ్ర యక్షగాన వాఙ్మయ చరిత్ర, పుట. 315
111. మధుర కవితలు, పుట. 107-109
112. త్యాగరాజ కీర్తనలు, విశేష వివరణము, (ప్రథమభాగము) పుట. 200
113. తెలంగాణా పల్లె పాటలు, మొదటిభాగం పుట. 3
114. స్వీయ సేకరణ
115. తెలుగు కన్నడ జానపద గేయాలు, పుట. 137
116. ఆంధ్ర దేశపు జానపద పాటలు, పుట. 49
117. తెలుగు జానపద గేయ సాహిత్యము, పుట. 472
118. ఆంధ్ర యక్షగాన వాఙ్మయ చరిత్ర, పుట. 342
119. లాలి పాటలు (వ్యాసం) పుట. 199-203
120. తెలుగు కన్నడ జానపద గేయాలు, పుట. 136

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితలు

121. ఏగంటివారి వచనాలు, తాళపత్ర ప్రతి
122. వ్యాస సంగ్రహము, పుట. 239
123. స్వీయ సేకరణ
124. దేశి సారస్వతము, స్త్రీల రామాయణపు పాటలు, పుట. 53
125. ఆంధ్ర పత్రిక, పుట. 18
126. తెలుగు జానపదగేయ సాహిత్యము, పుట. 172
127. ఆంధ్ర యక్షగాన వాఙ్మయ చరిత్ర, పుట. 324
128. త్యాగరాజ కీర్తనలు, విశేష వివరణము (ప్రథమ భాగము) పుట. 219
129. తెలుగు కీర్తనలు, కాగితపు ప్రాతప్రతి
130. స్వీయ సేకరణ
131. ఆంధ్ర దేశపు జానపద పాటలు, పుట. 47
132. తెలుగు కన్నడ జానపద గేయాలు, పుట. 144
133. తాళ్ళపాక కవుల పదకవితలు భాషాప్రయోగ విశేషాలు పుట. 333
134. ఆంధ్ర యక్షగాన వాఙ్మయ చరిత్ర, పుట. 338-340
135. మంగళ గీతములు (వ్యాసం) పుట. 421-423
136. తెలుగు కీర్తనములు కాగితపు ప్రాతప్రతి, 149/9
137. తెలుగు కీర్తనములు కాగితపు ప్రాతప్రతి,
138. వివిధ మంగళ హారతులు (రెండవ భాగము)
139. ఏగంటివారి వచనాలు తాళపత్రప్రతి.
140. తెలుగు కన్నడ జానపద గేయాలు, పుట. 101
- 141.
142. స్వీయ సేకరణ
143. తెలంగాణా పల్లె పాటలు, మొదటి భాగం, పుట. 11
144. స్వీయ సేకరణ
145. అన్నమయ్య శ్రీపాదరాయలు
అన్నమయ్య పురందరదాసు, పుట. 61
146. తాళ్ళపాక కవుల పదకవితలు భాషాప్రయోగ విశేషాలు, పుట. 34

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

147. తాళ్ళపాక కవుల పదకవితలు భాషప్రయోగ విశేషాలు, పుట 31
148. దేశి సారస్వతము పల్లెపదాలు, పుట. 248
149. దేశి సారస్వతము స్త్రీలగామాయణపు పాటలు, పుట. 19
150. దేశి సారస్వతము, స్త్రీలగామాయణపు పాటలు, పుట. 377
151. దేశి సారస్వతము స్త్రీల రామాయణపు పాటలు, పుట. 391
- 151.అ. తెలుగు జానపదగేయ సాహిత్యము, పుట 479
152. తెలుగు కన్నడ జానపద గేయాలు, పుట. 158
153. స్వీయ సేకరణ
154. స్వీయ సేకరణ.
- 154.అ. ఆంధ్రప్రభ, వారపత్రిక, పుట. 26
- 154.ఆ. ఆర్వీయన్. సుందరంగారు సాకు వ్రాసిన లేఖ తేడి. 28-9-83
- 154.ఇ. తాళ్ళపాక కవుల పద కవితలు - భాషా ప్రయోగ విశేషాలు.
పుట. 478
- 154.ఈ. అధ్యాత్మిక సంకీర్తనలు, సంపుటము-1, పుట. 42.

4. అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో సంగీత విశేషాలు

4. 1. సంగీతక్రమ వికాశం :

అలిత కళల్లో సంగీతం హృద్యమయింది. 'గీతం వాద్యం తథాన్యత్ర త్రయం సంగీత ముచ్యతే' గీతం, వాద్యం, నృత్యం ఈ మూడింటిని సంగీతమంటారు. సంగీతం అపాత మధుర మయింది. భారతీయ సంగీతం పాశ్చాత్య సంగీతం కన్నా ప్రాచీనమయింది అట్టి ప్రాచీన సంగీతక్రమ వికాసాన్ని ఎస్.మి.డి. యుగాలుగా విభజించవచ్చు. చరిత్రాతీత ప్రాచీన యుగం, వేదయుగం, గాంధర్వ యుగం, ఆఖ్యానయుగం, ధృవాగానయుగం, రాగకావ్యయుగం, గీతగోవిందయుగం, దేశభాషా సంకీర్తన యుగం

4. 1. 1. చరిత్రాతీత ప్రాచీన యుగం :

ఋగ్వేద కాలానికి ముందు నుంచీ కూడా పెదమంత్రాల్ని ఒకే స్వరంతో పలికేవారు. దీన్నే ఆర్చికపద్ధతి లేదా ఏకస్వర గాయన పద్ధతి అంటారు. తర్వాత ఋగ్వేదకాలానికి గాఢిక పద్ధతి లేదా ద్విస్వర గాయన పద్ధతి, ఆ తర్వాత సామికము లేదా త్రిస్వర గాయన పద్ధతే రానురాను 'స్వరాంతర' లేదా చతుస్వరి గాను, పంచస్వరి గాను, షట్స్వరిగాను ఓవరికి సప్తస్వరి గాను పరిణామం చెందింది.

4. 1. 2. సామగానయుగం :

వేదాల్లో సామవేదం సంగీత ప్రధానమయింది. సామగానానికి వికార, విశ్లేష వికర్షణ, అల్యాస విరామ స్తోభమోదలయిన విన్యాసాలున్నాయి. ప్రబంధాలు, ఋక్కులు, గాథలు, ఈ యుగంనాటివే. ఈ యుగంలోనే స్వరసప్తకంతో కూడిన స్థాయి పరిజ్ఞానం కలిగింది. దీనివల్ల సంగీత శాస్త్రాభివృద్ధికి ప్రధాన బీజారోపణ జరిగిందని చెప్పవచ్చు. మంద్ర, మధ్య తారాలనే మూడు స్థాయిలూ, ఒక్కొక్క స్వరసప్తకం, ఇత్యాది పరిజ్ఞానం ఋక్ ప్రాతిశాఖ్యలో మొదటిసారి వెల్లడి అయింది.

4. 1. 3. గాంధర్వయుగం :

ఈ యుగానికే మార్గయుగమని కూడా పేరు. నాలుగు ఎటలే గొకుండా సామవేదం నుండి బయలుదేరిన సంగీతాన్ని 'గాంధర్వవేద' మన్నారు. సదాశివుడు,

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

బ్రహ్మ, నారదుడు, తుంబురుడు, కంబళుడు, అశ్వతరుడు, ఆర్జునుడు, అంజనేయుడు మొదలయిన పురాణపురుషుల పేర్లతో సంగీత, నాట్య శాస్త్రాలు వెలవ్వవచ్చాయి. మార్గసంగీత రచనలు శివస్తుతి పాఠాలు. బ్రహ్మచేత వెదకబడి 'మృగయతే' సంపాదించబడ్డవి కాబట్టి వీటిని మార్గగాహలన్నరు

4. 1. 4. ఆఖ్యానయుగం :

ఉతిహాసాలయిన రామాయణ మహాభారతాది గ్రంథాల్ని ఆఖ్యాన గానానికి వుపయోగించేవారు. ఇద్దరు గాయకులు వీణను వంతగా పెట్టుకొని ఏడు విధాలైన జాతుల్లో ఆఖ్యానాల్ని గానం చేసేవారు. సప్త స్వరాల్లోని షడ్జం నుంచీ మధ్యమం నుంచీ, గాంధారం నుంచీ ఒక్కొక్క దాన్ని ఆధార శ్రుతిగా తీసుకొని పై ఏడు స్వరాలతో కలుపుకొని, గ్రామమని అనాడు రాగాల్ని వ్యవహరించేవారు. క్రమేణ భరతుని నాట్యశాస్త్రం వచ్చేసరికి గాంధార గ్రామం వ్యవహారంలో లేకుండా పోయింది

4. 1. 5 ధ్రువాగాన యుగం :

దేశ భాషల్లోని ప్రబంధ రీతుల్ని పరిశీలించి వాటిని ఆదరణతో స్వీకరించి వాటికి లక్షణాలు చెప్పడం ఈ యుగంలోని ప్రత్యేకత. ఈ యుగంలో భరతుడు, నారదుడు, మతంగుడు, మమ్మటుడు, పార్శ్వదేవుడు చాళుక్య సోమేశ్వరుడు ప్రసిద్ధులు భరతుడు తన నాట్య శాస్త్రంలో సంగీత శాస్త్ర విషయాల్ని ఆరు ఆధ్యాయాల్లో చెప్పాడు. అవి జాతి లక్షణ విధానం, ఆతోద్యజాతి విధానం, సుషీరాతోద్యాధికారం, తాళ విధానం, ధ్రువాధ్యాయం, పుష్కర వాద్య విధానం, వీటిలో మొదటిమూడు అధ్యాయాల్లోనూ మూర్చనల ప్రసారం ద్వారా జాతుల్ని ఎలా గ్రహించాలోనూ వాటిని ఆయా వాద్యాలపై ఎలా ప్రయోగించాలోనూ వివరించాడు. తాళ విధానంస్పష్టం, ధ్రువాధ్యాయం అనాటి ధ్రువాగానం అనబడే గేయ రచనల ఫణితుల్ని గురించి చెప్పింది. శ్రీ, ప్రతిష్ఠ, సుప్రతిష్ఠ, విద్యుచ్ఛ్రాంతి, భూతల మాన్య, కమలముఖి, మనపంక్తి, తనుమధ్య, శాలిని, మకరక శీర్ష, విమల, సునంద, లలిత, పంక్తి, నలిని, సీలతోయా, ద్రుతగతి, భ్రమరమాల భోగవతీ మొదలయిన దరువులు ఒకటి రెండు వందల వరకు ధ్రువారీతుల్ని భరతుడు సలక్షణంగా వివరించాడు. భరతుని ధ్రువారీతులు చాలవరకు సంస్కృత ప్రాకృత చృందస్సుల్లో వుంటాయి. భరతుని తరువాత ప్రసిద్ధుడు నారదుడు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

సాట్యశాస్త్రం తర్వాత ప్రసిద్ధ గ్రంథం నారదీయ శిష్య దీప్తి నారద మహర్షి బ్రాహ్మణుని ప్రతీతి రాగాల ప్రశంస తగుమాత్రంగా కనబడే తొలి గ్రంథం. నారదీయ శిష్య ఇందులో పాడ్డి, మాధ్యమి అను గ్రామరాగాలు రెండు ఆరు స్వరాలు మాత్రమే తీసుకొనే షాడవపంచమం, సాధారితం, కైశికం. కైశికమధ్యమం, వివరింపబడ్డాయి.

త్యాగరాజుకు వుపదేశ గురువుగా దర్శనమిచ్చి 'స్వరార్ణవ' మనే లక్షణ గ్రంథాన్నేగాకుండా 'సంగీత మకరందం' 'చత్వారింశస్పత రాగ నిరూపణం' అనే సంగీత గ్రంథాల్ని కూడా నారదుడే రచించినట్లు ప్రతీతి సువాతి వీణాగానలోలుడు, విష్ణుభక్తుడు, తిలకోకసంచారి అనిపించుకొన్న నారదుడే ఈ గ్రంథాల్ని రచించాడో లేకుంటే ఆపేశగల్గిన వేరే వ్యక్తులు రచించారో తెలియదు.

నారదుని తరువాత ప్రసిద్ధుడయిన లాక్షణికుడు మతంగుడు. ఇతని గ్రంథం బ్రహ్మదేశి, శ్రుతి నిర్ణయం, స్వరనిర్ణయం, మూర్చనా తానాలు, శిష్య అలంకారాలు గమకాల్ని పోలి వుంటాయి. జాతులు, రాగలక్షణం. బాషా లక్షణం, ప్రబంధాధ్యాయం బృహదేశిలో వున్న అధ్యాయాలు.

మార్గపద్ధతికి భిన్నంగా దేశ వ్యవహారసిద్ధంగా లక్షణాలు చెప్పడం బృహదేశి ప్రత్యేకత. వాటి నుండి బాషా రాగాలు, పిబాచారాగాలు, అంతర బాషా రాగాలు వచ్చాయని పేర్కొన్నాడు గ్రంథంపేరు రాగాల్లో టక్కబీట్ల, సౌరాష్ట్ర, గుజ్జరి, ఆంధ్ర, మాలవి, షోడోదీచ్య, గాంధారోదీచ్య, సౌవీర, ఆభీరి, హిందోలక మొదలయినవి చాలవరకు ఆయా దేశాలకు సంబంధించిన పేర్లను కలిగి వుండడం గమనిస్తే అనాడు దేశంలో బహుశ్రుతిగా వుంటున్న రాగాల్ని మతంగుడు క్రోడీకరించాడని తెలుస్తుంది. అతడు తనకు ముందున్న గ్రామ, జాతి పద్ధతితో సమన్వయం చేసుకుంటూ, రాగలక్షణాన్ని ప్రత్యేక పద్ధతిలో శాసించి తర్వాత లక్షణ కర్తలకు మార్గ దర్శకుడయ్యాడని తెలుస్తుంది.

మతంగుని తరువాత ప్రసిద్ధుడు మమ్మటాచార్యుడు. ఇతడు 'కావ్యప్రకాశిక' అనే అలంకార శాస్త్రాన్ని రచించడమేగాకుండా 'సంగీతరత్నమాల' అనే లక్షణ గ్రంథం కూడా వ్రాసినట్లు తెలుస్తుంది. (1050-1150, ఇందులో శుద్ధవరాటి,

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ద్రవిడ వరాటి, దేశ వరాటి, దక్షిణ, సౌరాష్ట్ర గుజ్జరలు టక్క, ఘంటూరవ, నట్ట నారాయణ, శంకరాభరణ మొదలయిన దేశిరాగాల ప్రశంస కనబడుతుంది.

మమ్మటుని తరువాత ప్రసిద్ధుడు పార్వదేవుడు. ఇతడు (క్రి.శ. 1165) 'సంగీతసమయసారం' అనే గ్రంథాన్ని రచించాడు. ఈ గ్రంథంలోని చాలా అంశాలు శార్ంగదేవునికి సంగీత రత్నాకరానికి కల్పనాథసింహ భూపాలురు రచించిన

వ్యాఖ్యానాల్లో వుల్లేఖింపబడ్డాయి.

పార్వదేవుని తర్వాత ప్రసిద్ధుడు చాళుక్య సోమేశ్వరుడు. ఇతడు క్రి. శ. 1174-77 ప్రాంతంలో కల్యాణి నగరం రాజధానిగా పరిపాలించాడు. ఇతడు ఆధిలక్షితార్థ చింతామణి లేదా మానసోల్లాసం, సంగీత రత్నావళి అనే సంగీత శాస్త్ర గ్రంథాలు రచించాడు. చాళుక్య సోమేశ్వరుని తరువాత సోమనాథుడు వ్రాసిన స్వరార్ణవం, స్వరరాగ సుధారసం గ్రంథాలున్నాయి. కాని ఇతడు పాల్కురికి సోమనయోకాదో తేలని అంశం.

సోమనాథునికి, శార్ంగదేవునికి ఇంచుమించు సమకాలికుడు. అతడు ఆంధ్రదేశాన్ని ఏకచ్ఛత్రంగా ఏలిన కాకతీయ గణపతి దేవుని కొలువులో గజసైన్యాధిపతి. 'నృత్య రత్నావళి' అనే నాట్యశాస్త్ర గ్రంథాన్ని 'గీతరత్నావళి' అనే సంగీత లక్షణ గ్రంథాన్ని రచించాడు. నృత్యరత్నావళిలో 40 విధాల దేశిలాస్య విశేషాల్ని వర్ణించాడు. 5వ ఆధ్యాయంలో 'పచాసాభిః స్ఫుటం గీత రత్నావళ్యాం ప్రపంచుతః' అని వ్రాశాడు. పాల్కురికి సోమన పండితారాధ్య చరిత్రలో వివరించిన 12 శీర్షగాన విశేషాలకు గీత రత్నావళి చాలా దగ్గరగా వుండవచ్చు. వాద్యరత్నావళి అనే గ్రంథాల్ని కూడా జాయపసేనాని రచించినట్లు ప్రతీతి. కావి గీత, వాద్య రత్నావళి గ్రంథాలు అలభ్యాలు. బారతదేశానికంతకూ ప్రామాణికుడయిన సంగీత లక్షణకర్త అయిన శార్ంగదేవునికి సమకాలికుడుగా ఆంధ్రదేశీయుడయిన జాయపసేనాని నాట్యసంగీత లక్షణ గ్రంథాలు వ్రాయడం గొప్పనిషయం.

జాయపసేనాని తర్వాత ప్రసిద్ధుడు శార్ంగదేవుడు. ఇతడు 1200-1247 ప్రాంతంలో దేవగిరి రాజధానిగా పరిపాలించిన యాదవ వంశరాజయిన సింహళ భూపాలుని ఆస్థాన పండితుడు. ఆంధ్ర దేశీయులయిన కల్లరాధుడు, దరిమిలా సర్వ

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

జ్ఞసింహభూపాలుడు సంగీత రత్నాకరానికి వ్యాఖ్యాతలు కావడం బట్టి చూస్తే గ్రంథం పుట్టుక మహారాష్ట్రంలో అయినా, దీనిలోని సంప్రదాయం దేశంలోని అన్ని రాజ్యాల గాన పద్ధతుల్ని పరిశీలించి రచించినట్లు తెలుస్తుంది ఈ గ్రంథంలో సర్వ గతాధ్యాయం, రాగనివేశాధ్యాయం ప్రకిర్ణక, ప్రబంధ, తాళ, వ్యా, నృత్యాధ్యాయాలనే ఏడు అధ్యాయాలున్నాయి.

4. 1 6 రాగకావ్యయుగం :

అభినవ గుప్తాచార్యుడు తన అభినవ భారతిలో రాగకావ్యజ్యోతిషే ప్రబంధాల్ని గూర్చి చెప్పాడు ఇతడు టక్కరాగంలో పాడవలసిన రాఘవవిజయ కావ్యం, కకుభరాగంలో మారీచ వదకావ్యం దృష్టాంతాలుగా వుదహరించాడు.

4. 1. 7. గీతగోవింద యుగం :

ద్రువాపదియుగంనాటి లక్షణాలు, రాగకావ్య లక్షణాలు కలుపుకొని అనేక రాగాలలో అనేక ద్రువాపదాల్ని మధ్యమధ్య శ్లోకాలతోను, భక్తి శృంగారాత్మక ఇతివృత్తంలో సర్గలుగా విభజింపబడ్డ ఈ గీత గోవిందం తరువాతి యుగ లక్షణానికి మార్గదర్శి అయింది.

4 1. 8 తేశ భాషాసంకీర్తన యుగం :

ఇది 14వ శతాబ్దం దేశిగేయ రచనా రీతుల్ని గ్రహించి వాగ్గేయకారులు తమ తమ మాతృభాషల్లో సంకీర్తనల్ని రచించడం ప్రారంభించిన కాలం. కృష్ణమాచార్యుని సింహాగిరి నరహరి వచనాలు, ఆంధ్రభాషలో తాలిగేయరచనలు. ఇవి తాళగ్రంథాలే గాని తాళ బద్దాలుకావు. ఈ యుగంలో కన్నడంలో హరిదాసులు, తెలుగులో తాళ్ళపాక కవులు వేలాడి సంకీర్తనలు వ్రాశారు.

4. 2. సంగీతంలో మార్గదేశి విభాగాలు :

సంగీత శాస్త్ర గ్రంథాల్లో 'మార్గ-దేశి' భేదాలకు లక్షణ నిర్దేశం చేయబడింది. గీతం, వాద్యం, నృత్యం అనే మూడును సంగీత మనబడుతుందని ఆ సంగీతం మార్గ-దేశి భేదాలచే ద్వివిధాలని, బ్రహ్మాదులచే సృష్టించబడి, పరమేశ్వరసముఖంలో భరతా

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

దులదేర సంస్కృతంలో స్రయోగింపబడింది. 'మార్గ' అని ఆయా భాషల్లో ఆయా దేశీయులయిన ప్రజలకు హృదయ రంజకమయ్యేది 'దేశి' అని శార్దూపేవుడు (క్రి. శ. 1234) సంగీత రత్నాకరంలో ఇలా చెప్పాడు —

“గీతం వాద్యంతథా నృత్తంత్రయం సంగీతమచ్యుతే
మార్గోదేశీతి ద్వైధాతత్ర మార్గస్య ఉచ్యతే
యోమాగ్నితో విరించాద్వైః ప్రయుక్తోభరతాదిభిః
దేవస్సవరతశ్శంభోః నియతోఽభ్యుదయః పదః
దేశే కేశే జనానాం యదుచ్చ్యాహృదయరంజకం
గీతంచవాదనం నృత్తం తద్దేశీత్యభిధీయతే”

(సంగీతరత్నాకరము ప్రథమ భాగము, పు. 188)

నియమ సహితములు, శాస్త్రీయమయినది మార్గరాగమని, స్థిర నియమ రహితమయినది దేశి రాగమని కూడా శార్దూపేవుడు సంగీత రత్నాకరంలో మార్గదేశి రాగాల్ని వివరించాడు. బుద్ధి గమ్యమయినది మార్గసంగీతం. హృదయ రంజకమయినది దేశి సంగీతం.

వాల్మీకి విరచిత రామాయణాన్ని కుశలవులు 'మార్గ విధానం'లో పాడినట్లు వాల్మీకి రామాయణంలో వుంది

తతస్తుతారామవచః ప్రచోదితా
వగాయతాం మార్గవిధానసంపదా
సచాపి రామః పరిషద్గతశ్శవై
ర్బుభూషయా సక్తమనాబభూవ'

(బాలకాండము, చతుర్థ సర్గ, శ్లో. 31)

దీన్నిబట్టి వాల్మీకి రామాయణ కాలం నాటికే సంగీతంలో మార్గ దేశి భేదాలు ప్రచారంలో వున్నట్లు తెలుస్తుంది. తంత్రీలయ బద్ధంగా నియమపూర్వకంగా సంప్రదాయ సిద్ధంగా సంస్కృత భాషా రచితాలయిన కావ్యాల్ని గానం చేయడం 'మార్గ పద్ధతి' అని, ప్రాకృత భాషా రచితాలయిన గేయాల్ని పాడడం 'దేశిపద్ధతి' అని రామాయణ వ్యాఖ్యాతలు అభిప్రాయపడ్డారు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఈ విభేదాకు అనుబంధమయిన సంకీర్తనం, పదం, కీర్తన, కృతి, స్వరూపం పరిశీలించడం సమంజసం.

సంకీర్తనం :

మన నిత్య వ్యవహారంలోని 'పాట' అనే మాటకు దైవత్వ ధర్మం జోడయినపుడు సంకీర్తనం, పదం కీర్తన, కృతి అనే పర్యాయ పదాల రూపం పొందుతుంది.

'కృత సంశబ్దనే' కీర్తించేది సంకీర్తనం. సమ్యక్ కీర్తనమ్ సంకీర్తనమ్' 'గీయత ఇతి గీతం' అని సంకీర్తన శబ్దానికి వ్యుత్పత్తి.

క్రి. శ. 13వ శతాబ్దంలో వెలసిన కృష్ణమాచార్యుడు తన వైష్ణవవచన రచనల్ని సంకీర్తనలని, ధ్యాన సంకీర్తనలని పేర్కొన్నాడు. చిన తిరుమలాచార్యుడు 'మహాసీయంబగు సంకీర్తన నామకపద సంప్రదాయం బెట్టిదనిన' 155 అని పేర్కొనడం వల్ల సంకీర్తన, పదం, అనేవి పర్యాయ పదాలని తెలుస్తుంది.

డా॥ వెటూరి ఆనందమూర్తిగారు —

'అవాఙ్మాసగోచరమగు దీవ్యశక్తిని కీర్తించి పాడునది కీర్తనము లేక సంకీర్తన మైనది. ఇట్లు గేయమానమగు కీర్తనమే భక్తుని హృదయమును పరమాత్ముని పాదస్పర్శికి గొంపోవునది' 156 అని అభిప్రాయపడ్డారు.

ప దం :

పద శబ్దానికి 'పదగతౌపద్యతే అనేన ఇతి పదమ్' అని వ్యుత్పత్తి. అంటే పొందబడింది అని అర్థం. 'పదం వ్యవసీతి త్రాణస్థాన లక్ష్యాంఘ్రివస్తుషు' అని అమరం. పద శబ్దానికి ఉద్యోగం, రక్షణ, స్థానం, చిహ్నం, అడుగు, వస్తువు అనే అర్థాలున్నాయి.

పద శబ్దానికి పాదం, పద్యపాదం, పద్య చరణం, అడుగుపెట్టిన గుడ్డు ఇసుక లోనయిన చోట్ల కనబడే పాద చిహ్నం, అశ్రయం, అధికారాధిస్థానం, వాక్యం, సుబంత తిజంతాలు, వేదమంత్రాల పిఠాగం, వ్యాజం, కపటం, త్రాణం, ప్రయత్నం, పాట, గీతి భేదం మొదలయిన అర్థాల్ని సూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటువు పేర్కొంది. పదమనే మాట చాలా ప్రాచీనమయింది. భరతుడు తన నాట్య శాస్త్రంలో —

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

‘గాంధర్వం యన్మయాప్రోక్తం
స్వరతాళ పదాత్మకం
పదం తస్య భవేద్వస్తు
స్వరతాళాను భావకం
యత్క్రించదక్షర కృతం
తత్సర్వం పద సంజ్ఞితం’¹⁵⁷

అని పేర్కొన్నాడు. సర్వ తాళ పదాత్మకమయింది గాంధర్వమని, సర్వ తాళాను భావకమయిన పదమే వస్తువునీ, అర్థసహితమయిన అక్షరాలతో కూడింది ‘పద’ మని అర్థం.

రంగాజమ్మ మన్నారు దాసవిలాస నాటకంలో —

“శృంగార రసతరంగిత పద కవిత్వాన్ని మహనీయమతి స్ఫూర్తితో”
(పు. 52) రచించినట్లు తెలుస్తుంది.

శ్రీమాన్ రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారు —

“రాగము తాళము రెండును సమాన బలముగల మూల ద్రవ్యములు పదకవితకు. ఇట్టిరచనకు ‘పదము’ అను పేరు తెలుగులో చాలా ప్రాతడి. పాల్కురికి సోమనాథుని కాలమునకే ఆ సంకేతనామము స్థిరమైనట్లు ఆతడు పేర్కొన్న ‘నిఱాళి పదములు గొబ్బిపదములు’ మొదలైన ఎన్నో వివిధ రచనలు స్పష్టంగా తెలుపుచున్నవి... తెలుగు నందును కన్నడమునందును రాగము అను అర్థము పోయి ‘పదము’ అనగా నిండుపాట అనియే అర్థము నిలిచినది. తాళపాక బయకారులు పదము అను సంకేతము నెరిగియున్నను తమ రచనలకు ‘సంకీర్తనములు’ అనియే పేరు పెట్టుకొన్నారు. ఆ రచనల ప్రధానోద్దేశం భగవద్గుణాను గానముగనుక. కాని యీవల శృంగార రసమయమై రాగతాళనిబద్ధమైన రచనకు ‘పదము’ అను సంకేతనామము వాడుట సంగీత రసికుల సంప్రదాయమైనది”¹⁵⁸ అని పేర్కొన్నారు.

కె. వి. శ్రీనివాసయ్యంగారు —

‘పదకవిత అంటే చాలా కాలంగా కీర్తనలు గేయాలు వంటి కవిత మాత్రమే నన్నభావం కవి పండిత విమర్శకుల్లో పొరపాటుగా ఏర్పడివున్నది.’ పాటల పరంగా

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

‘పద’ శబ్దంచేత అనేక విధాలైన పాటలు భందోపరంగా - రసాలపరంగా భావాల పరంగా, రాగ శాళాల పరంగా ఎన్ని విధాలైన పాటలున్నాయో అన్నీ గ్రాహ్యలే అవుతాయని¹⁵⁹ అభిప్రాయపడ్డారు.

కీర్తన :

కీర్తన అంటే కథనం, పొగడిక, యశస్సు, కీర్తి అనే అర్థాలన్నీ సూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటువు పేర్కొంది. నవ విధ భక్తిమార్గాల్లో ‘కీర్తన’ కూడా ఒకటి.

‘శ్రవణం కీర్తనం విష్ణోః
స్మరణం పాదసేవనమ్
అర్చనం వందనం దాస్యం
సఖ్యమాత్మ నివేదనమ్’ (శ్రీమద్భాగవతమ్, 7-5-23 శ్లో)

కె. వి. శ్రీనివాసయ్యంగారు —

అఖిల భువన సృష్టిస్థితిలయ కారణభూతుండైన సర్వేశ్వరుని నామ సంకీర్తనం చేయుటకై ఒక దాతుకైలిని అనుసరించి వ్రాయబడిన సాహిత్యము కీర్తనమన బడుచు¹⁶⁰ అని పేర్కొన్నారు.

శ్రీ ఎన్. సి పార్థసారథిగారు, శ్రీమతి ద్వారక పార్థసారథిగారు —

‘కీర్తనలోని సాహిత్యం భక్తుల గూర్చిగాని, మతాన్ని గూర్చిగాని, దైవాన్ని గూర్చిగాని లేదా పురాణ గాథల గూర్చిగాని తెలిపేదిగా వుంటుంది¹⁶¹ అని అభిప్రాయపడ్డారు.

కృతికి పునాది కీర్తన. ఇది పురాతనరచన. కీర్తనలు మతాన్ని, భక్తిని వ్యాపింపజేయడానికి చేయూతగా తీసుకొను రచనలు. కీర్తన పూర్తిగా వుణ్ణరచన అని చెప్పవచ్చు. కీర్తనలో సంగీతం కన్నా సాహిత్యమే ప్రధానం.

కృతి :

సాధారణంగా కృతికి రచన అని అర్థం. నెరవేర్చుకొన్న పనిగలవాడు, డన్యుడు, కుశలుడు, పండితుడు, పని, ప్రబంధం, గ్రంథం, ఇరవై అక్షరాలు గలిగిన ఒకానొక చండస్సు అని సూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటువు పేర్కొంది.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

కృతిలో సాహిత్యం కన్నా సంగీతానికి ప్రాధాన్యం వుంటుంది కేవలం సంగీత ప్రధానమయిన త్యాగయ్య రచనల వంటి వాటిని నేడు శ్రుతులసిపిలుస్తారు

4. 2. 1 సంకీర్తనల్లో మార్గ సంగీత లక్షణాలు :

అన్నమయ్యలో మార్గ సంగీత లక్షణాలు, జానపద సంగీత లక్షణాలు రెండూ వున్నాయి. ఇక క్రమంగా అన్నమయ్య మార్గ జానపద సంగీత లక్షణాలు ఎంత వరకు అనుసరించాడో పరిశీలించడం జరుగుతుంది.

మార్గ సంగీత లక్షణాల్లో పదాల విభేదాలు, పదాల అంకాలు, పదాల అవయవాలు ప్రాధాన్యం వహిస్తాయి.

పదాల విభేదాలు - అంకాలు, అవయవాలు :

పదాలు లక్షణ భేదాన్ని బట్టి వృత్తపదం సిబంధపదం, అసిబంధ పదం అని మూడు రకాలు. వీటిలో వృత్తపదాలు సంస్కృత భండస్సులో ప్రసిద్ధమయిన 28 భండఃప్రక్రియల నుంచి రూపొందించబడిన పదాలే.

ఈ వృత్తపదం విషమం, సమం, అర్థసమం అని మూడురకాలు.

విషమం :

పదంలోని చరణాల్లో నాలుగు పాదాలు నాలుగు విధాలుగా వుండడం.

‘తగవులు చెప్పబోతే తమలోని మాటలకు

తగులునాడె నన్నుదగునేతాను

మొగములు చూచినేచు మొక్కులు మొక్కగబోతే

చిగురుజేతులు వట్టి చెనకులు నించినే’

(27-69)

ఈ నియమం సంస్కృత సంకీర్తనల్లో కూడా కనిపిస్తుంది.

సం. సం. ‘పంకజాసన నుత భవ్య నిర్మల పాద

పంకజ పరమ పరాత్పర

వేంకటకైల నివేశ శు

భంకరా కైమంకరా’

(1-267)

అశ్వమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణతూలు

స మ ౦ :

చరణంలోని నాలుగు పాదాలు ఒకే విధంగా వుండడం.

‘జలధి కన్యాపాంగ. లలితేశ్వణములతో
కలసి వెలుగు చునున్న కజ్జలంచితడు
జలజాసనుని వదనజలధి మధ్యమునందు
అలర వెలువడిన పరమామృతం బితడు’

(1-170)

సం. సం. జననుత చరణా శరణ్య శరణా
దనుజ హరణ లలితస్వరణా
అనఘా చరణా యతభూభరణా
దినకర సన్నిభ దివ్యాభరణా’

(1-268)

అ ర్థ స మ ౦ :

చరణంలోని విషమ పాదాలొక రీతిగా సమపాదాలొక రీతిగా వుండడం.

‘నారీమణి చిరునవ్వులు నవ్వంగ
ఆరీతి నీకవి అందినవి
సారెకు సరసము చవిగా నాడంగ
పేరడి యాసలు పేరినవి’

(20-178)

సం. సం. బలభద్రానుజ పరమ పురుషదుగ్ధ
జలధి విహార కుంజర వరద
సులభ సుభద్రా సుముఖ సురేశ్వర
కలిదోషహరణ జగన్నాథా’

(11-3-111)

నిబంధపదం : అంగాలు :

‘యతులం జ్యోసములుం బదంబులును మూతానీకముల్ రాశసంగతులం’
గల్గినవేనిబంధపదాలు. నిబంధ పదాలకు యతి, ప్రాస, మూతాగణాలు, మార్గదేశ
తాళాలు, ముద్ర అనేవి అంగాలు,

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

య తి :

పాదాది అక్షరానికి పాదమధ్యంలోని స్థిరీత స్థానాక్షరానికి సంబంధం కల్పించడం.

‘జగదేకబంధు డవట సకల జీవులకును గుఱుడుగ
మొగము చూపవయ్యా మీకు మొక్కెదసిదె నేను
తగులైన చుట్టరికము దాచగనికనేలా
తెగరాని మమకారము తెలువగవలె గాసి’ (7-64)

సం సం. గహనే ద్వావపి గత్వా గత్వా
దహసి రతిం ప్రేరయతి సతి
చిహరత స్తదా విలసంతౌ
విహత గృహశౌ వివశౌతౌ’ (12-166)

ప్రపాన :

పాదంలోని ద్వితీయాక్షరం ప్రపాన అనబడుతుంది. నాలుగు పాదాల్లోని
కెండవ అక్షరం ఒక్కటే అయి వుండడం.

‘ఇండు హరిగల డందు లే డనేటి
నిండుకు బాయుచే నీపూజ
కొందరు చుట్టాలు కొందరు పగనే
అందడుకు మానుటదియే నీపూజ’ (6-31)

సం. సం. ‘కంసం హనిష్యామి భరిమితివ్యాజేన
సంస్తారోయమాచరితః పురా
హింస్తాదూర నచ హిత మిదం వ్రజనధూ
సంస్థరణ లీలాం ప్రసక్తుం తత్ర’ (12-374)

ప్రపానయతులు :

యతి విభేదాల్లో ఒకటయిన ప్రపానయతి నియమం కూడా అన్నమయ్య
సంస్కృత సంకీర్తనల్లో కనిపిస్తుంది.

‘నిత్యాయవిబుధ సంస్తుత్యాయనిత్యాది’ (5-172)
‘అక్షరాయాతి నిరపేక్షాయ’ (5-172)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

మాతాగణాలు :

నిర్దేశాత్మకమయిన ఆయా మాతాగణాలతో నడక సాగడం.

‘చలిగాలి వేడేల చల్లినె కప్పురపు

మలయజముతానేల మండినే

వాయెత్తి చిలుకేల వదరినెపలుమారు

కోయిలలు దామేల గొణగీనే

రాయడికి నలులేల రాసినె మాతోసు

కాయజుడు తానేలకసరినే’

(12-101)

సం సం. ‘దేవ దేవంభజే దివ్య స్రవావం

రావణాసురవైరి రఘుపుంగవం

రాజవరశేఖరం రవికుల సుధాకరం

అజానుబాహుం నీలాభకాయం

రాజారికోదండ రాజదీక్షాగురు

రాజీవలోచనం రామచంద్రం’

(4-209)

మార్గ దేశి తాళాలు :

భావాన్ని వ్యక్తపరచడానికి రాగమెంత ముఖ్యమో తాళంకూడా అంత ముఖ్యమయింది. దీన్ని పాట నడకను బట్టి నిర్ణయిస్తారు. అభ్యమయినంత వరకు అన్నమయ్య తెలుగు, సంస్కృత సంకీర్తనలన్నిటికి రాగరేకుల్లో ముద్రిత గ్రంథాల్లో రాగాల నిర్దేశం వుండిగాని, తాళ నిర్దేశం కొన్నిటికి తప్ప అన్నిటికీ కనిపించదు.

ఉదా :-	కీర్తన	రాగం	తాళం
	‘నీమతకములన్నియు’ 17-599	సామంతం	ఏక
	‘మందర ధర మధుసూదన’ 1-267	కురవంజి	ఆట
	‘విచ్చేయవమ్మా వెన్నెలబొమ్మా’		
	4-104	రామక్రియ	రూపక
	‘సొగియునామణియు’ 1-242	బౌళి	జంపె

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్ని స్వరపరచిన శ్రీమాన్ రాళ్ళపల్లివారు శ్రీ నేదు నూరి కృష్ణమూర్తిగాడు కౌన్న సంకీర్తనలకు 'తాళ్ళపాక అన్నమయ్య పాటలు' అనే పుస్తకంలో తాళ సీర్దేశం చేశారు.

ఉదా :-

కీర్తన	రాగం	తాళం
అదిగో అల్లదిగో	హిందోళం	ఆది
అలమేలు మంగ	భైరవి	ఖండచాపు
అలరులు	శంకరాభరణ	ఆది
ఆకటి వేళల	ముఖారి	రూపక
ఇప్పుడిటు	భూపాళం	జంపె
ఉగ్గు పెట్టరే	కమాస్	ఆది
ఉయ్యాల	మధ్యమావతి	ఆది
ఏమొకొ చిగురు	తిలంగ్	ఆది
ఏలరాడమ్మ	కాంభోజి	త్ర్యశ్రీ, త్రిపుటి
కంటి శుక్రవారము	ఆనంద భైరవి	ఆది
కులుకక నడవరో	అరాణా	ఆది
కొలసిదోపరికి	యదుకులకాంభోజి	ఆది
చక్కని తల్లికి	పాడి	ఆది
చేరి కొల్వరో	శ్రీరాగం	మిశ్ర
జయజయరామా	మణిరంగు	ఆది
తెప్పగా	లలిత	రూపక
దిబ్బలు వెట్టుచు	కాంభోజి	ఆది
దీనుడనేను	నీలాంబరి	ఆది
నానాటి	రేవతి	ఆది
పలుకుతేనెల	కర్ణాటక దేవగాంధారి	ఖండచాపు
భక్తికొలది	రామక్రియ	రూపక
భావములోన	శుద్ధ ధన్యాసి	ఆది

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

కీర్తన	రాగం	తాళం
మరిసీ జూడరో	శంకరాభరణం	రూపక
ముద్దుగారే	కుతంజి	ఆది
మొత్తకురే	కాంభోజి	రూపక
మోపుల చిగురుల	మృశ	ఆది
విన్నపాలు	భూవాళం	రూపక
సామాన్యమా	ధన్యాసే	జంపె
సువ్విసువ్వి	కేదారగౌళ	మిశ్రచాపు

సంకీర్తనల్లో గతుల పరుసలు :

సంకీర్తనల్లోని గతుల్ని రెండు రకాలుగా వర్గీకరించవచ్చు. అక్షరాల సంఖ్యను బట్టి చేయడం ఒక పద్ధతి, తాళానికనుగుణంగా చేయడం మరో పద్ధతి. అక్షరాల కనుగుణంగా చేయడమనేది భండస్సుకు సంబంధించినది. ఆ దృష్టితో సంకీర్తనల్ని ద్వీపద పాదాలుగానో, సిస పాదాలుగానో మరికొన్ని దేశిచ్ఛందో రీతులుగానో వర్గీకరించడం కాని ఇది రాగ తాళ ప్రాధాన్యం కలిగిన సంకీర్తనలకు అతికే పద్ధతికాదు.

సంగీత శాస్త్రం ప్రకారం తాళాలు ఏడు విధాలు. అవి ధృవ, మర్య రూపక రూప, త్రిపుట, ఆట. ఒక్కొక్క తాళానికి ఆరు అంగాలున్నాయి. లఘువు, ధృవం, అనుధృతం, గురువు, ప్లుతం, కాకపాదం. వీటిలో ప్రధానంగా లఘువు, ధృవం, అనుధృతం మాత్రం ఎక్కువగా వాడబడతాయి. ధృవ మంటే చేతితో ఒక దెబ్బ. లఘువులో రెండు బాగాలుంటాయి. చేతితో ఒక దెబ్బ పెళ్ళిను ఎంచడం ధృతానికి రెండక్షరాల విలువ, అనుధృతానికి ఒక అక్షరం విలువ వుంటుంది. అక్షరాల లెక్కను బట్టి గతులు ఐదు. అవి త్రిశ్ర, చతురశ్ర, ఖండ, మిశ్ర ప్రకీర్ణాలు.

సామాన్యంగా ధృవ, మర్య రూపక, తాళాలకు చతురశ్రగతి, యంపెకు మిశ్రగతి, త్రిపుటకు త్రిశ్రగతి, ఆటకు ఖండగతి, వాడడం జరుగుతుంది. జానపద గేయాల్లో త్రిశ్ర, చతురశ్ర గతులే ఎక్కువగా పాటించ పడతాయి.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

త్రిశ్రగతి :

తకిట - తకిట అని మూడేం మూతలకు తాళం పడుతుంది. పాదానికి ఎనిమిదేసి ఆవృత్తాలుంటాయి. ఇది త్రిపుట తాళానికి సంబంధించిందిగా వుండవచ్చు అభిరుచి బట్టి రాగాన్ని మార్చుకోవచ్చు ఆయా పలు చేసేటప్పుడు పరామ స్థానాన్ని బట్టి తాళం మారుతుంటుంది

ఆచార్య బి. రామరాజుగారు —

“భారమైన వెపమాను పాలు చిశిసి పెంచినాను
తీరని చేదేకక తియ్యనుండీనా”

వంటి త్రిశ్రగతి పాటలన్నమయ్యగారు పాడినను స్వైపాటలు మాత్రము పాడక పోవుట వింతగనేయున్నది¹⁸³ అని పేర్కొన్నారు.

భై ర వి

‘వేంక¹టా² విభు³ బాసి⁴ విరహి⁵ యె⁶ రమణి⁷ జూచి⁸
రింకె⁹ వేయ¹⁰ నేటి¹¹ కమ్మ¹² రాజ¹³ సమున¹⁴ నూ¹⁵ క్ష¹⁶’ (3-381)

ఈ కీర్తన పాదానికి ఎనిమిదేసి వంతున తకిట-తకిట ఆవృత్తాలతో సాగింది.

డా॥ వేటూరి ఆనందమూర్తిగారు — ‘మహిత నాయక సంబుద్ధి మధ్యమగు’ నేల పదము కూడ నిగతిలో సాగునదే’ 84 అని చెప్పారు.

చతురశ్రగతి :

నాలుగు మాత్రల ఆవృత్తాలు ఎనిమిది గాని, నాలుగుగాని, గలిగిన పాదాలతో వుంటుంది కిటతక-కిటతక అని తాళగతి సాగుతుంది, పాల్కురికి సోమనాథుడు ‘కోలాట గొడియలు’ అని కోలాటకు సంబంధించిన వస్తుసామగ్రిని సూచించాడు. తక్కిన నృత్య విలాసాల్ని వర్ణించినంత వివరంగా కోలాటను వర్ణించకుండడం వల్ల కోలాట తర్వాతి కాలంలోనే అభివృద్ధి చెందిందని భావించవచ్చు.

ఆచార్య బి. రామరాజుగారు —

“ఛాంగుభళా, గొప్పిళ్ళో, పావము, వృధావృధా వంటి మాటలతో

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ప్రతిపాదంతమగు పాటలు కూడా కోలాట పాటలే. ఐనను అన్నమయ్యగారివి మాత్రము చతురశ్రగతి కోలాటపాటలే' 185 అని అభిప్రాయపడ్డారు.

జా లి

‘ఎక్కడి¹ మానుష² జన్మం³ బెత్తిన⁴ ఫలమే⁵ మున్నది⁶
సిక్కము⁷ నిన్నే⁸ సమ్మితి⁹ నీ చిత్తం¹⁰ విక¹¹ నూ¹² (జా)

కీర్తన పాదానికి ఆరేసి కటతక-కటతక ఆవృత్తాలతో సాగింది.

కేదార గౌళ

సుబ్బి సుబ్బి సువ్వని
సుదతులు దంచెదరోలాల

॥పల్లవి॥

వసితల మజసులు కుందెన చేసిటు
వలపులు తగనించోల
కనుసన్నలనెడు రోకండ్లను
కన్నెలు దంచెద రోలాల

॥సుబ్బి॥ (12 353)

భూ పా శ ం

సుబ్బి సుబ్బి సువ్వలమ్మ
నవ్వుచు దేవకి నందనుగనియె

॥పల్లవి॥

కావిరి విరిసె కంసుడుగినినె
వావిరి బువ్వల వానలుగురిసె

॥సుబ్బి॥ (12-361)

ఇవి చతురశ్ర గతిలో సాగిన పాటలని ఆచార్య బి. రామరాజుగారు పేర్కొన్నారు.

ఖండగతి :

ఐదేసి మాత్రల ఆవృత్తాలతో సాగడం ఖండగతి.

ఆచార్య బి. రామరాజుగారు = “ఐదు మాత్రల్ని ఒకదానితో ఒకటి ప్రత్యేక మయిన చేరిక లేకుండా వేరువేరుగా పలుకుతూ, ఐదేసి మాత్రల్ని ఒక్కటిగా పఠక

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

వలసి వస్తే దీని గతిని కిటతకిట - కిటతకిట అని సూచిస్తారు. స్త్రీల పాటలు అధికంగా ఖండగతిలో సాగుతాయి. గోవింద నామాలు తుమ్మెద పాటలు, ఉయ్యాల, చిలుకా, తోలపాటలు పెండ్లి పాటలు మొదలయిన పాటలన్నీ కూడా ఖండగతిలో సాగినవే' 186 అని పేర్కొన్నారు.

డా॥ వేటూరి ఆనందమూర్తి గారు —

“సువ్వి పాటలన్నియు, బ్రధానముగా తొలి నాకుల సుండియు ఖండగతిలోనే సాగుచున్నవి. “సువ్వి సువ్వి కామచంద్ర” వంటి రచనతొక కొన్ని త్ర్యమ్మ గతిలో గూడ నడచినవి తేక పోలేదు. దంపుళ్లు సువ్వి పాటలకు ఖండగతియే ప్రసిద్ధము గావున తాళ్ళపాక వారును అట్లే సువ్వులను రచించినారు' 187 అని పేర్కొన్నారు

ఆ హి రి

అలరజం¹ చలమైన² ఆత్మలం³ దుండనీ⁴ యలవాట⁵ సేసెసే⁶ వుయ్యాల⁷
పలుమారు⁸ నుచ్చాస⁹ పవనమం¹⁰ దుండనీ¹¹ భావంబు¹² దెలిపెనీ¹³ వుయ్యాల¹⁴
(2-68)

ఈ కీర్తన పాదానికి ఐదేసి వంతున కిటతకిట ఆవృత్తాలతో సాగింది.

శ్రీ రా గం

ఎన్ని బాదలబెట్టి యేచెనవు నీవెంక నెంత కాలము దాక గగ్గోమా
మన్నంచుమనుచు నీ ముగగు చొచ్చితిమి మామాటాలకించవో కర్మమా (1-281)

వంటి కీర్తనల్లో కూడా ఐదేసి మాత్రల ఆవృత్తాలు సాగతాయి.

మిశ్ర గ తి :

ఏడు మాత్రల ఆవృత్తాల పాటలు ఈగతిలో నడుస్తాయి. ఏడుమాత్రల్ని 'తకిట కిటతక'గాను, కిటతక తకిట గాను చెప్పకోవచ్చు కానీ 'తకిట కిటతక' ఆవృత్తాలే వుండడం సహజం.

ఆచార్య. బి. రామరాజుగారు —

'దేశిగేయములు మూడు, నాలుగు, ఐదు, ఆరు, ఏడు, ఎనిమిది ఆవృత్తములతో రచించు' నన్న పాక్యము వాని భండస్సును చక్కగా వివరించు లక్షణము.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

అన్నమయ్య సంకీర్తనములందు మిశ్రగతి సంకీర్తనములు చిక్కలేదు ఈపైన పేర్కొన్న వివరణము కేవలము సరళములకు తొలి దినముల కీర్తనములకే వర్తించును. రానురాను పాటలను పల్లవించి బెంచుకొని క్లిష్టములై వీ'యినవి' అని అభిప్రాయపడ్డారు.¹⁸⁸

డా॥ వేటూరి ఆనందమూర్తిగారు —

“మన గుమ్మడి పాటలును, మఱికొన్ని మేలుకొల్పులును, నిట్టి మిశ్రగతిలో నడచునవే... మిశ్రగతిలో సాగు రచనలు మేలుకొలుపులకే అధికముగా సుపయక్తములగు చుండినవేమో అని తలపవచ్చును భూపాల రాగముననే “వేగ నాలుగు గడియలనగా వేదవేద్యులు వేచి సరగున నాగమోక్తవిధులను తమ దేహానుగుణములుగా” (11-2-45) అని మొదలుగా నున్న వీరికీర్తనము అచ్చముగా గుమ్మడి పాటవంటిదే” అని పేర్కొన్నారు¹⁸⁹.

భూ పా ల ం

ఏమిచ్చితం¹ బేమమహిమలు² ఏమినీమా³ యావినోదిము⁴

వామరాచ్యుత⁵ నిన్ను దెలియఁగ⁶ వసుధలోమా⁷ తరములా⁸ (అ) (2-225)
ఈ కీర్తన తక్కితక అని ఏడు మాత్రల ఆవృత్తాలతో సాగింది.

డా॥ వేటూరి ఆనందమూర్తిగారు ఇనిగాకుండా ద్విత్వస్రగతి ద్విచతురస్ర గతుల్ని పేర్కొన్నారు.¹⁹⁰

ద్విత్వస్ర గతి :

మూడు, నాలుగు, ఐదు, తర్వాత ఆరుమాత్రల ఆవృత్తాల పాటలు లెక్కకు వస్తాయి. ఈ పాటల్ని త్రిశ్రగతి పాటలుగనే చెప్పుకోవచ్చు. కాని ఒక్కొక్కప్పుడు ఆరుమాత్రల ఆవృత్తాలు ‘తక కిటతక’ అని నడువవచ్చు

ఆ హి రి

సతతమునే¹జేయు ననా²చారములకు³ గడయెక్కడ⁴

మతిననుఁగ⁵ కావుము రామా⁶ రామా⁷ రామా⁸ (అ) (1-341)

ఈ కీర్తన ‘తకకిటతక’ అని ఆరేసి మాత్రల ఆవృత్తాలతో సాగింది.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

ద్వితీయరసగతి :

ఎనిమిదేసి మాత్రలు గలిగిన ఆవృత్తాలతో సాగే రచనలు ఈ గతిలో చేరతాయి

భై ర వి

హరి శరణాగతి¹ యందులకొషధ²

మిరగ నెఱింగి³న నెక్కడు విషము⁴

॥పల్లవి॥

చందున నొడిసేటి సర్పము వంటిది

కంచములో తన 'ర్మము

అంచే జనన మరణాదులే కొరలు

పంపల నాడును పట్టంగరాదు

॥హరి॥

బలుసంపారము పడిగ దీసికిని

పొలసి దేహమను పుట్టంబడే

నలినహోరాత్రపు నాల్కలు గొడయు

బలిమి నూక పట్టంగరాదు

॥హరి॥

మహి సుఖదుఃఖములు మృకలుమలకలు

సహజపుంబొరలే సంపదలు

యిహమున్న శ్రీ వెంకటేశుండాడించి

బహుగతి నేమిటం బట్టంగరాదు

॥హరి॥ (2-67)

ఈ కీర్తన పాదానికి నాలుగేసి పంతున 'తకిట కిటతక' అనే ఆవృత్తాలతో సాగింది.

ఈ విధంగా 3, 4, 5, 6, 7, 8 మాత్రల కాలంలో సాగే ఆవృత్తాలు గలిగి సంకీర్తనల్ని అన్నమయ్య భిన్న గతుల్లో రచించాడు. ఇవే గానుండా తొమ్మిదేసి మాత్రల ఆవృత్తాలతో సాగే ప్రకీర్ణ జాతిలో అన్నమయ్య సంకీర్తనల్ని గుర్తించడానికి వీలుపడదు.

ముద్ర :

ఫలానా కీర్తన ఫలానా వారిదని తీలియడానికి వీలయిన అంశాల్లో ముద్ర

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఒకటి. దీన్నే కన్నడిగులు 'అంకిత పదమంటారు'. ఈ అంకిత పదాలు మూడు రకాలు

1. స్వయంగా తానే నిర్ణయించుకోవడం :

'నరహరి తీర్థులు "రఘువల తిలక" అని, శ్రీపాదరాయలు "శ్రీగంగ విఠల" అని, వ్యాసరాయలు "శ్రీకృష్ణ" అనే ముద్రతో 'దేవర నామగళ' వ్రాశారు

2. దైవదత్తం కావడం :

శ్రీనివాసాచార్యులు పండరిపురంలో స్నానం చేస్తుండగా ఒక పలకపై 'జగన్నాథవిఠల' అని కనిపిస్తుంది. దీన్నే అంకిత పదంగా గ్రహించి కీర్తనలు వ్రాశారు.

3. గురుదత్తం కావడం :

వ్యాసరాయలు పురంధరదాసుల వారికి 'పురంధర విఠల' అని, పురంధరదాసుల వారు దానప్పగారికి 'విజయవిఠల' అని, ముద్ర ప్రసాదించారు. అలాగే ముద్రల్ని మూడు వర్గాలుగా విభజించవచ్చు.

1. స్వనామాంకితాలు :

త్యాగరాజ కృతుల్లో స్వనామాంకిత ముద్ర కనిపిస్తుంది.

2. స్వనామాంకితం, దైవనామం జతకావడం :

పురంధరదాసు, విజయదాసు, ప్రసన్న వేంకటదాసు, గోపాలదాసు, జగన్నాథదాసు, హెళవన కట్టి మొదలైనవారికీర్తనల్లో వరుసగా పురంధర విఠల, విజయ విఠల, ప్రసన్న వేంకట, గోపాలవిఠల. జగన్నాథవిఠల, హెళవన కట్టియరంగ అనే ముద్రలు కనిపిస్తాయి.

3. ఆరాధ్య దేవాళితాలు :

శ్రీ పాదరాయలు, వ్యాసరాయలు, శాధీరాజు, కనకదాసు, అన్నమయ్య, జేత్రయ్య మొదలైనవారి కీర్తనల్లో 'శ్రీరంగ విఠల, శ్రీకృష్ణ, హయవదన, కాగినెలె ఆడికేశవ, వేంకటేశ్వర, మువ్వగోపాల అనే ముద్రలు కనిపిస్తాయి.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

అన్నమయ్య ఏ దైవాన్ని దర్శించినా వేంకటేశ్వర ముద్రతోనే కీర్తనలు రచించాడు. ఈ ముద్ర ఒకే రకంగా వుండదు. దీన్ని నాలుగు భంగిమలుగా వర్గీకరించవచ్చు.

1. శ్రీసహితం :

‘శ్రీవేంకటాచల శ్రీనివాసాయ’	(5-148)
‘శ్రీవేంకట పతి’	(7-116)
‘శ్రీవేంకట నిలయము’	(9-130)
‘శ్రీవేంకటేశునామము’	(11-1-79)
‘శ్రీవేంకటేశుఁడు’	(14-153)

2. తిరుసహితం :

‘తిరువేంకట గిరిదేవుని’	(1-6)
‘తిరువేంకటేశ’	(1-33)
‘తిరువేంకటాద్రికు’	(1-147)
‘తిరువేంకటాచల స్థితం’	(5-79)
‘తిరువేంకట గిరి నిలయ’	(11-3-111)

3. శ్రీ తిరుసహితం :

‘శ్రీతిరువేంకటాద్రికు’	(1-34)
‘శ్రీ తిరువేంకటపతి’	(1-48)
‘శ్రీ తిరువేంకటగిరిదేవ’	(1-155)
‘శ్రీ తిరువేంకటగిరిదివ్యవిన్ోదీ’	(4-45)
‘శ్రీ తిరువేంకటేశ’	(11-2-5)

4. శ్రీతిరువిరహితం :

‘వేంకట గిరి రాయని’	(1-10)
‘వేంకటనాథ’	(4-85)
‘వేంకటగిరిరమణ’	(11-2-42)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

‘వేంకటాద్రి విభుఁడు’

(12-55)

‘వేంకటగిరిపతి’

(12-195)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో ముద్ర సిద్ధిష్టస్థానంలో వుండదు. ముద్ర ప్రయోగంలో వైవిధ్యం కనిపిస్తుంది. కొన్ని కీర్తనల్లో చివర చరణం మొదటి పాదంలోను, కొన్నింటిలో రెండవపాదంలోను, కొన్నింటిలో మూడవ పాదంలోను, మరికొన్నింటిలో చివరి పాదంలోను ఈ ముద్ర వుంటుంది. సంస్కృత సంకీర్తనల్లోను ఈ పద్ధతి గుర్తించవచ్చు.

మొదటి పాదంలో :

శ్రీ వేంకటేశుఁడు :

‘శ్రీవేంకటేశుఁడు నేనూఁజేరి తెరలో నుండఁగా

సేవలకు దగ్గరేవు చెల్లదే నీకు

కైవశమై నా కిత్తఁడు గలసి మెలశుండఁగా

నీవుఁ (వూ?) జెప్పకొనే వేటి నేరుపరివే’

(24-13)

సం.సం. ‘తిరువేంకటాచలాధీశ్వరం కరిరాజ

వరదం శరణాగత వత్సలం

పరమ పురుషం కృపాభరణం న భజామి

మరణ భవ డేహాభిమానం వహామి’

(1-265)

రెండవ పాదంలో :

శ్రీ వేంకట ప్రచుర నిలయా

‘అణువులోపలి నీవు ఆడి మహత్తును నీవు

ప్రణుత శ్రీవేంకట ప్రచుర నిలయా

అణిమాడి విభవా ఆద్యంతరహితా

గణుతించి నాపౌల గలుగవే నీవు’

(17-148)

సం. సం.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

తిరు వేంకటాధిప :

‘సరసో యం పఃసరప్రియోఽయం
తీరువేంకటాధిపోఽయం
చిరంతనో యం చిదాత్మకోఽయం
శరణాగతవత్సరోఽయం

(1-264)

మూడవ పాదంలో :

శ్రీ వేంకట దయ వమ :

‘జగమున నీదే స్వతంత్రమెల్లా
నెగడిన జీవులు నీవారు
తగు శ్రీవేంకటదయవమ యిన్నియు
తెగి నీదాసులు తెలిసిన చిక్కు

(2-276)

సం. సం.

వేంకట విభుని :

‘సరవి సంపదలిచ్చు సంకీర్తనం
సరిలేని దిదియ సో సంకీర్తనం
సరుస వేంకట విభుని సంకీర్తనం
సరుగనను దొచు‘డి సంకీర్తనం’

(1-348)

చివరి పాదంలో :

శ్రీవేంకటాద్రి శ్రీపతి :

నిచ్చులును భవనాశినీట నోలలాడితి వండు
పచ్చినా చెమటనీరు పతి యిదివో
లచ్చనల గురుడాద్రి లక్ష్మీపతివినాఁడు
చెచ్చెర శ్రీవేంకటాద్రి శ్రీపతివి నేడు’

(27-472)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

పల్లవి చరణాల్లో వైవిధ్యం :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో పల్లవి, చరణాలకు సంబంధించిన ప్రత్యేకాంశాలు అనేకం కనిపిస్తాయి.

పల్లవి రచనల్లో వైవిధ్యం :

పాటకు పల్లవి ప్రాణం. అట్టి పల్లవిని గూర్చి సంగీతచూడామణిలో పల్లవులున్నచో శిఖాపదం వుండవని, శిఖాపదం వుంటే పల్లవులుండవని చెప్పబడింది. అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లోని పల్లవుల్ని మూడు రకాలుగా వర్గీకరించవచ్చు

1. రెండు పాదాల పల్లవి కలవి —

‘ప్రతిపనవచనైః ఫలమిహాకిం
చలచల కుడ్య తాళనయాకిం’

(3-39)

2. శిఖాపదం మాత్రమున్నవి —

‘డోలాయాంచల డోలాయాం హరిడోలాయాం’

(7-140)

3. పల్లవి, శిఖాపదం కలవి —

‘చెలినేడు తావేమి సేయు నమ్మ’

—శిఖాపదం

‘చెలియేమి సేయు నీచెలుతేమి సేయుదురు

చెలువైన విభుమేసి చెలువిత సేయంగ’

—పల్లవి (2-344)

ఇక పాదాల దృష్టితో చూచినప్పుడు పల్లవిని నాలుగు విధాలుగా వర్గీకరించవచ్చు.

1. ఒక పాదం పల్లవి గల్గినవి —

‘జగమంతా నీమయము సర్వం విష్ణుభయంబు గాన’

(7-147)

2. రెండు పాదాల పల్లవి గలవి —

‘ఎండగాని నీడగాని, మేమైనగాని

కొండలరాయడే మాకులదై వము’

(1-214)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

3. మూడు పాదాల పల్లవి గలవి —

‘తేత మాయలు నీకు నింతే
పూత సిగ్గులే భూమిలో వారికి
యూత వలపు చిత్తములోన నెవ్వరికై సదెలుసునే’ (12-85)

4. నాలుగు పాదాల పల్లవి గలవి —

‘చల్లనై కాయగడా చందమామా నీ
వెల్లి (ల్లి?) గాడిదు నెంకటేశు నెదుర
మెల్లమిగ నమృతంపు వెల్లి గొల్పుచులోక
మెల్ల నీనుగొనయాడగాను’ (12-228)

చరణాల్లో వైవిధ్యం :

సాధారణంగా కీర్తనకు మూడు చరణాలుండడం పరిపాటి. కన్నడ హరిదాస వాఙ్మయంలోకూడా శ్రీపాద రాయలవారి సంకీర్తనల్లో మూడు చరణాలున్న పాదాలే ఎక్కువ. సకృత్తుగా ఎసిమిడి, చ్చిచ్చరణాలుకూడా వున్నాయి. ఇలాగే అన్నమయ్య చరణాల విషయంలోను వైవిధ్యం కనిపిస్తుంది. వీటిని 12 విభాగాలుగా వర్గీకరించ వచ్చు.

1. 1 పాదం పల్లవి 3 పాదాల 3 చరణాలు —

గు జ్జ రి

‘జగమంతా నీమయము సర్వం విష్ణుమయంబుగాన ॥పల్లవి॥

యెనయుచు నేగర్మ మార్గముల నెతర దేవతల భజియించెదను

అని యపరాధం జెంచకుమీ అన్యము నీకంటే మరి లేదు

పనివడి ‘మత్తఃపరతరం’ అని చిత్తికితి విన్నియు నీయాజ్ఞలు ॥జగ॥

దేవ నా వుదరపోషణకు తివిరి హింస చేసెదను.

నీ విడి నావల నెంచకుమీ నీవే అఖండ చేతన్యడవు

దేవమిము ‘నైతేన వినాతృణాగ్రమపి’ యని శ్రుతి వొగడెడిని ॥జగ॥

అన్నమయ్య సంక్రీతనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

భువిలో నాకట పూర్వకర్మ మట పొసఁగదు నే నీ సగణి నీయడను

అవి నాకేమియు బనిలేవు అంతరియామివి నీవు

ఆవలను 'త్వమేవ శరణం గతి' యగుటది నమ్మితి శ్రీచేంకటనిలయా ||జగ||

(7-147)

2. 2పాదాల పల్లవి 2పాదాల 2చరణాలు —

దేవగాంధారి

ఆదిదేవ పరమాతుమా

వేద వేదాంత వేద్య నమోనమో

||పల్లవి||

పరాత్పరా భక్తభవభంజనా

చరాచర లోకజనక నమోనమో

||ఆది||

గదాధరా వేంకటగిరి నిలయా

సదానందా ప్రసన్న నమోనమో

||ఆది|| (1-289)

3. 2పాదాల పల్లవి 2పాదాల 11 చరణాలు —

శ్రీ రా గం

నేనెందు వోయె తా (యేదా?) నెందు వోయూ

రానీలే రానీలే రానీలే

||పల్లవి||

మీనైన నాటి తన మిడుకెల్ల దిగవలె

కానీలే కానీలే కానీలే

||నేనెం||

తలచూపేనాటి తలఁపెల్ల దిగవలె

తలఁచనీ తలఁచనీ తలఁచనీవే

||నేనెం||

కిరియైన నాటి కిటుకెల్ల దిగవలె

తిరుగనీ తిరుగనీ తిరుగనీవే

||నేనెం||

హరియైన నాటి అదటెల్ల దిగవలె

జరగనీ జరగనీ జరగనీవే

||నేనెం||

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఘణితులు

వడ్డగైన నాటి వస విడువంగ వలె
తడవకు తడవకు తడవకువే

॥నేనె॥

కలుషించే నాటి కడమెల్ల దిగవలె
అలుగనీ అలుగనీ అలుగనీవే

॥నేనె॥

సతి బాసేనాటి చలమెల్ల దిగవలె
తతిగానీ తతిగానీ తతిగానీవే

॥నేనె॥

ముసలైన నాటి ముసులెల్ల దిగవలె
విసుగనీ విసుగనీ విసుగనీవే

॥నేనె॥

మానైన నాటి మదమెల్ల దిగవలె
పోనేవే పోనేవే పోనేవే

॥నేనె॥

కలికైన నాటి గజరెల్ల దిగవలె
చెలంగనీ చెలంగనీ చెలంగనీవే

॥నేనె॥

వేడుకతో నాటి వేంకటపతి నన్ను
గూడనీ కూడనీ కూడనీవే

॥నేనె॥ (12-276)

4. 2 పాదాల పల్లవి, 4 పాదాల 2 చరణాలు -

ధ న్నా సి

మోర దురిఁములచే గుణవికారములచే
నీరీతిఁబడు నకు నేడి దెరువు

॥పల్లవి॥

హరి జగన్నాథు లోకారాధ్యు
నెరంగనేరని వాని కేడి దెరువు

పరమ పురుషుని జగద్భరితు నంతర్వాప్తి
నిరవు కొలుపని వాని కేడి దెరువు

॥మోర॥

శ్రీవేంకటేశుఁడలఁచిన వెనక సకలంబు
జేవగింపని హరి కేడి దెరువు

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

దేవోత్తమున మహిమ చెలిసి తెలియఁగలేసె
యీ వివేకంబునకు నేడి దెరువు'

(1-363)

5. 2 పాదాల పల్లవి, 4 పాదాల 4 చరణాలు —

ల లి త

అయ్యో వికల్పబాదు లంతటా సిగ్గు పడరు
యియ్యెడ నెట్టు గలిగె నీయసుర మతము

॥పల్లవి॥

నీముడ్రలూ నొల్లరు నీదాసోహము నొల్లరు
కామించి నీమీఁది భక్తి కడునొల్లరు

నామ మంత్రము నొల్లరనామయుండవనెం (నం?) దురు

తాము వైష్ణవులమంటాఁ దర్కింతురు

॥అయ్యో॥

పైతృకవేశ నీ ప్రసాదమూ నొల్లరు

ఘాతల నూర్వపుండ్రముగో దందురు

జాతరదైవాల నిన్ను సరిగో బూజింతురు

అతలవైష్ణవులు దామనుకొందురు

॥అయ్యో॥

శ్రీవైష్ణవల గంటే జేతురెత్తి మొక్కరు

భావింతురు పగవారి బలె గన్నట్టు

ఆవల వైకుంఠమూ నవిత్యమందురు

కావించి వైష్ణవలము కామా శేమందురు

॥అయ్యో॥

వరుస రాక్షసాదులవలె నెళ్లాలు సేతురు

సరుస నట్టే వేదమూ జదువుదురు

నిరతి శ్రీవేంకటేశ నీమహిమ తెఱఁగక

అరిది వైష్ణవలమే యని యాడుకొందురు ॥అయ్యో॥ (8-52)

6. 2 పాదాలు పల్లవి, 4 పాదాలు 5 చరణాలు —

పా డి

అందరి బ్రతుకులు నాతనివే

కందువెల్ల శ్రీకాంగునిదే

॥పల్లవి॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

వేమరుఁజదీవెడి విప్రుల వేదము
సోము (మ?) కవైరి యశోవిభవం
శ్రీమించు నమరుల జీవనమెల్ల సు
ధామధనుని సంతతకరుణే

॥అందరి॥

హితవగు నిలలో నీసుఖమెల్లను
దీతిసుత దమనుఁడు దెచ్చినదే
తతి తల్లిదండ్రు తానై కాచిన
రతి ప్రహ్లాదవరదుని కృపే

॥అందరి॥

అలరిన యమరేంద్రాదుల బ్రదుకులు
బలిబంధనుకృపఁబర గినవే
బలసి మునుల యాపదలు వాపుటకు
బలు నృపభంజను పరిణతలే

॥అందరి॥

పూని యనాథుల పొందుగఁగాఁచిన
జానకీవిభుని సరసతలే
నానాభూభరణంబులు నందుని
సూనుఁడు చేసిన సుకృతములే

॥అందరి॥

తలకొని ధర్మము తానై నిలుపుట
కలుష విదూరుని గర్వములే
నిలిచి లోకములు నిలిపిన ఘనుఁడగు
కలియుగమున పంకటపతివే

॥అందరి॥ (11-3-123)

7. 2 పాదాల పల్లవి 4 పాదాల 7 చరణాలు —

మాళవి గౌళ

సీతక పడుసు దోసిటి పాల మగఁడు
బాతి పడిన నగపడువటె వీఁడు

॥పల్లవి॥

మూ (?)డు గాళ్ళ పెద్దముసలి సవులుగొన్న
పాఁడి మేకల పాల పాశము

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

వేడి జుట్టిన తల్లి వేకటియై కన్న
వాడు వీడు శిన్న వాడటె వీడు

॥సీత॥

కొండలంత సను గుబ్బలరాకాశి
మిండెత గవిశిపె మింగ రాగా
గుండె వగుల నొక్క కోలనె సరగన
సెండివేపినట్టి సిసు వటె వీడు

॥సీత॥

వుడుకు నుదుటి వాడు వుడుటున దా () సిన
బెడివపు మోతల పెనుపిల్లు
తొడికి విరిశివేశి దోమటి నునుబాల
కడుపుల తొలి పెండ్లి కొడుకటె వీడు

॥సీత॥

మారుదల్లి సేతిమాటలబడలేక
వూరు విడిశి యడవులకేగి
సేరవచ్చిన యింతి సెవులు ముక్కుగోళి
పేరువారిన పెద్దబిరుడటె వీడు

॥సీత॥

పొగదాగు తపసుల పుల్ల వెలుగు మంట
లగడు శేయగ ముగురసురల
సగము సాయసంపి సడిబెట్టి విడిశిన
బడిడికాడు సిన్నపడునటె వీడు

॥సీత॥

మిస మిస మెరసేటి మొగము మేనిపై
పసల దగిలి వెంటబారి పారి
గసిక వింటికోల గరిగాడనేసిన
మసిమాయల నలమరి గదె వీడు

॥సీత॥

కవ్వల సేతల రాకాశినాయని
కొవ్విన మదము తెక్కులుగొని
యివ్వల దిరువేంకటేశుడై యున్నాడు
గువ్వెక సిను జట్టి గొనెగదె వీడు

॥సీత॥ (12-378)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

8. 2పాదాల పల్లవి, 4పాదాల 8 చరణాలు —

శంకరాభరణం

అహో సురత విహారోయం

సహజ పరాజయ శంకానాస్తి

||పల్లవి||

యమునాకూలే సుమలతా గృహే

ఓమలసైకత వివిధస్థలే

రమణీరమణౌ రమతస్తయో :

ప్రమదస్య పరాత్పరం నాస్తి

||అహో||

రజనీకావా ప్రాతః కింవా

త్వజనం భజనం తత్కింవా

విజయః కోవాపజయః కోవా

భుజపరిరంభస్ఫుటం నాస్తి

||అహో||

చీనాంరుక రంజిత మేఖలావి

తానే జఘనం తరతి సతి

మానవికలనే మానినీ మణే (??)

హీనాధిక పరిహృతిం నాస్తి (తిన్నాస్తి?)

||అహో||

కింవా మిశనం కింవా మిశనం

త్వంవా హంవా తన్నాస్తి

సంవాదోవా సరసః కోవా

కింవా వాచ్యా క్రియా నాస్తి

||అహో||

ఆదిదేవ వీతాంశుక బద్ధా (?)

స్వేద సురభి కాశ్మీర జలం

సౌదురుంహ్య (రూహ్య?) లజ్జా వివశతయా

భేదేన వచః కించిన్నాస్తి (?)

||అహో||

వర కుచాగ్ర సంవ్యానం కరేణ

హౌరాపరం పరిహరతి సతి

అశ్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితాలు

సరస లోచనం చల (నాంచల?) వివశతయా
తరుణ్యాం చైతన్యం నాస్తి

॥ అహో ॥

సురతాంత శ్రమ సుఖం కింవా
వరలజ్ఞా సావా కావా
పరవశతను వైభవం కింవా
నిరతాం తయో నికృతిం నాస్తి (?)
పరిమళ భరిత ప్రచుర సుశీతల
వరమృదువాయో వాతి సతి
తీరువేంకట గిరిదేవ రాధయో

స్వరసరతి సుఖశాంతిర్నాస్తి ॥ అహో ॥ (12-78)

9. 2 పాదాల పల్లవి 4 పాదాల 10 చరణాలు —

రా మ క్రి య

వెట్టులాల మీకు వేడుక గలి(గి?) తేను
అట్టు వంచి తడుకల్లంగ రాదా

॥ పల్లవి ॥

ముడిచి వేసిన పువ్వు ముడువయోగ్యముగాదు
కుడిచి వేసిన పుల్లె కుడవఁగాఁగాదు
బడి నొకరు చెప్పినఁబలి చెప్పఁబోతేను
అడరి శ్రీహరికడి అరుహముగాదు

॥ వెట్టు ॥

గంపెఁడు ముక దినఁగా నొక్క వరి గింజ
తెంపునఁగలసితే తెలియ నెట్టు వచ్చు
జంపులఁబలవరింపఁగ నొక మంచిమాట
యింపెతే హరి యందుకిచ్చునా వరము

॥ వెట్టు ॥

పుమిసిన తమ్మలో నొకకొంత కప్రము
సమకూర్చి చవిగోన చప్పరించినేల
అమరఁగ ఛాయాపహరము సేసుక
తమమాటఁగూర్చితే దైవము నగఁడా

॥ వెట్టు ॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

చిబకి వేసిన గింజ చేతఁ బట్టఁగ నేల
గబుక కెంగిలి బూరె గడుగఁగ మరయేల
తొబుక కవిత్వాల దోషాలఁ బొరలితే
దిబుకార సవ్వఁడా దేవుడైనాను

॥ వెలు ॥

మించు చద్దికూటి మీద నుమిసి నట్టు
మంచి దొకటి చెప్పి మరి చెప్పనేరక
కంచుఁబెంచు నొక్కగతి నదికితే ముట్టు
పెంచువలెనే చూచు పెరుమాళ్లు వాని

॥ వెలు ॥

పుచ్చినట్టి పండుఁబూజి లోననే వుండు
బచ్చన కవితలు బాఁతిగావు యెందు
ముచ్చఁగన్నతల్లి మూల కొడిగినట్టు
ముచ్చిమినుతు లేల మొక్కరో హరికి

॥ వెలు ॥

వుల్లి దిన్నకోమటి పూరక వున్నట్టు
జల్లెడ నావాలు జారిపోయినట్టు
కల్లలు చెప్పి యాకథ కుత్తరము లీక
మెల్లనే వుండితే మెచ్చుచా డైవము

॥ వెలు ॥

నేతి బీరకాయ నేయి అందు లేదు
రాతి బీరునికి బీరము యించుకా లేదు
ఘాత బూరుగుఁబండు కడుపులోన చూడి
యేతుల నుడుగులు యెక్కునా హరికి

॥ వెలు ॥

యిరుగు వారెరఁగరు పొరుగువారెరఁగరు
గొరబైన మాటలు గొణఁగుచు నుండురు
పరులఁగాదందురు బాఁతిగారు తాము
విరసులట్టివారి విడుచు దేవుఁడు

॥ వెలు ॥

యెన్నఁగ శ్రీ వేంకటేశుఁడాశ్లపాక
అన్నమాచార్యులు అఖిల దిక్కులు మెచ్చ

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

నున్నతితోబాడి రొకడెవ్వడో తాను

సన్న నొరసునట సమ్మతా హరికి ||వెంబ|| (౧ వీర)

10. 2పాదాల పల్లవి 4పాదాల 11 చరణాలు —

సాళంగ నాట

శరణని బ్రతుకరొ జనులాల

గరిమ మెరసె నిదె కవక సింహము

||పల్లవి||

అహరమును బ్రహ్మాదుడు దొరకొని

బహువిధముల హరిమహిమలు వొగడంగ

కహకహ హిరణ్యకసిపుడు నగి హరి

సహజ మేదియని చలచె గంభము

||శర||

అటమరి పెటపెటమని బేట్లగని

చిటచిట రవముల జిరుత పొగలెగసి

తటతటమనుచును తరలి వయ్యలై

పటపటమనుచును పగిలె గంభము

||శర||

బెడిదపు చూపుల మిడు గురు తెగయంగ

పుడమి యదర నూర్పులు చెల్లంగ

గడగడ వడకి దిక్తటను లల్లాడగ

వెడలె గంభమున విజయసింహము

||శర||

నగవుల సుడిపడెనభోంతరంబులు

పొగలెగసెను పెను బొమముళ్ళ

పగటు నార్పులను పగిలెను గొండలు

వెగటుగ వెడతెను వీరసింహము

||శర||

తెరిచిన నోర బ్రతిధ్వను లెసగంగ

కలుకు గతుల చుక్కలు చెదర

వెటి హుంకృతులను నిఖిలము బెదరంగ

వెలచువ గెరతె విమల సింహము

||శర||

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

పటు విహారముల బ్రహ్మాండమగల
గుటగుట రవళి నాకులు వొగడ
నిటల నేతమున నెఱమంటలడర
పటుగతి మెరసెను భయదసింహము

॥శర॥

పెదపెద కోయల పిడుగులు రాలగ
తుదనఖముల నెత్తురు దొరుగ
గుడిగొను కసరల కురిగిరులూటాడ
వుదయించె నది నో వుగసింహము

॥శర॥

అట్టహాసమున నసురలు వారగ
ముట్టి వాయువులు మొగ తిరుగ
దట్టములై జలధరములు ముసరగ
దిట్టయై వెడలె ధీర సింహము

॥శర॥

జలధులు గలగెను జడిసె లోకములు
తల కెసప్తశాశములు
వులికిపడ దొడగె నూర్వలోకములు
కొలువున నిలిచెను ఘోర సింహము

॥శర॥

అచ్చట హిరణ్య నదరంట బట్టి
యిచ్చల దొడపై నిడి చించి
కుచ్చి వానిపేగులు జంద్యములుగ
విచ్చి వేసుకొనె విష్ణు సింహము

॥శర॥

పొగడిరి దివిజులు భువనములు వెలసె
పగ యుడిగి చెలగె బ్రహ్మాదుడు
మిగుల శాంతమున మించె శ్రీవెంకట
నగమున నహోబిల నారసింహము ॥శర॥

(8-239)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులం

11. 2 పాదాల పల్లవి 4 పాదాలు 1కి చరణాలు —

రీతి గాళ

రాధామాధవ రతిచరితమితి

బోధావహం శ్రుతిభూషణం

॥పల్లవి॥

గహనే ద్వావపి గత్వా గత్వా

రహసి రతిం ప్రేరయతి సతి

విహరతస్తదా విలసంతౌ

విహత గృహిశౌ తౌ

॥రాధా॥

లజ్జాశబ్ద విలాసలీలయా

కజ్జలనయన వికారేణ

హృజ్జావ్యవహృన (హిత?) హృదయా రతి

సజ్జాసంభ్రమచపలా జాతా

॥రాధా॥

పురతో యాంతం పురుషం వకుళైః

కురంటకైర్వాకుటజైర్వా

పరమం ప్రహరతి పశ్చాల్లగ్నా

గిరం వినాపి వికిరతి ముదం

॥రాధా॥

హరి సురభూరుహ మర్హతివస్వ (మరోహతీవ?)

చరణేన కటిం సంవేష్ట్య

పరిరంభణ సంపాదిత పులకై

ప్పలరుచిర్ణాతా సుమలతికేప

॥రాధా॥

విధుముఖదర్శన విగళితలజ్జా

త్వధరబింబఫలమాస్వాద్య

మధురోపాయనమార్గేణ కుచౌ

నిధివద (ద్ద?) త్వానిత్యసుఖమితా

॥రాధా॥

సురుచిరకేతక సుమదళ నఖరై

ర్వరచిబుకం సా పరివృత్య (వర్త్య?)

అష్టమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

తరుణిమసింధౌతతీయద్మగల
చరయుగళం సంసక్తం చకార

॥రాధా॥

వచన విలాసైర్వశీకృత (త్య?) తం
నిదులకుంజ మానిత దేశే

ప్రచుర సైకతే పల్లవశయనే
రచిత రతికళా రాగేణాస

॥రాధా॥

అభినవ కల్యాణాంచిత రూపా
వభినవేశ సంయత చిత్తౌ
బభూవతు స్తత్పరౌ వెంకట
విభుణా (నా?) సౌ తద్ద్విదినా సతయా

॥రాధా॥

సచలశ్చావీక్షణో భవతి తం
కచభరం (ర?) గంధం ఘ్రాప్యతి
సచలతి చేన్మానవతీ తథాపి
కుచసంగాదనుకూలయతి

॥రాధా॥

అవనత శిరసాప్యతి సుభగం
వివిధాలాపై ర్వివశయతి
ప్రవిమల కరరుహరదన విలాసై
ర్భవనపతి (తిం?) తం భూషయతి

॥రాధా॥

అతాగృహమేశనం నవసై
కతవైభవ సౌఖ్యం దృష్ట్వా
తతస్తతశ్చరసౌ (శ్చరతస్తౌ) కేత్
ప్రవతచర్యాం తాం వాంఛతో

॥రాధా॥

వనకుసుమ విశద వరవాసనయా
ఘనసార రజోగంధైశ్చ
జనయతి పవనే సపది వికారం
వనితా పురుషౌ జనితాశౌ

॥రాధా॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

ఏవం విచరన్ హేలా విషుఖ

శ్రీ వేంకటగిరి దేవోరుం

పావన రాధా పరిరంభ సుఖ

శ్రీ వైభవసుస్థిరో భవతి

॥రాధా॥ (12-106)

12. 4 పాదాల పల్లవి, 8 పాదాల 3 చరణాలు —

శ్రీ రా గం

నిత్యాత్ముడై యుండి నిత్యుడై వెలుగొండు

సత్యాత్ముడై యుండి సత్యమై తానుండు

ప్రత్యక్షమై యుండి బ్రహ్మమై యుండు సం

స్తుత్యుడీతిరువేంకటాద్రి విభుడు

॥పల్లవి॥

ఏమూర్తి లోకంబులెల్ల నేలెడు నాతఁ

డేమూర్తి బ్రహ్మాదులెల్ల వెదకెడు నాతఁ

డేమూర్తి నిజమోక్షమియ్యజాలెడు నాతఁ

డేమూర్తి లోకైక హితుడు

యేమూర్తి నిజమూర్తి యేమూర్తియునుగాడు

యేమూర్తి నిజమూర్తి యేమూర్తియునుగాడు

యేమూర్తి త్రైమూర్తు లేకమైన యాతఁ

డేమూర్తి సర్వాత్ముడేమూర్తి పరమాత్ముడు

డామూర్తి తిరువేంకటాద్రి విభుడు

॥నిత్యా॥

యేదేవు దేహమున నిన్నియును జన్మించె

నేదేవు దేహమున నిన్నియును నణగె మరి

యేదేవు విగ్రహం బీసకల మింతయును

యేదేవు నేతంబు లినచంద్రులు

యేదేవుడి జీవులన్నింటిలో నుండు

నేదేవుచైతన్య మిన్నిటికి నాధార

మేదేవుడవ్యక్తుడేదేవుడు డద్వంద్వుడు

జాదేవుడు డీవేంకటాద్రి విభుడు

॥నిత్యా॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

యే వేల్పు పాదయుగ మి యు నాకాశంబు
 యే వేల్పు పాదకేశాంతం బనంతంబు
 యే వేల్పు విశ్వాస మీమహామారుతము
 యే వేల్పు సజదాసు లీపుణ్యులు
 యే వేల్పు సర్వేశుడేవేల్పు పరమేశుఁ
 డేవేల్పు భువనైక హిత మనోభావకుఁడు
 యే వేల్పు కడుసూక్ష్మమేవేల్పు కడుఘనము
 ఆ వేల్పు తిరువేంకటాద్రి విభుఁడు ||నిత్యా|| (1-75)

నిబంధపదాలు - అవయవాలు :

ఈ నిబంధ పదానికే అయిదు అవయవాలున్నాయి. అవి ఉద్గ్రాహ, మేళాప, ద్రువ, ఆంతరి, ఆభోగాలు ఉద్గ్రాహమంటే ప్రబంధం మొదటి భాగం. అంటే ఆరంభం. ద్రువం ప్రబంధంయొక్క ముగింపు ఉద్గ్రాహ ద్రువాల్ని కలిపేది మేళాపకం. ఆభోగమంటే ప్రబంధ రచయిత నామమో లేదా అంకితమిచ్చిన దేవతా నామమో ముద్రగా కలిగిన తుదిభాగం. ఈ ధాతువుల కూర్పువల్ల ఏక ధాతుక, ద్విధాతుక, త్రిధాతుక, చతుర్ధాతుక నిబంధ పదారేర్పడతాయి. ఉద్గ్రాహ, ఆభోగ పల్లవులతో కూడింది త్రిధాతుకం, ఉద్గ్రాహ, మేళాపక ద్రువ ఆభోగాలతో కూడింది చతుర్ధాతుకం. అన్నమయ్య కీర్తనల్లో ఈ రెండే ఎక్కువగా వున్నాయి.

త్రిధాతుక పదం :

సా మం తం

తానే కాకెవ్వరు మాకు దాతయు దైవము తన } ||పల్లవి||
 తోనబెట్టుకొని మాకు తోనైన వాఁడు

చదివించి కూడువెట్టి జారకుండ నిల్లు గట్టి -
 బెదురులేని బుద్ధి పిన్ననాడే చెప్పి
 యెదిరినడగి ద్రోవ్యమిడిగొమ్మనుచు నిచ్చి > ఉద్గ్రాహం
 పదిలమై తమ్ము బాలించువాఁడు ||తానే

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

మోహవిమోచమ్ము మోహనురాగమ్ము
దేహవిభాగంబు దెలిసిన కలికి
వె హికమున వేంకటాధీశుడై సర్వ
దేహరక్షకుడై తిరుగు చున్నాడు ||తానే||

} ఆభోగం

(11-3-63)

చతుర్దాశుక పదం :

పా డి

నీరువట్టుగొన్న చోటనేత దీరునా
సారె నాతని పొందులే చలిమందులు నారూ

} ఉద్గ్రాహం
|| పల్లవి ||

కప్పియాతడు నన్నితే గాతలుమానీ గాక
కప్పురమేల చల్లరే కాంతలాల
తప్పకాతని మోవినే డప్పలు దేరి గాక
యిప్పుడింత పన్నీరు ఇచ్చిరే నాకూ ||నీరు||

} మేళాపం

పొరి బొరి నాతని పూర్పుల జెమబోర్చి గాక
సురచేల విఫరేరే సుదతులాల
సరినాతని మేలమే విరహ మార్చి గాక
విరులేల పోసేరే వేమారు నాపైని ||నీరు||

} ద్రువం

సొగినాతవి పాదాలు సోకి చల్లనయ్యా గాక
చిగురేల పరచేరే చెలియలాల
నిగిడి శ్రీవేంకట నిలయుడు నన్ను గూడె
జిగివట్టి కతలేల చెప్పేరే యింకాను ||నీరు||

} ఆభోగం

(18-242)

సంకీర్తన గ్రంథాల్లో చెప్పబడినవి, మరి అన్నమయ్యలో కనిపించే వివిధ నామక పదాలు :

1. అర్థ చంద్రిక పదం :

ఉద్గ్రాహం, ద్రువం, ఆభోగం, సగమే పలికి పల్లవి సంబంధించి తాన ప్రతానా కాంక్షిత మయ్యేది.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

‘అఱిశోభితేయం రాధా
సతత విలాసవ శా రాధా
దర్పక బలబోధా రాధా
తర్పణ గంధవిధా రాధా
దర్పయు తక్కోధా రాధా
దర్పకరసేధా రాధా

(4-48)

సుగ్రీవ విజయ యక్షగానంలో —

‘చదువులు తెచ్చిన జల చరపతికిన్
కుధరము మోచిన కూర్మంబునకున్
కన్నులనర్రులు కమ్మగవగచున్
బౌరావిధివశమని తలఁచుచున్
ఏటికి ప్రాణములికనని తలఁచున్’

మొదలైన అర్థచంద్రికల పదాల్ని పోలిందే పై రచనకూడా. ఇది పాదాంతంలో ప్రాసలు కల్గి, తానప్రతాన ఆకాంక్షితమై చతుష్పదాకృతినై గల్గివుంది.

ఆప్టపది :

గీతగోవిందంలో జయదేవుడు రచించిన విధంగా ఎనిమిది పదాలు, పల్లవి వుండే రచన.

శంక రాభరణం

అహో సురత విహారోయం
సహజ పరాజయ శంకానాస్తి
యమునా కూలే సుమలతా గృహే
విమలసైకత వివిధ స్థలే
రమణీరమణౌ రమత స్తయో :
ప్రమదస్యపరాత్పరం నాస్తి
పరిమళ భరిత ప్రచుర సుశీతల
వరఘ్నదువాయౌ వాతీసతి

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

తిరువేంకట గిరిదేవరాజాయో

స్మృతసరతి సుఖ శ్రాంతిర్నాస్తి (12-78)

ఈ పదం వస్తువులోను, రచనా రీతిలోను అచ్చంగా జయదేవుని అష్టపదుల్ని పోలిన రచనగానే వుండి.

ద రు వు :

దుగ్రత మధ్యమానం, చిత్రవర్ణం, తాళం కలిగి ముందు పాడిన పదవాక్యాలతో ద్విచతుష్పదాకృతితో ఒప్పుతుంది.

‘కూరిమైరింగి కైకోవు నీ

బీరములే నెరపేవు

రంతుల సేసిటు రావు

యెంతైనాఁ జనవీవు

చెంతలెకడు దలఁచేవు

ఇంతలో నెరవయ్యేవు

(12-310)

పదమాలిక :

సొగసైన పల్లవినీ గూర్చుకొని అర్ధచాతురితో బహుపదాల పదమాలిక సీస మాలిక లాగా శోబిల్లుతుంది.

ము ఖా రి

ఎంత వేగిర కాడవేమోయి

పంతగాడ వింతలోన వదరకువోయి

॥పల్లవి॥

చెక్కునొక్కంబొద్దులేదో చెంతసేయంబొద్దులేదో

అక్కర దీరంగ మాటలాడవోయి

యిక్కువంటం బొద్దులేదో యేటికైనా బొద్దులేదో,

యెక్కువ కప్పుర పిడెమందవోయి॥

చెయిచాచంబొద్దులేదో శేసవెట్టంబొద్దులేదో

సోయగపు నీమొగము చూపవోయి

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

మోయ నప్పంబొద్దులేదో మోడియానంబొద్దులేదో
నీయలపు దీరం గొంత నెత్తమాడవోయి॥

పచ్చి సేయం బొద్దులేదో పైకొనంగం బొద్దులేదో
యిచ్చగాగం గిన్నెర వాయిచవోయి
గుచ్చినన్నం గొగిటనుం గూడితి శ్రీవేంకటేశ
మచ్చికె యీ పేమ మిట్టెమఱవకువోయి॥

(13-230)

భాసుర వాక్యం :

తానాచితంగాను, విలాసమానంగాను తాళవిరహితంగాను వుండి ద్విచతు
ష్పదాకృతితో వుండేవి.

గీతం - నాట

‘ఏ దైవము శ్రీపాదన్న (న?) ఖమునఁబుట్టిన గంగ
త్రిలోకపావనము చేయను త్రిపథగామినియాయెను’
ఏదైవము నాభినలినంబున జనియించిన అజుండు
అఖిలాండంబులు సృజియింప నచిపతియాయెను
ఏదైవంబు పురస్థలంబు తనకును మందిరమైనయిందిర
మాతయయ్యె యీజగదంబులకెల్లను
ఏదైవము అవతోకన మింద్రదాది డిఁజగణంబుల
కెల్లప్పుడును సుఖంబులాపొదించును’

(11-31-34)

ఈ పదంపై ‘గీతం - నాట’ అని వుండి. ఈ గీతమే భాసుర వాక్యమేమో
అని వేటూరి ఆనందమూర్తిగారు అభిప్రాయపడ్డారు¹⁶².

శరభపాద పదం :

ఎనిమిదేసి పాదాలున్న పదం. ఇది అష్టపదికన్నా భిన్నంగా వుంటుంది.

శ్రీ రా గం

సిత్యాత్మఁడై యుండి సిత్యఁడై వెలుఁగొండు
సత్యాత్మఁడై యుండి సత్యమై తానుండు

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ప్రత్యక్షమై యుండి బ్రహ్మయై యుండు సం
స్తుత్యుఁడీ తిరువేంకటాద్రి విభుఁడు

॥పల్లవి॥

ఏ మూర్తిలోకంబు లెల్ల నేలెడు నాతఁ

డేమూర్తి బ్రహ్మదులెల్ల వెదకెడు నాతఁ

డేమూర్తి నిజమోక్షమియ్య జాలెడు నాతఁ

డేమూర్తి లోకైక హితుఁడు

యేమూర్తి నిజమూర్తి యేమూర్తియును గాఁడు

యేమూర్తి త్రైమూర్తులైకమైన యాతఁ

డేమూర్తి సర్వాత్ముఁడే మూర్తి పరమాత్ముఁ

డా మూర్తి తిరువేంకటాద్రివిభుఁడు ॥నిత్యా॥

(1-75)

రాగవిశేషాలు :

‘రంజయతీతిరాగః’ అని రాగానికి వ్యుత్పత్తి అంటే రంజింపజేసేది అని అర్థం. అహోబల సంగీత షారిజాతంలో ‘రంజకః స్వర సందర్భోరాగ ఇత్యభిధీయతే’ అని చెప్పబడిందని పి. సాంబమూర్తి గారు పేర్కొన్నారు.¹⁶³

రాగాల్ని గూర్చి మొట్టమొదటగా ప్రస్తావించినవాడు మతంగుడు. ఇతడు తన బృహద్దేశిలో ‘రాగలక్షణం’ అని ప్రత్యేకించి ఒక అధ్యాయాన్ని పేర్కొన్నాడు.

ఇతని తర్వాత సోమయాజ్యుడనే అతడు స్వరార్ణవం (స్వరరాగ సుధారసం) గ్రంథం వ్రాశాడు. ఇతని తర్వాత పాల్కురికి సోమన పండితారాధ్య చరిత్ర - పర్వత ప్రకరణంలో సంగీత శాస్త్ర విషయాల్ని వివరించాడు. దేశిగాన పద్ధతిలోని రాగాలు, 108 తాళాలు, ప్రబంధాలు, ఇతర ప్రదిర్భనీయాంశాలు, గతులు, గమకాలు, ఆలాపనలు, వాచకాలు, దరువులు, వహణులు, తాయాలు, సాళగ తాళ గతులు, వాద్య చూడాదులు మొదలయిన వాటిని పేర్కొన్నాడు.

ఇతని తర్వాత శార్ంగదేవుడు సంగీత రత్నాకరంలో ‘రాగవివేకం’ అని ప్రత్యేకించి ఒక ప్రకరణం వ్రాశాడు. ఇందులో గ్రామరాగాలు, ఉపరాగాలు, శుద్ధరాగాలు భాషావిభాషా అంతర భాషా రాగవిభేదాల్ని వివరించాడు. షడ్జగ్రామంలోని గొడ భేదాలు, బోట్ట, మాలవ భేదాలు, మధ్యమ గ్రామంలోని టక్కరాగ భేదాలు, బాంగాలీ,

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

వరాటికా భేదాలు, సౌవీర, భైరవా, నట్టావాయానట్టూ, రామకృతి దేవకృతి, ఛాయా తోడి గుర్తరీ భేదాలు, మొదలయిన సుమారు 100 రాగాలకు పైగా చెప్పి వాటి లక్షణాల్ని పివరించాడు.

విద్యారణ్యుడు (1320-1380) తన సంగీతసుధలో 15 మేళకర్త రాగాల్ని నిర్ణయించి, 50 ప్రచురప్రయోగం వున్న రాగాల్ని నిర్దేశించాడు.

అన్నమయ్య వేదాంత గురువు వదివన్ శతగోపయతి. కాని అతని సంగీత గురువు లెవరో తెలియదు బహుశః శ్రుతపాండిత్యం, అద్వితీయ పరిశ్రమ, అన్నమయ్య సంగీత వికాసానికి దోహదం చేసి వుండవచ్చు. అన్నమయ్య సంగీత సాహిత్యాలకు సమానగౌరవం కలిగించిన వాగ్గేయకారుడు.

ఇంతవరకు వెలువడ్డ సంకీర్తనల్ని పరిశీలించడం వల్ల అన్నమయ్య 95 రాగాల్ని ప్రయోగించినట్లు తేలింది

అన్నమయ్య ప్రయోగించిన రాగాలు :

అబాలి, అమరసింధు, ఆంధోళి ఆరభి, ఆహిరి, ఆహిరినాట, కన్నడగౌళ, కన్నడ బంగాళం, కాంబోడి, కుంతలవరాళి, కురంజి కేదారగౌళ, కౌళి, కొండమలహరి, కోకిల పంచమం, గంభీరనాట, గుండక్రియ, గుజ్జరి, గుమ్మకాంబోడి, గౌళ, ఘంటారవం జాళ, చెంచుమలహరి, చాయ, ఛాయానాట, తెలుగు కాంబోడి, తోడి, దేవక్రియ, దేవగాంధారి, దేసాక్షి, దేసి, దేసాళం, ద్రావిడభైరవి, ధన్నాసి, నట్టనారాయణి, నాగగాంధారి, నాగపరాళి, నాట, నాదరామక్రియ, నారాయణి, నారణి, నారణిదేశాక్షి, నారాయణదేసాక్షి, నీలాంబరి, పడవంజరం, పాడి, ప్రతాపనాట, పిసాళం, పూరభి, పూర్వగౌళ, బలహంస, బౌళి, చౌళిరామక్రియ, భంగాళం, భల్లాటి, భూపాళం, భైరవి, మనోహరి, మలహరి, మంగళకౌళిక, మధ్యమావతి, మాళవి, మాళవిగౌళ, మాళవశ్రీ, ముఖారి, ముఖారిపంతు, మేఘరంజి మేచబౌళి, రామక్రియ రేవగుప్తి, రాయగౌళ, రీతిగౌళ, లలిత, వరాళి, వసంతం, వసంతవరాళి, వేళావళి, శంకరాభరణం. శ్రీరాగం, శుద్ధదేశి, శుద్ధరామక్రియ, శుద్ధవసంత శోకవరాళి, సామంతం, సామరాగం, సామవరాళి, సాళంగం, సాళంగనాట, సింధురామక్రియ, సౌరాష్ట్రం, సౌరాష్ట్రగుజ్జరి, హిందోళం, హిందోళవసంతం, హిజ్జిజి మొదలయిన తొంభై అయిదు రాగాల్ని ప్రయోగించాడు,

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

అధిక సంఖ్యలో ప్రయోగించిన రాగాలు : ఆహిరి, కాంబోది, దేసాశం, నాద నామక్రియ, పాడి, బొళి, బైరవి, ముఖారి, రామక్రియ, లలిత, వరాళి, శంకరాభరణం, శ్రీరాగం సామంతం, సాశంగనాట. వీటిలో అత్యధికంగా సామంతరాగం 661 కీర్తనల్లో కనిపిస్తుంది.

అల్పసంఖ్యలో ప్రయోగించిన రాగాలు : అబాతి కన్నడ బంగాళం, కౌళి, కోకిలపంచమం, గుమ్మకాంబోది, ఘంటారవం, చాళ, చెంచుమలహరిచ్చాయ, దేవక్రియ, నారణిదేశాక్షి, నారాయణదేసాక్షి, ప్రతాపనాట పిసాశం, పూరిబి, భంగాళం, భల్లాటి, మనోహరి, ముఖారి, ముఖారిపంతు, రేవగుప్తి, రామగౌళ, శుద్ధరామక్రియ, సామరాగం. వీటిలో అత్యల్పంగా గుమ్మకాంబోది, ఘంటారావం, జాళ, చెంచుమలహరి, నారణి దేశాక్షి, పిసాశం, ముఖారిపంతు, శుద్ధరామక్రియ, ఒక్కొక్క కీర్తనలోనే కనిపిస్తుంది.

అన్నమయ్య కాలం నాటికి చాలావరకు సంగీత శాస్త్రం అజ్ఞాతంగాని, లక్షణాశ్రితం గాదు. జన్యరాగాలు, జనక రాగాలు, గమకాలు, భావానుకూలమయిన రాగ ప్రయోగం లాంటివి శైశవావస్థలోనే వుండేది. తరువాతి వాగ్గేయకారులచేత నకు వృత్తిరీతి శత్యుపాకాల లాగే రాగానికి అనుగుణమయిన రస సోపాత్యాలు అవసరమని గుర్తించారు. ఈనాటి లక్షణాలతో అన్నమయ్య కీర్తనల్ని బేరీజు చేయడం సరికాదు. అయినా అన్నమయ్య రాగాల్లోని కొన్ని విశేషాల్ని పేర్కొంటే పరిశీలించడం జరిగింది.

భూపాళం :

ఇది ఇప్పటి రేవ మేళమయిన తోడి రాగానికి జన్యం. ఈ రాగాన్ని ఉత్తర దేశీయులు భూపాల తోడి అని వ్యవహరిస్తారు. ఇది ప్రాతః కాలంలో పాడదగిన రాగం. ఇది పురుష రాగం. సూర్యాంశతో పుట్టడం వల్ల దీన్ని పూర్వయామంలో పాదాలని నియమం. ఆమెలుకొలుపు పాటల్ని ఈ రాగంలో పాడతారు. అన్నమయ్య కీర్తనల్లో మేలుకొలుపులు ఎక్కువగా భూపాల రాగంలోనే కనిపిస్తాయి.

‘భోగిశయనమును బుస కొట్టెడిని

యోగనిద్రపాయును మేల్కొనవే’

(1-139)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

కానీ అక్కడక్కడ తాత్విక కీర్తనలు ఆరగింపు సున్ని పవళింపులకు కూడా భూపాలం వాడడం గమనించవచ్చు.

తాత్వికం :

మొదలనే యెచ్చరికతో మోసపోక, యేపొద్దు
వెదక హరికథలే వినుచుండవలయు ॥పల్లవి॥

వెలదులసుద్దులు వీనులను వింటేను
పెలుచుజూపులజూడబ్రేమ పుట్టించు
మలసి యా చూపులు మనసున దగిలించు

అంతలపు మాటలాడదమిరేచును ॥మొద॥ (7-33)

ఐహిక లంఘనాస్థానికి కారణమయినవి, వైరాగ్య, ప్రవృత్తి కలగడానికి ప్రతిబంధక మైనవి అయిన కాంతాకనకాదులపట్ల వ్యక్తులు జాగ్రత్తగా వుండవలసిన స్థితిని, తత్వాన్ని పై కీర్తనలో స్పష్టం చేశాడు. ముక్తి సాధనకు హరికథా శ్రవణం దోహదం చేస్తుందని చెప్పాడు. భూపాలం మేలుకొలుపు రాగం కావడం పల్ల హరికథ శ్రవణం నెపంతో భక్తుడు మేల్కొలువాలనే తత్వాన్ని అన్నమయ్య విశదం చేశాడు.

ఆరగింపులు :

వేకువఁదిరుపళచ్చి విష్ణునికి జేయరో
ఆకటి కొదగినట్టి ఆరగింపులు
అతి బ్రహ్మరదాలు గుడి నటుధరించిన యట్టి
ఆతనికిజేయరో ఆరగింపులు
ప్రతిలేని క్షిరాబ్ధిబవళించి లేచినట్టి
చతురునికిజేయరో చవి నారగింపులు'

॥వేకు॥ (9-9)

సున్ని : పాదాల పాదాల పాదాల

సున్ని సున్ని సున్ని సున్ని సున్ని
నవ్వుచు దేవకి నందనుఁగనియె

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

శశివోడచె అలసంబులుగడచె

దిశల దేవతల దిగుళ్లు విడిచె

॥సువ్వి॥ (12-361)

వవళింపు :

అలపు దీర్చుకోరాదా అన్నీ నయ్యా గాని

నిలువెల్లా జెమరించి నీళ్ళు గారీని

॥పల్లవి॥

వీడెమందుకొనరాదా వెనుక విచ్చేతుగాని

వీడె నీకెమ్మోవి పిప్పిగట్టెను

చూడరాదా మమ్ము గొంతవొక్కి కన్ను మూతుగాని

ఆడనీడా మమ్ముదాకి యలపుదేరీని

॥అలా॥ (26-38)

పవళింపుకు 'భూపాలం' వాడడం చిత్రం. అయినా మేలుకొలుపులు, పవళింపులనేవి పుట్టుక చావులమధ్య కొట్లాడే జీవులకుగాని వరమాత్మునికి లేవు. అందువల్ల భూపాలం వాడడం తప్పుకాదు.

నీలాంబరి :

ఈ రాగం 29వ మేళానికి చెందిన ధీరశంకరాభరణ జన్యరాగం. ఈరాగంలో జోల పాటలు, పెండ్లి పాటలు పాడతారు. అన్నివేళల్లో పాడదగిన రాగం. కాని అన్నమయ్యలో, ఈ రాగంలో పాడిన జోల, పెండ్లి పాటలు కనిపించవు. కాని దైన్య వ్యక్తికరణకు ఈ రాగాన్ని అన్నమయ్య వాడినట్లు తెలుస్తుంది.

ప్రియమతోడుత నిన్ను విలువ నంటెను మమ్ము

రెయమున నికెనై నా రావయ్య మావెంటను

మచ్చిక నీ వాడిన మాటలా దలచుకొని

ఇచ్చల నేదురు చూచు నింత నీకును

పచ్చ దోరణాలు గట్టి పండుగ నాట వలెనే

విచ్చేతు వంటా నీకువిఠాడుత్తపెట్టెను' ॥ప్రియము॥ (18-40)

ఈ కీర్తనలో నాయికా నాయకులు ప్రణయ కోపం, నాయకుడు దిగుసుకోపం, నాయక పశ్చాత్తాపపడి చెలుల్ని పంపడం, పేలికతైలు నాయక మనోగతాభిప్రాయ

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

యాన్ని మరి ప్రియులకోసం చేసిన సింగరాల్ని విశదం చేసిరమ్మని బతిమాలడం కనిపిస్తుంది.

ఆ ర భి :

ఇది 29వ మేళానికి చెందిన ధీరశంకరాభరణ జన్యరాగం. ఇది మంగళకర్త రాగాల్లో ఒకటి. గాయకులు దైవస్తుతుల్ని ఈరాగంలో పాడతారు. కాని అన్నమయ్య వీటినీ శృంగార భక్తి ప్రదర్శకంగా త్రిప్పకొన్నాడు. ప్రేయసీ ప్రియుల అభిమతాలు, వారి సరసచేష్టల్ని వర్ణించడానికి ఈ రాగాన్ని ఎన్ను కొన్నాడు.

వీమయ్యో ఆపె మీద నింత బత్తి గలిగితేను

కామించి పెండ్లాడరాదా కాదనేరా నిన్నును

||పల్లవి||

పలచగా నవ్వినవ్వి పాపట దువ్వకొంటా

కొలుపు సేసేయాపె గోరి చూచేవు

వలిద పయ్యదలోని వట్టువ గుబ్బుల మీద

కలువ పుప్పులు వెసి కాంతాళించేవా ||వీమ|| (18-186)

నీకు నింపెన వారినో నేము పొగడేముగాక

పై కొలిపిన వలపు పనికి వచ్చినా

||పల్లవి||

మనసు వచ్చినవారే మరిచి గుణములవాడే

కనువట్టినవారే చక్కని వారలు

యెనయని వనితల సేందరి నీకు జెప్పినా

పెనగులాటే కాక ప్రియమయ్యానా ||నీకు|| (18-187)

సావేరి :

ఇది మాయామాళవ గౌళ అనే 15వ మేళకర్త జన్యం. ఇది కరుణ రసాన్ని వేదజల్లే రాగం. ఇది ఉషః కాలంలో పాడదగిన రాగం.

కానీకమ్మ యాపుణ్యము గట్టుకోవమ్మా

పూని యాతని కెంతేసి బుద్ధులు చెప్పేళ్ళు

||పల్లవి||

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణేతులు

నేనాతడు రాకుండగా నేరము తెంచిన వెల్లా
కానుకగా బెట్టితివి కాంతుకి
మెసిపై మచ్చము చూచి మెల్లనే నేనప్పితేను
దాసికిగా నాతని పంతము రేచేవు ||కానీ|| (19-631)

ధన్వాస్తి :

జానపదాధిప మేళానికి చెందిన హనుమత్తోడి రాగ జన్యం. ఇది భక్తిభావాల ప్రదర్శనకు అనుగుణమయిన రాగం. ఉపయకాలంలో పాడదగినరాగం. ఇది శ్రీరాగం. వీర రసానికి ధోర్యాసి వాడదగింది. అన్నమయ్య కీర్తనల్లో ధన్వాస్తి రాగంలో ఎక్కువగా ఆధ్యాత్మిక శృంగార భక్తి భావాలకు సంబంధించిన కీర్తనలే కనిపిస్తాయి.

ఆధ్యాత్మిక భక్తి :

ఉప్పవడము గాకున్నా రిందరు
యెప్పుడు రేయి నీకెప్పుడు పగలు ||పల్లవి||

కన్నుల చంద్రుడును కమల మిత్రుడును
వున్నతినివి నీకుండగను
వెన్నెల యెండలు వెలయగ మేల్కొను
టెన్నఁడు సిద్ధుర యెన్నఁడు నీకు ||ఉప్పు|| (1-148)

శబ్దరత్నాకరంలో 'ఉప్పవడము' అంటే మేలుకొనుట, అవబోధము అనే అర్థాలున్నాయి సూర్యశశినేత్రుడయిన మహావిష్ణువును మేలుకొల్పడం ఇందులో కనిపిస్తుంది

'నీవే మాకు దీక్కు నిన్నే తలఁతుము
కావు మానేర మెంచకు కరుణానిధి

నెటన సూర్యునిలో నెలకొన్న తేజమా
గట్టిగా జల్లుదునిలోని కాంతి పుంజమా
పుట్టి రక్షించే యజ్ఞపురుషుని ప్రకాశమా
వొట్టుక దేవతలలో నుండిన శక్తి

||దీపే|| (7-95)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

శృంగార భక్తి :

‘ఇందరిలో’ నీ ముద్దులు యేమి చెప్పేవు
కందువతో నేకతానగరుణించరాదా

॥పల్లవి॥

చెంగలువ కన్నులను చెలి నిన్నుఁజూచితేను

అంగమెల్ల బలకించెనని యాడేవు

యంగతాన వలపులు ఇంత నీకు గలిగితే

కంగుదీర నీ విట్టే కాగతించరాదా

॥ఇంత॥ (29-478)

ముఖారి :

ఇది ఖరహర ప్రియ అనే 22వ మొకకర్త జన్మం. కర్ణాట రసాన్ని వెదజల్లే రాగం. సంగీతమకర్తందం, చతుర్దండి ప్రకాశిక అనే ప్రాచీన గ్రంథాల్లో పేర్కొనబడింది. ముఖారి రాగానికి కాలసియమం లేదు.

‘చిత్తములో’ నిన్నుఁజింతించ నేరక

మత్తుఁడనై పులుమాసిసి నైతి

॥పల్లవి॥

అరుత లింగము గట్టియది నమ్మఁజాలక

పరువత మేగిన బత్తుఁడనైతి

సరుస మేక పిల్లజంకఁబెట్టుక సూత్ర

నరయు గొల్లని రీతి నజ్ఞాని నైతి

॥చిత్త॥ (1-19)

ఈ కీర్తనలో భగవంతుని పట్ల భక్తి నెలుపుకోలేక కాలక్షుంఠా వ్యర్థంగా గడిపిన జీవుని ఆవేదన, ఆత్మార్పణ చక్కగా పితృదం చేయడం జరిగింది.

ఎక్కడో సున్నదో చిత్తమేమిఁ దలఁచెనో యింతి

చెక్కులెల్లాఁజెమరించీఁజెప్పరమ్మా చెలులు

॥పల్లవి॥

ఆతని సుద్దులు చెప్పే అతివలే చుట్టాలు

ఆతనిని వద్దనిన వారందరుఁబగ

రాతి రెట్లా నిద్దురేరఁగదు పాదము తొత్తి

చేతులెల్లఁబొక్కొనెమీ సేతమమ్మా చెలులు ॥ఎక్కడ॥ (12-28)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఈ కీర్తనలో నాయకుని పట్ల మమకారం పెంచుకొని, అతన్ని మరచి పొమ్మని మందలించే వారిపట్ల పగనూ, అతని గుణ కీర్తనం చేసే వారిపైన అభిమానం కురిపిస్తూ అహారాత్రాలు ప్రియుని ధ్యానించే నాయక స్థితి కరుణరసాత్మకంగా వర్ణించబడింది.

‘అతఁడే యజమానుఁడు ఆదినారాయణుఁడు
అతని బంట్లము మాకు నన్నిటా నిశ్చింతము

॥పల్లవి॥

యేలిక గల బంటుకు యెక్కడిది విచారము
పాలించే మగఁడు గల పడఁతి కేట చింత
కోలు ముందై తండ్రి గల కొడుకుది తొడుసు
యీలీల హరిదాసుని కెక్కడి కోరికలు

॥అత॥ (7-3)

ముఖారి శోక రాగమని ప్రసిద్ధి అయినా భక్తునికి ఏర్పడ్డ నిశ్చింతను వర్ణించడానికి అన్నమయ్య ఈ రాగం ఎన్నుకొన్నాడు.

‘అనుమానపు బ్రతుకది రోతా తన
మనసెనయని కూటమి మరి రోతా’

(1-26)

అనే కీర్తనలో సంసారం మీద కల్గిన ఏహ్య భావం వ్యక్తమవుతుంది.

తోడి :

ఇది ప్రసిద్ధి చెందిన రాగం దీన్ని హనుమత్తోడి ‘జనతోడి’ అని కూడా అంటారు. భక్తిరస ప్రధానమయిన కీర్తనలు ఈ రాగంలో పాడతారు. తోడిరాగాన్ని సర్వాంగ సుందరంగా వాద్యాలలో వాయింపడం, గాత్రంతో పాడడం వైదుష్యంగా ఈ నాటికి పండితులు భావిస్తారు. తోడిరాగానికి కాలనిర్దేశంలేదు. హర్షానికి ‘తోడి’ పాడదగింది.

ఆధ్యాత్మిక భక్తి :

స్వతంతుడవు నీవు సరితేని దొరవు నే
నతికయై యాడినట్లు ఆడ బోయేనా

॥పట్టప॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

యెంత నీ మనసునుయెట్టుండె నల్లనే
అంతయుఁజేయవల్యు మాకదె చాలు
అంతకంటే నెక్కుడు నేమంటిమివోయట మీదఁ
జెంతల మాచెప్పినట్టు సేయఁబోయేవా ॥స్వతం॥ (11-136)

‘సుగ్రీవ నారసింహ సులభుడ వందరికి
నగేశరుడ నీవవధారు దేవా ॥పల్లవి॥

సనకాదు లొక వంక జయవెట్టు చున్నారు
ఎనసి సురలు చేతులెత్తి మొక్కేరు
మును లిరుమేలా నుండి మునుకొని నుతించేరు
అనుపమాలంకార అవధారు దేవా ॥సుగ్రీ॥ (11-1-174)

ఇదె నేజేసిన భాగ్య మేమి చెప్పేడి
పొడిగొని వలపులె పోడి సేసేవు ॥పల్లవి॥

వంతుల వాసుల వారు వద్దఁగాచుకుండఁగాను
చెంతల నాపై నేల చేయి వేసేవు
సంతలో బేరములే సరసమే కురియఁగా
పొంత నుండి నాతోనే పొందుసేసేవు ॥ఇదె॥ (29-237)

తమిళంలో ‘తోళి’ అంటే చెలికత్తె అని అర్థం. ‘తొడు’ అనే మాటకు తమిళం, తెలుగు కన్నడంలో సహాయపడే వాడని భావం.

ఈ కీర్తనలో తోడు కోరేవాడు శ్రీవేంకటేశ్వరుడు. అతడు శ్రీయతాకారుడు ఆతనిని వలచిన వసితలెందరో వుండగా వారలో ఒక్కతెను చేరదీశాడు. జీవులెందరో వుండగా పరమాత్ముని దృష్టి ఒకానొక వ్యక్తిపై పడడం, అతడు భక్తితో తాదాత్మ్యం చెందడం జరుగుతుంది. ఈ అభిప్రాయాన్నే అన్నమయ్య భంగ్యంతరంగా వ్యక్తం చేశాడు.

కాంభోజి :

కాంభోజి మనే ప్రాంతం నుండి వచ్చింది కాబట్టి ఈ రాగానికి ‘కాంభోజి’ అనేపేరు వచ్చినట్లు కొందరి పూహ. ఈ రాగాన్నే కాంభోడి రాగమని కూడా

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

అంటారు. కేరళీయులు ఈ రాగాన్ని 'కామోదరి' అని పిలుస్తారు. ఇది హరి కాంభోజి అనే 28వ మేళ కర్తజన్యం. అన్ని సమయాల్లోను పాడదగిన పెన్ రాగాల్లో ఒకటి. శ్లోకాలు, పద్యాలు ఈ రాగంలో పాడుకోవచ్చు. అన్ని రకాలైన రచనలు కూడా ఈ రాగంలో కనిపిస్తాయి. ఇది వర్ణనలకు వుపయుక్తమయిన రాగం

తాత్పర్యం :

సంతలే చొచ్చితిఁగాని సరకుఁగాననైతి
యింతట శ్రీహరి నీవే యిటు దయఁజూడవే

॥పల్లవి॥

తెగి సంసార జలధి'దిరుగులా డితిఁగాని
అగడై వైరాగ్య రత్న మడిదేనైతి
పొగరు జన్మల రణభూములు చొచ్చితిఁగాని
పగటుఁగామాదుల పగ సాధించనైతి

(6-27)

ప్రణయ కీర్తనలు :

చెప్పినట్లు సేయవే చెలువునకి
కప్పురపు నవ్వులచే కరఁగినియెదుట
మాటాడితే వెంగమే మగుడి చూచే చూపులు
గాటముగ రాలేటి కామునమ్ములు
యేటికి నింత సేసేవే యెంత నేరుచుకొంటేవే
చోటిమ్మంటూ రమణుడు సొలసిని నిన్నును ॥చెప్పి॥ (20-34)

॥పల్లవి॥

'ఏమనున్నదో నీ చిత్తమెఱుగ నేరు
దీముగా నింకా మీద దెలుసుకొమ్మి'

॥పల్లవి॥

యెగసక్కేనకు నిన్ను సేమైనా నందు గాని
పగటు నీమీద నాకు ప్రాణము సుమ్మి
ఆగడ య్యానని నీతో నాడుకోవెఱుతు గాని
మిగుల వలచినట్టి మెలఁతఁజుమ్మి

॥యేమి॥ (18-21)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

దేవ గాంధారి :

ఇది 29వ మేళకర్త అయిన ధీర శంకరాభరణంలో జన్యం. ఇది పీఠరసాన్ని వెదజల్లే రాగం. దీన్ని అన్ని వేళలా పాడవచ్చు. తనను తన దేహాన్ని నిందించు కొనే భక్తుల మనస్తత్వాన్ని విశదీకరించడానికి అన్నమయ్య 'దేవగాంధారి' ఎన్నుకొన్నాడు.

‘ఇంకినై నా రోయ రాదా యీపాటి వార మింతే

మంసు దనమేల మామాట నినరాద

॥పల్లవి॥

తోలు బొంతగట్టుకున్న దొర కింతే నన్ను నీవు

కూళ సంసారమూ యేల కొసరేవు

యీలకొన్న యెముకల యింటిలో కాపురమింతే

యేల మాయవెంట బెట్టేపెమీ గద్దు నీకును ॥ఇంక॥ (9-45)

‘విధి నిషేధములకు వెలువఁగఁబనిలేదు

మధుసూధన నీ మన్నన దాసుఁడై తే

॥పల్లవి॥

విడువ రాని ధర్మ విధుల పురుషులను

విడిచి గోపికలు వెచ్చనఁడి

బడినిన్నఁదగులుటే పరమధర్మమాయ

యెడయు నితర ధర్మాలిక నేఁటికయ్యా ॥విధి॥ (1-393)

అనే ఈ కీర్తనలో భగవంతునికి మనస్సును అర్పించేసి, అతనికి దాసుడుగా బ్రతికే మానవులకు ఎలాంటి భయాందోళాలుండవని చెప్పడం జరిగింది.

4. 2. 2 సంకీర్తనల్లో జానపద సంగీత ధర్మాలు :

సంప్రదాయ బద్ధమయిన సంగీతం శాస్త్రీయ సంగీత మయినట్లే జానపదుల సంగీతం జానపదసంగీతమవుతుంది. దీన్నే దేశి సంగీతం అని చెప్పడం సంప్రదాయం.

జానపద సంగీతం - పుట్టుక - వికాసం :

సుఖదుఃఖాలతో కూడిన మానవ జీవితంలో మానవుడు అప్రయత్నంగా

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

ఆలాపించిన కూసి రాగాలే జానపద సంగీతానికి, ఆ తర్వాత శాస్త్రీయ సంగీతానికి మూలమని చెప్పవచ్చు.

పల్లెటూరి పడుచులు తమ ఇళ్లలో రోళ్ల దగ్గర దాన్యాన్ని దంచేటప్పుడు పిండి తిరుగలిలో విసురుతూ, తమ భర్తకు, అన్ననమ్మలకు, సహాయపడుతూ, పెర్లలో కలుపుతీస్తూ, నిద్రకోసం ఏదో పిల్లల్ని తోకొట్టుతూ పాడే పాటలే మన సంగీతానికి ఆధారాలు. చిన్న పిల్లలు పాటలు మెడలకొస శ్రీ పాటలు, కర్నూలు, కార్మికులు, శ్రామికులు, వీరులు, ప్రేమికులు, యోగులు, అబాలగోపాలం ఆడిపాడు కొనే పాటల్లో జానపద సంగీతం ప్రత్యక్షమవుతుంది.

జార్జ్ లిస్ట్ (George List) సంగీతాన్ని గూర్చి 'The term Folk music is often loosely applied to cover all traditional orally transmitted music, music that is passed on by ear and performed by memory rather than by the written or printed music score. From the scholarly point of view, genuine folk music exhibits a number of traits in addition to that of aural transmission'¹⁶⁴ అని అభిప్రాయపడ్డారు.

వింజమూరి సీతాదేవి జానపద సంగీతాన్ని గూర్చి —

'Folk music in a very sense is the composition of the race that produced it who composed the tune or the song is neither known nor is it important. All that matter and all that we need is that they are spontaneous and beautiful expressions. And 'the traditional singer, if he is a true artist unconsciously adds something to what he sings. The folk tunes is neither old nor new because it is continually taking new shape'. It is an individually flowering on a common stem'¹⁶⁵ అని అభిప్రాయపడ్డారు.

ఆర్. రమణి గారు —

"Folk music is a spontaneous out flow of the heart and the product of the innate artistic instinct in the people and every nation or country has its own folk songs, which richly and truly portray the characteristics of the nation"¹⁶⁶

అని పేర్కొన్నారు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఆచార్య పి. సాంబమూర్తి గారు శాస్త్రీయ జానపద సంగీత భేదాల్ని గూర్చి-

“The function of folk music is primarily entertainment. It is a pleasant type of light music. It just stops with making a superficial and temporary appeal to our emotions. Classical music has a purpose higher than mere entertainment. Besides its appeal to our intellect and emotions, it takes us to the realm of the supreme and helps us to taste something of the celestial bliss. Classical music enlarges our imagination, purges the mind of unclean feelings and elevates us. The creation of Ananda rasa (emotional joy) is the purpose of classical music”¹⁶⁷ అని తెలియజేశారు.

శాస్త్రీయ సంగీతం - జానపద సంగీతం :

ఆచార్య బి. రామరాజుగారు శాస్త్రీయ, జానపద సంగీతాలకున్న అంతరాన్ని గూర్చి —

“The basic difference between the classical music and folk music is more in the spirit than in the outward form. Folk music is born of the rustic's heart, whereas classical music is the product of the thinking mind of elite musicians ... The natural simplicity and the glow of human heart, so evident in the rural folk form an important aspect in the style and form of folk music”¹⁶⁸ అని పేర్కొన్నారు.

శాస్త్రీయ సంగీతం లక్షణ బద్ధం. జానపద సంగీతం లక్షణ బద్ధం కాదు. లక్ష్యజ్ఞానంతో పెరిగింది. శాస్త్రీయ సంగీతంలో అపూర్వంగా చెన్నోపున్నాయి. జానపద సంగీతంలో ఎవరెవరికి ఏయే భావాలు స్ఫురిస్తాయో ఆయా భావాలకు అనుగుణంగా మెట్లను సమకూర్చడం జరుగుతుంది.

శాస్త్రీయ సంగీతానికి స్థిరమయిన సాహిత్యం వుంది. జానపద సంగీతానికి స్థిర సాహిత్యం లేదు. అందువల్ల జానపద గేయంలో లాగే ఇది మార్పు చెందుతూ వస్తుంది. శాస్త్రీయ సంగీతానికి కర్తృత్వం చెప్పడానికి వీలుంది. జానపద సంగీతానికి కర్తృత్వం నిర్ణయించడానికి వీలుపడదు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

సంగతులు, గమకాలు, అపూర్వతాళాలు, శాస్త్రసంగీతంలో కనిపిస్తాయి. కాని జానపద సంగీతంలో సామాన్య సంగీత సంకీర్తనరాగాలు వుంటాయి. జానపద సంగీతాచ్చాయల్లో కొన్ని క్రమంగా మార్గసంగీతంలో స్థిరపడతాయి. ఇవే గాకుండా స్వరపరిమితి తక్కువగా వుండడం, ప్రతిమధ్యమ స్వరంలోపించడం, సాహిత్యంలో మాటలు ఎక్కువగా వుపయోగించడం, వ్యవస్థితమైన సంగతులుగాని, స్వరదీర్ఘకరణాలుగాని లేకపోవడం, సాహిత్యం ద్విపాద చరణాలగాని, చతుష్పాదాలుగా గాని వుండడం మొదలయినవి జానపద సంగీత ధర్మాలే.

జానపద సంగీత వర్గీకరణ :

జానపద సంగీత వికాసాన్ని ఆచార్య బి. రామరాజుగారు 3 దశలుగా వర్గీకరించారు. మొదటిది ఆటవిక జాతులకు చెందిన సంగీతం. ప్రాచీన కాలంనుండి నేటి వరకు జీవన వ్యవస్థలో ఎలాంటి మార్పు చెందని గోండులు, సపరలు, కిల్లలు, మొదలయినవారి పాటల్లోని సంగీతం ఈ వర్గానికి చెందింది. వాటిలో 3, 4 స్వరాల కంటే అధిక స్వర వ్యాప్తిలేదు.

రెండవది అచ్చమయిన జానపదులకు చెందిన సంగీతం. గ్రామీణ వ్యవస్థలో స్థిర నివాసం ఏర్పరచుకొన్న వారి జీవితంలో భాగంగా నెలచి పోయిన సంగీతం. వీరి ఆటపాటల్లో పెడుకల్లో 4 స్వరాల కంటే పిస్తరించిన సంగీతం పనిపిస్తుంది.

మూడవదశ సంస్కార వంతులయిన జానపదుల సంగీతం. వీరి పాటల్లో ఏకస్థాయి పరిధిపోయి సప్తస్వర పరిమితి ప్రాధాన్యం వహిస్తుంది. శాస్త్రీయ సంగీత ప్రభావం వీరి పాటల్లో స్పష్టంగా గుర్తించడానికి వీలవుతుంది'169 అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లోని జానపదగేయవరుసలు మూడవ దశకు సన్నిహితమయినవి. మరియస్ బావర్ (Marion Baver) ఎథిల్ ఆర్ పేసర్ (Ethil R. Peyser) అనే జగద్విఖ్యాత సంగీత విమర్శకులు, తమ మ్యూజిక్ త్రూ ఏజస్ (Music through Ages) అనే గ్రంథంలో జానపదసంగీతాన్ని నాలుగు ఘట్టాలుగా విభజించారని, వాటిని వింజమూరి సీతాదేవిగారు - 1. ఆదినువాసులైన ఆటవిక జాతులవారు పెద్దే పొలికేక (Savage Yell), అది 2, 3, స్వరాలు కలిగిన ధ్వని. 2. తర్వాత, ఆ నాదపుతునకనే మరల రెట్టించి (repetition) పలికే అసంపూర్ణ సంగీతవాక్యం

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

Musical phrase), 3. ఆపైని సువాదపూరితమైన అటువంటి వాక్యాలను కొన్నింటిని కూర్చి పాడడము (Balance of phrases), 4. తుదకు ఒక ప్రత్యేక శ్రుతిని (tonal centre) ఆధారం చేసికొని ప్రధాన సంగీత వాక్యాన్ని (Principal phrase) అదేపాటలో పల్లవి పదే పదే రెట్టిస్తూ మిగిలిన వాక్యములను కలిపి పాడడము (అవే పాటకు చరణాలు) అని చెప్పారు.¹⁷⁰

ఈ విభాగాన్ని బట్టి అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లోని జానపదగేయవరుసల్ని నాల్గవ వరుసలో చేర్చవచ్చు

సూళాది :

కన్నడవాగ్గేయకారుల్లో ప్రసిద్ధంగాను, ఆంధ్ర వాగ్గేయకారుల్లో అన్నమయ్య రచనల్లోను కనిపించే జానపద సంగీత ధర్మం కలిగిన రీతుల్లో సూళాది ఒకటి.

డా॥ ఎం. వి. కృష్ణారావుగారు — సూళాదుల్నిగూర్చి

“Sula Hadi - easy path ‘for the attainment of the eternal bliss’¹⁷¹ అని పేర్కొన్నారు.

ఆర్. సత్యనారాయణగారు —

‘సంగీత గ్రంథాల్లో చెప్పబడ్డ సాలగే హడ ప్రబంధవిభేదమే సూళాదిగా మారింది’. అని అభిప్రాయపడ్డారు¹⁷²

శ్రీ ఎస్. ఆర్. జానకిరామన్గారు —

“Suladi is a desya word for gita, Suda is Suddha Suda of chayaalaga or Salaga Suda. Salaga Suda is dealt with in detail in musical treatises”¹⁷³ అని పేర్కొన్నారు.

పుండరీక విఠలుడనే సంగీత శాస్త్రజ్ఞుడు —

‘నిర్దిష్ట చందస్సులో నిర్దిష్ట తాళం ఇమిడేలా పాడడాన్ని నిర్మూల్యమంటారు. అందువల్ల తాళమాలికా ప్రబంధాలు సూళాదులవుతాయి. ధ్రువ, మత్య, రూపక, ఘంపక, త్రిపుట, అడ్డ, ఏక తాళాల్లో పాడాలని ఆదేశించాడు’.¹⁷⁴

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఘణితులు

సుబ్బరాయదీక్షితులు -

‘సూళాది అన్నది ప్రసిద్ధాలంకర సప్తశతంబులును, రగద మత్తంబును’ ఉద్దాహ, ధ్రువ, ఆభోగ ధాతువులతో ఏకంగా (యథాశరముగా) పీఠంబ మధ్యమ అయలు గలదియై వర్ణకమంబులతో సాహిత్య రూపమై యుండును. ఈ సూళాదులు శ్రీపురందర పితల దాసులవారు గాక దక్కిన వారెవరును చూచినట్లు కనుబడలేదు. పురందరదాసుల కావ్యలైన శ్రీవ్యాసరాయస్వామి రచించిన సూళాదులున్నవి’¹⁷⁵ అని పేర్కొన్నారు.

హెచ్. ఎస్. నెంక జేశ మూర్తిగారు -

‘ఏడు తాళాల్లో ఏదయినా రావచ్చు. ఆ తర్వాత ఆదితాళం చివర రెండు పాదాల ‘జతె’ వస్తుంది. సూళాది సారమంతా జతెలో వుంటుంది. పాదాల్లో సంఖ్యా నియమం లేదు. ఇచ్చో తత్వ పధానాలు. పతి చరణం తాళ గమకంగా సాగు తుంది. చివర జతెలో అంకితం వుంటుంది. ఆదిపాస నియమం. అంత్యప్రాసలు కూడా వుండవచ్చు అని తెలియజేశారు’.¹⁷⁶ ఇటు సూళాదులు తాళ ప్రధాన రచనలని పై చర్చలవల్ల తేలిన అంశం. తన్నడంలో వ్యాస, పురందర, కనక దాసాదులు సూళాదులు వ్రాశారు. అన్నమయ్యలో ఒక్క సూళాది మాత్రం లభ్యం.

1. మాళవి గౌళ - ధ్రువతాళం :

వలె వలె నని వలచితి నట తన

వలలకు లోఁగా నటరే ఇంక

పలమో చలమో నాకును

పతితో జగడములా

నెంతలు తన కెందరు గలిగిన

నేనే సతమని తెలియరె

పొలమెల్లా విరిగిన తేటికి

పూబొదయే నెలవు గదే

పల్లవి

అనగదరే ఓ చెలులాల

అతని తోడుత నీమాటరె

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

వినయంబున నే నడవఁగ శ్రీ
వేంకటపతి కిది దగవా

వా క్యం

అల్లనా దొకతె తోడ
నట్టెమాటలాడఁగాను ...
చల్లఁగా నేనే చూచి
జంకించితిని
పల్లదమాడితి నటె
పైడివంటి మాటనైన
చిల్లరలే మానఁడా యె
శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడు

2. రామకీయ - మర్యతాశం :

తానాడిన మాటలెల్లా దలచుమని
కోసటి రాయసికి నాగుబ్బల మీదటను ఆనపెట్టలే.

3. వరాళి - రూపక తాళం :

వెగ్గళముగ సారెకు నిక వెంగెములాడఁగ జాలను
శిగ్గరితనమున గొనరెడ శేషాచలపతిని

4. జాళి - ఝంపె :

అలిగి సాధించఁదగఁదంజనాద్రీశ్వరుని
గలికి చూపులనె మది గరగఁజేసెదను

5. పాడి - త్రిపుట :

చనవు గలిగిన స్వరస మమరును
సముకముననే మనసు దెలిసెద

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

మునుప నడుగరె మదన జనకుని

ముద్దుటుంగరము

6. నాట - ఆటతాళం :

మాయించికి దానే రాగా

మంకులూ బొంకులు దేతె

పయినేల నే మొక్కేనే

పేంకటరాయసికి

7. శ్రీరాగం - ఏకతాళి :

అరిరిన రతులదోయ్యలు లాల నన్ను

గలసె వేడుక శ్రీవేంకట విభుడు

(శృం. సం. రేకు. 1500)

ఇదీ దేశీసూక్ష్మాది, రాగతాళమాలిక. ఇందులో రామక్రియ, వరాళి, మాళవి గోళ, బొళి, పాడి, నాట, శ్రీరాగాలున్నాయి. తాళాదులు వరుసగా ధ్రువ, మత్య, రూపక, జంపె, త్రిపుట, ఆది, ఏక తాళాల్లో వున్నాయి. కన్నడంలోలేని 'వాక్యం' అన్నమయ్య ప్రత్యేకత. ఇది ఆలాపఖండానికి చెందింది. మధుర భక్తికి ప్రాధాన్యం ఇవ్వడం ప్రత్యేకత.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయాలకు తగిన ప్రాధాన్యముంది. మూడవ ప్రకరణంలో ప్రసిద్ధ పదాల్ని పేర్కొనడం జరిగింది జానపదులలో లేనివి కాని, జానపదసంగీత ధర్మం కూడినవి కాని ఈ విభాగంలో చేరతాయి. ప్రధానంగా జానపద సంగీత వాద్య గాత్ర సంయోగ సన్నివిష్టం. సంగీతం ప్రారంభ దశలో నాట్యం, సంగీతం, అభినయం మూడూ కూడా చేరి వున్నవే. ఈ మూడూ వేరిన సంకీర్తనలు అన్నమయ్యలో కనిపిస్తాయి చిందు అనడానికి సి. పి. బ్రౌన్ తెలుగు-ఇంగ్లీషు నిఘంటువులో 'A dance hop, jig' 'చిందాడు', 'చిందులు తొక్కు' అనే అర్థాలున్నాయి. శబ్ద రత్నాకరంలో 'చిందు' అనడానికి 'గీత ప్రబంధవిశేషము' అని వుంది. వెన్నెలకంటి సూరన విష్ణుపురాణంలో

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

‘గీతంబు చరువు జక్కిణి చిందు మొదలుగా నొక్కొక్క వర్ణంబునుగడించి’ (7-279) అనే సయోగం ఉంది చిన్నన్న ఉషాపరిణయంలో ‘ఉషాకన్యవీణ వాయిస్తూ ‘సంకీర్తనముచిందు జక్కిణి మంకింటి శుద్ధంబు లలర మీటుచును’ (పు. 21) స్త్రీద్రవ్యనట్లు దెప్పబడింది శ్రీ ఎస్ పి. పార్థసారథిగారు శ్రీమతి ద్వారక పార్థ సారథిగారు కావడి చిందు. నొండి చిందు, శరుకనొండి చిందు, వండిచిందు, వనడై చందు’¹⁷⁷ అని చిందులరకాల్ని పేర్కొన్నారు.

డా॥ వెటూరి ఆనందమూర్తిగారు —

‘భజన పరులు కీర్తనములను బాడునపుడు భక్తి పరవశమున సాధారణముగా నాలపించుటయేగాక యెడనెడ చిలుతల చేతులు బైకెత్తియు, మేనులు వంచెయు, నడుగులు మార్చియు, వలమట్టియు, పలుగతుల నాడుచుండుటయు గలదు. గతిభేదము గలిగి, యభినయానుసూలములగు సిట్టి కీర్తనములను ‘చిందు’లనయు వ్యవహరించుట గలదు. వేడుకతో జిందు వాడంగ నుబ్బి కోణంగి యాటలగునిసెడివారు’ అని పాల్కురికి సోమరాధుడు కోణంగి యాటలతో గుసెసి యాడదగు చిందులను పేర్కొని యున్నాడు. ‘వాడు చిందులు తొక్కుచున్నాడు’ అనునొక నానుడియే పై గేయ రచనాప్రభేదమును బట్టి యేర్పడియున్నది. ‘గీతాద్వాభినయో పేతైర్ద్విపదైశ్చిందు సంజ్ఞకైః’ అని జాయసేనాపతి లక్షణమున్నది. చిందులు వెన్నెల వేళల స్త్రీల అభినయపూర్వకముగ నాడుచు తిరుగుచు వాడునట్టి పాటలని తెలియనగును’¹⁷⁸ అని అభిప్రాయపడ్డారు.

ఈ చిందు పాటలు కోలాట పాటల గతుల్లోనే సాగుతాయి. కాని కోలాట పాటలు అడుతూ పాడేవి. చిందులు అలాగాకుండా అభినయపూర్వకంగా అడుతూ పాడడానికి వీలుగా వుంటాయి. అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో ‘చల్లనై కాయగదా చందమామ’ (12-228) అనే పాటలో ‘చిందులకు నాడేటి సీమంతినీ మణులు చెలగి యిరుగడగొలువగాను’ అని ‘అలరులు గురియగ’ (12-24) అనే పాటలో ‘చందుల పాటల సిరిపొలయాటల-అందెల మోతల నాడెనదె’ అని నృత్యాన్ని పల్లించడం జరిగింది. దీన్నిబట్టి చూస్తే ఈ పాటల్ని స్త్రీలు పాడేటివిగా తెలుస్తుంది. ఈ చిందుల్లో వున్నగతి మాధుర్యానికి ముగ్ధులు కావడం వల్ల భక్తి పరవశత్వంతో భజనపరులయిన పురుషులకూడా వీటిని పాడడం ప్రారంభించారు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితాలు

ధన్యాసి

గోవింద నందనందన గోపాల క్రిష్ణ

భావము మాకుంజిక్కె గోపాలక్రిష్ణ

॥పల్లవి॥

కొంగు వట్టిన దేమోయి గోపాలకృష్ణమా

వంగెన కోపుదువా గోపాలకృష్ణ

దొంగతనాల నవ్వెవు గోపాలకృష్ణ

బంగారు కాళితోడి గోపాలకృష్ణ

॥గోవిం॥

కొమ్మల చీరలందిన గోపాలకృష్ణ

పమ్మి నీన్నుండిచ్చేము గోపాలకృష్ణ

కుమ్మరించేవేల శిగు గోపాలకృష్ణ

బమ్మెరపోతిందుల గోపాలకృష్ణ

॥గోవిం॥ (3-174)

ఇందులో శ్రీకృష్ణుని తమనాయకుడుగా భావించి స్త్రీలు ఆడుతూ పాడుతున్నప్పటి భావం స్పష్టంగా తెలుస్తుంది. ఇలాగే చిత్తగించు మామాటలు శ్రీనారసింహ చిత్రజ్ఞానకవోశ్రీ నారసింహ (2-236) వంటి పాటలన్నీ చిందులే.

గాన విధానం అనుసరించి అన్నమయ్య పదరచనల్ని 3 రకాలుగా వర్గీకరించవచ్చు. 1. వ్యక్తిగానం, 2. సంవాదగానం, 3. బృందగానం.

వ్యక్తిగానం :

ఈ విభాగంలో పాడేవాడు ఒకడే ఇతరులు మానశోతలు. ఇందులో సంవాదాలకు అవకాశంలేదు ఎక్కువ వాద్యాలు అవసరమూ వుండదు. సాధారణంగా వ్యక్తిగానాల్లో అనందానుభూతి, నైరాశ్యం, నిర్వేదం ఆత్మసమర్పణం వంటివి కనిపిస్తాయి.

భూపాలం

ఇప్పుడిటు కలగంటి నెల్లలోకములకు

నప్పడగు తిరువేంకటాద్రిశుంగంటి

॥పల్లవి॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

అతిశయంబైన శేషాద్రి శిఖరముగంటి
ప్రతిలేని గోవురప్రభలుగంటి
శతకోటి సూర్యతేజములు వెలుగంగగంటి
చతురాస్యుఁబొడగంటి చయ్యన మేలుకంటి

॥ఇప్పు॥

కనక రత్న కవాట కాంతులిరుగడగంటి
మనమైన దీపసంఘములుగంటి
అనుపమ మణిమయమగు కిరీటముగంటి
కనకాంబరము గంటి గక్కన మేలు కంటి

॥ఇప్పు॥

అరుదైన శంఖచక్రాదు తిరుగడగంటి
సరిలేని అభయ హస్తము గంటిని
తిరువేంకటా చలాధిపునిఁజూడగంగంటి
హరిగంటి నంతట మేలు కంటి'

((1-38))

మ ల హ రి

అన్నిటా నీవే వుండు నందువు గాన
యిన్ని నీవు పుట్టించినవివిసిసొమ్ములే
నిలచిన రూపులెల్లా నీగుళ్ళుగాఁదలఁతు
మెలగేటి జైతన్యము మిమ్ముగాఁదలఁతు
యిలలోని ధ్వనులు నీపలుకులుగాఁదలఁతు
కలపంచ భూతాలుపకరణాలుగాఁదలఁతు

॥పల్లవి॥

॥అన్ని॥ (7. 90)

మ ల హ రి

ఎట్టయినాఁజేయుము యిక నీచిత్తము
కిట్టననీ సంకీర్తన పఠుఁడ

॥పల్లవి॥

కొందరు జ్ఞానులు కొందరు భక్తులు
కొందరు వైరాగ్య కోవిదులు
యిందరిలో నేనెవ్వఁడఁగోనెదె
సందడి హరి నీ శరణాగతుఁడ'

॥ఎట్ట॥ (1-499)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ము ఖా రి

నాకు నీవు గలవు హరి నాలోపలనుండి

పైకొని యిన్నియు బదుకనీవయ్యా

॥పల్లవి॥

పసిగొని దుణాను బంధము కొలఁదె

వసులును బడతులు బహుసుతులు

వసము గావు తమ వంతులు దీరిన

పసగా నవియే బదుకనీవయ్యా

॥నాకు॥ (7-188)

సా మం తం

నారాయణాచ్యుతానంత గోవింద హరి

సారముగ నీకు నే శరణంటినే

॥పల్లవి॥

చలువయును వేడియును సటక సంసారంబు

తొలఁకు సుఖమొకపేళ దుఃఖమొకపేళ

ఫలము లీవె యీరెండు బాపములు పుణ్యములు

పులుసుదీపుడు గలపి భుజియించినట్లు

॥నారా॥ (7-189)

కన్నడ గౌళ

నీవు నన్ను రక్షించితే నిందనీపై బడదు

బావించి నన్నెట్టయినా బ్రదికించుకొనవే

॥పల్లవి॥

సంతతము నన్నెంచితే సర్వాపరాధినేను

యెంత నీవేమి చేసినా నంత కర్షుడ

అంతటిలోక జననియైన లక్ష్మీజూచి కాని

అంతరాత్మ నెన్నుజూచియైనా మన్నించవే

॥నీవు॥ (8-192)

జౌ (జా ?) లి

సర్వాత్మకుడవు సర్వేశ్వరుడనా

పూర్వాపరాలు నీకే భువి సమర్పయామి

॥పల్లవి॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

వేగి లేచి నేజేసేవెడ చేత నీచేతే
 ఆగడపు మాటాడిన నది నీమాటే
 ఆగము భోగములు నాయన్న పానాదులు మరి
 శ్రీగురుడ నాలోని చింతయు నీచింతే ||సర్వా|| (9-82)

గాళ

హా! నీ వాడనే కానా ఆదికాలమున నేను
 గరిమ నీమాయలోనే కలి గంటి గాక ||పల్లవి||
 యీమేనే కాదా పోయమెల్లా మోచినది
 ఆమీదఁబుణ్యతీర్థము లాడే గాక
 కామించి యారెంటి సంగతంబు నేజేసి
 గామిడినై యెందు వాడా గానైతిగాక ||హరి|| (10-44)

సంవాదగాన :

‘సంవాదం’ చాలా ప్రాచీనమయిన పదం. వేదాల్లో ‘సంగచ్ఛద్వమ్ సంవాద ధ్యమ్’ అని వుంది. ‘సంవాదం’ అనడానికి సంస్కృతాంగ్ల నిఘంటువులో ‘to speak together or at the same time’ అనే అర్థాలివ్వబడ్డాయి. అందువల్ల సంవాదమంటే కలిసి మాట్లాడే వాక్యాలకూర్చో లేదా ఒకే సమయంలో మాట్లాడే వాక్యాల కూర్చోకావచ్చు. గేయ సాహిత్యంలో ‘సంవాద’ గీతాలకు ప్రచారం ఎక్కువ.

ఆచార్య యస్వీ జోగారావుగారు - ‘ఇవి పద ప్రక్రియను బట్టి ప్రత్యేకత గలవికావు సందర్భమును బట్టి బహు ప్రత్యేకత గలవి. యక్షగాన ప్రత్యేక శాఖ లగు భామ కలాపము, గొల్లకలాపము, కొజువంజి అనువానియందు జనరంజక సంప్రదాయిక ప్రాతలవే బ్రవర్తితములగుచు తరముల తరబడి ఆంధ్ర జనసామాన్యము చాబాల గోపాలము నుల్లాసవారాశినోలలాడించుచు బ్రచుర ప్రచారము పొందినట్టివి. వీనియందు ఒక విధమైన మోటుదనము, మోటుదనముతోపాటొక హాస్యపు వాటము, ఒక విధమైన నెటకారము, నెటకారముతో పాటొక చమత్కారమును గలవు. అవి యూనాటి జరులకు వినోదపు విందులు గూర్చినట్టివి’ అని వివరించారు 179

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

శ్రీ ఎల్లోగారు —

‘సంవాదాలు అన్న పదంలోనే ఉద్ధరి మధ్య చర్చ అని ధ్వనించి. ఆయితే యివి పాటల రూపంలో మాటలు పొదిగిన సంవాదాలు. ఈ సంవాదాలు ఎక్కువగా పౌరాణిక గాథలతోనే నడుస్తాయి. దేవదేవుల మధ్యనే కటుంబాలలోనె కలతలూ, అనుమానాలూ కూడగట్టుకొని భర్తను బార్య, బార్యను భర్త నెలకొని బిరిగిసి అడగడం, హడలు గొట్టడం చివరకు సరేలే! అన్న పద్ధతిలో సంవాదం ముగియడం జరుగుతుంటుంది’ అని అభిప్రాయపడ్డారు 180

డా॥ వేటూరి ఆనందమూర్తి గారు —

‘తాళ్ళపాకవారి సంకీర్తన వాఙ్మయమంతయు జీవాత్మ పరమాత్మల సడమ సాగు సంవాదరూపమే. కనుక వీరి రచనలలో సంవాదములుండుట వింతగాదు. శృంగార భక్త బావములు నిండాల్లుగా గల వీరి సంవాదములు పలు తెలుగులైనవి కలవు’ అని పేర్కొన్నారు 181

పై అభిప్రాయములవల్ల ఇవి సందర్భాన్ని బట్టి ప్రత్యేకతను సంతరించు కొనేవని; మోటుగాను, హాస్యంగాను వుండేవని, వీటిలో వాదప్రతివాదాలుండడం చివరలో ఐక్యత వుండడం ప్రధాన లక్షణాలు. అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో సంవాద గేయాలెక్కువ అవి చాలవఱకు ప్రణయాత్మకాలు. వాటిని రెండు రకాలుగా వర్గీకరించవచ్చు మొదటిది బాంధవ్యసంవాదగేయాలు, రెండవది జాంధవ్యేతర సంబంధ గేయాలు.

బాంధవ్య సంవాద గేయాలు :

వీటిలో రక్తసంబంధం ప్రాధాన్యం వహిస్తుంది బావమరదళ్ళ సంవాదం, అత్తాకోడళ్ళ సంవాదం, సవతుల సంవాదం, భార్యాభర్తల సంవాదం ఈ వర్గంలో చేరతాయి.

పాడి

ఏలేయేలే మరదలా చాలు(జాలు) చాలును

చాలునీతోడి సరసంబు బావ

॥పల్లవి॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

గాటపు గుబ్బలు గదలఁగఁగులికేవు
మాటలఁదేటల మరఁదలా
చీటికి మాటికిఁజెనకే వేవట్టి
బూటకాలు మానిపోవే బావ

॥వలే॥

అందిందె నన్ను నదలించి వేసేవు
మందమేలుపు మరఁదలా
సందుకోడిరిగేవు సటకారి వో బావ
పొందు గాడికఁబోవే బావ

॥వలే॥

చొక్కపు గిలిగింత చూపుల నన్ను
మక్కువసేసిన మరఁదలా
గక్కున నను వేంకటపతి కూడితి
దక్కించు కొంటివి తగులైతి బావ

॥వలే॥ (12-189)

ఈ కీర్తనలో బావను ఉడికించే మరదలి చేతలు, మరదల్ని ఏడిపించే బావ నయగారాలు వర్ణింపబడాయి.

అత్తాకోడళ్ల సంవాదం :

పా డి

రాచే కోడల రట్టడి కోడల
పోవేపోవే అత్తయ్యా, పొందులునీతోఁజాలును

॥పల్లవి॥

రంకెలు వేయుచు, రాజులెదుట నీవు
కొంకుగొసరు తేని కోడల
పంకజముఖి నీవు పలుదొడ్డవారిండ్ల
అంకెలఁదిరిగేవు అత్తయ్యా

॥రావే॥

ఈడాడ నలుగురు నేగుడు మొగంతో
కూడి సిగ్గుతేసి కోడల
వాడకుఁబడుగురి వలపించుకొని నీవు
ఆడాడఁదిరిగేవు అత్తయ్యా

॥రావే॥

అశ్వామయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘనతలు

బొడ్డున బుట్టిన పూపకే న్ను
గొడ్డేరు తెస్తినే కోడల
గుడ్డము పయినున్న కోనేటి రాయ
నడ్డగించు కొంటి వత్తయ్యా

॥ నానా ॥ (12-119)

ఇది పౌరాణికమయిన సంవాదం. ఇందులో అత్తాకోడళ్ళయిన అష్టాశ్రయ్య తులు తమ తమ ఆవికృతల్ని నిరూపించుకోవడం ఒకటే సాల్పి ఒకడు పట్టి చూపడం చెప్పబడింది

సవతుల సంవాదం :

పాడే

నేరుచుకొంటివే మేలు నేడే యింతేసి

మెరమీరి సేసినదే మేలు బంతిగాదా

॥ పల్ల ॥

నేనాతనతో నవ్వితే నీడెమనేవే వోసి

కానీవే అన్నయు నిక గనుకొనేవు

దాసికేమి మాటలేల దగ్గర రానే వోసి

మైనము సున్నమొసటే మాపుదాకాను

॥ నేరు ॥

కాంతునికి నేమొక్కితే కాదనేవటే వోసి

యింత బలవంతురాల వెందువోయ్యేది

పంతములన్నియు నేరుపరచేలే నేవోసి

యెంత తొండమున్నాదోమ యేనుగవునటే

॥ నేరు ॥

శ్రీవేంకటేశుడుగూడే చింత నీకేలే వోసి

కైవళము తొల్లైనాకు గదే ఇతడు

రానే అక్క చెల్లెండ్రము రవ్వమైతిమే వోసి

నీవు నీరడిచితేను నేడు రెండొనటవే

॥ నేరు ॥ (13-191)

ఇది సవతుల కయ్యానికి సంబంధించిన సంవాదము. ఇందులో సవతులిద్దరు తమ భర్తపై తనకే అధికారం వుందని ఒకరి నొకరు వాదించుకోవడం, చివరిగా ముగం అక్కచెల్లెళ్ళం మనకెందుకు జగవాలు అని సవరించుకోవడం వ్యక్తమవుతుంది

అన్నమయ్య సంక్షేపంలో జానపద గేయ భణితులు

భార్యాభర్తల సంవాదం :

ముఖారి

అపలేక నీను దూరేనంతెకాక

యేపుచు గూడేటి పొందులేలయ్య విభుడా

||పల్లవి||

కోపగించుకొన్న చోట కూడిమితో వినయమే

చూపిననామాట నీకు సొగసినటే

యేపురేగి నీకు బ్రయమెక్కడనో వుడగాను

తాపమయ్యేపొందు నీకు దగదయ్య విభుడా

||ఆప||

నేరములెన్నగనెను నిజములు వలికిన

వైరములే యొగాక వలపొనటే

చూచునీయబేరుచచ్చి నీక నేలమాటలు నీ

వారము మమ్మికదడవకుమయ్య విభుడా

||ఆప||

నసిచి కూడిన పారు నమ్మక ప్రేయని మీద

కనలి యాడిన మాట కనరొనటే

ఘనదపు తిరువేంకటరాయ మనలోని

కినుకలిప్పుయు సిట్టె గెలుపయ్య విభుడా ||ఆప|| (12-111)

ఇదీ భార్యాభర్తల సంవాదం. ఇందులో భార్య తన భర్తపై కలిగిన సందేహాన్ని సాదరంగా ప్రశ్నించడం, వాటికి తగిన విధంగా భర్త ప్రత్యుత్తర మివ్వడం మొదలయిన విషయాలు వ్యక్తమవుతాయి.

బాంధవ్యేతర సంవాదం :

ఈ గేయాల్లో రక్త సంబంధం నియతం కాదు వంశానుబంధం వుండవచ్చు. లేదా పరిచయానుబంధం వుండవచ్చు

గొల్లెతా గొల్లడు సంవాదం, ప్రేయసీ ప్రేయుల సంవాదం, చెంచితా, గొల్లడు సంవాదం, చెలిక తెల సంవాదం ఈ వర్గంలో చేరతాయి.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

గొల్లెతా గొల్లడుల సంవాదం :

ల లి త

కానీవే గొల్లెతా గద్దీ గొల్లెతా

అనుక తెలుసుకొంటి వవునవురా గొల్లడా

॥ పల్లవి ॥

పంతకారి గొల్లెతా వదరకు గొల్లెతా

రంతుల నట్టే కానీరా గొల్లడా

యంతగట్టు (ట్టి?) వాయవోతయెడిగితి ? నేను

సంతలోనె వింటిరా నీసాదుడనా తెల్లను

॥ కానీ ॥

మతకారి గొల్లెతా మంకులాడిగొల్లెతా

రతులకు మాయంటికి రారాగొల్లడా

కతకారి వొత ఇట్టే కానవచ్చెనే నేడు

చతురతలు మోమున జడిసేరా నీకును

॥ కానీ ॥

చనవరి గొల్లెతా చనవిమ్మా గొల్లెతా

తెలయను శ్రీవేంకటగిరి గొల్లడా

పొలతులండకు నేడు పొగడేరే నిన్నును

కలపితి వార నిన్ను కమ్మటి మెచ్చితిని

॥ కానీ ॥ (25-13)

ఇది గొల్లెతా గొల్లడుల సంవాదం. ఇందులో గొల్లడు 'కానీతేవీనీవు పంత కారివి, మతకారివి, మంకులాడివి, అని గొల్లెతను కసరుమాటలనడం, గొల్లెత నీ జేష్టలన్నీ నాకు తెలుసులే అన్నట్లు భావగర్భితంగా అనడం వ్యక్తమవుతుంది.

ము ఖా రి

అదివో నిన్నంటిగా అప్పుడే నిన్ను వోసి

తుదమొదలెరగక వోసమే లాడేవే

॥ పల్లవి ॥

అట్టే కోపించకుమీ అడిగే నేనొక మాట

యొద్దెనెదుర పున్నావె యేమౌరా నీకు

ఉట్టిపడివోసి పోవె వొకటి కొకటి గట్టేవు

జుట్టపువరుసవారి సోకనాడవచ్చునా

॥ అది ॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

సిగ్గు వడకు మీ వోరి చెప్పేరా నేనొకమాట
దగ్గరి కూచుండనాపె తనకేలరా
వొగ్గి మాటలాడితే పూరకే నిందవేసేవు
సిగ్గుల వారితో వాదునీకింత వలెనా

॥ అది ॥

నవ్వుకు శ్రీవేంకటేశ నమ్మించే నేనొకమాట
యివ్వలబండ, యెడ ఆమె యేమౌరా నీకు
పువ్వుక పూచెననేవు పొరుగుగులవారి
రవ్వసేయకువే యింత రతి సిన్నగూడనా ॥ అది ॥ (13-64)

ఇది ప్రేయసి ప్రేయల సంవాదం. ఇందులో ఒక ప్రేయసి ఒక శ్రీ పట్ల తన ప్రేయని సందేహించడం, ప్రేయడు తన ప్రేయసి సందేహించిన శ్రీకి తనకు గల సత్సంబంధాన్ని తెలిజేయడం వ్యక్తమవుతుంది.

చెంచితా గొల్లదుల సంవాదం :

పా డి

డిరకుండేవో లేదో నోసి చెంచెతా! వోరి
కోరి నిన్నునెంచుకొంటి గొల్లడవుగదరా
జమళి వీకిలి దండ సరి నీకేలే
చెమలి చుంగుల పాగా నీకేలరా
అమరెనె సంకుగడె ముతుకుదోడు
భ్రమసి నీవేల గుల్ల పట్టుకున్నాడవురా
పలుమెకాల వెంటను పొరేసేలే. నీరు
యెలమిబులుగునేల యెక్కితివిరా
పలచని పారెటాకు పయ్యదేటి కే
అలమట్టెకు పానుపు అది నీకు నేలరా
కాకిపైడిబొట్టు నీకుగడుప్రియమా
ఆకుదొలసి దండ నీ కడిబాతా

॥ పల్లవి ॥

॥ డిర ॥

॥ డిర ॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

కైకొంటి శ్రీవేంకటాద్రి ఘనుడ నీన్ను

నేకమైతిగదరా నీయిందిరాదేని

॥పల్లవి॥ (25-418)

ఇదొక గొల్లచెంచితల సంవాదగేయం. ఈ గేయంలో: గొల్లడు వేంకటేశ్వరుడు చెంచిత లక్ష్మి గావచ్చు. లేదా సామాన్య జాతి చెంచితే కావచ్చు. పీకిరి దండ చెంచిత కెంత ఇష్టమో, నెమలి చుంగుల పాగా కృష్ణసికింద ఇష్టం. సరే కడియాలు పెట్టుకోవడం చెంచిత కెంత సౌభాగ్యమో కొస్తుభమో లేదా కొమోదకం ధరించడం నారాయణసికింద భాగ్యదాయకం. అడవిలో మృగాల్ని పట్టడం చెంచిత కృతమైతే పులుగు నెక్కడం దేవుని వంతు పారెహు సమృద్ధి చెంచితను అందమయితే మఱ్ఱాకు పానుపు ముకుందునికందం. కాకివైడిబొట్టు చెంచిత కిష్టమయితే తులసీమాల ధరించడం నారాయణసికి ఇష్టం. ఈ కీర్తనలో మొదట రచ్చకీర్చి: కాడ గొల్లడు. మాటమాటకు బదులిచ్చిన వసత చెంచిత

చెలికల్లె సంవాదం :

నాద రామక్రియ

ఏమైకొ చిగురుటధరిమున యడనెడగెస్తురిసందెను

భామి పిఠునకు వ్రాసిన పత్రిక కాదుగగా

॥పల్లవి॥

కలికి చకోరాక్షికిగడకన్నలు గెంపై తోచిన

చెలువంటప్పుడిగొమో చింతింపరె చెలులు

నలువునఁగ్రాణేశ్వరుపై నాటిన యాకొన చూపులు

నీలువునఁబెరుకఁగ నంటిన నేత్తురుగాదు గదా

॥ఏమొ॥

పడతికి చనుగవ మెలుగులు పైపైబయ్యెదవెల.పల

కడుమించిన విధమేమో కనుగొనరే చెలులు

ఉడుగని పేడుకతోఁబ్రియుడొత్తిన నఖ శశి రేఖలు

వెడలఁగ వేసవి కాలపు వెన్నెల గాదు గదా

॥ఏమొ॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

ముద్దిరు చెక్కుల తెలఁకుల ముత్యపు జల్లుల చేర్పుల
వొద్దిక లాగు లివెమో వూహింపరె చెలులు
గద్దరి తిరువేంకటపతి కామిని వదనాంబుజున
అద్దిన సురతపు జెమటల అందముగాదుగదా ॥ఎమో॥ ('2-83)

ఇది చెలికత్తెల సంవాదం. ఇందులో చెలికత్తెలిద్దరు నాయక శృంగారావస్థను సంవాదరూపంతో ముచ్చటించుకోవడం వ్యక్తమవుతుంది. శ్రీ కామిశెట్టి శ్రీనివాసులు శెట్టిగారు ఈ పాటకు వివరణ ఇలా చెప్పారు^{1 2}

‘పల్లవాధర అధరం మీద అక్కడక్కడ కస్తురి సింఢినది అది బామ తన విభునకు వ్రాసిన పత్రికయట. కలికి కనుగొనలు ఎర్రవారినవి. అవి వింత అంబు సంతరించుకొన్నవి. సతి పతిపై నాటిన కొనచూపులకు నీలువుగ వెరికి నపుడు అంటిన నెత్తురట. పతనికి చనుగవ మెరుగులు పయ్యద చెరగుమించి వ్యాపించినవి వెడుకతో ప్రేయుడు తన మగువ చనుగపపై ఒత్తిన నఖ శశిరేఖలు వెదజల్లిన వేసవికాలపు వెన్నెలల ఆ ముద్దియ చెంపల కిడువైపుల ముత్యాల జాలయల ఆభరణాలు అమరినట్టై పడి అది తిరువేంకట పతి కామిని కొగిట చేర్చి అద్దిన సురతపు వెళల చెమటల అందముట”

మరికొన్ని సంవాదగేయాలు :

‘ఓపో అదేమోయి వో బావ.లుంక
వోపనంటే బోవునటె వోనో మరదల ॥ (15-51)

‘వేట కాడనంటా నా వెంటబాయవు వోరి
చీటకపు చెంచెత నా చేతిరాగె రఁగహ’ ॥ (12-217)

‘నిక్కముటే యీ మాట నిజమనేవు
నిక్కముగాక తొంకనేర్తుమా బాలుడా’ ॥ (12-105)

‘బయలి దించేసి గొల్లపడుచా యీ
పాలకుండలవి లోలోపలనున్నవి’ ॥ (12-197)

‘నవ్వితి నేనీమాటకు నాలోనేను
నస్వలలోనున్నది నాటుకొన్నవలపు’ ॥ (13-40)

అన్నమయ్య సంక్షేపనలో జానపద గేయ ఫణితులు

‘ఎందుకెందుఁ బోతివే యింతి వోరి

అందుకె కాదా నీయడియాసలు’

(15-43)

‘ఎప్పుడూ నీ వోజమానదేరా వోరి

బొప్పుగా నావలె నిన్నుఁజూచుకోఁగదవే’

(20-208)

బృందగానం :

ఇద్దరికంటె ఎక్కువయినవారు కలిసి పాడేవి సమూహగేయాలు. ఈ గేయాల్లో సిర్వేదం వస్తువు కావచ్చు. లేదా స్తుతి కూడా ప్రాధాన్యం వహించవచ్చు. భజన గేయాలన్నీ సామూహిక గేయాలే.

ము ఖా రి

గోవిందాది నామోచ్చరణ కొల్లలు దొరకెను మినకిపుడు

ఆవల నీవల నోర గుమ్మలుగ నాడుద మీతని బాడుదము ||పల్లవి||

సత్యము సత్యము సకల సురలో

నిత్యుడు శ్రీహరి నిత్యుడు

ప్రత్యక్ష మీదే ప్రాణుల లోపల

అత్యంతము శరణనర్యోయిత

||గోవిం||

చాటెడి చాటెడి సకల వేదములు

పాటించిన హరి పరమమని

కూటస్థుఁడీతఁడు గోపపదూపతి

కోటికి యీతనిఁగొలువరో జనుల

||గోవిం||

సిలుచున్నాడిదె నేడును నెదుటను

కలిగిన శ్రీవెంకట విభుఁడు

మౌనిన వారికి వరదుండీతఁడు

కలఁడు గలఁడితనిఁగని మనరో

||గోవిం|| (8-48)

ల లి త

అడుతా బాడుతా నీతో సిద్ధెముద్దు గునుసుతా

వోడక నీదండ చేరి వున్నారమయ్యా

||పల్లవి||

అష్టమయ్య సంకర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఆసదల్లి డండ్రుడి మోము అట్టె చూచి శిశువులు
యే సుఖదుఃఖములుదా మెరగనట్టు
వాసుల శ్రీపతి మమ్మువడి నాత్మ దలచు
యీసుల పుణ్యపాపము లెఱగమయ్యా ||ఆడు|| (9-101)

పా డి

ఒఱుపో మెఱుపో నొయ్యారమో నీకు
చెఱుతుమయ్య గోవిందుడా ||మల్ల వి||
కపటమో నిజమో కరుణయొ కోపమో
పుపచారమో పుపతాపమో
నిపుణతత (ద?) నపై నెయ్యమే సేసేవు
పిపరీతము గోవిందుడా ||ఒఱ|| (12-129)

ల లి త

ఓపితే దానే తగిలి వోపకున్న దానే మాని
మాపురేపు నలయించే మాయ మాకేలా ||పల్ల వి||
చింతాయకుంతగు (?) హరి చిత్రములో నుండగాను
వింత వింత విచారాల వెట్టి మాకేలా
చెంతల పరుసవేడి చేతిలోనే వుండగాను
దొంతర విద్యల తోడి దోవ మాకేలా ||ఓపి|| (8-190)

కన్నడగౌళ

తల లేదు తోక లేదు దైవమా సీమాయలకు
తెలిసియుదెలియక తిరిగేము నేము ||పల్ల వి||
తనువేటిదో యీతలపోత లేటివో
యెనయు సంసార సుఖమిదియేటిదో
వెనక ముందేటిదో వివేక మెరగక
దిన దినమును నేమో తిరిగేము నేము ||తల|| (11-731)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

దే సా క్షి

దేవుఁడొక్కఁడే మాకు డిక్కుగాని

కావ నెవ్వరును లేరు కతలింతేకాని

||పల్లవి||

పచ్చివొళ్లు మోచితిమి పాపమెల్లా జేసేమి

హెచ్చిన మీదటి సుద్దులేటివో కాని

రచ్చలఁబడె మాగుట్టు రమణుల నేత బెట్టు

అచ్చమై యిందుకుఁబరిహర మేదోకాని

||దేవు|| (9-243)

హిందోళ నసంతం

దైవమొకఁడె మాతలఁపు నొకటే

పావనమైతిమి పదరేమా

||పల్లవి||

హరి యెటు దలచిన నటయీ (టయ్యా?) ని

పరుగుఁగోరికల పనులే

ధర నభయ మొసఁగు దైవము బంటము

మఱి యితరులకు మఱివెరచేమా

||దైవ|| (10-214)

వాగ్దేయకారుల్లో త్యాగయ్య ప్రవేశ పెట్టిన భజన సంప్రదాయం నేటికీ సుశక్తి తంగా ఏకాకారంగా వుండి. కానీ అన్నమయ్యకు శిష్యుకోటి లేకపోవడంచేతనో, లేదా అన్నమయ్య సంకీర్తనల్ని ఏ పద్ధతిలో పాడేవాడో అనడాన్ని గ్రంథస్థం చేయని కారణంవల్లనో మరి కీర్తనలకు రాగ నిర్దేశం వుండిగాని తాళ నిర్దేశం లేక పోవడం వల్లను, సాహిత్యానికి ఇచ్చిన విలువ సంగీతానికి ఇవ్వనికారణంవల్లను అన్నమయ్య సంకీర్తనల్ని పాడే పద్ధతి ఈ నాటికీ దురవగాహనంగానే వుంది. కొన్ని సంకీర్తనలు జానపద గేయ ఫణితులకు లొంగినట్లు కొన్ని మార్గ సంగీత లక్షణాలకు ఇమడడం లేదు. అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లోని సంగీత విశేషాలు సాహిత్య సంగీత కోవిదులు పరిశీలించదగ్గ విపుల మయిన అంశం.

ఇంక సంకీర్తనల్లో జానపద ధర్మాలు అనే అంశం ఐదవ ప్రకరణంలో పరిపూర్ణంబుతుంది.

అష్టమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

‘లక్షణములు పన కపితా

రక్షణములు వివిధ కుకవిరాజీమదన

మౌఖ్యక్షణములు వేంకటపతి

పీఠణములు తాళ్ళపాక విభు సత్కవితల్’

సంఖ్యా సూచి

155. సంకీర్తన లక్షణము, పుట. 140
156. తాళ్ళపాక కవుల పదకవితలు. భాషా ప్రయోగ పిశేషాలు, పుట. 2
157. నాట్యశాస్త్ర, అధ్యాయము, 32
158. సాహిత్యోపన్యాసాలు, పుట. 11-12
159. మార్గదేశి పుట. 125
160. గాన బాస్కరము, పుట. 161
161. గానకళాబోధిని, పుట. 92
162. తాళ్ళపాక కవుల కృతులు, వివిధ సాహితీ ప్రక్రియలు, పుట. 454
163. South Indian Music, Book-3, Page. 1-2
164. Folklore and Folk life, page. 363
165. Folk Music of Andhra Desa, page 1-7
166. Comparative Music, page 195
167. South Indian Music, Book - 3, page, 226
168. Folklore of Andhra Pradesh, page. 107
169. తెలుగు జానపదగేయ సాహిత్యము, పుట. 823
170. జానపద కళల ప్రత్యేక సంచిక, (వ్యాసం)
171. Purandara Haridasa Movement, page 213
172. కన్నడ చ్చందస్సనచరిత్ర, పుట. 323
173. Desi Suladi
174. కన్నడ చ్చందస్సన చరిత్ర, పుట. 323
175. సంగీత సంప్రదాయప్రవర్ధిని మొదటి సంపుటము, పుట. 110
176. కన్నడ చ్చందస్సనచరిత్ర - పుట. 323

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

177. గానకళా బోధిని, పుట. 104
178. తాళ్ళపాక కవుల పదకవితలు, భాషా ప్రయోగ విశేషాలు, పుట. 352.
179. ఆంధ్ర యక్షగాన వాఙ్మయ చరిత్ర, పుట. 351
180. మధుర కవితలు, పుట. 439
181. తాళ్ళపాక కవుల పదకవితలు, భాషా ప్రయోగ విశేషాలు, పుట. 337.
182. తాళ్ళపాక అన్నమయ్య పాటలు, పుట. 149
183. తెలుగు జానపద గేయ సాహిత్యము, పుట. 831
184. తాళ్ళపాక కవుల పద కవితలు, భాషాప్రయోగ విశేషాలు, పుట. : 17
185. తెలుగు జానపద గేయ సాహిత్యము, పుట. 831
185. అ. తెలుగు జానపద గేయ సాహిత్యము, పుట. 831
186. తెలుగు జానపద గేయ సాహిత్యము, పుట. 114-116
187. తాళ్ళపాక కవుల పదకవితలు, భాషాప్రయోగ విశేషాలు, పుట. 341
188. తెలుగు జానపద గేయ సాహిత్యము, పుట. 817
189. తాళ్ళపాక కవుల పద కవితలు-భాషాప్రయోగ విశేషాలు పుట. 319
190. తాళ్ళపాక కవుల పదకవితలు-భాషాప్రయోగ విశేషాలు, పుట 319-320

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

5. అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద ధర్మాలు

5. 1 జానపద ధర్మాలు వర్గీకరణ :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద ధర్మాల్ని రెండు రకాలుగా వర్గీకరించవచ్చు. మొదటిది జానపద భాషాగత ధర్మాలు. రెండవది జానపదుల సాంఘిక ధర్మాలు

5. 1. 1 సంకీర్తనల్లో జానపద భాషా విశేషాలు :

భాషకు సంబంధించిన బాహ్యరూపమంతా ఇందులో ప్రధాన భాగం. భాష ప్రకటనకు భాషాపాపిక. ఆ భాష స్థూలంగా ఏకాకారంగా కనిపించినా పండితులు, శిష్టులు, పామరుల్లో బిభిన్న రూపాల్లో వ్యక్తమవుతుంది. జానపద కవిత్వంలో పామరుల భాషకే ప్రాధాన్యం ఎక్కువ జానపద ధర్మాల్ని పొటించే వాగ్గేయకారుల్లో గ్రాంథికం, శిష్ట వ్యావహారికం, పామర భాషల కీర్తనలు గుర్తించవచ్చు. గ్రాంథిక భాషకు శ్యామాశాస్త్రీ, ముత్తుస్వామి దీక్షితర్, శిష్టవ్యావహారిక భాషకు, రామదాసు, కైత్రయ్య, త్యాగయ్యలు పామర ప్రజల వాడుక భాషకు సారంగపాణి మొదలయిన వారు ప్రాధాన్య మిచ్చారని చెప్పవచ్చు.

అన్నమయ్య గ్రాంథిక, శిష్టవ్యావహారిక సామాన్య ప్రజా వ్యావహారం లోని భాషలకు మూడింటికి ప్రాధాన్యమిచ్చాడు. అటు పండితుల్ని మెప్పించడానికి, సంస్కృత భాషను, శిష్టులకు ప్రీతి కల్గించడానికి శిష్టవ్యావహారిక భాషను ఇటు జానపదుల్ని ఆలరింపజేయడానికి గ్రామ్యభాషను, సంకీర్తనల రచన కుపయోగించాడు

భాషా దృష్టితో పరిశీలిస్తే అన్నమయ్య రచనల్లో తెలుగు కీర్తనలతో పాటు సంస్కృత కీర్తనలు కూడా వున్నాయి. తెలుగు సంకీర్తనల్లో గ్రాంథిక భాషకు ప్రాధాన్యమిచ్చినవి కొన్ని, శిష్టవ్యావహారిక భాషలో వ్రాసినవి, జానపద సరళిలో వ్రాసినవి కొన్ని కనిపిస్తాయి.

గ్రాంథిక భాష :

కావ్య ప్రబంధాదులలోని వ్యాకరణానుసారి అయిన వాక్య విన్యాసం ఈ క్రింది సంకీర్తనలలో గుర్తించవచ్చు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఉదా :

పరుగు బహు సజ్జర్మ పరిపక్వ హృదయుడై

మరికదా వేదాంత మార్గంబు గనుట

॥పల్లవి॥

కలుష హరమగు వివేకమ్ము గలిగిన యట్టి

ఫలముగాదా కృపా పారీణుడౌట

తలపోసి సకల భూతదయావిశేషంబు

కలిగి కాదా గుణ వికారంబుగనుట

॥పర॥ (1-131)

సిర్మలులు పీరు నిత్య సుఖులు

కర్మ దూరులు విష్ణు కైంకర్యపరులు

॥పల్లవి॥

పరమ జ్ఞాన సంపన్నులగు వాకిలి

అరుదుగా దిచటి మహ దైశ్వర్యము

హరి కృపాధనముచే సద్బిస మహాత్ములకు

సరకు గాకుండు పంచల సిధానములు

॥సిర్మ॥

బలిమిని వేదాంత పట్ట భద్రులకు సీల

బలు రాజ్యపదవులిరు గడ బంట్లు

లలిమీరి హరి చక్రచాంఛసపు శూరులకు

యెలమి విజయము లెల్ల సింబిలో నుండు ॥సిర్మ॥ (2-114)

ఈతఁడఖిలంబులకు నీశ్వరుడై సకల

భూతముల లోనఁదాఁబొదలు వాఁడితఁడు

॥పల్లవి॥

గోపాంగనల మెఱుఁగు గుల్బచన్నుల మీఁద

చూపట్టుకమ్మఁగస్తరి పూత యితఁడు

తాపసోత్తముల చింతా సౌధములలోన

దీవించు సుశ్శాన దీప మితఁడు

॥ఈత॥

జలధి కన్యాపాంగ లలితేశ్వణములలో

కలసి నెలుఁగుచునున్న కజ్జలం బితఁడు

జలజాసనుని వదన జలధి మధ్యము నందు

అలర వెలువడిన పరమామృతం బితఁడు

॥ఈత॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

పరివోని సురత సంపదల సింపులచేత
వర వధూతతికి పరపశమైన యితఁడు
తిరువేంకటాచలాపుఁడు దానె యుండి
పరిపాలనము సేయ భారకుండితఁడు

॥ ఈత ॥ (1-170)

కడుఁజంచలములు కడు నద్రువములు
కడు నల్పములని కాదఁదురు

॥ పల్లవి ॥

కర్మబోధ వికారంబులు
ధర్మ తంత్ర సంధానములు
దుర్మదైక సందోహములు
కర్మ దూరు లివి గాదందురు

॥ కడు ॥

పరమ భాగవత భవ్య మతులు
పరమ బోధ సంభావకులు
తిరువెంకట గిరిదేవు సేవకులు
కరుణాధికు లివి గాదందురు

॥ కడు ॥ (1-122)

శిష్ట వ్యవహారం :

వర్తనంలో, వాక్కులో సంస్కారం అలవరచుకొన్న వారు పుట్టుకనుండి సభ్య కుటుంబంలో సమాజంలో పెరిగినవారు మాట్లాడుకొనే భాష శిష్ట వ్యవహారమవుతుంది. ఇలాంటి వారి భాషలో సంస్కృతం మోతాదు తగు మాత్రముండవచ్చు, లేదా తేట తెనుగు తీయదనం ప్రస్తుతించవచ్చు. ఇదే జాతీయత అవసరమైన చోట్ల ఇది ప్రతి ఫలిస్తుంది.

‘భక్త కొలఁది వాడే పరమాత్ముఁడు
భుక్తి ముక్తిదానె యిచ్చు, భువిపరనాత్ముఁడు

॥ పల్లవి ॥

పట్టినవారిచే బిడ్డ పరమాత్ముఁడు
బట్టబయటి ధనము పరమాత్ముడు
పట్టపగటి వెలఁగు పరమాత్ముఁడు
ఎట్ట నెదుటనే వున్నాఁడిదే పరమాత్ముఁడు

॥ భక్తి ॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

పచ్చిపాలలోని వెన్న పరమాత్ముడు
బచ్చెన వాసిన రూపు పరమాత్ముడు
బచ్చు చేతి వొరగట్లు పరమాత్ముడు
ఇచ్చ కొలఁది వాఁడు పో యీ పరమాత్ముడు (5-25)

‘ఇతరుల మారనేల యెవ్వరూనేమి సేతురు
మతి వారూఁదమవంటి మనుజులే కాక ||పల్లవి||

చేరి మేలుసేయఁగీడు సేయ నెవ్వరుఁగర్తులు
ధారుణిలో నరులకు డైవమే కాక
సారెఁదనవెంట వెంట జరుదెంచే వారెవ్వరు
బోరునఁజేసిన పాప పుణ్యాలేకాక ||ఇత|| (6 174)

ఇంక నీ చిత్తము కొలఁదిదేమాట
అంకెల చెలికడకు సంపనేల నన్నును ||పల్లవి||
చెప్పి చూపవచ్చుఁగాని చెట్టవట్టి తియ్యరాదు
ఇప్పుడెట్టున్నదో చెలి యిదేమాట
రెప్పలెత్తవచ్చుఁగాని రిచ్చపడివుండరాదు
అప్పటి చెలికడకు సంపనేల నన్నును ||ఇంక|| (27-454)

పానుర భాష :

పండితులు కానివారుపానురులు. వారికి శిష్టలతో పరిచయం ఎక్కువ. అయినా వారి భాషలో జాతీయం కొట్టసచ్చినట్లు కనిపిస్తుంది. పైగా తమ భావాల్ని సూటిగా దీటుగా చెప్పడం గుర్తించవచ్చు.

చివినోరి కేడదెత్తు సంపదేడ దెత్తు వీని
సవరించుదేనా సంపదిడిగాదా ||పల్లవి||

పచ్చడాల్కెక్కడ దెత్తు పట్టుచీర లేడ దెత్తు
వెచ్చనంట్లేడ దెత్తు వెంట వెంటను
తెచ్చిన యీపచ్చడము దేహమిది వెంటవెంట
వచ్చిఁగాక తన్నుఁదానె వద్దనగ వచ్చుచా ||చవి|| (11-1-20)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

‘సల్లు సూపుల సలిమారి యిక

సెల్లబో నన్ను సెనకడుగా

॥పల్లవి॥

సంకు సక్రముల సక్కునయ్యకుడన

వుంకువవో నా వొళ్లెల్లా

సంకనున్న తన సదురాలి మెరగైన

సింకసూపు నాపై నిమ్మడుగా

॥సల్లు॥ (12-970)

సిన్న వాడవని నమ్మ సెల్లదు నిన్ను

సినైన యాటడెల్ల సిక్కుసీరై పోయను

॥పల్లవి॥

అవర బాలకిసునరాయడ నీవు సంటిపాలు

నవులంటా నెత్తురెల్ల సప్పరించగా

కపకవ నన్వి నవ్వి కన్నులు దేరిగిలంగ

సవరన్న యాటడెల్ల సప్పు సారై పోయను ॥సిన్న॥ (12-15)

జిగురు వంటి వాడె శినకాటి చింత

శిగురమ్మబోనీడె శినకాటి

॥పల్లవి॥

నేతి కుత్తిక వాడె సెడకుండదాచిన

పాత పెద్ద విల్లు బలువన

నాతి కొరకు వచ్చి నడిమికి విఱశిన

శేత లాడు గదె శినకాటి

॥జిగురు॥

రట్టడి శేతల రాకాశి నాయని

పట్టపు శెలి యలిబడవేళి

కొట్టగొన ముక్కు గోళివేళి నట్టి

శిట్టగీడు గదె శినకాటి

॥జిగురు॥

నలువున వెంకట నగమునగోనేటి

నెలవున సొంపుతో నెలకొని

కలిమి పడుసుతోడి కాపురమున్నట్టి

శిలుగులాడు గదె శినకాటి

॥జిగురు॥ (12-987)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

సీతక పడుసు దోసిటి పాల మగడు

బాతిపడిన నగపడునటె వీడు

॥పల్లవి॥

మూడుగాళ్ళ పెద్ద ముసలి సవులుగొన్న

పాడి మేకల పాల పాశము

వేడి జుట్టిన తల్లి వేకటియై కన్న

వాడు వీడు శిన్న వాడటె వీడు

॥సీత॥

కొండలంత సను గుబ్బల రాకాళి

మిండెత గవిశి పై మింగ రాగా

గుండె వగుల నొక్క కోలనె సరగన

సెండి వెసినట్టి సిసువటె వీడు

॥సీత॥

రవ్వల సేతల రాకాళి నాయని

కొవ్విన మడము తెక్కోలు గొని

యివ్వలఁదిరువేంకటేశుడై యున్నాడు

గువ్వెక నిను జిట్టిగొనెగడె వీడు

॥సీత॥ (12-378)

5. 1. 2 ఉచ్చారణ విశేషాలు :

వ్యావహారిక పద ప్రయోగానికి 'ఉచ్చారణ' ప్రాణం లాంటిది. ఈ ఉచ్చారణ వ్యాకరణ విరుద్ధం కావచ్చుగాని జానపదుల సహజ సంభాషణానికి దర్పణం లాంటిది. జానపద ధర్మాల్ని పాటించిన అన్నమయ్య పామరుల 'ఉచ్చారణ'ను యథాతథంగా గ్రహించి కీర్తనల్లో శశ్వతం చేశాడు.

అరంపండు (అరటిపండు) 13-284

అక్కలాల (అక్కలార) 29-548

అచ్చుత (అచ్చుత) 10-3

అనవలశాన (అనవలె చాల) 25-2

అప్పణ (అర్పణ) 29-191

అటదాని (అడదాని) 13-338

అడ (అక్కడ) 6-85

కాపీరాలు (కాపురాలు) 29-210

కుచ్చితము (కుత్సితము) 28-242

కూరిమిగలితే (కూరిమిగలిగితే) 26-93

గనము (మనము) 24-21

గాలికి (మాతకు) 27-322

చక్కురము (చక్రము) 13-218

చయ్యాట (సయ్యాట) 24-250

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఆతుమ (ఆత్మ) 2-242
 ఆశ్చర్యము (ఆశ్చర్యము) 8-109
 ఇంస (హింస) 6-6
 ఇత్తము (ఇచ్చెదము) 29-20
 ఈడ (ఇక్కడ) 6-65
 ఉపారము (ఉపహారము) 22-537
 ఎగసక్కెలు (ఎకసక్కాలు) 26 242
 ఏడ (ఎక్కడ) 6-74
 ఎనిగె (ఎనుగ) 13-239
 కంమోపు (గంపమోపు) 1-197
 కప్రము (కర్పూరము) 7-68
 కాసికె (కానుక) 29-106
 కాణికలు (కానుకలు) 29-46
 పరువతము (పర్వతము) 5-19
 పాశము (పాయసము) 27-158
 డిష్టాంతము (దృష్టాంతము) 15-203
 దూరతగాక (దూరుటగాక) 25-461
 దూసకము (దూషకము) 26-350
 నాయము (న్యాయము) 22-394
 నిక్కెము (నిక్కము) 17-271
 నిచ్చలము (నిశ్చలము) 15-114
 నిరుహేతుకము (నిర్హేతుకము) 6-106
 నెత్తు (నెత్తురు) 10-52
 పంకించు (పరికించు) 29-535
 పాతర (పాత్ర) 13-222
 పానిపట్టి (పనిపెట్టి) 25-235
 పొస్తకాన (పుస్తకాన) 14-386

చింక (జింక) 12-112
 చిరుకులు (చినుకులు) 24-73
 చెరిత్రము (చరిత్రము) 2-321
 బొలు / చవులు) 24-4
 జరసేరా (జడసేరా) 25-189
 జలయుచు (జడయుచు) 25-199
 జాతియ్యము (జాతీయము) 26-201
 జూజమాడి (జూదమాడి) 27-45
 తక్కరి (టక్కరి) 29-11
 తారుకాణ (తార్కాణము) 29-26
 తామర (తామర) 17-553
 తిట్టవై (డిట్టివై) 9-64
 తెంకి (టెంక) 26-27
 తేగరాయ (త్యాగరాయ) 2-459
 యెశోద (యశోద) 29-397
 రండు (రెండు) 4-273
 చుకిమిణి (చుక్కిణి) 26-233
 రేతిటనుండి (రాతినుండి) 22-295
 లేదనెందురు (లేదనందురు) 1-67
 లోసుగా (లెస్సగా) 25-33
 వాడికె (వాడిక) 13-273
 వావాదము (వాగ్వివాదము) 27-503
 బాయిదాలు (వాయిద్యాలు) 17-403
 వెంగెము (వంగళము) 24-12
 పేసంగికాలము (వేసవికాలము) 13-444
 శంకనినాదము (శంఖనినాదము) 6-83
 శాయక (చేయక) 15-279

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

పోయితో (పోయినచో) 10-84	శోదకతై (చోద్యకతై) 24-13
బొమ్మచారి (బ్రహ్మచారి) 13-207	సంకు (శంఖము) 8-24
బాయట (బయట) 32-357	సంతము (సౌంతము) 35-119
బూవిదేవులు (భూదేవి) 27-87	సగినాలు (శకునాలు) 13-506
బొమ్మచారి (బ్రహ్మచారి) 13-387	సాదవా (సాధువా) 25-9
మానిసెంటా (మనిషీయంటా) 10-256	సమ్మందము (సంబంధము) 13-236
మిరేలు (మిరియాలు) 39-428	సక్కుచారము (శక్రకవారం) 14-453
మోతుగ (మోదుగ) 24-249	సుగుడు వన్నెటా (సుగుణవన్నెటా)
	23-506
మోనము (మౌనము) 22-149	సుభసోభభక్తము (సుభశోభనము) 24-6
మొహముగత్తో (మోముగలిగితే) 26 44	సూరియుడు (సూర్యుడు) 3-660
యాల (ఏల) 13-10	హల్లకల్లోలము, అల్లకల్లోలము) 01-155

5. 1. 3. వాక్య విన్యాసం :

వ్యావహారిక భాషలో సదబంధాల కెంత ప్రాధాన్యం వుందో వాక్యాలకు అంతే భావానికి సంబంధించిన తీవ్రత, సారశ్యమనే గుణాలు వాక్య విన్యాసంలో ప్రస్ఫుటీకరిస్తాయి. వాక్యంలో ఏ విభాగానికి ఎంత ప్రాధాన్యం వుద్దేశిస్తామో ఆ వివిక్ష బట్టి వాక్యంలో ఆ భాగం ముందు వెనకలవుతుంటుంది. అలాంటప్పుడు కర్తృపదం లోపించడమో లేదా క్రియాపదం లోపించడమో జరుగుతుంది. అదీగాక వాక్యరచనలో ఏహోర్థకం, సముచ్చయార్థకం, ఆశ్చర్యార్థకాలు మాట్లాడే వ్యక్తి మనస్థితిని పట్టిస్తుంది.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో ఆధ్యాత్మికాలు, శృంగారాలు ప్రధాన భాగాలు. ఆధ్యాత్మికంలో నిర్వేదం, శరణాగతి, దైవస్తుతులు చేరతాయి. ఇవి చాల వరకు పురుషసంబంధాలుగా కనిపిస్తాయి. ఈ భావాలకనుగుణంగా వాక్య విన్యాసం సాగుతుంది. ఇవి చాలా వరకు నిత్యవ్యవహారంలోని పామరుల మాటల్లా కనిపించడం జానపద ధర్మం.

‘అతని నడుగవో చిత్రగుప్త నాయందలి యో గాములన్నియును’ 2-294

‘అప్పులవారే అందరును

కప్పగఁదిప్పగఁగర్తలు వేరీ’ 11-3-15

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

అయ్యో పోయఁ బాయముఁ గాలము

ముయ్యంచు మనసున నే మోహమతి నైతి' 1-179

'అడరమ్మ పాడరమ్మ మీరు

వేడుక వసంతములు వెల్లవిరి యాయను' 8-112

'అడుతా బాడుతా నేతో నట్టెనట్టె ముద్దు గుసుసుతా

వోడక నీదండ చేరి వున్నారమయ్యా' 9-101

'ఇహమెట్టో పరమెట్టో ఇక నాకు

సహజమై హరియే శరణము నాకు' 2-461

ఊరకే దొరకునావున్నతోన్నత సుఖము

సారంబుఁదెలిసి కా జయము చేకొనుట' 6-104

ఎంత మాత్రముననెవ్వరు దళఁచిన అంత మాత్రమే నీవు' 7-156

'ఎట్టు వలసినాఁజేయు మేమీనన నేరమయ్య

వొట్టిన నామనసు నీకొప్పన సుమ్మయ్యా' 9-16

'ఎప్పుడే బుద్ధి పుట్టునో యెరఁగ రాదు' 11-1-88

'ఎవ్వరుగల రెవ్వరికి

ఇవ్వల నవ్వల నితఁడే కాక' 11-2-49

'ఏటి విజ్ఞాన మేటి చదువు' 11-3-11

'ఏకాత్మభాదులాల యిందు కేడివుత్తరము

మీకులోక విరోధమే మిటఁ బాసీనయ్యలాల' 2-253

'ఏమి సేయవచ్చుఁగర్మమిచ్చినంతే కాని లేదు' 1-55

'ఏమిసేసేమిక నేము యెంతని దాచు కొందుము

నీమహిమ యింతంతన నేరము నేమయ్యా' 2-51

'ఓయమ్మ యెట్టు సేసెనొకటొకటే

మాయలెల్లఁజేసినాఁడు మరి యింక నెట్టో' 11-2-76

'చీచీ వోజీవుఁడా చింతించుకో జీవుఁడా

అచందాన కి చందము అరుహమా జీవుఁడా' 2-115

'చెప్పితేఁబాసునందురు చేసిన దోసము లెల్లా' 7-78

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

‘చెప్పినంతపని నేజేయగల వాడ నింతే’ 1-412

‘తెలిసిన దెలియుడు తెలియని వారలు

తొలఁగుఁడు బ్రహ్మదు లెరుఁగుదురు’ 1-317

‘నాటికి నాఁడుఁగొత్త నేటికి నేఁడుఁగొత్త’ 6-85

‘నీటముంచు పాలముంచు నీ చిత్తమిఁకను

చాటితి నీ కృప గురి సంసారమునకు’ 10-224

‘నివెంత నేనెంత నేఁడు నాయగ్గలి కెంత

దేవ నీ దాసులఁజూచితేనే నిన్నుఁగనుట’ 2-380

‘నేర్చుకంటెఁబెన్నిది గద్దా

ఓర్చుకంటె సుఖమొకటిఁక గద్దా’ 11 2-68

‘వారి వారి బాగ్యములు వ్రాసివున్నవి నొసళ్ళ

ధీరతతో నేడిమేలో తెలుసుకోలో’ 2-270

‘సేయని వాఁడెవ్వఁడు చేరి చిల్లర దోషాలు’ 2-72

శృంగార సంకీర్తనలు చాలా వరకు స్త్రీలకు సంబంధించినవే. స్త్రీల విభిన్న మానసిక స్థితిగతులిందులో వ్యక్తమౌతాయి. కవి నాయికగా మధుర భక్తి భావనలో నాయకుణ్ణి ఆరాధిస్తాడు. అందువల్ల ఇలాంటి సంకీర్తనల్లో స్త్రీల సహజ సంభాషణకు అవకాశమెక్కువ. అదీగాక పురుషుల బాప కంటె స్త్రీల బాషలో తెలుగు జాతీయత, నుడికారం, కొట్టవచ్చినట్టు కనిపిస్తుంది. ఈ నాటికీ నాగరికత, ఆచారాలు, సంప్రదాయాలు స్త్రీలలోనే నిలిచి వుండి. ఆకారణం పల్ల అన్నమయ్య శృంగార సంకీర్తనల్లో స్త్రీల మనోగతాభిప్రాయాలు భావానుగుణంగా బాషలో ప్రతిధ్వనిస్తాయి.

‘అంగనా నీవును మాటలాడుకోరయ్యా

చెంగటను చెలులు సేసే పని యేదయ్యా’ 24-88

‘అక్కలాలి అమ్మలాలి ఆయఁబోపని’ 28-8

‘అఁడు జాతెల్లా నొక్కటే అందరికి నొక్కదాటే’ 14-128

ఆడకే వచ్చెఁబోవే అంతే చాలు’ 25-323

‘ఆపెనందునో నిన్ను నందునో యీ చేతలకు

యేపున వూరెల్లా పొందులంతగాఁజేసితివి’ 15-4

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

‘అడిఁబెట్టఁగ నేల ఆతని సంతేసి సీవు’	25-208
‘ఇరుగు పొరుగు వారయీ (లీ?) తగవు వినరమ్మ పెరిగె పూరకె నన్నుఁబెల్లించీ విభుఁడు’	28-278
‘ఈకాలం బెవ్వరికైనా యిచ్చక మేమెలు మీకేఁటికి నిష్ఠూరంబులు మితిఁదానె బుద్ధి యెరిఁగీసె’	17-440
‘ఊడిగపువారము పూరకుండే వారము జోడగుమీ సరసాలు చూచు కుండేమా’	26-335
‘ఊరకుండు చాలుఁజాలు వొరలోనఁబెట్టు మీఁక’	27-286
‘ఏమని చెప్పదునే మీకింతు లాల	
‘ముంచి నాకు వలపు చిమ్మిరేచె నతఁడు’	24-158
‘కపటాలూరకే మాతో కప్పేవు నే మెరుగమా యిపుడాకె నీవొద్ద సిద్ధై వుండడా’	20-416
‘కప్పురముఁదినలేల కడుఁజలిఁబడనేల అప్పటికి నా భాగ్యమంటినంతె చాలును’	25-467
‘కొత్త పొందొ పాత పొండా కొమ్మ నీకితిని తోడ బత్తితోడ నేపొద్దు పాయక వుందానను’	22-478
‘కోమలిరో యింతులకు గుట్టు వలదా’	29-90
‘చలములు మానవె సరసునితో అలుకల కందెఁబ్రయంబులె మేలు’	19-211
‘చలువలు వేండ్లు జరపఁగనేఁటికి నెలవగు మేలే నించఁగరాదా’	17-34
‘చిన్నదానవైతే నేమి చేతలు పెద్దవి గావా’	29-45
‘చుట్టమవుగావతిని సూడుబంటుపూ గావు ముట్టివేఁడుకోగాను మోమేల వంచేవే’	17-378
‘చెప్పరే యీతగవు చెలులాల ఆకెకు కప్పీముద్దరాలి కేలే గయ్యాఁగి తనమూ’	18-66
‘దోమటి గొల్లవారికి దోసము లేదు భామలాల మననోము ఫలియించెఁగదరె’	22-522

అశ్వామయ్య సంకీర్తనలో జానపద గేయ ఘణితులు

‘నమ్మవాయంకా నీపు నా మనసు చిమ్ము బలుకుడేనెల సేద దేర్తు గాక’	13-79
‘నీ చిత్తము నా ఖగ్యము నీవెట్టుయి నాజేయి కాచుకున్న నీకుఁగరుణించు మితను’	29-82
‘పగవారికైనా నిట్టి పాటు వద్దయ్యి’	14-25
‘పతికి విన్నపించరే పడతు లాల తతితోడ దనుమది దలతునే ననరే’	18-116
‘పొద్దు గూకుడెల్లవారు పురుషుని చిత్తమింతె వొడ్డివారే యిట్లెత్తే వోరువనే గలనా’	22-261
పొప్పోనీకిడి యేమి పొద్దువోడు తీపులు చూపి మమ్ము దియ్యకురా యికను’	13-232
‘మంచితనము సేయఁగ మారు మలతురటవే కంచువంటి చిత్తములో కపటా లేమిటికే’	19-261
‘మగవాఁడు వలచితేను మగువల జాదలిపై అగడుగానేల అడియాసల బెట్టేనె’	24-390
‘ముంద రెంచి మెలఁగదే నుమ్మాటికి మందలించి కోరికలు మట్టు పెట్ట గలవా’	19-419
‘వలపొక నోట నుండ వట్టి బయలిఁద నేల బలిమిని మాతో నేల పదరేవు నీపూ’	18-401
రాయిది బెట్టక యింక రారే మీరు చాయకు వచ్చినప్పుడు సమ్మతించి గాని’	20-219
లెస్స బుద్ధి చెప్పరే లేమలిందరుఁగూడి వుస్సరస్సు రనఁగానె వొడ్డికి నేఁబోదునా’	17-274
‘వేఁడు కొనవయ్యా యీపె వెల్లవిరిసేయకుండా అఁడు దానికెంత పంతమైనా నియ్యవచ్చును’	20-554
‘సరికె బేసికి మీరు చలము నింకా నేలే పరసములు విరసములు చొకగదే ఇప్పుడు’	25-453

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

జానపద భాషకు సంబంధించిన అంతర్భాగాల్లో సామెతలు, పలుకుబళ్లు జంట పదాలు ప్రధానంగా చేరతాయి.

5. 1. 4 సామెతలు :

శ్రీ గౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మగారు —

‘సామెత శబ్దము ‘సామ్యత’ అను సంస్కృత శబ్దము నుండి పుట్టియుండవచ్చును. సామ్యతా శబ్దము వ్యాకరణ దుష్టమైనను లోకము స్వీకరించినది. ఒక అర్థమును చెప్పుటకు మారుగా అనంత లోకసిద్ధి గలిగిన తత్సదృశార్థమును చెప్పుటయే సామెత యొక్క పరమార్థము’ అని అభిప్రాయపడ్డారు¹.

శ్రీ సంపత్ రాఘవాచారిగారు —

‘తెలుగులో ‘సామెత’ అనే అర్థంలో నానుడులు, సుద్దులు, జనశ్రుతులు శాస్త్రాలు, మాటలు అనే పదాలు కూడా వ్యవహారంలో వున్నాయి అని అభిప్రాయపడ్డారు².

శ్రీ చిలుకూరి పీఠభద్రరావుగారు —

‘సాహిత్యంలో సామెతకు బదులుగా లోకోక్తి, శ్లోకము, సామ్యత జనవాదం లోకహితోక్తి, కత, నానుడి, నుడికారం అనే పదాలు ప్రయోగింపబడ్డాయి’ అని అభిప్రాయపడ్డారు³.

ఏమయినా సామెత ఒక భాష మాట్లాడేవారి సాంఘిక మర్యాదను సాంఘిక జీవితాన్ని తెలిపేదిగా వుంటుంది. పదాలకుండే అర్థంకన్నా వేరయిన విలక్షణార్థాన్ని ద్యోతకం చేసేదిగా వుంటుంది. సందర్భాను సారంగా ప్రయోగించడానికి యోగ్యమయిన మాటల కూర్పు వుంటుంది.

సామ్యం, ప్రాచుర్యత, తరతరాల అనుభవమూలం. సాంప్రదాయకత సారవత్ సంక్షిప్తత, శ్రవ్యత అనేవి తెలుగు సామెత ముఖ్య లక్షణాలుగా చెప్పవచ్చు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లోని సామెతల్ని మూడు రకాలుగా వర్గీకరించవచ్చు. మొదటిది అనాదిగా నుండి జనబాహుళ్యంలో ప్రచారం పొందుతూ అన్నమయ్య రచనల్లో కనిపించేవి. అవి - మచ్చుకుకొన్ని :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

అడవి గాచిన వెన్నెల	6-8
అడుసు చొరనేల కాళ్ళు కడుగనేల	1-251
అందని పండ్ల కేల అర్రు చాచేపివు	3-67
ఊరకున్నవారి కూరోవదన్నట్లు	25-540
ఏనుగు డిన్న వెలగ పంటి బేసము వలె	6-140
కాలిన పుండ్లలో నుప్పులు చల్లుట	12-33
కుక్కకాటుకు చెప్పులాట	2-195
కొంచెపు దేవరకు కొండంత ప్రితి	2-235
కోటి విద్యలు కూటి కొరకే	11-1-44
గోరఁబొయ్యే పనికి గా గొడ్డలేటికి	25-325
గోరు చుట్టుమీద రోకటి పోటాయె	3-306
తిన దిన వేమైన దీపవును	5-542
దేవుడిచ్చినా పూజారి వరమీడు	8-220
విప్పుల నెయిఁబోసినట్లు	2-369
నీరు వట్టుగొన్న చోట నేయి మందుగా దెవుడు	26-239
నెలకొన్న పిండెంత నిప్పటి నంతే	1-218
మగడు విడిచినా మామ విడువనియట్లు	8-220
పితౄకటి వేట్టిలేను వేరొకటి మొలచునా	9-189
వెన్నచేతఁబట్టి నేయి వెదకినట్లు	10-118
శరసుండ మోకాల శేసయేటికి	25-427
సరికి బేసికి లంతె	28-24
హంస చేతి పాలు నీరునట్లగు	8-8

రెండవది : ప్రసిద్ధ సామెతలకు దివిప్రతిబింబాలుగా కనిపించేవి. అంటే వ్యవహారంలోని సామెతలకు అన్నమయ్య వాక్యాలకు పోలిక లెక్కువగా వుంటాయనడం - అవి - మచ్చుకుకొన్ని :

‘మెడమీది మేక పిల్లను బెట్టుకొని వూరంలా వెదకాడు’

అచుత లింగము గట్టి పరువతమేగిన భక్తుడు 5-19

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

‘చనువున్నప్పుడే చంనెక్కాలి’

ఆస గలిగినచోట నాడినదె సరసము

14-126

‘తాగేడి గంజి మీసాలు పట్టే వాళ్ళిద్దరు’

ఎంగిలి బూరె కడుగ నేల

7-260

‘పొగలో బడలేక సెగలో బడ్డట్టు’

ఎద్దుదన్నీనని గుర్రము చాటున కేగిన యట్టి చందము 2-192

‘గాడిదకేమి తెలుసు గంధం పొడి వాసన’

ఎద్దేమెరుగు అడుకుల చవి

2-87

‘కుక్కతోక వంకర’

ఏటి వంకలు దిద్దవసమా

4-58

‘కొండ దవ్వడం ఎలుక కోసమా’

కుప్ప నురుచుట కసవు కొరకా

1-115

కూడు వండుట గంజి కొరకా

1-125

కొండ ఎక్కుట దిగుట కొరకా

1-115

కొలుచు దంచుట పొట్టు కొరకా

1-115

‘పిండెంతో నిప్పట్టంతే’

చనవెంత నగవూ నంతే

1-213

‘కంబళ్ళలో అన్నం తింటూ వేంటుక లేర నేల’

చనవు లిచ్చినచోట సాధించ పనిలేదు

13-592

‘చేతులు శివుని ముందు చిత్తము చెప్పాల మీద’

చేతులొక్కరి యందు చిత్త మొక్కరియందు

2-154

‘దిల్లికి దిల్లే పల్లికి పల్లే’

జాజు జాజే కాక డిరిశపు బువ్వోనా

12-368

‘తిన్న ఇంటికి వాసాలెక్కించినట్టు’

పూవుల వేసిన వారి బొగ్గిట వేతురా

26-246

‘తననీడ తన దగ్గరే వుండు

మానిపండ్లు మఱి మాని కందనే వుండు

26-279

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

‘ముందు నుయ్యి వెనక గొయ్యి’	
‘వెనుక నుయ్యి తగరు ముందు	2-295
‘రాజు వలచిందే రంభ’	
రాజు వలచిననే దేవులందురు	14-155
‘వేడుకకు వెలలేదు వెన్నెలకు కొలలేదు	
వేడుకకు వెలలేదు, వెన్నెల కెంగిలి లేదు	7-27
సిగ్గే స్త్రీకి సింగారం’	
నవ్వె మూలధనము నాతులకు’	14-228
‘అడుసు దొక్కనేల కాలు కడుగ నేల’	
సోదించ నేటికి సొట్టు లెంచ నేటికి	5-322
జాగరము సేయ నేల సరిగా నిద్రించ నేల	15-69
పంతము లేల అట్టై పందతన మేల	15-69

మూడవది : వాడుకలో లేకపోయినా, అన్నమయ్య రచనల్లో వాడబడి క్రింద మంగా జన వ్యవహారంలో సామెతలుగా నిలిచిపోయినవి :

అగ్ని పొంత నుంటే గాకలే కాక చలువలు గలుగునా	11-1-94
అడవి బడిన వాడు వెదలఁజోటు లేక కంపల కింద దూరినట్లు	5-15
అద్దములో నీడ పొడ సూచినట్లు	6-140
‘అప్పు లేని జీవమొక్క తారమైన జాలు’	11-2-49
ఆడు దనము అంగడి వేయ దగునా	17-282
‘ఆపరానిది వలపు అణచరానిది చూపు	24-200
‘ఆస గలిగిన చోట నాడినదె సరసము	14-123
ఇల్లు ముంగిలొక్కరిది మెరవొక్కరిది	2-254
ఈరు దియ్యబేనువచ్చు	29-260
ఉక్కు వంటి గుండెలోన లక్కవంటి మనసు	14-297
ఉడికి నందు మీదట వుప్పులు చల్లినట్లాయ	27-88
ఉప్పమ్మే వాడు చిట్లు వేగనడట	6-39
ఎంగిలి సెలవిలోన రంగువంటి మనసు	14-297

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

ఎంత తొండమున్నా దోమ యేనుగవునచే	13-191
ఏనిగె గుజ్జాయెక్కిన వారికి	13-239
ఏనుగుతో యేలాటాలు యెవ్వరికేల	22-138
ఒలసితే నొకమాట వొల్లకుంటే వొక మాట	15-169
‘ఒరిచితేఁజుట్టరిక మొల్లెకుంటేఁ జెట్టరికము’	26-108
కంచము తోసి కూడు కాలదన్నుదురా	5-322
కంతలేని గుడి సొక్క గంపంతయి నాఁజాలు	11-3-48
కలగన్న చోటికి గంప యెత్తిన యట్లు	12-64
కాయ పండు సేయబోతే కడు పులుసే కాక యేయెడ తీపుగాదు	2-133
కూడులేక యాఁకటికిఁగూర దిన్నట్లు	5-137
కూలిచ్చిన వారు పసిగొనక విడుతురా	14-184
కొక్కుసింట బెట్టుకొంటే గోడలు గోడలు దవ్వకుండునా	5-301
కొక్కెరలు హంసల బోలీనా	29-88
కొలిమి గూటిలో సూదులమ్ముట	12-124
గుట్టుఁచెడి ముఁకంటే కొంచెపు మెలైనఁ జాలు	2-114
గుడ్డికుక్క సంతకబొయి తిగిన దుడ్డు పెట్టేకాక దొరకీనా	11-3-69
చింతలఁజిగురు లెక్కిచేఁగఁ దేరినట్లు	10-80
చింతలేని యంబలొక్క చేరెఁడేవాలు	11-2-48
చిచ్చు గాగలించుకొంటే చిమిడించ కుండునా	8-273
చీమల పుట్ట చిమ్మరేగి నట్లుండు	2-369
చెంది విత్తిన కొంతే చేరి మొలచేటిపైరు	8-96
చెలిమి చెట్టడిచితే ఛేటఁదవును	24-194
చేరి యగ్ని పొంతనుంటే చెమరించ కుండునా	28-23
చేవట్టితే రానిది చిక్కి సన్నకు వచ్చినా	27-55
‘జంతగాన తరుణయె జులైన నదె చాలు’	11-2-48

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

‘జిగురు గండెం బిక్షులు చిక్కినట్లు’	2-369
‘తన కర్మమెంత చేతయు నంతే	1-213
తప్పలేని జీతమొక్క తారమైన జాలు	1-1.4
తల్లికి లేని ముద్దు దాడికా	8-133
‘తిట్టు లేని బ్రదుకొక్క డినమైన నదె చాలు’	11-2-48
తెలిసిన మాటకు తెరమరు గేటికి	17-418
తనేపేరు నోరనందేదీపు పుట్టినా	26-75
‘దైవము కృప యంత తానూ నంతే’	1-218
నిండు నీటనుండేదమ్మి నెగడక మానునా	28-23
‘సజ్జముఁబలికిన వైరము లేయగును	8-497
నూతులు దవ్వ’గ బోతే బేతాళములు వుట్టె’	6-8
నెయ్యని పోసుకోరాదు నీళ్లని చల్లగరాదు.	14-35
పసియంత కూలినంతే	1-213
పాసిన కూటి కంటే పస్తైనా మేలు	26-19
పైడెంత తూఁకము నంతే	1-217
పూట కూటి మీదఁ దమ్మ వుమియుట	12-238
పూవుశల్ల తుంగ తలకెక్కినట్లు	9-151
పెంచు దెచ్చి మాణికపు బిల్ల సేయు	11-2-44
మంచుఁగుంచాన కొలిచినట్లు	3-329
ముచ్చగన్న తల్లి మూలకొడిగినట్లు	7-760
ముట్టు లేని కూడొక్క ముద్దెదే చాలు	11-2-48
ముల్లు దీసి కొట్టు మొత్తినట్టారు	11-3-74
ముల్లు ముంట దీసి సుఖమున నుండినట్లు	10-80
మొదలి నీరు కొనకెక్కదా	11-1-153
కొంపి కంబమొకంటే రోయుదే చాలు	11-2-48
లంపట పడనిమేలు లవలేశమే చాలు	11-2-48
వరిచెడ నూదర బలిసినయట్లు	11-3-6

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

వెన్నె దిన్న నోటనే వేడిపాలు దాగినట్టు

28 31

సముద్రము గడచి వోడలో జదిసి యిసుము దెచ్చినయట్లు 9-285

5. 1. 5 పలుకు బళ్ళు :

పలుకు బళ్ళనే జాతీయాలని, నానుళ్ళని, అంటారు. ఆయా భాషల వ్యవహారాలు వారి వారి అనుభవాల్ని బట్టి భాషామయ్యాదల్ని బట్టి ఒక ఓశిష్టమయిన అర్థంలో కొన్నకొన్న పదాల్ని వాడతారు. ఇవి సామెతల్లాగా వాక్యాల రూపంలో గాకుండా పదాల అధ్యాహారంతో సంగ్రహంగా వుంటాయి. చెప్పేవారికి వినేవారికి సుగ్రాహ్యంగా వుంటాయి. వీటినే పలుకుబళ్ళు అంటారు. ఏ జానపదకవిలో కనిపించని రీతిగా అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో పలుకుబళ్ళు కనిపిస్తాయి.

మచ్చుకు కొన్ని —

అంకెకు వచ్చు 8-275

అంగడి బెట్టే వయసు 27-404

అంగడి బేరాలు 27-222

అందమైన మాటలు 12-560

అక్కజపు తురుము 13-561

అద్దములో నీడలు 7-34

అరగొరసేయు 29-235

అరచేతిమణి 17-512

అతికి పూసి కుడుపు 6-165

అల్లెడు నాలుక 9-40

అహివెట్టు 10-142

ఇనుప గుగ్గిళ్ళు నమలు 6-49

ఇరుమొన సూది 14-38

ఈడు వెట్టు 9-56

ఈత వలపు 12-85

ఉడుకు చల్లినట్లు 15-33

ఉబ్బరి పులకలు 27-357

ఊర గూటముల వారు 29-313

ఏది నదిమి పైరులు 7-1

ఏనుగ చేతి చెఱకు 25-407

ఓజలు దిద్దు 17-144

కంచము పొత్తు 26-221

కంచములో కూడు 9-249

కంచవంటి చూపు 22-363

కట్టు వదిలిపెట్టిపు 12-75

కనుచూపుతామెరలు 13-561

కన్నుల తుదలు 24-553

కన్నుల పొక్కు 26-70

కప్పురపు నోళ్ళ పొగడు 26-378

కాగిటి పొత్తు 29-169

కారపు వెంగెమాట 27-127

కారమువంటి చూపులు 13-140

కావరపు చందురుడు 29-44

కావిమోవి 26-50

కాటుకమ్మిల రతులు 24-71

కుక్కనోట కళాసము 11-3-24

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఊరు వాడెడు జెలమ 12-75
 కొంగు భత్యము 12-205
 కొంగు రొక్కము 8-170
 కోడెకత్తె 28-522
 గడ్డాయపు పొందులు 22-396
 గజరుజేతులు 24-7
 గబ్బి చూపు 12-72
 గాదె బోయ 12-280
 గాము వంటి బిడ్డ 25-44
 గాలపు మాటలు 25-207
 గాలిముడిగట్టు 9-267
 గుత్తపు గుబ్బలాడి 29-83
 గుత్తపు వలపులు 26-202
 గోడగురుతు 13-215
 గోడమీది సున్నము 7-34
 చందమామ గుటుకలు 7-34
 చక్కెర బొమ్మ 29-83
 చట్టురాజీనోరు 29-231
 చలవాది వాడు 14-175
 చిత్తములో చింతనూయి 26-460
 చుల్లరి చేతలు 27-436
 చెరుకు వంకినపండు 12-75
 చెరుగు మాసిన సుద్ది 29-135
 చేమకూర శైత్యాలు 7-34
 జంగిలి కాంతలు 13-185
 తక్కరి రెప్పలు 26-2
 తలబోత నెందలు 13-531
 తలరాయిపేయ 17-596

కూటి చేతి ప్రాణము 8-248
 తాటిమాసి నీడ 15-233
 దావతి వాట్లు 17-344
 దివ్వెత్తు పొట్టు 14-185
 దొంతివిషయము 2-407
 నవకపు జాణ 24-78
 నవ్వులు వరచవారు 29-110
 వాలుకు సొంపు 2-61
 నిటలపు చాత 8-79
 నిప్పులేరై పారు 4-13
 నీటు గవ్వలు 9-124
 నీటిపై వ్రాత 7-34
 నీటిలోని ముల్లు 27-518
 పంగెన కోవము 29-198
 పాయము పిడికిట బట్టు 5-257
 పాలవంటి చూస 3-524
 పావురపు పలుకులు 29-44
 పెదవులెల్ల బెండవడు 26-119
 పువ్వంటి ప్రాయము 22-495
 పూత సిగ్గులు 12-85
 పూవు వంటి బుద్ధి 8-240
 పూస గుచ్చినట్టు 18-391
 పెంకులలోన వాన 6-144
 పొత్తుల మగడు 13-183
 పొత్తుల వలపు 28-441
 బచ్చన బంధాలు 11-1-65
 బట్టబాయిట చాత 12-175
 దీరకాయ చిక్కు 9-24

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

బేదలుగా జేయు 7-116	వంకలప్రాయము 28 16
బేస బెల్లి తనము 13-4	వరద గలపు చింతపండు 7-1
బొట్టుల మెకము 5-285	వలపు గంపలు వెట్టు 26-18
మగడు లేని సింగగములు 7-1	వలపుల జడివాన 29-66
మాగిన మోవి 27-289	వలపుల పైరు 13-434
మాగిన రతులు 15-85	వలపుల వాతలు 26-59
ముంగిట నిధానము 4-39	విత్తు మీదటి పొల్లు 11-3-116
ముంజీతము 9-219	వీపు బట్టగట్టు 5-55
ముంజేతద్దము 11-1-43	వీసమంత జోటు 5-292
ముంతల ముంచిన మోహములు 28-332	వెట్టివాని చేతి రాయి 6-157
ముద్దు దుమ్మిదలు 29-116	వెట్టిదవ్వుట 6-69
ముద్దు ముద్దు వలె మొక్కుట 26-16	వేటు పురుపు బుద్ధి 11-3-109
ముగ్రలెట్టు 10-185	సంత తగరు 12-75
మూరెడు నోరు 29-280	సగ బాలిడి 29-415
మూసిన మొత్తము 18-455	సరికి బేరికి వచ్చు 15-177
మెఱుగుల వాన 29-116	సానబట్టి చూచు 15-7
మెరవడి కత్తె 27-315	5. 1. 6. జంటపదాలు :
	అంగళ్ళు ముంగిళ్ళు 14-162
మోనపు తిట్లు 26-257	
	అడ్డాలు దుడ్డాలు 17-74
మోరతోపు దనము 15-61	అదరు బెసిరు 11-2-24
రవ్వపడిన చేతలు 29-259	అదెవచ్చె నిడివచ్చె 2-79
రాల వంటి చప్పులు 28-214	అనలు కొనలు 6-118
రావిమాని పూలు 7-314	అలసి సొలసి 15-280
రొంపి కంటము 27-212	అలుకు ఉలుకు 15-19
రంచపుఁ బులికలు 26-88	అలుకు జులుకు 15-32
రిక్కబుట్టవంటి నోరు 24-141	అసురులు నుసురులు 13-552
	అవుగాములు 28-95

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

ఆకు అలము 11-3-35	చింతలు సిలుగులు 8-126
ఆడుతా పాడుతా 9-101	చిమ్మ దొమ్మ 5-91
ఆర్పులు బొబ్బలు 6-108	జంకించ వొంకించ 14-88
ఆసలు రేసులు 17-808	జరికో లంకో 12-129
ఇంపు తెంపు 13-377	తండు ముండు 6-58
ఇత్తలికి అత్తలికి 26-420	తలివచ్చె మిలివచ్చె 29-51
ఈతలు మోతలు 12-194	తప్పులు ఒప్పులు 17-180
ఈవల నావల 19-150	తెలుసునో తెలియదో 13-549
ఉపచారమో వుపతారమో 12-129	తోడునీడ 13-567
ఉప్పనోనో చప్పనోనో 27-105	దిక్కు దెస 11-2-62
ఉరుమో మెరుమో 12-192	నగవులు తగవులు 5-65
ఎంచరాదు పంచరాదు 6-21	ననుపో నగవో 12-129
ఎండలు నీడలు 12-172	నయమో ప్రేయమో 12-129
ఒఱుపో మెఱుపో 12-129	నలుపో తెలుపో 12-192
ఒరిసీ నొల్లములు 17-93	నాటకాలు బూటకాలు 29-275
కంచుగాదు పెంచుగాదు 6-21	నుయ్యో కాందో 12-192
కల్లందమో నిజమందమో 9-270	పాండి పంటా 8-63
కసరులు కొసరులు 17-341	పొట్టు పొరలు 15-152
కాచన పోచన 11-3-77	బూతో బందో 9-51
కుప్పలాయ దెప్పలాయ 29-51	మందో మత్తమో 25-374
కూకులు వత్తులు 17-189	మేలులేదు తీలులేదు 6-78
కూరిమియో గయ్యాఃతనమో 12-129	మాకులు మద్దులు 7-214
కైకొంట వొల్లకుంటే మానుట 10-223	మాటలు నీటాలు 15-133
కొంకు గొసరు 24-341	మాయలు మందులు 12-284
కొసరో వీసరో 14-200	మూరల్ బారల్ 12-267
చడ్డికి వేడికి 28-27	వాసి వన్నె 29-596
చలమో ఫలమో 14-1	సాటికి బేటికి 13-336

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

5. 2 సాంఘిక విశేషాలు :

ప్రాచీన కాలంలో రాకపోకల సాధనాలు లేని కారణం వల్లను, సంబంధ బాంధవ్యాలు దూరప్రదేశాల్లో చేసుకొనే అలవాటులేని కారణం వల్లను, పరిమిత స్థలంలోనే, జనులు జీవయాత్ర గడిపేవారు. అంతేగాకుండా ప్రాచీన నాగరికత అంతా గ్రామం, గ్రామీణులు, గ్రామీణ పరిసరాల చుట్టూ అల్లుకొని వుండి. జానపద కవి తనకు అందుబాటులో వుండే ప్రాథమిక వస్తు జాలాన్ని, పరిచితమయిన ప్రదేశాల్ని కవితా వస్తువులుగా గ్రహించి రచనలు చేస్తాడు. అలా చేయడంలో రెండు ప్రయోజనాలు వ్నాయి. మొదటిది వాగ్గేయకారుడు వర్ణించే వస్తువు తమదే అని భావించుకోవడానికి అవకాశం కలిగడం. రెండవది విద్యా గంధం లేని సామాన్య ప్రజలు వర్ణనిషయాన్ని సులభంగా అర్థం చేసుకొనడానికి అవకాశం కల్పించడం.

అందువల్లనే జానపద కవితాగే అన్నమయ్య కూడా పరిచితమయిన రకరకాల వస్తువులు, జీవాసులు, ప్రదేశాలు మొదలయిన వాటిని కవితా వస్తువులుగా స్వీకరించి రచనలు గావించాడు.

5. 2. 1 గృహసంపద :

ప్రతివ్యక్తి జీవన వికాసంలో ఇల్లు మొదటి మెట్టు. మొదట శువు ఇంటిని ఇంటివారిని గుర్తించి ఎదగడం సర్వసామాన్యం. గృహ సంపదలో గృహోపకరణాలు వంటకాలు, కొరితలు, సత్కంవాడే పనిముట్లు, అలంకారాలు, ఆభరణాలు, వినోదం కలిగించే వాద్యాలు మొదలయినవి చేరతాయి.

అట్టు క :

చిన్నచిన్న పూరిండ్లలో నివసించేవారు ముఖ్యమైన సామానుల్ని పెట్టుకోవడానికి గోడల పైభాగంలో కర్తంతో అరలాగా తయారుచేసు కుంటారు. దీన్ని పల్లియులు అట్టుక అంటారు.

‘గొల్లఁడు దెచ్చిన పాలకుండలందు కొనవలె

యిల్లు చొచ్చి అట్టుగ పై నెక్కు కుండవయ్య (17 278)

అని అన్నమయ్య అట్టుకను ప్రస్తావించాడు

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

అ బ క :

కొబ్బరి చిప్పకు, మూరెడు పొడవయిన కర్రను అమచిన వస్తువును అబక అంటారు. దీనితో ద్రావక ఆహార పదార్థాల్ని తోడుకొంటారు. దీనివల్ల పదార్థపు వేడి చేతికి ప్రసరించకుండా వుంటుంది. దీన్ని ఆధారంగా తీసుకొని —

‘చేతులార జేసేటి చేకొన్న కర్మానకు
ఘాతల గర్తగా నంటే కట్టువడఁడు
ఆలం నబక ముంచినట్టి వేడి చెయ్యంటదు
జాతి దేహము మోచిన సహజమింతే’ (7-54)

మానవుడు స్వేచ్ఛావర్తనలై ఎన్నో దుష్కర్మలు చేస్తూ ఈ దుష్కర్మల వన్నిటిని భగవంతుడు తనచేత చేయిస్తున్నాడని సమర్థించుకోవడం సబబుకాదు. దేహాన్ని ప్రసాదించిన వాడు భగవంతుడు గాని కర్మలు చేయించడం భగవంతుని అంటని విషయం అనే తత్వాన్ని అన్నమయ్య తెలియ జేశాడు.

ఉ ట్టి :

చిన్నచిన్న చట్లను లేదా ముంతల్ని పేచ్చుకోవడానికి త్రాడుతోను, లేదా ఇనుప గొలుసుతోను, తయారుచేయబడి ఒక కొయ్యకు వేలాడగట్టుకొనే వస్తువు ఉట్టి

‘వౌద్ధనేమా నేము నిన్ను వూరల్లా జుట్టాలెడే
వౌత్తికతో పంపులు వుట్టి బట్టవచ్చును’ (24-291)

వూరంతా నీకు చుట్టాయితే పంపుల వుట్టి పట్టవచ్చునని కృష్ణుని గోపికాను బంధాన్ని ఒక నాయిక బహిరంగం చేయడం ఇక్కడి విశేషం. క్రియలచేత అనుబంధం చేత పెంచుకొనే చుట్టరికాన్ని కూడా నాయిక దెప్పి పొడుస్తోంది. ఉట్టిలో చిన్నచిన్న చట్లను పేర్చే విధంగా వలసినట్లు గోపికానుబంధం పెంచుకోవచ్చునని వ్యంగ్యం. అన్నమయ్యలో అనేక రకాలయిన వుట్లను తెలియజేసే కీర్తన—

శంక రాభరణం

‘అక్కలాల చూడుడందరును
విక్రి వార వట్టి నేడు గృష్ణఁడు’ (పల్లవి)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితలు

ఆనవాలవుట్టి అడుకుల వుట్టి

పానకపు టుట్టి బలిమినే

ఆనక కోరిల నంది యంది కొట్టి

తేనె వుట్టి (?) గొట్టి దేవకి సుతుఁడు

॥అక్క॥

పెరుగువుట్టి మంచి పేరిన నేతివుట్టి

సరి వెన్న వుట్టి చక్కెర వుట్టి

వెరవుతో గొట్టి వెస బాలులతో

పెరుగు వుట్టి (?) గొట్టి పొంచి రాముఁడు

॥అక్క॥

మక్కున నలమేలుమంగఁగూడి నేఁడు

చొక్కి శ్రీవేంకటేశుఁడు వీధుల

సిక్కి వుచ్చెల్లా నిండా గొట్టివుట్టి (?)

చక్కిలాలు గొట్టి జగదీశుడు

॥అక్క॥ (8-149)

ఈ కీర్తనలో ఆనవాల వుట్టి, అడుకుల వుట్టి, పానకపు వుట్టి, తేనెవుట్టి పెరుగు వుట్టి, నేతి వుట్టి, వెన్న వుట్టి, చక్కెర వుట్టి మొదలయిన రకరకాలవుట్లు చెప్పబడ్డాయి.

తిత్తి :

భగవంతునిపై నునసు నిలపకుండా సంసారంలోని సౌఖ్యంకోసం కొట్టు మిట్టాడడం వృథా అనడాన్ని —

‘హత్తించి హరిమీద నలరింపకది వృథా

తిత్తిలో సుఖమునకు తిరిగె నీపాణి

(1-159)

అని వర్ణించాడు.

దివ్వె :

యెలమి నీ రాకల కెదురులు చూడఁగాను

వెలయగ దివ్వెలేకే వెలుఁగనిపించెను’

(29-127)

నాయకుడు దీపం. నాయిక వెలుగు. దీపం లేక వెలుగులేదు. వెలుగువల్ల దీపానికి విలవ గౌరవం. అందువల్ల నాయికా నాయక సంయోగాన్ని చెలికత్తె అభిలషిస్తోంది.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

వంటకాల :

రకరకాల ఆహార పదార్థాల్ని తయారుచేసే స్థలం వంటకాల. భగవంతుడు 'వంటకాల' లాంటివాడు. అతన్ని అన్న విధాన ప్రస్తుతించినా అలరేవాడే. రుచిని వాక్కులతో ఎంత జెప్పినా తక్కువే అవుతుంది. అలాగే వాక్కుల కందిన వాక్కుల కందని వాడు దేవుడు. ఈ భావాన్ని —

‘వాచవి చవులు నూచే వంటకాల చోడేదో

ఆ చాయనే వుండు నాడి మూలము’

(7-184)

అని వర్ణించాడు.

ఇలాగే కంచం (12-155), కూచికుండ (12-58), గంప (24-191), దొంతి (12-155), పళ్లేలు (9-10), భోజనశాల (24-58), బిందె (17-389), ముంత (11-3-5) అలరుపానుపు (12-117), ఉయ్యాల మంచం (12-12) చప్పర మంచం (12-16) జంగాళము (29-105), తూగుమంచం (12-117), ఆరగు (17-273), వాకిలి (24-59), మొదలయిన గృహసంబంధ పదజాలాన్ని కూడా అన్నమయ్య పేర్కొన్నాడు.

వంటకాలు :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో వంటకాల వర్ణన రెండు రూపాల్లో కనిపిస్తుంది.

మొదటిది స్వామికి అర్పించే నైవేద్యాల్ని పట్టికలో చెప్పడం, రెండవది జాప మ్యంగా చెప్పడం.

భారతదేశంలో ఏ దేవునికిగాని లేని పద్ధతుల్లో రకరకాల వంటకాల్ని అర్పించడం శ్రీ వేంకటేశునికేవుంది. అందువల్లనే అన్నమయ్య వాటిని కీర్తనల్లో పొందు పరచాడు. ఈ వంటకాల వర్ణన కృష్ణజయంతి కీర్తనల్లో సక్పత్తుగా వేంకటేశ్వర స్వామికి చేసే నైవేద్యాల్లో బహుళంగా కనిపిస్తాయి.

దే సా శం

‘అడుకులు చక్కిలాలు ఆనవాలు నరుగులు

వడపప్పు మొదలుగా వాముల కొత్తదులు

॥పల్లవి॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

దేవకి కొడుకుగన్న దినమిది శ్రీజయంతి
 భావించ మన కన్నుల పండుగులాయ
 దేవునిబూజించితిమి తేరో నై వేద్యాలు
 కైవసమైన కృష్ణునికి గంపల కొలదులు ॥అడు॥ (10-27)

ఈ కీర్తనలో అడుకులు, చక్కిలాలు, ఆనవాలు నురుగులు, వడపప్పు మొదలయిన పంటకాలు చెప్పబడ్డాయి.

వేంకటేశ్వర స్వామికి అర్పించే నై వేద్యాలు —

దే సా క్షి

ఏ పొద్దు చూచిన దేవుడిట్లానె యారగించు
 రూపులతో బడివేలు రుచులైనట్లుండెను ॥పల్లవి॥

మేరు మందరాల వలె మెరయు నిడ్డెనలు
 సూరియ చం దుల వంటి చుట్టు బళ్ళేలు
 ఆరని రాజాన్నాలు అందుపై వడ్డించగాను
 బోరన చుక్కలు రాసిపోసినట్లుండెను ॥ఏపొ॥

పలు జలధుల వంటి పైడి వెండి గిన్నెలు
 వెలి గొండలంత లేసి వెన్నముద్దలు
 బలసిన చిలుపాలు పంచదార గుప్పగాను
 అలరు వెన్నెల రస మండించి నట్లుండెను ॥ఏపొ॥

పండిన పంటల వంటి పచ్చళ్ళు గూరలును
 వండియలమేలు మంగ వడ్డించగను
 అండనే శ్రీ వేంకటేశుడారగించి మిగులంగ
 దండిగా దాసులకెల్ల దాచినట్లుండెను ॥ఏపొ॥ (9-10)

ఈ కీర్తనలో అరిమేలు మంగ తన నాథుడయిన శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి వారికి వడ్డించిన మేరు, మందర పర్వతాల్లాగా మెరిసే ఇడ్డెనలు, చుక్కలు రాశిపోసినట్లుగా వుండే రాజాన్నాలు, వెలిగొండలంతేసి వెన్నముద్దలు, వెన్నెల రసం అండించి

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

నట్లుగా వుండే చిలుపాలు పంచదార, పండిన పంటల్లాగా వుండే పచ్చళ్లు, కూరలు మొదలయిన నానారుచుల వంటకాలు పేర్కొన బడ్డాయి.

ఇలాగే మరొకటి :

శ్రీ రా గం

ఇందిర వడ్డించ నింపుగను

చిందక యిట్లే భుజించవో స్వామి

॥పల్లవి॥

అక్కాళ పాశాలు నప్పాలు వడలు

పెక్కిన సయిదంపు పేణులును

సక్కెర రాసులు సద్యోమృతములు

కిక్కిరియ నారగించవో స్వామి

॥ఇంది॥

మీరిన కెళంగు మిరియపుఁతాళింపుఁ

గూరలు కమ్మని కూరలును

సారంపుఁ బచ్చళ్లు చవులుగ నిట్టే

కూరిమితోఁ జేకొనవో స్వామి

॥ఇంది॥

పిండివంటలునుఁ బెరుగులుఁ చాలు

మెండైన పాశాలు మెచ్చి మెచ్చి

కొండల పొడవు కోరి దివ్యాన్నాలు

వెండియు మెచ్చవే వేంకటస్వామి

॥ఇంది (1-2)॥

ఈ శీర్తనతో ఇందిర స్వామి వారికి వడ్డించిన అక్కాళ పాశాలు, అప్పాలు, వడలు, సయిదంపు పేణులు, సక్కెర రాసులు, సద్యోమృతములు, మిరియపు తాళింపు కూరలు, కమ్మని కూరలు, పచ్చళ్లు, పిండివంటలు, పెరుగులు మొదలయిన దివ్యాన్నాలు పేర్కొనబడ్డాయి.

ఇవేగాక దధ్యన్నములు (4-4), దుగ్ధాన్నములు (5-80), నానచియ్యాలు (5-159), పన్నీటి పానకములు (12-14), పరమాన్నములు (1-4) మొదలయిన నైవేద్య వంటకాల్ని కూడా అన్నమయ్య పేర్కొన్నాడు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

ఔపమ్య రూపంలో వంటకాల్ని చెప్పడం :

శ్రీ వేంకటేశ్వరుని వలచిన ఒకానొక నాయిక తన ప్రేయసికి సిద్ధం చేసిన వంటకాల్ని అన్నమయ్య ఇలా వర్ణించాడు.

భూపాలం

చవులు సేసుక నీవు సారె సారెకు

అవసరములతోడ నారగించవయ్యా

॥పల్లవి॥

మాటల మూటల చద్దిమనసులో చిలుపాలు

యే సేసి విందువెట్టి నింతి నీకును

పాటల పంచదారలు పచ్చిమోవి తేనెలు నీ

యాటలాయ నేడిట్టే ఆరగించవయ్యా

॥చవులు॥

జంకెనల కారాలు చవుల పాకములు

లంకెల విందులు వెట్టి లలన నీకు

పొంకపుఁజూపులంబిళ్ళు పొరినవ్వల పచ్చళ్ళు

అంకెలాయ నేడిట్టే ఆరగించివయ్యా

॥చవులు॥

కరజపు వినయాలు కాగిట రతిబువ్వాలు

నిరులతో విందు వెట్టి శ్రీసతి నీకు

గరిమ శ్రీవేంకటేశ కలసితి రిద్దరును

అరుదాయనేడిట్టే ఆరగించవయ్యా

॥చవులు॥ (14-166)

ఈ కీర్తనలో మాటల్ని చద్దిగా, పాటల్ని పంచదారగా, మోవిని తేనెలుగా, చూపుల్ని కారాలుగా, పొంకపు చూపుల్ని అంబిళ్ళుగా, నవ్వుల్ని పచ్చళ్ళుగా, రతిని బువ్వాలుగా వర్ణించాడు.

పానకము :

‘పడఁతి నీకు దప్పికిఁబన్నీరండియ్యఁగా

కడఁగి శ్రీవేంకటేశ కైకొంటివి

తడయక అధరామృత పానకము నేడు

యెడనెడ మారుకు మారిచ్చితివి నీవు’

(24-109)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ప్రియుని అధరామృతాన్ని పానకంతో పోల్చాడు.

పాలకూళ్ళు :

‘కాలు దొక్కినట్టి నీ కామినుల కెల్లాను
పాలకూళ్ళాయను నీ పచ్చినవ్వులు’

(27-240)

ప్రియుని నవ్వులు ప్రియురాండ్రకు పాలకూళ్ళ వంటివని పోల్చాడు.

మరొకటి :—

‘బంతినాతఁడును నేను పాలకూళ్ళారగించఁగా
అంతట నుండి నీవేల అట్టె చూడేవే’

(27-59)

పాల పొంగలి :

నాయిక సిగ్గుల్ని ‘పొలప సిగ్గుల పాల పొంగలి గాఁబెట్టె’ (28-320) అని
పాలపొంగలిగా వర్ణించాడు.

పెరుగు :

‘పేరబెట్టితే వలపు పెరుగు వంటిదె పో
కేరికాంచ బోతే విరిగి పోవు గాని’

(14-59)

వలపును మచ్చికతో నిలబెట్టుకోవడం పేరబెట్టిన పెరుగును జాగ్రత్తగా వుంచు
కోవడం వంటినది పోల్చాడు. ఇలాగే ఊరుగాయలు (11-2-46), కంది కుడుములు
(13-261), కుడుములు (12-14), జున్నులు (14-51), నియ్యాల పొంగలి
(14-10), మీగడలు (12-226), మొదలయిన పంటకాల్ని కూడా అన్నమయ్య
ప్రస్తావించాడు.

కొలతలు :

అన్నమయ్య జానపదుల వ్యవహారంలో వుండే ప్రసిద్ధమయిన కొలతల్ని
కవితా వస్తువుగా స్వీకరించి ఆంగిక సౌందర్య బొన్నత్యాల్ని నాయికా నాయకుల
అనురాగాన్ని వర్ణించాడు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

సాళంగం

ఎటువంటి పొందులో మీ కిద్దరికిని

తటుకున నీలోనే తలచు కోవయ్యా

||పల్లవి||

పట్టెడేసి గుబ్బల పడతి మొక్కితిననె

నెట్టన బంగారు వంటి నీపాదాలకు

మట్టున నీతోడుత మాటాలాడి రమ్మనె

యిట్టె మారుత్తరము లేమని చెప్పేవయ్యా

||ఎటు||

చేరడేసి కన్నుల చెలి యడిగితి ననె

చేరి నీ పరిణామపు చేత లెల్లాను

వేరుసేయ కిట్టె నీవేళ చూచి రమ్మనె

నేరుపు మాపె తోడుత నేనేమందునయ్యా

||ఎటు||

కాగెడేసి పిఱుదుల కొలత వలచితి ననె

వీగక నీవు గూడిన వేడుకలను

కొగిటిలో నన్నూదన్నూ గలుపుదువు రమ్మనె

యేగి వచ్చి శ్రీవేంకటేశ కూడితివయ్యా'

(29-27)

ఈ కీర్తనలో నాయక సౌందర్యాన్ని పట్టెడేసి గుబ్బలు, చేరడేసి కన్నులు, కాగెడేసి పిఱుదులు అని కొలతలతో వర్ణించాడు.

గౌళ

'ఇద్దరికి మీకు దగునింత లేసి

బద్దులేల నెరపేవు బారెడేసి

||పల్లవి||

నెలకొన్న సేతలు నీవేమి సేసితివా

సెలవుల నవ్వినావె చేటడేసి

మలసి మలసి నీవు మర్మము లెట్టింటితివా

కులకీని సిగ్గులెల్లా గుంపెడేసి

||ఇద్ద||

సందడి మీకెటువలె సమ్మతులైన వో కాని

కందువ మాటలాడిని గాడెడేసి

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

మంచలించి నీవెంత మరగించితివో నేడు

పొందులు చూపినట్టే పుట్టెడేసి

॥ఇద్ద॥

మంచముపై రతినెంత మనసుగరగించితివో

వంచీజూపులు నీపై వామెడేసి

యెంచగ శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్నుసిద్ధి

నించి వలపులెల్లా నిలివెడేసి

॥ఇద్ద॥ (13-153)

ఈ కీర్తనలో నాయక నవ్వుల్ని చేటడేసి, సిగ్గుల్ని గుంపెడేసి, మాటల్ని గాడేసి, పొందుల్ని పుట్టెడేసి, చూపుల్ని వామెడేసి, వలపుల్ని నిలివెడేసి అని వర్ణించాడు.

సాశంగ నాట

ఈడు కరమ్మనవే యిటు నన్నుజూచుగాని

యీదాదండేగోదాడనే యెదమాటలేటికి

॥పల్లవి॥

వలపు లీతల బంటి వడినాకు నైతేను

తలపోతలకునైతే తలబంటి

కలువల కైతేను కామువింటి తెగబంటి

బిలుకల కెల్లాను మచ్చికబుక్కిళ్ల బంటి

॥ఈడు॥

పాయము మోపులకొద్ది పైపె నాకైతేను

కాయపు గుబ్బలకైతే గంపల కొద్ది

దాయ వెన్నెలలకైతే చంద్రుడు గాసిన కొద్ది

కోయిలలకైతేను కుత్తిక కొద్ది

॥ఈడు॥

సారమైన వేడుకలు సందెడేసి నాకైతేను

కోరికల కైతేను గుంపెడేసి

యీరీతి శ్రీ వేంకటేశుడిపై వచ్చి నన్నుగూడె

శేరికలనోరి రొద చెప్పజేటడేసి

॥ఈడు॥ 24-37

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఈ కీర్తనలో బంటి అనే మాట ప్రయోగించబడింది. 'బంటి అంటే నీళ్ల పరిమాణాన్ని తెలిపే ప్రత్యయం. వలపులకు ఈతల బంటి తలపోతలకు తలబంటి, కలువలకు తెగబంటి, చిలుకలకు పుక్కిళ్లబంటి అని గుబ్బలకు గంపలకొద్ది, వెన్నెలలకు చంద్రుడు గాసిన కొద్ది, కోయిలలకు కుత్తిక కొద్ది, వేడుకలకు సందెడేసి, కోరికలకు గుంపెడేసి, నోరి రొదకు చేటడేసి అనే కొంతల్ని ప్రయోగించాడు. వలపుల్ని -

'వెన్న చిట్టిజెట్టెడేసి, పాలదుత్త దుత్తెడేసి, చల్లదుబ్బ దుబ్బెడేసి పెరుగు చిప్ప జిప్పెడేసి' (13-180) అని వర్ణించాడు.

ఇలాంటి కొలతల్నే కాకుండా 'రూక, మాడ రువ్వ (1-458) పీసము (14-225), సొర్లాంటకము (6-170) మొదలయిన నాణాల్ని కూడా ప్రస్తావించాడు. తానును మనసుతో పోల్చడం (14-66) ప్రబంధాల్లో కనిపించని కొత్త భాషమ్యం.

పనిముట్లు :

గొడ్డలి :

నాయకుని ఇంటికి రమ్మని నాయిక ఆహ్వానించింది. అయినా ప్రియుడు రావడానికి ఎందుకో వెనకాడుతున్నాడని గుర్తించింది పెండ్లాడిన తర్వాత కూడా ఇంకొకరిపై మనసు పెట్టుకోవడం పదుగురిలో నగబాటు అవుతుందని ప్రియునికి చెబుతోంది. మంచిమాటలతో 'పంజాలు పెట్టుకొంటు' లాభం లేదనడానికి - 'నానబెట్టితే గొడ్డలి నయమానా' (24-410) అని నాయిక చెప్పి పాడిచింది.

ఇలాగే మరికొన్ని -

'నానునా గొడ్డలి వంటి నాత్తిన నీచిత్తము' (13-484)

'గొల్లవారి తోడి పొందు గొడ్డలి నానబెట్టుట' (13-479)

మేకు :

అన్య మనస్కుడయిన నాయకుని తత్త్వం నాయిక మనస్సును గ్రుచ్చి నట్లుంది. అయినా మెచ్చిన తర్వాత తనను తప్పు పట్టేదేమింది అని నాయిక అంటూ సమర్థించుకొంటోంది. ఈ భావాన్నే -

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

‘మెచ్చినట్టి వాడవు మేకు లికజేయకుమీ’ (13-511)

అచ్చలాన యిక్కువలే అంటదు గాని (13-511)

అని వర్ణించాడు.

ఇలాగే మరొకటి —

‘మేనెల్ల గర్వమే మేకులు నీకేమి బాతె
తోను సేసుకొంటివి మేలున నాతని’ (27-378)

అలంకారాలు - ఆభరణాలు

అన్నమయ్య తన కాలంనాటి స్త్రీ పురుషుల అలంకారాన్ని, వారు వుపయోగించిన ఆభరణాల్ని ప్రస్తావించాడు.

అంచుల తొగరు చీర (12-103), పసపు శీర (12-370) కంకణము (27-353), కొప్పు (13-568), పసిడి చీర (28-64) ముడిచిన సవరము (13-432), ముత్యాల కుచ్చులు (12-73) మొదలయిన అలంకారాలు: మచ్చుకు కొన్ని - అంచుల తొగరు చీర, గాజు ;

‘కట్టినది అంచుల తొగరుఁజీర సందిఁ
బెట్టినది మొలవంక పెద్దగాజు’ (12-103)

కాకిపైడి బొట్టు :

‘కాకిపైడి మాబొట్టు కప్పు పొరిటాకు పట్టు
పైకొనఁజూచేవు నీకుఁబాతె తినా’ (27-479)

ఒడ్డాణము (13-434), గజ్జెలు (12-219), కంచుటుంగరము (13-103), కుండలాలు (6-207), కేయూర కంకణములు (12-156) చెవిపోగులు (27-353) నీలమణిహారము (2-258), పద్మలాగాల వుంగరాలు (14-282), మాణికాళి పోగులు (12-219), ముత్యాల పదకాల హారాలు (12-86), వస్త్రాల కమ్మలు (13-417) మొదలయినవి. మచ్చుకు కొన్ని —

ఉంగరం : ‘వెండిపైడి వుంగరాల వేలనే పెట్టితివే’ (14-26)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

కంచుమట్టెలు :

‘మెట్టిన (ది) కంచు మట్టెల మించుమోత చేత
బట్టినది చల్ల చాడె పట్టకురా నన్నును’

(12-103)

మాణికాల పోగులు :

‘మద్దికాయలు చెవుల మాణికాల పోగులు
పెద్దపెద్ద ముత్యాలు వెంపు మీరగ
ముద్దల వెన్నపాలు మచ్చిలించు సేతలవి
బద్దల పనులై పోయి పండరంగి రాయ’

(12-219)

వాద్యాలు :

అన్నమయ్య జానపదుల వాడుకలో వుండే రకరకాల వాద్యాల్ని సంకీర్తనల్లో పొందుపరచాడు. అవి— కిన్నెర (12-245, 24-354, 28-42, 29-445), దుందుబి (8-21), బుల్లుటకొమ్ము (24-389), పిల్లనగ్రోవి (20-456), భేరి (8-194), వీణ (13-392, 28-42, 29-462), శంఖం (1-141), సింగివాదం (7-12), మొదలయినవి. మచ్చుకు కొన్ని —

దండ్ల :

‘పతివేడుక పడిని చదురంగ మాడరాదా
తతిబాడేనంటా నేల దండె మీచేవు’

(29-356)

తుత్తురుకొమ్ము :

‘కొంకులేని పొలయాట కూరిములలో తేట
అంకెల బాలుల తోడి యాట పాట
పొంకపు తుత్తురు కొమ్ము పొలుపైన నీసొమ్ము
వేంకట నగము చాయ పిట్టలరాయ’

(12-98)

పిల్లన గ్రోవి :

‘అట్టు లెల్లా దినితిని ఆదివో యెవ్వరి వాడే
వుట్టులపై బిల్లగోవు లాదుచున్నాడు’

(20-456)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితలు

5. 2. 2 నన సంపద :

వ్యక్తి జీవన వికాసానికి ఇల్లు తరువాత పరిసరం ప్రాధాన్యం వహిస్తుంది దీన్ని వనసంపదగా పేర్కొనవచ్చు. ఇందులో చెట్లు, పూలు, కాయలు, పండ్లు, మొదలయినవి చేరతాయి.

నెల్లి చెట్టు :

పెక్కువసతల మీద మనసు పెట్టుకొన్న నాయకునితో నాయక అతి ప్రయాసలకు లోనయి సాధించిన వనితల పొత్తే ప్రీతిగా వుంటుందిగానీ సన్నిహితంగా వున్న మాలాంటివారు ఎలాచిస్తారు అని చెబుతూ తన బాధను వ్యక్తం చేసుకొంటోంది.—

‘పెళ్ళి చెట్టు మందుగాదు పెద్దకొండలెక్కి తెచ్చే

నెల్లి చెట్టు చవిగాక నేమేం నీకు’

(25-435)

పెరట్లో వున్న చెట్టు మందుకు పనికిరాదు. ఎన్నో కష్టాలకు లోబడి కొండల్లో, కోనల్లో వెదకి తెచ్చిన నెల్లి చెట్టే మందుకు పనికివస్తుందని వర్ణించాడు.

ముష్టిమాను :

పాపపుణ్యాల వల్ల కలిగిన జన్మ, పాపపుణ్యాలు చేయకుండా ఎలా వుండగలుగుతుందనే సత్యాన్ని —

‘పుడమిలో ముష్టి మానఁబొడమిన శాఖలు

బడి ముష్టి పండై పండకుండీనా’

(7-155)

అని పోల్చాడు. ముష్టిమానుకొమ్మలలో ముష్టిపండై పండుతాయి కాని పేరే పండ్లు పండవని భావం.

రా వి మా ను :

భవబంధాల్లో చిక్కుకొని మానవుడు ఆవరిస్తుండే కర్మలు ఎప్పటికీ తెగేవి కావు. అవి ‘రావిమాను జిగురు’ (6-105) వంటిదని పోల్చాడు.

పేపమాను :

పాపపుణ్యాల అంపటంలో తిరిగేవాడు దుర్గుణుడుగా వుండడం సహజమనే భావాన్ని —

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

‘వేపమానికిని చేదు విడువక వుండేది
యేపొద్దు సహజమే యెంతైనాను’

(8-71)

ఇలాంటిదే మరొకటి -

కామక్రోధ లోభ మోహాలనే అంతశ్శత్రువుల వలయంలో చిక్కుకొన్న జీవిని
ఎంత వుద్ధరించినా వాటిని వదలుకోలేడు. ఈ విషయాన్ని —

‘తారమైన వేపమాను పాలుపోసి పెంచినాను
తీరని చేదే కాక తియ్య నుండీనా’

(5.190)

అని వర్ణించాడు.

ఇలాగే అంపలి చెట్టు (15-86), తాటిమాను (7-34), పున్నాగ తరువు
(12-177), మట్టిమాను (11-1-47), మద్దులు, మారేళ్లు (28-233) మొదల
యిన వాటిని కూడా ప్రస్తావించాడు.

పూ లు :

అన్నమయ్య నాయక ఆంగిక సౌందర్యాన్ని మనసులో చెలరేగిన తావార్ని
తదను రూపమయిన పువ్వుల ద్వారా చిత్రీకరించాడు.

ము ఖా రి

దొరకెఁగా పూజ కందువ పూజనీ

విరహపు తనుతావి విరవాది పూజ

కలికి నీ కనుచూపు కలువ రేకుల పూజ

లలన నీనగవు మొల్లలపూజ

తలపోత చింత చిత్తపుఁగమంపు పూజ

చలివేడి వూర్పు నీ సంపంగి పూజ

||దొరకె||

కనలుఁజెక్కునజేయి కరవల్లవపు పూజ

తను పులకలు జాణినల పూజ

తనరు నీవలులు దొంతర పూవుల పూజ

మొనయుఁజెమట మల్లె మొగ్గల పూజ

!

||దొరకె||

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

చెనకు నీగోళ్ళే చిటుగేదఁగుల పూజ
గునియు గుబ్బలు పూవుగుత్తుల పూజ
ఘనతమై గూడి వెంకటపతి మోము సోఁ
కిన నీదుమోవి మంకెన పూవు పూజ'

(12-95)

ఈ కీర్తనలో నాయక విరహపు తను తావిని విరవాది పుష్పంతోను, కను చూపుల్ని కలువరేకులతోను, నగవుల్ని మెల్లలతోను, తలపోత చింతల్ని కమఁ తోను, చలివేడి పూచుల్ని సంపెంగతోను, చెక్కునున్న చేతిని కరపల్లవంతోను, పులకల్ని జాజులతోను, వలులను దొంతర పూవులతోను, చెమటల్ని మల్లెమొగల తోను, గోళ్లను కేదగులతోను, గుబ్బల్ని పూవుగుత్తులతోను, మోవిని మంకెన పుష్పం తోను పోల్చాడు.

గొజ్జగ పూవు :

‘గోమునఁబెంచినయట్టి గొజ్జగపూవు వంటిది’ (13 428) గొజ్జగపూవు సౌకు మ్యానికి ప్రతీక. అలిత లావణ్యవిలాసవతి అయిన నాయకను గొజ్జగపూవుతో పోల్చాడు.

తుమ్మిపూవు :

‘తమ్మిపూవు తేటికె సీతావులై తానుండగాను
తుమ్మిపూవు చెప్పి చూప దోసము గాదా
నమ్మించి యీ రమణుండు నావద్దనే వుండగాను
యిమ్ముల సన్న లితని కేం సేసెనె’

(3-118)

పువ్వుల మధువు గ్రోలడం తుమ్మెద సహజ లక్షణం. ఎన్నో రకరకాల పువ్వుల మధువును గ్రోలిరా గాని అన్నిటికంటే పద్మంలోని మకరందమే తుమ్మె దకు ప్రీతి. తుమ్మిపూవు, తమ్మిపూవులు రెండూ ప్రసిద్ధమయినవే అయినా తామర పుష్పమే అందం. ఆకర్షణీయం. అలాగే తమ్మిపుష్పం లాంటి నాయక చెంత తేటి లాగా నాయకుడు ఆకర్షితుడయి వున్నాడు. అలాంటప్పుడు తుమ్మిపుష్పలాంటి వర కాంత నాయకుని ఆకర్షించడానికి ప్రయత్నించడం వ్యర్థమని భావం.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితలు

తుమ్మిపువ్వు శివునికి ప్రీతిపాత్రమయింది. తమ్మిపూవు విష్ణునకు ఇష్టం! తుమ్మిపువ్వును నిరసించి తమ్మిపువ్వును ఆదరించడంలో వైష్ణవాధిక్యత గోచరిస్తుంది. ఇలాగే మరొకటి -

‘నెగిడి మగువ యెంత నేరుపరి యైనాను
మగనికిచ్చకురాలై మనవలెను
పొగరు తుమ్మి పువ్వులెన్ని ముడిచినా
తగిన జాజుల వలె తావి యంటినా’ (29-88)

జాణతనంతో పతి అనురాగాన్ని పొందినాగాని ఇష్టసఖిగా పొందికతో మసలి తేనే అనుబంధం పెరుగుతుంది. తుమ్మిపూల మధ్య ఒక జాజిపువ్వు పున్నాచాలు వాసన నలువైపులా వ్యాపిస్తుంది. అలాగే పరసతులెందరున్నాగాని ప్రేయసతిగా స్థానం పొంది మసులుకోవాలని అర్థం.

పొగడ పూవు :

ఎవరెన్ని చెప్పినా వారి వారి సహజ గుణాల్ని అనుసరించే ప్రవర్తిస్తారు. గాని తద్విన్నంగా మారడం అసాధ్యం -

‘పొగడ పూవులలోన పొందుగఁజూచిన తావి
తగుఁగాక తా మదము మాసినా’ (12-368)

పొగడ పువ్వులో పరమళం చిరకాలం దాకా వుంటుంది. కానీ మత్తుగుణాన్ని మాత్రం వదలదు అని వుపమించాడు.

మోదుగ :

అనురాగానికి ఎర్రదనం గుర్తు. అందువల్ల నాయికకు తన ప్రేయుని మీద కలిగిన ప్రేమాతిశయాన్ని ‘మోదుగై వంపు పూచె’ అని వుపమించాడు.

సంపెంగ :

‘తుమ్మెద మూఁకలఁజూచి దూరుచు తురుములోని
కొమ్మసంపెంగ విరులఁగొని వేసినా’ (13-422)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

నాయిక కొప్పు నల్లగా నిగనిగలాడతోంది. ఆ నల్లదనానికి తుమ్మెదలు మూగాయి. వాటి థాటికి ఆమె తట్టుకోలేక పోయింది. తుమ్మెదలకు సంపెంగలకు శత్రుత్వం. అందువల్ల నాయిక తుమ్మెదల్ని తరమడానికి సంపెంగల్ని విసిరిందని వర్ణించాడు.

ఇలాగే మరొకటి -

‘సంపెంగ పూవుల లోన సారెకుఁజూచిన తన

కంపే కాక తన కాఁక మానీనా’

(12-368)

సురపొన్న :

భగవంతుని అనంత కల్యాణగుణోపేతుడు. బహురూపధారి, అలాంటి భగవంతుని నుతించడం ఎవ్వరికీ శక్యంకాదు. అలమేల్మంగ శ్రీ వేంకటేశ్వరుని ముద్దుల సతి. ఆమె తన ప్రేయసిపై ముత్యాల సోస చల్లుతోంది. అప్పుడు శ్యామసుందరు డయిన స్వామివారు తెల్లగా శోభించారు. అలా శోభించిన స్వామికి వారిని మొగల సురపొన్నపుష్పంతో పోల్చాడు.

“తడవెలమేల్మంగ ముత్యాల సోస చల్లంగాను

పొడము మొగ్గల సురపొన్నఁ బోలితి”

(13-169)

ఇలాగే తిలపుష్పం (8-47), దీక్షసపుష్ప (12-368), బొండుమల్లెలు (12-232), మేడిపండు (28-25), పేమంతి (12-104) గోరంట (27-91) మొదలయిన పుష్పాల్ని కూడా అన్నమయ్య పేర్కొన్నాడు.

కా య లు :

కలబెరికాయ :

సౌందర్యవతి అయిన శ్రీ నాసికను కలబెరికాయతో పోల్చాడు.

‘నలుపున జనుపక నాసికమొకటే

కలసి కదంబపు కలబెరికాయ’

(18-298)

కా క ర :

నాయకునికి తనమీద నిండుమనసు లేదని నాయిక గుర్తించింది. అలా అర్థమనసుతో ప్రవర్తించడం లోక సహజమే. ఒక రోజులోనే సగం వెలుతురు సగం

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

చీకటి వున్నట్లే తన ప్రియుని గుణాలు కూడా ఒక్కొక్కసారి అనుకూలంగా, ఒక్కొక్కసారి ప్రతికూలంగా వుంటున్నాయి ఆ స్థితిని -

‘చేదు కాకరను చెరకునదీపును

పోడితో నిద్దే పొడమీనటా

సేదల మతి నొలసియు నొల్లమియును

యీదెస నీకిది ఇటు దగుగదరా’

(27-468)

కాకరలో చేదు, చెరకులో తీపు వున్నట్లుగా ప్రియునికి ఇష్టాయిష్ట మనస్తత్వం

వుందని వర్ణించాడు.

చింతకాయ :

చిన్నతనంలోని స్నేహం నిష్కపటమయింది తలచుకొన్నంతనే చవుతారు తుందనే భావాన్ని -

‘చెప్పగానే నూ (నో!) రూరీ చిన్ననాటి వలపు

కప్పము (?) వట్టిన చింతకాయ వలెను’

(27-125)

అని పోల్చాడు.

ఇలాగే మరికొన్ని -

‘బడిబడి చెప్పగానే పండ్లు వులిసిననే

కడునీ సుద్దులు చింతకాయవంటివి’

(20-113)

‘వింతగా భాసతి నీ వీపుననే వుండగాను

చింతించే వెవ్వరినోయి సిగ్గువడక

దొంటిబెట్టి రుచులెల్లా దొరకి తమకుండినా

చింతకాయ గనుగొంటే చేరి నోరూరుదురు’

(27-282)

టంకాయ :

శ్రీ సవ ద్వయ భోన్నత్యాన్ని -

‘యింతి తెంకాయ కానుక యిచ్చే నీవు గైకొంటివి

యింతలేసి యావె కుచాతివి యంటాను’

(15-177)

అని పోల్చాడు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

నేతిబీర కాయ :

పేరులో నేయి వుండిగాని, నేతిబీరకాయలో నేయి వుండదు. అలాగే రాతిలో చెక్కబడిన వీరునిలో వీరత్వం వుట్టిపడుతుంది గాని జీవం వుండదు అనే బావాన్ని -

నేతిబీర కాయ నేయి అందులేదు

రాతివీరునికి బీరము యించుకా లేదు'

(7-250)

వెలంకాయ :

ఇష్టంలేని విధంగా అప్పుడప్పుడు మాట్లాడుతూ వెంటనే వలపు మాటలు మాటలాడే రెండు రకాల స్వభావం కలిగిన నాయకుని స్థితిని -

'తొలగె కిటు తెండు చేతుల వెలంకాయలై (?)

తఱుకొత్త జేత లెందలివాడవో'

(13-598)

అని పోల్చాడు.

ఇలాగే గుమ్మడికాయ (25-407), పుచ్చకాయ (14-131), పిరకాయ (13-391), బీరకాయ (9-24) మొదలయిన వాటిని గూడా అన్నమయ్య ప్రస్తావించాడు.

పండ్లు :

పల్లెల్లో ఎక్కువగా దొండపండు, అల్లనేరేడు పండు. ఈతపండు, చింత పండు, మామిడిపండు మొదలయినవి లభ్యమవుతాయి. అన్నమయ్య భగవంతుని ఒక పండుగా పేర్కొని రూపగుణ వైశిష్ట్యాల్ని రకరకాల పండ్ల లక్షణాల ద్వారా వర్ణించాడు.

శంకరాభరణం

తినరాని కొనరాని దేవలోకపు బండు

మనసున దలచితే మరిగించే పండు

॥పల్లవి॥

పంటకెక్కి పొలవెల్లి బండిన పొలపండు

తొంటి గొల్లెతల మోవి దొండపండు

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

అంటుకొన్న మనె చాయ అల్లునేరేడు బండు

ముంటి సింహపుగోళ్ళ ముండ్ల పండు

॥తిన॥

ఇచ్చల వేద శాస్త్రాలు తెచ్చిన పేరీత పండు

తచ్చిన దైత్యమారి దేవదారు బండు

పచ్చిదేర మెరసిన బండి గురువింద పండు

యిచ్చవలెనన్న వారి యింటనంటి పండు

॥తిన॥

తెమ్మగా మునుల పాలి తియ్యని చింతపండు

తె తి? మ్మల సిరివలపుఁ తేనెపండు

యిమ్ముల శ్రీవెంకటాద్రి నింటింటి ముంగిటిపండు

కొమ్ముల పదారువేల గొప్ప మామిడిపండు ॥తిన॥ (13-284)

దేవలోకం లోని భగవంతుడనే పండును తినలేము, కొనలేము. అయితే మనసులో తలచుకోండేవాలు చవులూరుతుంది.

ఈ పండును పాలవెల్లిలో పండిన పాలపండుగా, గొల్లెతల మోవికి దొండ పండుగా, మేని ఛాయలో నేరేడుపండుగా, సింహపుగోళ్ల ముండ్లపండుగా, వేద శాస్త్రాలు తెచ్చిన పేరీత పండుగా, దైత్య మారి దేవదారు పండుగా, మెరిసే బండి గురిపింద పండుగా, ఇష్టమయినచాడికి అరటిపండుగా, మునులపాలిట తియ్యని చింత పండుగా, సిరివలపుల తేనె పండుగా ఇంటింటి ముంగిట పండుగా పదారువేల కొమ్ములకు గొప్పమామిడి పండుగా పోల్చాడు

ఇందులో పాలపండు, అరటిపండు, చింతపండు, తేనెపండ్లు రుచి కోసం చెప్పబడ్డాయి. వీటివల్ల భగవంతుని శాత్రుల్యాది గుణాలు వ్యక్తమవుతాయి.

దొండపండు, నేరేడుపండు, గురిపిందపండ్లు రంగుకోసం చెప్పబడ్డాయి, వీటి వల్ల భగవంతుడు నీలమేఘశ్యాముడని, దేదీప్యమానంగా ప్రకాశించే వాడని తెలుస్తోంది.

ఈతపండు, మామిడిపండు, ముండ్లపండు దేవదారుపండ్లు వాటిని అందు కోవడంలోవున్న క్షేణాన్ని తెలుపుతాయి. వీటివల్ల భగవంతుడు, యజ్ఞయాగాదులు, జపతపాలు, దానధర్మాలు మొదలయినవి నిర్వర్తిస్తేగాని లభ్యం కాదనే అంశ, వ్యక్తమవుతుంది.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

జీడిపండు :

నాయకుని గుణాన్ని —

‘జీడిపంట గింజవంటి చెంగియుండెనీ గుణము’ (27-427)

అని జీడిపండు గింజతో పోల్చాడు.

మేడిపండు :

నాయకుని కపట చేష్టల్ని —

‘మేడిపండు బోన మింతే మేలు విచ్చి చెప్పబోతే

పాడియుబంతము చెల్లెబదవే చాలును’ (28-25)

అని మేడిపంటి బోనంగా వర్ణించాడు.

వటఫలం :

నాయక అథరాల్ని —

‘వటఫలంబు వీవన్నెల మోవికి

గుటుకలలోనా గుక్కిళ్లో’

(12-179)

అని వటఫలంతో పోల్చాడు.

బడి ప్రబంధాదులందు కూడా కనిపించని కొత్త ఔషధము.

5. 2. 3 జీవ సంపద :

అన్నమయ్య కవితా వస్తువులుగా స్వీకరించిన జీవ జాలాన్ని భూచర, భేచర, వనచర, జలచరాలనే నాలుగు విభాగాలుగా పేర్కొనవచ్చు.

భూచరాలు :

భూమిమీద చరించే ఎద్దు, ఎలుక, కోడి, కుక్క, గొట్టం, ఓమ, తేలు, దూర, పాము, పొద్దేలు, మేక మొదలయినవి.

ఎద్దు :

ఎద్దు ప్రౌఢత్వానికి, అహంకారానికి ప్రతీక. దీన్ని కవితా వస్తువుగా తీసుకొని

అన్న సుయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

‘పట్టి దున్నే యెద్దుం దెచ్చి బండిగట్టి నురిపితె
నట్టె గవుగమెసి మల్లాడిన యట్లు
గట్టిగా శ్రీవేంకటేశ కష్టనిం బుణ్యం జేసితే
వట్టి యహంకారియై యెవ్వరిని గైకొనండు’ (2-291)

ఎత్తుపల్లాలుగా వుండే మట్టి గడ్డలు పొలంలో దున్నడం ఎద్దుకు చాలా కష్టం. అలా కష్టపడే ఎద్దుకు బండి లాగే పసిబెట్టినా గాని అహంకారం విడువదు. అలాగే కష్టాల్లో సతమతమవుతున్న మానవుని భగవంతుడు కడతేర్చి సుఖజీవిని చేసినా గాని గర్వంతో ప్రవర్తిస్తాడని సమన్వయించాడు. అలంకారికంగా వాడిన ఈ పల్లవి పరికింపదగింది.

‘ఎనుపోతుతో నెద్దు నేరు గట్టిన యట్లు
యెనుసి ముందర సాగదేటి బ్రతుకు’ (1-156)

ఎ లు క :

మానవ జీవితయాత్ర దుర్భరమయింది. ఎటు చూచినా బాధలు, ఇక్కడే తప్ప మనశ్శాంతి శూన్యం. ఇది తెలిసి కూడా సంసార బంధాల్లో సౌఖ్యం వుంటుందని శ్రమించడం వెట్టి. ఈ బావాన్ని —

‘ఎంత వెట్టిఁగొండదవ్వి యెలుకఁబెట్టె దనేను
పంతపు శ్రీహరి నాభ్రమ వాపవే’ (11-3-109)

అని పోల్చాడు.

కో డి :

వేంకటేశ్వరుడు ప్రత్యక్షమై ఎదుట నిలుచున్నా గాని మూర్ఖుడు చిల్లర దైవాల్లపై ఆసక్తి వదలదు. అలా వదలకపోవడం —

‘మక్కువ నింలా నమ్మతమయ మైనఁ గోడికి
తెక్కుల దవ్వఁబొయ్యేడి తిప్పపెంటలే’ (6-33) త్రవ్వ

కొంటూ ఏరుకోవడం వంటిదని పోల్చాడు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

కుక్క :

లోకంలో వక్రబుద్ధితో ప్రవర్తించే మనుష్యుల్ని గూర్చి చెప్పేటప్పుడు 'కుక్క తోక వంకర' అంటుంటారు. బుద్ధి ఋజుత్వం పుట్టుకతో రావాల్సిగాని ప్రయత్న పూర్వకంగా మార్చడం దుర్లభం. ఈ భావాన్ని -

'పాయదీసి కుక్కతోక బద్దలు వెట్టి తిగి
చాయకెంత గట్టినాను చక్కనుండినా' (5-190)

ఇలాగే మరికొన్ని -

'చేరి తన వాకిలిగాచే శునకమునల్తేనా
వూరకాహారము వెట్టకుండ వచ్చునా' (2-282)

'శునకము బతుకును సుఖమయ్యే తోచు గాని
తనకది హీనమని తలచుకొడు
మనసొడ బడితేను మంచిదేమి కానిదేమి
తనువులో సంతరాత్మే దైవమాటడప్పుడు' (10-284)

'అటు గొన్నాళ్లందాత యిటుగొన్నాళ్లందాత
కటకటా శునకపు గతి యాయగావపే' (10-227)

'నన్ను నింత సేయుకంటే నవ్వులున్నవా...

.....

కుక్కడెచ్చి గంగిగోవు కొదమ గాగ భూమిలోన
ఒక్కమాటు యింతసేయ నోపవచ్చునా? (11-2-44)

'జడ్డు మానవుడు చదువజదువ నాన
వడ్డ వారు గాక వదలినా
గుడ్డి కుక్క సంతకు బోయి తిరిగిన
దుడ్డు పెట్టేకాక దొరకినా' (11-3-89)

'మూసిన ముత్యము వలె ముంగిట నుండు' (22-54)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

కో డె లు :

‘సుఖమును దుఃఖమును జోడుకోడెలు
అఖిలము గన్నవారు అడ్డమాడరెపుడు’

అనే కీర్తనలో జోడు కోడెలు నడచి పోయే పద్ధతుల్ని సుఖదుఃఖాల్లో ఒక సారి సుఖం మరోసారి దుఃఖం ఒకసారి రెండూ సమంగా సాగే జీవన ప్రవృత్తిని అన్నమయ్య విశదీకరించాడు.

గు ఱ్ఱం :

గుఱ్ఱం చూకుడు స్వభావం కలది. కదం తొక్కిడి, అలాగే మనసుకూడా రగులుతుంది. పొగులుతుంది. సెగలు క్రక్కుతుంది. ఉతకలేస్తుంది. డాబు దర్పం రెండూ గుఱ్ఱం స్వభావాలే.

‘దిట్టమైన చిత్తమనే తేజి గుఱ్ఱమునకు
నొట్టుక రేవంతుడవు వుపమింపనీవు’ (7-40)

అని చిత్తమనే గుఱ్ఱానికి భగవంతుడు రౌతువంటి వాడని పోల్చాడు.

చీ మ :

జీవరాసుల్లో స్వల్పమయిన చీమ కూడా ముందు జాగ్రత్తతో రాబోవు కాలానికి కావలసిన ఆహారాన్ని సమకూర్చుకుంటుంది. ఇలాంటి చీమకే తిప్పలు తప్పనప్పుడు మానవుడు పడే సంసార లంపటాలు చెప్పనలవి గావనే బావాన్ని -

‘తానెంత బ్రదుకెంత దైవమా నీమాయ యెంత
మానవుల లంపటాలు మరి చెప్ప గలదా
చెలఁగి నేలఁబారేటి చీమ సయితమును
కలసి పూరకే పారు గమ్మరనెందోమరలు
తలమోచి కాపురము ధాన్యములు గూడపెట్టు
యిల సంసారము దన కిఁక నెంత గలదో ॥తానెం॥ (9-179)

అని సమన్వయించాడు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

లేలు :

దుఃఖానికి హేతువు కోరిక. ఈ కోరికల్లో చిక్కు కొన్న మనసు హాసితస్వ మేలు చేయదవే బావాన్ని —

‘మారిమితోదేలు దెచ్చి కోకలోన బెట్టుకొన్నా’

సాతెనారె గుట్టుగాక చక్కనుండీనా’

(5-190)

అని పోల్చాడు.

దూడ :

జీవి దూడ లాంటివాడు దూడ మన్ను తినడానికి ఇష్ట పడుతుంది. అది దూడకు మంచిది కాదు. అదిలించినా దూడ వినదు. అందువల్ల కళ్లకు గంతలు కట్టవచ్చు. అయినా ఎంతకాలం ఇలా చేయగల్గడమో చెప్పలేము. అలాగే జీవితీ తనంతటగా గుణం రావాల్సిగాని బోధించడం వల్ల ఫలితం వుండదు ఈ బావాన్ని —

“మన్నుడిని మెటి దూడ మానుమంటా మెత్తిమెత్తి

కన్నుగట్టి యెందాకఁగాయగ వచ్చును”

(2-197)

అని సమన్వయించాడు.

ఇలాగే మరికొన్ని —

‘చెంతం శ్రీ వేంకటేశ చేరితి నీవద్ద నేడు

పంతుకుఁగామ ధేనువు వద్ది దూడ పలెను’

(9-48)

‘లోకము లేలుదువట లోకము లోపలి నేను

పైకొని నీ వేలినట్టి బంటనే సుమ్మీ

అకడ నావు గొంటే నావు వెంట దూడయును

జోకల గొన్నట్టివారి సొమ్మేకాదా’

(7-207)

పాము :

కోరికను అణచుకోవడం సాధ్యం కానిపని. ఈ అంశాన్ని —

‘నెలకొని పారే పాము నిలుపఁగవచ్చు గాక

వలపెండైనా నిలుపఁగ వచ్చు నటవె’

(22-426)

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ప్రాకే పామునై నా స్తంభింప వేయవచ్చు గాని మనసును కోరికలు లేకుండా స్థిరంగా వుంచుకోలేమని స్పష్టం చేశాడు. ఇలాగే కోపాన్ని 'పామువలె నాలుక చాచగ' (8-208) అని పోల్చాడు.

పాల్పేలు :

'నిగిడి శ్రీవేంకటేశ నీవు నన్నుఁ గూడితేను
తగునని పొగడఁగఁదనకేమి
మొగము చూచుకొని ముచ్చట నీతోనాడఁగా
తగిలి పొట్టేలు వలె తానేల వచ్చినే' (18-237)

ప్రేయ్యుడు పరకాంత దగ్గర వున్నాడని తెలుసుకొని ప్రేయసి సహించలేక పోయింది. వారిద్దరు ఏకాంతంలో వున్నాగాని లెక్కజేయక రౌద్రరూపియై వెళుతున్న ప్రేయసిని పొట్టేలుతో పోల్చాడు.

మేళ :

ప్రతి జీవాత్మలోనూ భగవంతుడున్నాడు. అట్టి భగవంతుని తన దగ్గరే వుంచుకొని ఎక్కడెక్కడో వెదకడం అజ్ఞానమే. ఈ భావాన్ని -

'సరస మేళ పిల్లఁ జంకఁ బెట్టుక నూత
నరయు గొల్లని రీతి నజ్ఞాని నైతి' (5-19)

అని పోల్చాడు.

భేచరాలు :

ఆకాశంలో చరించే ఇసుళ్ళు. ఈగ, కోడి, చిలుక, తుమ్మెద, బోమ, పిచ్చుక, మిడుత మొదలయినవి.

ఇసుళ్ళు :

ఇసుళ్లు కుప్పలు తొప్పలుగా వృద్ధి చెందుతూ అర్చకాశంలో నశిస్తుంటాయి అలాగే సంతానం ఇసుళ్ళ పుట్ట లాగా వృద్ధి చెందుతుంటుందనే భావాన్ని -

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

‘పొదలిన పుత్రుల యిసిళ్ళ పుట్టలు వెచ్చెదము’

(9-51)

అని పోల్చాడు.

ఈ గ :

ఐహిక విషయ వాంఛల నుండి బయట పడలేని మనసును ‘తేనె లోపలి యీగ తెలు గాయ మనసు’ (11-3-125) అని పోల్చాడు, ఇలాగే మరొకటి -

‘యీమేర శ్రీ వేంకటేశ్వరుని శరణని

సోమరి కర్మమంటితే జుంటిగ కతవును’

(6-29)

దో మ :

అధముడికి ఎన్ని వుపదేశాలు చేసినా ఉత్తముడుకాలేడు. అలాంటి అధముని గొప్ప వాడుగా చేయ దలచడం -

‘చెడుగైన దోమ దెచ్చి సింహపుగొదమగా

బెడిదంపు బ్రేమతోడఁ బెంచినయట్లు’

(5-185)

అని వర్ణించాడు.

చి లు క :

భగవంతుడు తన కథీసుడయిన భక్తుని ఎప్పుడూ రక్షించుతూ వుండాలిగాని శిక్షించ కూడదనే భావాన్ని -

‘వేడుక కాఁడు చిల్కకు వింతమాట తెల్లానేర్చి

అడినట్టే యాడితేను అదలించ వచ్చునా’

(6-214)

అని వర్ణించాడు.

మనసును స్వాధీనంలో వుంచుకోవడం, వుంచుకోలేక పోవడం అనేది వారి వారి ధీశక్తిపై ఆధారపడి వుంటుంది. ఈ భావాన్ని -

‘చేవదలితె పెంచిన చిలుకైనా మేడలెక్కు

రావించి గూటఁబెట్టితే రామా యనును

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

ఖావించకుండితే యిట్టె పారు నెందైనా మనసు
శ్రీవేంకటేశుఁగొల్చితే చేత జిక్కివుండును' (7-107)

అని వర్ణించాడు.

తుమ్మెద :

'గతిగూడ గుంపు గట్టి కాపురము సేసినవే
మితిమీరి శిరసుపై మేటి తమ్మెదలు' (7-52)

శ్రీ శిరసు తుమ్మెదల గుంపువలె వుందని వుపమించాడు.

పిచ్చుక :

'హరి యని నొడిగిన నణగెడి పాపము
నిరుల నేను నుతి సేయఁగ గలనా'
పరగిన పిచ్చుకపై బ్రహ్మస్రము
దొరకొని పూరకె తొడిగిన యట్లు' (9-285)

పిచ్చుకను చంపడానికి చిన్న వడిసెల రాయి చాలు. అలాంటి దానికోసం బ్రహ్మస్రాన్ని వుపయోగించవలసిన అవసరం లేదు. అలాగే 'హరి' అని నోరార ఒక్కసారి అంటేనే చాలు సర్వపాపాలు నశిస్తాయి. దానికోసం ఐశ్వర్యాన్ని అర్పించి స్తుతించవలసిన శ్రమ అవసరం లేదని వర్ణించాడు.

మిడుత :

'అనలము బొడగంటే నండనున్న మిడుతలు
పని లేకున్నా నందుఁ బడకుండీనా
పనికి చెలులఁగంటే పురుషుల చూపులేల్లా
ననిశము నందు మీదనంటఁబారకుండునా' (10-66)

మిడుతలు నిప్పు చేత ఆకర్షింపబడి అందులోనే పడిమాడిపోతాయి. అలాగే పురుషులకూడా స్త్రీలను చూసినపుడు వారిచే ఆకర్షింపబడతారని వర్ణించాడు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

జీడిపండు :

వసచరాలు :

ఏనుగు, జింక, సింహం మొదలయినవి వనంలో చరించేవి.

ఏ ను గు :

వినశనానికి రెండు కారణాలు. మొదటిది అజ్ఞానం, రెండవది అహంకారం. అజ్ఞానమే మదం. మన్మథుడు మావటి వాడు. ఈ భావాన్ని —

“మరిగి యజ్ఞానమనే మదమెత్తి తిరిగితి
మరుడనె మావటిని మాయఁజిక్కితి” (10-227)

అని పోల్చాడు.

‘కర్మాన్ని మడించిన ఏనుగుతోను, భగవంతుని మావటి వానితోనూ పోల్చాడు
‘మక్కు గర్మ మనేటి మత్త గజమునకు
యెక్కువ మావటిఁడవు యెంచగ నీవు’ (17-40)

గర్వాన్ని ‘యేవున గర్వము దానే యేచుగ వలె మీరఁగా’ (8-208) అని పోల్చాడు.

మనసు చంచలమయింది. ఈ మనసును ‘వశముగాని కరివంటిది’ (7-161) అని పోల్చాడు.

జింక :

అడవి క్రూర మృగాలకు నిలయమయిన చోటు. జింక సాధువయిన ప్రాణి. కల్లకపటం తెలియనిది. అమాయక స్వభావం కలిగింది అలాంటి జింక అడవిలో పడితే క్రూర మృగాల పాలుశావడం తథ్యం. ఈ భావాన్నే —

‘యేవున మనసనియెటి మాపెంపుడు లేడి
పాపమనే యడవి బడిసడి’ (5-337)

అని పాపకర్మల్లో చిక్కుకున్న మనసును వర్ణించాడు.

సింహం :

సింహం మృగరాజు. అలాగే దేవాధిదేవుడు పీఠచేశ్వరుడు. ఇట్టిదైవం ఆత్మలో నెలకొన్నప్పుడు చిల్లర దైవాలకు తావుండదనే అంశాన్ని —

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

‘కొంచక సింహముండేబీ గుహ నుండ వచ్చురా
పొంచి నక్కలకె బొక్కలే కాకా’

(6-17)

సింహముండే గుహలో ఇతర జంతువులకు స్థానం లేదని వర్ణించాడు.

జలచరాళు :

నీటిలో చరించే చేప, జిలగ, తాబేలు మొదలయినవి.

చే ప :

జీవి ఎల్లప్పుడూ భగవంతునికి అధీనుడే. గాని స్వతంత్రుడు కాదనే భావాన్ని

‘జిలధిలోపలి మీను జిలధి దానొనా
జిలము లాధారమైన జంతువుగాక’

(6-189)

అని,

తామర రేకులవంటి కొనచూపుల్ని -

‘చెందమ్మిరేకుల కొనచేపలాయనేడు’

(18-261)

అని పోల్చాడు.

ఇలాగే మరొకటి —

‘వొడుగుచు జిలముల నుండు మత్స్యములు
పదపడి యేగతి బాసీనయ్యా’

(5-20)

మత్స్యాలకు ఆధారం జిలం. అలాంటి జిలాన్ని వదలిపెట్టి మత్స్యాలు జీవించలేవు. అలాగే భగవంతుని విడిచి ప్రాణులు మసలలేవని అర్థం.

జ ల గ :

లోభబుద్ధిని పోగొట్టడం సాధ్యంకాదనడాన్ని -

‘అయింపక లోభము జిలగవలె బీరుచగా
నియమించి మట్టుపెట్ట నేడు నాకు వసమా’

(8-208)

అని పోల్చాడు.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

తా బే లు :

అన్నమయ్య నాయక పాదాల్ని - 'నీటిలోని తా(బేళ్లు)' (15-130) అని పోల్చాడు. ప్రబంధాదుల్లో కనిపించని క్రొత్త బౌపమ్యం.

5. 2. 4 వృత్తి విశేషాలు :

అన్నమయ్య ప్రధాన వృత్తులయిన వ్యవసాయం, నేతలకు సంబంధించిన కీర్తనలే గాకుండా తదితర వృత్తుల్ని కూడా ప్రస్తావించాడు. వాటిలో కమ్మరి, కుమ్మరి, బొమ్మలపని పూతపని పూసపని మొదలయినవి వున్నాయి

క మ్మ రి :

'యినలేక యెదిరికి యునువడిచే వారికి
తన తగరమడువ దడవయ్యానా
గునిసి సంసారపు కొండనే మోచేనంటా
తనికేమిదియు వట్టి దీమసము గాక'

(8-81)

కు మ్మ రి :

'ఇమ్మేన పాపంబు లేన్నవలసిన బ్రాణి
సమ్మతంబునఁ జేయఁ జాలుఁ గాకేమి
కుమ్మరికి నొక యేడు గుడియ కొక నాఁడొను
నమ్మి తలఁచిన విష్ణునామంబు చేత'

(5-84)

బొమ్మల వృత్తుల వారికి సంబంధించిన ప్రసర్తులు కూడా అన్నమయ్య కీర్తనల్లో కనిపిస్తాయి. వాటిలో రాతిబొమ్మ, మాసిబొమ్మ, తోలుబొమ్మ (5-189) మొదలయినవి.

పూత పనిని గూర్చి 'చెంబు మీఁడి కనకపుఁబుఁత' (7-1) అని, పూస పనిని గూర్చి 'లక్కపూస కపురులు' (7-34) అని ప్రస్తావించాడు.

5. 2. 5 ఆటలు :

మనషికి ఆహారం మాత్రం చాలదు. ఆహారంతోబాటు వినోదం కూడా

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ముఖ్యం. ఆ వినోదాల్లో ఆటలు ప్రముఖస్థానం వహిస్తాయి. గ్రామీణులు కలసికట్టుగా సమూహంగా ఆడే ఆటలున్నాయి. వాటిని అన్నమయ్య తన సంకీర్తనల్లో రెండు చూపాల్లో వాడాడు. మొదటిది ఆటలు గానే పేర్కొనడం, రెండవది ఆటల్ని జాతీయంగా పేర్కొనడం.

మొదటిది ఆటలుగానే పేర్కొనడం :

ఆటల పేర్లను చెప్పడం ఇందులో విశేషం. శ్రీకృష్ణుని వినోదాలు చెప్పవలసి వచ్చినపుడు వీటిని పట్టికగా చెప్పడం అన్నమయ్య కలవాటు.

పా డి

చేరియందెల మోతతో చెన్నకేశవా

యూరీతి మాడుపూరిలో నిట్లాడేవా

॥పల్లవి॥

మున్ను యశోద వద్దను ముద్దు గునిసాడితివి

చన్ని రేపల్లె వీధులఁ బారాడితివి

పిన్నవై గోపాలులతో బిల్లదీపు లాడితివి

యెన్నిక మాడుపూరిలో నిట్లాడేవా

॥చేతి॥

కాళింగు పడిగెలపై కడు నాట్యమాడితివి

కేలి యమునలో రాసక్రిడలాడితి (వి?)

చేల లంటి గోపికల చెట్టపట్టలాడితివి

యూలీల మాడుపూరిలో యిట్లాడేవా

॥చేరి॥

తగు విభాండకుసితో దాగిలి ముచ్చలాడితి (వి?)

అగడుగా బండి విరిచాటలాడితి

వొగి శ్రీవెంకటగిరి కుండి వచ్చి మాడుపూర

నెగసెగసి గతుల కిటులాడేవా (?)'

(8-179)

ఈ కీర్తనలో గుససి ఆట, పిల్లదీపు ఆట, రాసక్రిడ చెట్టపట్టలాట, దాగిలి ముచ్చలాట, మొదలయినవి చెప్పబడ్డాయి. ఇవి బాలబాలికల ఆడే ఆటలు.

ఇలాంటిదే మరొకటి -

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

దేవక్రియ

విచ్చిన విడినె యాడి వీడె కృష్ణుడు

వొచ్చుము లేనివాడు వుద్దగిరి కృష్ణుడు

॥పల్లవి॥

గల్లు గల్లుమన గాను గజ్జలు సంవెల తోడ

బిల్ల గోట్లాడిని పిన్న కృష్ణుడు

తెల్లరేగి వీధులను గేరి పుట్ట చెండులాడి

బల్లిదుండు గదవమ్మ బాలకృష్ణుడు

॥విచ్చ॥

తమితోడ గోపాలులు తాను గూడి ముంగిటను

సముద్ర బిల్లలాడి సాధు కృష్ణుడు

దెమటలు గార సిరిసింగన వత్తి యాడి

గుమితాన వీడేయమ్మా గోపాలకృష్ణుడు

॥విచ్చ॥

వుదుటన బారి పారి వుద్ద గచ్చకాయలాడి

ముదము దొలక గాను ముద్దుకృష్ణుడు

అదివో శ్రీవేంకటేశుఁ నాటలెల్లా దానె యాడి

పదివేలు చందాలు శ్రీపతియైన కృష్ణుడు'

(10-172)

ఈ కీర్తనలో బిల్లగోట్లాట, పుట్టచెండులాట సముద్ర బిల్లలాట, సిరిసింగన వత్తి, గచ్చకాయలాట మొదలయినవి చెప్పబడ్డాయి.

చదరంగం :

‘పొలసి పొద్దులు సీకుఁబోకుండేగనక నేడు

అలవోక చదురంగా లాడుదము రమ్మా'

(27-244)

రెండవది ఆటల్ని జాతీయంగా పేర్కొనడం :

వీటిలో తోలుబొమ్మలు (1-73), బొమ్మరిల్లు (1-445), దాగిరిముచ్చులు (1-445), అచ్చన గండ్లాట (29-573), చిమ్మన గోవాట (29-573), గజ్జన గూళ్ళు (29-573), పులిజూదము (13-187), పగడసాలు (18-201), వామన గుంటలు (18-201), గంటసాలు (29-282), ఏలూట (29-38) ప్రధానమయినవి.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

5. 2. 6 నోములు - పండుగలు :

జానపదులకు మతం పట్ల దేవుని పట్ల అనురక్తి భక్తి ఎక్కువగా వుంటుంది. తమ ప్రయత్నాలకు మించిన అతీతమయిన ఒక శక్తి వుందని వారు భావిస్తారు. ఆ నెపంతో వారు నోములు, వ్రతాలు, పండుగలు జరుపుకొంటారు. ఇవన్నీ వ్యక్తి, జాతి సంఘ బౌద్ధత్వాలకు తోడ్పడే అంశాలు. అన్నమయ్య తన కాలంనాటి స్త్రీలు చేసుకొనే నోముల్ని క్రింది కీర్తనలో పేర్కొన్నాడు.

భైరవి

బామ నోచిన నోము ఫలము సఫలముగాను
కామ తాపంబునకు కాండవము నోమె
కొమ్మ చలిమందులకు గొంతి దామెర నోమె
కమ్మదావులకు మును గొరినోమె
నెమ్మడిని కన్నీట నిండుఁగొలఁకులు నోమె
ముమ్మడించిన వగల ముచ్చింత నోమె

॥భామ॥

చెదర గందంబునకు చిట్టివొట్లు నోమె
కదియు పులికలకు మొలక నోము నోమె
ముదిత మాటాడకిదె మోనదాగెల నోమె
పొదలు చెమటలకు సెనుపులి నోము నోమె

॥భామ॥

నెలఁత మొగమునకు వెన్నెల మించులటు నోమె
వెలయుఁ గాంతికి విధి వెలుఁగు దానోమె
ఎరిమితోడిరువెంకబేళు కౌఁగిటఁగూడి
లలితాంగి నిచ్చకల్యాణంబు నోమె'

(12-127)

ఇవేగాక అన్నమయ్యలో దీపావళి పండుగ, ఉగాది పండుగ, లక్ష్మీదేవి పండుగల (17-184) ప్రసక్తికూడా వుంది.

5. 2. 7 కనుమలు - కోటలు :

జానపద కవికి తన గ్రామ పరిసరాలపై ఎంతో మక్కువ ఉంటుంది. అతని

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

దృష్టిలో అంగరంగ భోగాదు లనుభవించే ప్రసిద్ధ దైవం కంటే పరిసరంలో మొక్కులు తీర్చే సామాన్య దేవుడే గొప్ప. అలాగే అన్నమయ్య కూడా ప్రజలకు అభిమానించే దివ్య తిరుపతులతో బాటు పరిసరాల్లోని కోనల్ని, పోలల్ని అభిమేళంతో వర్ణించాడు.

క ను మ లు :

వ రాళి

సొంపుల నీ వదనపు సోమశిల కనుమ

యింపు తెల్లజెకొనంగ నిల్లు నీపతికి

॥పల్లవి॥

కలికి నీపిటుదనే గద్దెనాతికనుమ

మొలనూళ్లతలనే ముంచుకొన్నది

కలమబోకముడినే కట్టు వడ్డది

అలరు విలుతుదాడి కడ్డము నీ పతికి

॥సొంపు॥

ఇదివో నీ కెమ్మోవి యెట్లు శిల కనుమ

కదిసి లేజిగురుల గప్పుకొన్నది

వదలకింతకుడలవాకిలైనది

మదనుని బారికి మాటువో నీపతికి

॥సొంపు॥

కాంత నీ చిత్తమీ దొంగల సొని కనుమ

యింతటి వేంకటపతి కిరవైనది

పంతపు నీ గుబ్బలే గుబ్బలి కొండకనుమ

మంతనాల కనుమాయ మగువ నీ పతికి ॥సొంపు॥ (12-115)

అన్నమయ్య నాయక సౌందర్యాన్ని పట్టించుకొని వాడి కనురూపమయిన కనుమల్ని కవితా వస్తువులుగా గ్రహించాడు ముఖాన్ని సోమశిల కనుమతో పోల్చాడు. ముఖం సోమశిల లాంటిది. ఇది నెల్లూరు జిల్లా సరిహద్దులో ఆత్మకూరు తాలూకా, సిద్ధపటం తాలూకాల మధ్య వుంది.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

కటిని కద్దెరాతి కనుమతో పోల్చాడు. ప్రస్తుతం దీన్ని సుద్దరాతి కనుమ అని వ్యవహరిస్తారు. ఇది కడప జిల్లాలో, రాజంపేట తాలూకా తాళ్ళపాక సమీపంలో వుంది.

అధరాలి ఎఱ్ఱశిల కనుమతో పోల్చాడు. ప్రస్తుతం దీన్ని కడియాల పల్లె కనుమ అని వ్యవహరిస్తారు. ఇది పోలి - అప్పరాజుపేట సమీపంలో వుంది.

మనస్సును దొంగల సానికనుమతో పోల్చాడు. ఇది సిద్ధవటం తాలూకాలో ఓబుళం దగ్గరలో వుంది

వక్షస్థాన్ని గుబ్బలి కొండ కనుమతో పోల్చాడు. ప్రస్తుతం దీన్ని నాగేశ్వ కనుమ అని అంటారు. ఇది తేబాప సమీపంలో నడిగడ్డ దగ్గర వుంది.

ఈ కనుమల్లో ప్రతి కనుమ దగ్గర ఏనైపో ఒకవైపు చెన్నకేశవస్వామి వారి ఆలయం వుంది నేడు కొన్ని శిథిలావస్థలో వున్నాయి. ఇవి పట్టుకాకృతిలో వున్నాయని, పట్టాణాంతర్గతాలని ప్రతీతి.

అన్నమయ్య కాలంనాటి రకరకాల కోటలకు సంబంధించింది ఈ క్రింది కీర్తన. అన్నమయ్య మానవ శరీర నిర్మాణాన్ని తన కాలంచాటి దుర్గాల్లోని రకరకాల కోటలతో పోల్చాడు

కాంబోది

చెల్ల నెక్కి కొంటివిగా జీవుడ యీ బలుకోటా
బల్లిదుడ నీకు నేడు పట్టమాయగోటా

॥పల్లవి॥

తొమ్మిది గవనులైన దొడ్ తోలుగోటా
కొమ్మల చవుల మూల కొత్తళాల కోటా
వమ్ముతేని మెడవంపు వంక దార కోటా
పమ్మి పగవారి నెల్లా పట్టుకొన్న కోటా

॥చెల్ల ॥

తలవాకిలి దంతపు తలుపుల కోటా
తలిరుజ్జేతుల పెద్ద దంతెనాల కోటా
వెలయాసల నే దండు బిడిసిన కోటా

గులుగై యింద్రియములు కొల్లగొన్న కోటా

॥చెల్ల ॥

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

నడచప్పరములనే నలువెన కోటా
జడిసిన చెవుల మించు సవరణ కోటా
పడని పాట్లఁబడి ఫలియించేఁ గోటా
యెడమిచ్చి శ్రీవేంకటేశుఁడేలేఁ గోటా' ||చెల్ల|| (8-81)

ఈ కీర్తనలో బలుకోట, దొడ్డతోలు కోట, కొత్తకాలకోటా, వంకదారకోట, తబువులకోట, దంతెనాలకోట, నలువెనకోట, సవరణకోట మొదలయినవి పేర్కొనబడ్డాయి. పాదాంతంలో కోట అనే పదం లేక పోయినా దేహాన్ని కోటగా భావించి భంగ్యంతరంగా తత్వాన్ని ప్రదర్శించిన కీర్తనొక్కటి -

‘పడిలము కోటపగవారు

అదను గాచుకొందు రాలుగురు’

(1-81)

ఇలాంటి పాట జానపదుల్లో కూడా కనిపిస్తుంది.

‘కోటాటి కోటా జగతిలో ఏకోట లేదు
కోటలాటి కోటా జగతిలో ఏకోట లేదు
వెయ్యిబురుజుల కోటై యున్నది యేడు ఏరులు బారుసున్నది
ఎగిరిపోయే గుఱ్ఱమున్నది వెళ్లి పోయేదే బాటయున్నది ||కోట||⁴

ఆంధ్ర వాగ్గేయకారుల రచనల్లో ఒక్క అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లోనే జానపద ధర్మాలు విరివిగా కనిపిస్తాయి. పల్లెపట్టున వుండడం, పూరూరా తిరగడం, అన్ని రకాల వారితో పరిచయం కలిగి వుండడం సంకీర్తనల్లో సాహిత్యాంశాలకు ఎక్కువ అవకాశం ఇవ్వడం వీటికి కారణాలు కావచ్చు. అన్నమయ్య ప్రోథకవి, ప్రజాకవి, జానపద కవి కూడా.

‘వేదంబులు పౌరాణిక

వాదంబులు వరకపితృవాణీ పీఠా

నాదంబులు కృత సుజనా

హృదంబులు తాళ్ల పాక యన్నయ పదముల్’

సంఖ్యా సూచి

1. శృంగార సంకీర్తనలు, సం. 12, పుట. 31.
2. సామెతలు, పీఠిక పుట. 2.
3. తెలుగు సామెతలు, వ్యాసం స్రవంతి, వీ.బి.వారి 1980.
4. తెలుగు జానపద గేయ సాహిత్యము, పుట. 462

ఆ వృ త్తి ప దా లు

* ఈ అనుబంధంలో అన్నమాచార్య సంకీర్తనల మొదటి సంపుటం నుండి ఇరవైతొమ్మిదో సంపుటం వరకూ కనిపించే ఆవృత్తి పదాల పట్టికను చూపడం జరిగింది ఈ పదాలక్రింద 'కి' అని వుంటే ఇవ్వబడిన పదం కీర్తనలోని అన్ని పాదాంతాల్లోనూ ఆవృత్తి అయిందని, 'పా' అని వుంటే కీర్తనలో చరణాల్లోని ఒకటి మూడు పాదాంతాల్లోనూ లేదా రెండు-నాలుగు పాదాంతాల్లోనూ ఆవృత్తి అయిందని 'చ' అని వుంటే కేవలం చరణాంతాల్లోనే ఆవృత్తి అయిందని గ్రహించాలి.

అంటిరా :

పా. 13-475

17-473

అంటినే :

పా. 17-459

అంటేను :

పా. 24-144

అంతకోప గలమా :

చ, 15-116

అంతర్యామి :

పా. 11-1-101

చ. 6-39

10-19

11-1-95

అంతలోనే :

పా. 26-361

అంతలోననే :

చ. 19-518

అంతవాడవా :

పా. 11-1-158

అంతవాడవొదువు :

చ. 14-148

అందాక :

కీ. 1-249

పా. 12-340

అందాకా :

పా. 8-223

అందాకాను :

చ. 25-394

అందాకానే :

పా. 13-490

అంది యిచ్చెను :

పా. 13-384

అందుకదె చాలును :

చ. 27-455

అందుకంటె పాపము లేదు :

చ 29-286

అందుకు :

పా. 17-531,

19-99

22-52

26-434

26-457

26-514

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

అంతెకాదా :	అందుకు :
పా. 15-107	పా. 24-385
అంతే :	చ. 27-52
పా. 11-3-84	అందుకే కాదా :
అంతేచాలు :	పా. 17-538
పా. 25-323	అందుకేమి :
అంతేశాలయ్యా :	పా. 14-165
పా. 12-108	అందుకేమి లేవయ్యా :
అందరును నగరా :	చ. 27-164
చ. 24-410	అందుకొనవే :
	చ. 19-139
అందుకోవేమా :	అటువోవయ్య :
పా. 27-205	పా. 12-40
అందునా :	అడవి ;
పా. 17-87	శ్రీ. 12-153
అందును :	అద్దాలున్నవా :
చ. 24-219	చ. 19-118
అందుమీదను :	అడుగరే మీద :
చ. 17-19	చ. 26-430
అందేమున్నది :	అడుగరేమాట :
పా. 13-466	చ. 25-371
అంపనేల నన్నును :	అడుగరాదా :
చ. 27-454	చ. 20-467
అంపరాదా ;	అడుగుమా :
పా. 25-488, 26-72	చ. 27-251
అంపవయ్య మమ్మును	అడిగి రమ్మనెనే :
చ. 17-233	చ. 15-115
అంపె :	అతడంతలోనని :
పా. 25-416	చ. 12-13

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

అంపునో :

చ. 13-317

అట్టాయ :

పా. 13-288

అట్టాయ :

పా. 27-88

చ. 11-3-6

అట్టి చందమాయను :

చ. 13-419

అట్టుండెను :

చ. 9-10

అటువలె :

పా. 8-213

అట్టుండు :

పా. 26-549

అత్తయ్యా :

చ. 12-313

అడి : కీ. 12-366

పా. 24-436

అడియిక నెన్నఁడాకో :

చ. 6-127

అడియెవ్వతో :

పా. 25-214

అడియేమి దొడ్డా :

చ. 27-267

అడియే నావలపు :

చ. 14-103

అదిగదవే :

చ. 26-523

అది గురుతు :

పా. 22-162

అతఁడు :

పా. 12-230, 14-13,

25-353, 29-87,

29-306.

చ. 12-83, 288, 18-237,

19-28, 24-182 24-445

25-340, 25-453, 25-575

26-246, 26-354, 27-153

25-218, 25-350.

అతఁడే :

చ. 10-238

అతని :

చ. 12-113

చ. 27-232, 29-348

అతఁకి :

చ. 4-89

అడినో విన్నపము :

చ. 25-375

అడివో మాట :

పా. 13-205

అధీనము :

పా. 9-248

అదె :

పా. 8-163, 19-205, 22-382

* 24-130, 26-297, 27-29

27-461

అదె గోవిందరాజు :

చ. 24-331

అదెందాకనే :

పా. 26-113

అదే :

పా. 12-24, 19-148

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

అదిగో :

పా. 19-514

అదిచాలదా :

పా. 26-443

అది నిజమా :

చ. 27-61

అది నీవెఁజ్జగవా :

చ. 26-159

అది మేలు నాకు :

చ. 25-213

అది లాభము :

పా. 13-95

అదివో :

పా. 18-39

చ. 12-37, 14-88,

14-102, 17-4,

17-236, 17-245,

18-495, 19-441,

20-76, 20-423,

22-107, 23-21, 27-324

అనవా :

చ. 26-168

అననేలే :

పా. 18-938

అనరాదా :

పా. 15-193

చ. 17-284

అనరాదు :

పా. 14-179

అనరు :

పా. 20-543

అదేచాలు :

పా. 20-56

అదే టోసమా :

పా. 26-120

అదేమీ నీవు :

పా. 14-240, 291

అదేర :

పా. 26-23

అదే రంగము :

పా. 22-535

అదొకమాటా :

పా. 22-350

అనక :

పా. 7-61, 13-490

చ. 11-3-71

అనకుమీ :

చ. 24-22

అనఁగదే :

చ. 20-107

అన్నాఁడ :

పా. 22-112

అన్నాను :

పా. 20-383, 26-60

అన్నమాట :

పా. 13-361

అన్నాళ్ళు :

పా. 11-1-18

అని :

పా. 9-280, 10-293, 11-3-127,

12-335, 13-200, 17-3-25,

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

అనరే :	13-113, 154, 19-303, 308.
కి. 26-134	22-230, 26-63, 229, 27-302
పా. 17-277	చ. 17-471, 25-369
చ. 18-262, 25-489,	
26-296 445	
అనరే మీరు :	అన్నియు :
పా. 17-533	చ. 17-145
చ. 28-11, 29-205	అనుచు :
అనరేయమ్మా :	చ. 6-102, 7-91, 8-251,
చ. 17-349	12-146, 234, 17-520,
అనలేను :	18-147, 22-453, 25-20,
పా. 9-248	26-187
అనవచ్చును :	అనుచును :
పా. 15-56	చ. 25-104
అనవుగదా :	అనరా :
పా. 19-338	చ. 13-115, 15-224, 18-399
అనవి :	అనరే :
కి. 14-93, 18-356,	చ. 28-11, 29-205
25-477	అనెను :
పా. 19-147, 480, 22-11,	చ. 19-214
26-165, 195 199.	
28-55, 29-266.	
చ. 15-274, 20-478, 22-91, 440,	
24-50, 88, 25-247, 431,	
26-322, 28-367, 29-421.	
అనేనా :	అమరునా :
పా. 25-202	చ. 25-94
అనేరు :	అమరును :
పా. 7-50	చ. 8-202, 27-353
అనేవు :	అమరె :
పా. 13-50, 17-362,	పా. 4-146
20-134, 22-11.	చ. 13-131, 19-443

అన్నమయ్య సంక్షేపశ్లోకానంద గేయ ఫణికులు

చ. 17-561, 18-100, 166, అమృగారికి :
245, 19-440. పా. 15-297

అనేవే :
పా. 19-268

అయ్య :
కీ. 29-223

అప్పణదేరాదా :
చ. 13-427

అయ్యగారికి ;
చ 15-297

అపరాధము :
పా. 1-271

అయ్యోచెలి :
పా. 26-577

అపుడు :
చ. 11-2-38, 12-210,
14-93, 199, 15-282,
20-129, 26-428, 27-24.

అయ్యోనాయకుదా :
చ. 25-497

అయ్యోనీవు :
పా. 20-263

అపుడే :
పా. 19-161, 25-95

అర్థము :
పా. 10-137

అప్పటి :
చ. 9-102

అరుదా :
పా. 24-162, 26-123
చ. 10-124, 27-71

అప్పటినుండి :
పా. 26-404

అరుడు :
చ. 10-174

అప్పటివలె :
చ. 20-369

అరుహుడనా :
చ. 1-33

అప్పుడుగాదా :
పా. 26-172

అలసి :
పా. 29-531

అప్పుడును :
పా 15-246

అవధానశేష :
చ 6-160

అప్పుడే :
పా. 26-166, 424

అడమాల :
పా. 15-529

అమరు :
కీ. 29-263

అపిసరము :
చ 15-44

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

అవ్వనయ్యా :

పా. 19-21, 29-213

అవ్వలేరా :

పా. 25-517

అహోబలం :

కీ. 9-231

అహోబలుడు :

చ. 24-109

అహోబలేశ :

పా. 21-202

అహోబలేశుడు :

చ. 11-1-193

ఆకాశమున :

చ. 7-168

ఆకె :

పా. 24-211, 349, 473,
29-41, 389

ఆకెవోయ్యాకె :

చ. 12-54

ఆట దానిని :

పా. 28-131

ఆడ :

చ. 11-3-108

ఆడినప్ప అయ్యాని :

చ. 29-479

ఆడితివి :

పా. 8-179

ఆడేరు :

ఆడుదురు :

చ. 22-405

ఆతఁడీతడా :

పా. 24-301

ఆతఁడు :

పా. 12-89, 171, 13-593,
14-137, 19-456, 26-434,
27-134, 28-430

చ. 17-341, 18-227

ఆతఁడుగదే :

చ. 26-554

ఆతని :

పా. 26-539, 27-378

ఆతనికి :

చ. 18-358

ఆతనికిదగదే :

చ. 37-470

ఆతని నడుగరో :

చ. 10-245

ఆతనిఁగాక నిన్నేమనేదే :

చ. 15-133

ఆతఁడే కాక :

పా. 22-353

ఆతఁడే కాఁడా :

పా. 22-306 :

ఆత్మ :

కీ. 11-1-151

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

పా. 22-430	చ. 7-152
చ. 25-349	ఆత్మకు :
	పా. 8-218
ఆడుదుమురమ్మా :	ఆదినారాయణుడు :
చ. 27-344	చ. 9-234
ఆడుదురా :	ఆదిమూలమా :
చ. 27-337	పా. 6-66
ఆదిమూలము :	ఆపెచేత :
చ. 7-184	పా. 17-542
ఆన :	ఆపెతోను :
చ. 12-66	పా. 24-446
ఆన తిమ్మనవే :	ఆపెది :
పా. 22-434	పా. 13-432
ఆనతియ్యరాదా :	ఆపెను :
చ. 12-190	పా. 27-199
ఆనతియ్యవలెనా :	ఆపెసాధించి :
చ. 27-74	పా. 14-52
ఆనతియ్యవే :	ఆమాట :
చ. 29-556	పా. 26-29
ఆనశీయవయ్యా :	ఆయఁగాపని :
పా. 14-29	పా. 26-61
చ. 29-177, 526	ఆరగించవయ్యా :
ఆనవాలు :	చ. 14-166
పా. 12-203	ఆరగింపులు :
ఆనవెట్టుకొనవే :	పా. 9-9
చ. 19-421	ఆవేశ :
ఆన వెట్టిపూ :	చ. 12-379
పా. 17-504	ఆన :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

అపె :

కీ. 12-371

పా. 13-109,251, 14-180, 15-282,284,
19-212,451, 24-15, 494, 25-125,
26-324,436, 27-247,265, 29 253,
328.

ఇంకను :

చ. 19-372, 26-536

చ. 7-23

అపెదోలవచ్చె నీదకు :

ఇంకనేమి చెప్పేనే :

చ. 24-526

చ. 27-440

అపెకు :

ఇంకానా :

పా. 14-165

పా. 14-300, 15-123

చ. 20-124

ఇంకా నీచి తము :

అపెగలిగెగా :

చ. 17-261

పా. 17-530

ఇంకానీవు :

పా. 22-384, 26-464

ఇంకానీలే :

ఇంతచెల్లునా :

పా. 26-300

చ. 25-322

ఇంకాను :

ఇంతట రావయ్యా :

చ. 12-277, 24-400

పా. 29-361

ఇంకామీరు :

ఇంతనేయవలసే :

పా. 25-365

చ. 18-335

ఇంకారాదా :

ఇంతనేనీసన్నును :

పా. 26-203

చ. 18-341

ఇంటనే స్రుండేమయ్యా :

ఇంతనేనేనిపుడు :

చ. 17-438

చ. 24-272

ఇంటిక :

ఇంతనేనే నన్ననూ :

చ. 19-534

చ. 18-297

ఇంటికి బిలువవే :

ఇంతనేతువా :

చ. 22-236

చ. 25-66

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానకదేవీయ భక్తులు

ఇంటికి రమ్మనవే :

చ. 25-238

ఇంటికి రారాదా :

చ. 24-541

ఇంటికి రావయ్యా :

చ. 13-474, 18-74, 253,
26-107, 27-58,
29-361.

ఇంతకంటెను :

పా. 22-435

ఇంతకప్పుడె ;

పా. 15-34

ఇంతకు నేనోపను ;

చ. 26-112

ఇంతకోప గలనా :

చ. 14-49

ఇంతకోపునా :

చ. 22-564

ఇంతకోపేమా :

పా. 13-528

ఇందుకొరకా :

పా. 12-53

చ. 17-366

ఇందేమింగలను :

చ. 6-74

ఇందేమి గలదే :

చ. 27-532

ఇంతి :

పా. 25-191

ఇంతిజేకొనవయ్య :

చ. 27-193

ఇంతేచాలు :

పా. 25-362

చ. 25-323

ఇంతులు :

చ. 25-316

ఇందరితోడాను :

పా. 27-73

ఇందరు :

పా. 1-154

ఇందాఁకా :

పా. 27-318

ఇందాఁకాను :

పా. 22-216

ఇందిరానాథుఁడు :

చ. 10-31

ఇందిరారమణ :

చ. 11-1-87, 11-2655

ఇతఁడు :

చ. 1-117, 127, 172, 293

4-63, 9-130, 191, 196,

11-1-4, 109, 232,

11-2-7, 11-3-51, 19-44

164, 419, 26-62, 29-224

ఇహ :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఇచ్చితివి :	చ. 7-110
చ. 19-307	ఇతఁడొకఁడే :
ఇచ్చినకొలఁదే :	పా. 11-1-104
చ. 10-12	ఇతఁడుగాదే :
ఇచ్చేనా :	చ. 19-520
పా. 26-80	ఇన్నియును దెలియని వున్నావా :
ఇట్లాడేనా :	చ. 19-218
చ. 8-179	ఇన్నాళ్ళకు :
ఇట్టికొత్తలెందు గలవా :	పా. 22-328
చ. 4-60	ఇంపుగాక :
ఇట్టివి :	పా. 27-460
చ. 26-336	ఇంపానా :
ఇటుచూపవలెనా :	పా. 26-193
చ. 25-58	ఇంపాను :
ఇట్లుండు మోహమా :	పా. 22-8
చ. 22-17	ఇప్పుడు :
ఇట్టెగెల్చేనా :	పా. 26-30
ఆ. 25-209	చ. 4-116, 12-71, 205, 287,
ఇట్టెరావయ్యా :	380, 13-112, 14-150,
చ. 13-112	15-199, 17-54, 153, 19-262,
ఇతఁడా :	285, 20-45, 24-317, 355,
కీ. 6-223	444, 556, 25-116, 131
ఇతఁడు :	263, 285, 305, 26-378,
కీ. 1-351, 11-1-219,	413, 28-347, 29-202, 307,
11-2-23, 11-3-139	318, 319, 322, 325, 375,
పా. 1-170, 24, 425, 454, 8-195,	500
9-17, 10-249, 11-1-173,	
24-302, 372, 26-452	

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ సృజనాలు

ఇయ్యకొసీనా :	ఇంక నెన్నడే :
పా. 18-536,	పా. 24-355
ఇయ్యకోలేపటికి :	చ. 27-441
చ. 27-111	ఇంక నెప్పడోకాని
ఇయ్యరా :	చ. 12-299
చ. 17-356	ఇంక నేటికి :
ఇయ్యవయ్యా :	పా. 25-359, 27-502
చ. 17-543, 18-49	ఇంక నేటి మరగు :
ఇవి :	చ. 19-523
పా. 15-152, 22-588	ఇంక నేటి మాటలు :
ఇవిగో :	చ. 15-272
కీ. 9-93	ఇంక నేడనుదులు :
చ. 12-227	చ. 26-513
ఇవియా :	ఇంక నేమిచెప్పేమే :
పా. 8-277	చ. 24-286
ఇవియు :	ఇంక నేమిచెప్పేలే :
చ. 4-18	చ. 28-91
ఇవివో :	ఇంక నేలచింత :
చ. 18-119	చ. 10-40
ఇన్నీనేను :	ఇంక నేల మఱుగు :
పా. 27-451.	చ. 18-266
ఇంకసీకేమమ్మా :	ఇంక నేల సిగులు :
చ. 17-238	చ. 29-308
ఇంకసీచి త్తము నా భాగ్యము :	ఇంక నేలయ్యా :
చ. 24-423	పా. 10-79
ఇంకనీచు :	ఇంక నేలా :
పా. 26-508	పా. 10-84, 17-517
ఇంక నెట్లనమ్మా :	ఇంక నేలే :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఘణితులు

చ 12-64	చ 25-354
ఇంక నెంతయూనో :	ఇంక నేలేనీకు :
చ. 27-278	చ 18-329
పా. 12-60,	ఇంకనోబుద్ది :
ఇంక నెంతేశానో :	పా. 8-270
చ. 27-150	ఇంక రావయ్యా :
	చ. 20-108
ఇద్దరము నున్నారము :	ఇది చాలక :
చ. 29-299	
ఇద్దరికి :	పా. 18-7
చ. 28-114	ఇది నిజమా :
ఇద్దరిలోన :	పా. 27-61
పా 18-58	ఇది నేరమాయనే :
ఇద్దరును : పా. 29-552	చ 25-451
చ. 27-456	ఇదిమేలయ్యా :
ఇద్దరు మీరు :	పా. 27-167
పా. 17-443	ఇదివేళానాకు :
ఇది :	చ. 2 -372
పా. 11-1-21, 11-3-137, ఇదివో వోజ :	
12-106, 13-268, 17-294,	పా. 27-230
415, 19-162, 20-141,	ఇదివో నేర్పు :
373, 24-466, 25-516.	పా. 13-526
26-451, 575	ఇదివో చెలి :
చ. 14 175, 24-467	పా. 25-566
ఇదియేమే :	ఇదివో దిష్టాంతము :
పా. 28-35	చ. 22-327
ఇదియేమే నీవు :	ఇదివో నీభాగ్యము :
చ. 25-584	చ. 28-181

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో బానపద గేయ ఫణితులు

ఇదియోటి డయ్యా :

చ. 11-1-36

ఇదిగాదా వలపు :

చ. 29-249

ఇదిగొత్తలా :

పా. 12-180

ఇదిగో :

చ. 19-62, 29-290

ఇదిగో మాసుద్దులు :

చ. 29-22

ఇదివో :

పా. 28-105

చ. 8-35, 146, 9-17, ఇదేదోసమా :

10-20, 13-221, 17-33,

538, 18-17, 25-3,

204, 26-520, 553.

ఇదేమయ్యా :

పా. 18-494, 24-131,

26-346

ఇదేమాట :

పా. 20-301 27-454

ఇదేమే :

చ. 22-252

ఇదేమోయి :

పా. 22-252

ఇదొకమాటా :

చ. 22-350

ఇదివో సీమాపము :

చ. 11-1-61

ఇదివో నేము :

చ. 19-119

ఇదివో మాట :

చ. 13-205, 24-85

ఇదివో మొక్కేను :

చ. 13-534

ఇదెవ్వోయి :

పా. 24-288

ఇదేకదరా :

చ. 22-189

ఈతఁడేకదవె :

చ. 10-288

ఈతనికి :

చ. 15-159

ఈతనికే తగునే :

చ. 26-299

ఈతెరువు :

చ. 11-1-37

ఈదేవుఁడు :

చ. 20-376

ఈదేహి :

అన్నచుయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఈ కె :	పా. 1-419
పా. 18-283, 332, 24-263, 569	ఈపిన్నది : పా. 15-245
	ఈపె : కీ, 11-1-227 పా. 17-77, 19-372
ఈకెఁజూడరాదా :	ఈపెకు :
చ. 18-184	చ. 18-257
ఈచెలికి :	ఈబాలుని :
పా. 25-398	చ. 25-533
ఈతీవులే :	ఈభాగ్యము :
చ. 6-12	చ. 19-197
ఈడకు రమ్మనవే :	ఈబదుకు :
చ. 13-564	పా. 11-3-74
ఈడనున్నాడ :	ఈమాట :
పా. 25-570	చ. 10-269
ఈడేలెను :	ఈయదా :
చ. 18-411	పా. 22-24
ఈలేడు :	ఈరాముడు :
కీ. 7-157, 10-271	చ. 6-226, 11-1-207
పా. 11-3-112, 12-231, 296, 19-44.	ఈరుణము : చ. 1-469
చ. 11-1-171, 231, 12-162.	ఈవేశను : చ. 17-525
	ఈశ్వరుడే యెఱుఁగు : చ. 10-34
ఉంటిని :	ఉండు :
చ. 26-593	కీ. 1-99, 11-3-33

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫలితులు

ఉంటివి :	పా. 17-14, 20-551, 29-419
చ 59-405	ఉండునా :
ఉండగ :	పా. 25-83
పా. 25-149	చ. 17-420
ఉండఁగను :	ఉండునా :
చ. 24-377	చ. 7-107, 14-188
ఉండగలవా :	ఉండునూ :
చ. 19-66	పా. 24-175
ఉండగా :	ఉండెనా :
పా. 8-219, 17-539	చ. 25-175
చ. 14-229	ఉండెను :
ఉండఁగాను :	పా. 8-165
పా. 6-103, 10-61,	చ. 10-177, 21-335
26-442	ఉండెరా :
ఉండరాదా :	పా. 27-486
చ. 29-329	ఉండేనా :
ఉండరు :	చ. 21-364
పా. 10-251	ఉండేవా :
ఉండలేమురా :	పా. 14-256
పా. 13-61	ఉండేము :
ఉంటనయ్య ఇపుడు :	చ. 19-85
చ. 27-35	ఉండేరానేనా :
ఉండి :	చ. 17-260
పా. 19-53, 27-142	ఉందను :
ఉండితే :	చ. 17-374
పా. 25-5	ఉందాన :
ఉండినాను :	పా. 13-139, 19-306
పా. 27-218	ఉందానను :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఉండీనా :	చ. 27-233
చ 23-434	ఉందురా :
	పా. 13-469, 27-437
ఉందురా :	ఉన్నది :
చ. 13-522, 17-593	చ. 13-410, 15-191, 17-477,
ఉందువయ్యా :	18-286, 19-448, 449,
చ. 18-281	24-532, 25-65, 235
ఉందువు :	ఉన్నదిగాని :
పా. 27-448	పా. 20-404
ఉగ్రహనుమంతుడు :	ఉన్నది చెలి :
చ. 10-85	పా. 24-532, 26-373
ఉచితము :	ఉన్నదో :
పా. 28-19	చ. 18-337
ఉచితమౌనా :	ఉన్నది నేడు :
పా. 20-460	పా. 24-63
ఉద్దవుడా :	ఉన్నదిగా :
పా. 12-56	చ. 27-486
ఉన్నదా :	ఉన్నది లోపలను :
పా. 10-129, 246, 15-28,	చ. 13-145
18-25 20-87, 24-514, ఉన్నవా :	
23-591,	పా. 8-209, 26-219, 29-285
చ. 11-1-158, 15-192,	చ. 13-74, 260
24-375	ఉన్నవాడు :
	పా. 6-100 25-96, 26-106
ఉన్నదాన :	ఉన్నవి :
పా. 18-199, 245, 19-36,	క్రీ. 25-93
27-42, 367	పా. 20-29, 25-234
ఉన్నదానరు :	చ. 13-248
చ 18-11, 220	ఉన్నెవేళ :
ఉన్నది :	పా. 26-147
పా. 13-363, 417 464-591 ఉన్నాడవు :	
14-181, 210, 17-248,	చ. 14-179, 19-215, 20-84,

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘటితులు

18-210, 298, 282, 292,	24-139, 25-168
19-38, 324, 430, 431, 477,	
20-397, 21-78, 86,	ఉన్నాడు :
25-272, 401, 26-421,	పా. 11-1-212, 13-442, 24-133
527, 28-503, 530,	543, 25-92 26-523,
	చ 6-232, 7-121, 8-144,
	10-151, 11-1-210, 23-413
ఉన్నాడు దేవుడూ :	ఎంత :
చ. 15-93	3 7-45, 11-1 187, 20-216
ఉన్నాడే :	పా. 19-488, 26-76
చ. 18-155	చ. 7-217
ఉన్నారమయ్యా :	ఎంత అసోచమో :
చ. 29-67	చ. 29-234
ఉన్నారము :	ఎంత గడ్డోపంపు :
చ. 27-159	చ. 19-175
ఉన్నారా :	ఎంత గలదీ :
పా. 21-138	చ. 29-73
ఉన్నారు :	ఎంత గలదో :
పా. 8-4, 14-220	చ. 28-464, 509
చ. 20-55, 27 414	ఎంత గోలదీ ;
ఉనికి :	చ. 24-202
కీ. 10-25	ఎంత చుట్టరికమో :
ఉపకారమా :	చ. 24-130
పా. 27-44	ఎంతదడవే :
ఉపదేశించేను :	పా. 28-115
చ. 8-13	ఎంత దాన :
ఉపాయము :	పా. 18-113
పా. 7-100	ఎంతదానను :
ఉయ్యార :	పా. 17-460
కీ. 11-3-1	చ. 18-510
ఉసురందివి :	ఎంతరాగ్యవంతుడే :
పా. 12-203	చ. 29-857

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

ఎంగిలి వెట్టి :
చ 27-370

ఎంచడు :
చ. 8-206

ఎంచవనమటదే :
చ. 18-247

ఎంచితేరు :
చ. 26-437

ఎందుకోరాదా :
చ 26-369

ఎంత సిగలు పడేవు :
చ. 25-141

ఎంత సేతునో :
చ. 18-26

ఎంతైనను :
పా. 20-116

ఎంతైనాను :
చ. 27-336

ఎందరులేరు :
పా. 20-841

ఎందలి వాడవో :
చ 13-596

ఎందాక :
పా. 12-340

ఎందాకాను :
పా. 14-31, 17-27
చ. 14-198

ఎందాకనూ :
పా. 17-575

ఎందాకనే :
పా. 14-22, 25-526, 527,
26-113, 27-427

ఎంతమాత్రము :
పా. 26-536

ఎంత మోహమో :
చ. 18-483

ఎంత లాచేపే :
చ. 24-132

ఎంతలేదు :
పా. 13-483, 15-222, 20-82

ఎంతవాడవయ్యా :
చ. 24-140

ఎందువోతివే :
చ. 14-136

ఎందువోయ్యావే :
పా. 15-256

ఎక్కడగొలుపు :
చ. 11-1-154

ఎక్కడివి :
చ. 24-311

ఎక్కడివే నీకు :
చ. 25-543

ఎక్కిరిమి :
చ. 11-1-84

ఎక్కుడు :
చ. 22-326

ఎక్కును :
పా. 22-265

ఎక్కెనిపుడు :
చ. 13-552

ఎక్కెను :
పా. 27-351

ఎట్టుయినా జేయరా :
చ. 12-76

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణిములు

చ. 27-67
 ఎందాకానో :
 పా. 14-138, 22-584
 ఎందాకా గొసరేను :
 పా. 29-541
 ఎందురు :
 చ. 20-256
 ఎందువోతివే :
 పా. 29-392
 ఎందు వొయ్యేవే :
 పా. 17-357
 ఎందువొయ్యేవయ్యా :
 చ. 27-218
 ఎట్టుందువో ,
 పా. 17-56
 ఎట్టుండితివో :
 చ. 1-68, 11-3-2
 ఎట్టుదెలుసు :
 పా. 28-402
 ఎట్టు దూరవచ్చునే :
 చ. 18-235
 ఎట్టు వచ్చును :
 పా. 17-592, 20-532
 ఎట్టు వచ్చురా :
 పా. 12-136
 ఎట్టోర్వవచ్చునే :
 చ. 25-113
 ఎట్టోరిచే :
 చ. 12-200
 ఎడమేదయ్యా :
 చ. 10-76

ఎట్లయ్యా :
 పా. 21-31
 ఎట్లానో కానె :
 పా. 23-102
 ఎట్లనోరెనే :
 పా. 12-236
 ఎట్టిదో :
 పా. 18-149
 చ. 9-180, 22-570
 ఎట్టివో :
 పా. 24-75,
 చ. 13-149
 ఎట్లుందు :
 కి. 4-27
 ఎన్నదే :
 పా. 26-39
 ఎన్నదొకో :
 చ. 1-136
 ఎన్నదో :
 పా. 28-10
 ఎన్నదో నెళ్ళయ్యను :
 చ. 11-1-68
 ఎన్ని నేర్చుకొంటి :
 చ. 24-17
 ఎన్నిలేవు :
 చ. 19-221, 24-101
 ఎపుడు :
 చ. 14-209
 ఎపుడే :
 పా. 14-257
 చ. 18-158
 ఎప్పుడైనా రానీవే :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఎడ్డతనమే :	చ. 26-82	ఎరంగక :	చ. 13-504
పా. 17-253		ఎరంగనట్టే :	పా. 13-538
ఎడాకూస :	చ. 20-105	ఎణగనిదా :	చ. 18-15
ఎడ్డు :	చ. 11-2-74	ఎలుగను :	పా. 19-75
ఎన్నటికి :	పా. 8-129	చ. 18-129	
ఎన్నడు :	పా. 11-3-98 140	ఎఱగమానేము :	చ. 24-488
ఎన్నడును :	చ. 4-15	ఎరంగమిఁక :	పా. 10-187
ఎన్నఁడురా :	చ. 12-54, 153	ఎరంగము :	పా. 19-119
ఎన్నండురా :	చ. 4-145	చ. 15-278	
ఎరంగరా :	చ. 20-50	ఎరుగునే :	చ. 20-189
ఎరంగరా తగవు :	చ. 24-537	ఎవ్వఁడు :	పా. 11-1-108
ఎరంగచా :	చ. 15-283	ఎవ్వఁడెఱుగు :	పా. 26-173, 27-36
ఎరంగవు :	పా. 12-52	ఎవ్వడేవీఁడు ?	పా. 12-104
చ. 20-499		ఎవ్వఁడాకో :	పా. 11-3-141
ఎరంగదు :	పా. 25-450	ఎవ్వతె :	చ. 13-246
ఎరంగనా నేను :	చ. 17-14, 22-289	ఎవ్వతెయిఁక :	పా. 32-16
ఎరంగనూ :	చ. 18-60	ఎవ్వతెరా :	

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జూనపద గేయ ఘోషాలు

ఎరంగమరి :	చ. 1-12	ఎవ్వరికెవ బలుకు :
పా. 17-312		చ. 23-1-6
ఎరంగము :		ఎవ్వరికి :
పా. 7-231		చ. 25-1-1
ఎరంగముగా :		ఎవ్వరికి గలప :
చ. 15-13		చ. 26-353
ఎరంగరా :		ఎవ్వరి తరహా :
చ. 26-173		చ. 1-1-1-1-1-1
ఎరంగవా :		చ. 14-96, 25-523, 27-255
చ. 14-96, 25-523, 27-255	ఎవ్వరిసొమ్మ :	
ఎఱుంగ నేను :	వా. 29-1-33	
పా. 22-417	ఎవ్వరేమనెదే :	
ఎరుగు :	చ. 25-243	
పా. 19-400, 27-497.	ఎవ్వరు :	
ఎరుగుదు :	పా. 1-93, 11-2-27, 17-10	
పా. 18-75, 199, 514	ఎవ్వరుచలఁచిన ఇహనరమంత్ర మా రంధరికి :	
ఎరుగునా :	చ. 1-2-103	
చ. 25-430	ఎవ్వరున్నానను :	
ఎరుగును :	చ. 11-1-6	
వా. 27-218	ఎవ్వరులేరు :	
	వా. 8-243	
ఎవ్వరో :	ఏదికో :	
చ. 10-202	పా. 27-387	
ఏకాంగవీరులు :	ఏదికోలాసి :	
చ. 6-25	పా. 27-237	
ఏదికి :	ఏదిచయ్య :	
పా. 13-109, 107, 222,	పా. 10-197	
14-57, 17-131, 20-27,	ఏదిచయ్య :	
181, 22-544, 24-31, 350	పా. 14-232	
25-188, 204, 28-156,	చ. 11-2-10	
27-295, 112, 28-159,	ఏదిదే :	
29-271, 408	పా. 26-271	

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

చ. 4-30, 8-226, 19-264, 513, 20-481, 22-30, 204, 265, 312, 569, 26-355, 534, 28-162, 267.	చ. 22-244, 27-363 వ్రిటిదో : పా. 15-186 చ. 24-494
వ్రిటికినీకు : పా. 29-135	వ్రిటిబదుకు : పా. 20-302
వ్రిటికిరా : చ. 4-29	వ్రిటి మాటలు : పా. 17-569, 28-15
వ్రిటికి : చ. 18-165	వ్రిటి వలపే పా. 28-39
వ్రిటికే : కీ. 12-85	వ్రిటివే : పా. 18-501
పా. 4-176, 12-5, 183, 13-1, 15-8, 117, 17-325, 18-452, 19-91, 210, 20-77, 24-359, చ. 14-76, 99, 109, 298, 17-40, 90, 18-172, 215, 19-257, 22-36, 63, 341, 24-71, 461, 25-81, 508, 26-249, 57, 27-357, 418 28-115	చ. 22-102 ఏడ : కీ. 11-3-143 పా. 7-174, 195, 14-113 ఏడచొచ్చినట్లు : చ. 13-405 ఏడ చొచ్చేడే : చ. 26-271 ఏడని : పా. 13-227 ఏడనుదులు : పా. 27-50
వది : పా. 7-278, 8-25, 13-270, 15-172, 17-521 చ. 8-87, 120.	ఏమందునేను : చ. 17-443, 20-348 ఏమందురా : పా. 25-341

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

ఏదికను :	చ. 26-486, 29-529
చ. 13-547	ఏమందరో :
ఏదయ్యా :	పా. 24-260
పా. 22-369	ఏమందువు :
చ. 10-95, 15-36	పా. 24-528
ఏదిదగవే :	ఏమందువే :
పా. 26-180	పా. 26-394
ఏది దెరఁగు :	చ. 20-206
పా. 11-2-65	ఏమని చెప్పుదనే :
ఏది దెరువు :	చ. 24-97
పా. 11-3-149	ఏమని పొగడుదాను :
ఏదే :	చ. 2-328
చ. 22-116	ఏమని నుతింతు :
ఏదో :	పా. 14-164
పా. 7-184, 9-5,	ఏమని నుతింతును :
చ. 9-65	చ. 14-154
ఏనీ ఇందుకు :	ఏమనునే :
చ. 26-575	చ. 22-412
ఏమంటివి :	ఏమనునో అయ్యె :
పా. 17-82, 29-395	చ. 24-36
ఏమందుమయ్యా :	ఏమనరా :
చ. 10-247, 19-455	పా. 29-503
ఏమందమే :	ఏమనేమయ్యా :
పా. 15-136	చ. 20-145, 182
చ. 15-293, 27-137	ఏమనెనే :
ఏమందును :	పా. 13-329
పా. 6-31, 17-41, 20-296	ఏమనేదిరా :
ఏమందునే :	చ. 19-68

ఆంధ్ర మయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

పా. 25-511,	ఏమనే నిన్ను :
చ. 15-58, 18-264, 5-242	పా. 26-560
ఏమనేయ్యా :	ఏమాయనీకు :
పా. 14-237	పా. 17-566
చ. 19-525	చ. 26-339, 27-101
ఏమనేయనేమి :	ఏమాయను :
చ. 27-88	పా. 19-1 2, 20-59, 26-582,
ఏమనేయ నిన్నునా :	చ. 29-512
చ. 19-332	ఏమాయనే
ఏమనేనె :	పా. 27-341
పా. 15-53	చ. 24-7
ఏమనేనె అనినా :	ఏమనేనే :
చ. 20-29	చ. 26-63
ఏమనేనెయ్యరా :	ఏమాయరా :
పా. 26-571	పా. 20-388
ఏమయ్య :	ఏమి :
పా. 27-101	పా. 9-42, 12-56, 13-418
ఏమయ్యవిధి అదా :	17-548, 18-270, 19-217,
చ. 20-382	24-104, 557, 25-158, 202,
ఏమయ్య :	26-251, 592, 27-510.
పా. 15-23, 18-501,	చ. 11-3-165, 15-144,
20-119, 25-498, 29-471, 526	19-167, 23-275
చ. 14-232	ఏమిగంటివే :
ఏమరుదా :	చ. 15-241
చ. 24-183	ఏమిగలదు :
ఏమరుదే :	పా. 1-150
చ. 24-90	ఏమిగల్గాను :
ఏమాయనమ్మా :	పా. 15-150

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘోషాలు

చ. 28-121	ఏమి చెప్పేదికను :
ఏమాయ :	చ. 20-551
పా. 29-481	ఏమి చెప్పేదే :
ఏమాయ :	పా. 13-147
పా. 19-66, 485, 22-531,	చ. 19-433
24-136, 24-241	ఏమి చెప్పేదమ్మా :
ఏమాయనయ్యా :	చ. 19-216
చ. 15-295	ఏమి చెప్పేదయ్యా :
	చ. 28-504
ఏమి చెప్పేమయ్యా :	ఏమివున్నది :
చ. 18-106	చ. 27-297
ఏమి చెప్పేది :	ఏమివిన్నవిచేము :
పా. 14-175, 22-534.	చ. 18-82
ఏమి చెప్పేదే :	
పా. 24-135, 457, 28-202,	
29-29.	ఏమి నేతమే :
ఏమి చెప్పేరే :	చ. 4-75, 12-68, 25-422
పా. 29-242	ఏమి నేతునే :
ఏమి చెప్పేవే :	పా. 15-71, 18-336, 19-70
పా. 13-241	చ. 13-518, 584, 18-209, 478,
ఏమిటికి :	20-49, 22-540
పా. 8-117, 11-3-20, 19-15, 377,	
24-236, 27-99, 197, 29-429,	
476.	ఏమి నేతు :
చ. 10-243, 17-405, 19-414,	చ. 1-310, 11-3-98
25-54, 146, 28-147	ఏమి నేతుసమ్మా :
ఏమిటికిరా :	చ. 17-320
చ. 4-58	ఏమి నేతునే :

అన్నమయ్య సంకీర్తనాల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

ఏమిటికే :

పా. 29-199

పా. 26-164

చ. 15-234, 17-378

ఏమిటి పెద్దలమయ్యా :

చ. 1-463

ఏమి నేనోరు :

పా. 9-118

ఏమి నేనెంత నేను :

చ. 20-130

ఏమి బోధించినే :

పా. 14-271

ఏమియను :

చ. 12-293

ఏమిరా :

చ. 17-323

ఏమి నేనుకొంటివి :

చ. 27-389

ఏమి నేనునే :

చ. 28-24

ఏమి నేనేవీడను :

చ. 20-88

ఏమి నేనేవో :

చ. 20-293

ఏమి నేనువో యెట్టుదెలుసు :

పా. 20-321

ఏమి నేనునయ్యా :

చ. 13-544

ఏమి నేతు నేను :

చ. 18-363

ఏమి నేతురా :

పా. 14-122, 15-273

చ. 12-173, 17-185, 455, 19-527.

22-16', 29-116

ఏమి నేతువయ్యా :

చ. 1-125, 22-175, 25-219,

28-397, 29-123.

ఏమి నేతువే :

చ. 24-269

ఏమి నేయమనేనే :

చ. 29-28

ఏమి నేనీని :

పా. 19-465

ఏమి నేనేరా :

17-1

ఏమి నేనేవే :

చ. 12-196, 17-249, 25-107,

26-2

ఏమి నేసితివో :

చ. 15-137

ఏమి నేనేవు :

చ. 14-73

ఏమి సోద్యమే :

పా. 17-161

ఏమీ :

అష్టమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఘణితులు

ఏమి సేతు నికను :	పా. 15-204
చ 24-106	ఏమి నీవు :
ఏమి సేతుమయ్యా .	పా. 22-109, 25-417, 563
చ. 24-21	ఏమి లేదు :
ఏమి సేతువు ;	చ. 23-510
పా. 22-107	ఏమే ;
ఏమి సేసేవే ;	పా. 25-111
చ. 24-265	ఏమే నీవు
ఏమి సేసును ;	పా. 17-5, 28-194
పా. 14-293	ఏమున్నది ;
ఏమి సేసెనయ్యా ;	చ. 14-50, 27-55, 29-324
చ. 15-121	ఏమైనా ;
ఏమి సేసేదే ;	పా. 11-3-85, 22-80
పా. 18-23, 19-170	ఏమైనా జేయరా ;
ఏమి సేసీనే ;	చ. 26-110
పా. 25-347, 26-247	ఏమో ;
ఏమి సేసేరే ;	పా. 12-3 , 20-388
పా. 17-402	24-218, 510
ఏమి సేసే ఏడనూ ;	ఏమోయి నీవు ;
చ. 18-536	పా. 27-166
ఏమి సేసునే ;	చ. 27-256
చ. 14-240, 26-272	ఏమానో ;
	పా. 27-428
ఏరానీవు :	
పా. 17-412, 18-339, 26-410	
ఏరానీవు :	
పా. 22-242	
ఏరావోరి :	

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

పా. 20-208

వీరపడవు :

చ. 19-102

వీరు పాత్రే నడు మను :

చ. 22-278

వీలు :

కీ. 9-124, 15-69, 19-347

పా. 10-105, 11-1-27, 131, 11-2-50, 14-74, 279, 15-159,
17-186, 236, 253, 454, 548, 8-382, 391, 19-87, 298,
437, 20-256, 348, 476, 22-48, 250, 240, 24-503, 25-145,
217, 493, 26-155, 213, 512, 542, 584, 27-299, 400
409, 28-95, 29-316, 540.

చ. 26-100

వీఁ చింత :

చ. 24-109

వీలుదాఁచేవిపుడు :

చ. 20-13

వీలుదాఁచేనే :

పా. 17- 35

వీలు దూరేరే :

చ. 17-209

వీలు నవ్వీనే :

పా. 19-48

వీలు నవ్వేపు :

పా. 27-330

వీలునవ్వేవిఁకను :

చ. 17-389

వీలునాకుఁజెప్పేపు :

అన్నమయ్య సంక్షేపనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

చ. 27-186

ఏలనీకు :

చ. 24-407, 25-145.

ఏలపూట్టదు :

చ 14-292

ఏల పెళ్ళేవాన :

చ. 27-92

ఏలబొంకినే :

పా. 27-217

ఏలబొంకివిపుడు :

చ. 27-11

ఏల మాకు ;

పా. 27-35

ఏలమాకీదోసము ;

చ. 22-275

ఏలమాటలు ;

చ. 25-376

ఏలమాను :

పా. 10-18, 27-70

ఏలమాను ;

పా. 17-19

ఏలమానును ;

పా. 20-381

ఏలయలిగేను ;

చ. 17-410

ఏలయ్య :

పా. 27-126

చ. 10-260

ఏలయికన :

చ. 25-397

ఏలరా :

పా. 17-282, 25-423,

చ. 26-46, 27-511.

ఏల లోగేవే :

పా. 14-101

ఏలవయ్యమమ్మను ;

చ. 13-253

ఏలవెఱపు ;

చ. 26-410

ఏలా :

పా. 7-64, 81, 180, 238,

8-90, 180, 187, 9-39,

10-50, 214, 12-56, 11-1-128,
145,

చ. 6-147, 7-2, 212, 9-79,

152, 10-220, 11-1-28,

59, 12-40

ఏలాగోకాని ;

చ. 1-274

ఏలాగే ;

చ. 12-170

ఏలుందు ;

కీ. 12-101

అన్నమయ్య సంక్షేపశ్లోకానంద గేయ ఫణితులు

వీర్యము :

పా. 9-133, 13-258,

14-226, 26-333

చ. 14-157, 18-433, 22-388,

24-577, 26-346

వీర్యము గర్వము :

చ. 13-459

వీర్యము :

కీ 4-53

పా. 13-553, 14-79, 17-90,

వీర్యము :

పా. 14-2, 3 15-170, 22-87,

471, 502, 24-202, 25-135,

195, 26-151, 369, 399, 442,

27-532, 29-278, 565

చ. 4-167, 12-128, 13-231, 17-458,

18-248, 338, 20-387, 25-490;

వీర్యము తనము :

చ. 19-395

వీర్యము దోషము ;

పా. 17-328

వీర్యము నామ :

పా. 17-160, 20-440

వీర్యము నీరు :

చ. 25-494

వీర్యము యంత్రము :

చ. 25-393

వీర్యము యంత్రము :

పా. 26-264

వీర్యము మాట ;

పా. 28-58

బిక్కడనే ;

చ. 6-99

బిక్కడు ;

పా. 7-266

బిక్కె :

పా. 27-358

బిక్కెరువు :

పా. 11-1-137

బిక్కెముఠే ;

పా. 19-195

బిక్కెరొకరు :

పా. 14-242

బిక్కెవేళ :

పా. 15-252

బిక్కెక్క వేళ ;

పా. 1-489

బిక్కె బిక్కును ;

పా. 6-213

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

ఏవి ;	బద్ధనవే ;
	పా. 15-97
పా. 22-279	చ. 11-1-58
ఏవేళను ;	బద్ధన్నామానదు ;
	చ. 20-320
పా. 27-90	బద్దేయింత ;
ఒక కొంత ;	పా. 25-522
పా. 26-64	ఒప్పదాయేమి :
ఒకటి :	పా. 25-470
పా. 1-190, 26-77, 27-177, ఒల్ల :	
ఒకటే :	పా. 10-65
పా. 15-51	ఒనవితిమి :
ఒకటెపో :	చ. 4-140
పా. 10-115	ఓగోవిందా :
ఒకటే :	చ. 1-8
కీ. 7-151	ఓప :
పా. 9-199, 10-43, 80	పా. 13-541, 17-370, 19-498
చ. 10-16, 64.	25-45
ఓప గలదా :	ఓపుదువా నీవు :
చ. 26-320	చ. 14-133
ఓపఁదా :	ఓపునా :
చ. 7-118	చ. 26-493
ఓపదు :	ఓపు
పా. 20-99	పా. 13-12
ఓపను :	ఓపేవా :
పా. 22-381	పా. 12-225
చ. 8-220, 13-5, 24-534	చ. 25-504
ఓపనే :	ఓమనసా :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘోషాలు

పా. 17-69	శ్రీ. 11-3-59
ఓపమయ్యా :	ఓ మరదల :
పా. 14-55	పా. 15-51
చ. 26-502	ఓయమ్మా :
ఓపము :	పా. 12-306,328,328,
చ. 20-424	17-170,26-483
ఓపరా :	చ. 4-115,17-497,26-225
పా. 17-107	ఓయి :
చ. 25-328,27-508.	పా. 15-225,18-325,19-173,
ఓపరానేను :	25-167,207,26-91,403
పా. 26-94	27-396
ఓపవు :	చ. 17-579, 19-310,22-32,
చ. 20-160	138
ఓపినదా :	ఓరి :
చ. 24-520	శ్రీ. 4-34
ఓపీనా :	పా. 4-135,12-10,145,314,
పా. 17-492	17-203,231, 9-287,
ఓపుదునటే :	చ. 4-61,125,12-346,17-196,
చ. 20-115	303,373,20-391.
ఓపుదువా :	ఓరి కంసుడా :
పా. 17-251	చ. 25-110
చ. 27-2	ఓరీ పోరా :
ఓపుదురా ఇందుకు :	పా. 20-312
చ. 19-352	
ఓ పిట్టలా :	కంటిగా :
పా. 26-68	చ. 27-467
ఓయింతి :	కంటిమి :
పా. 14-70	శ్రీ. 7-87

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఘణితులు

ఓహో నీమాయ :	చ. 19-255, 529 22-156
చ. 7-119, 11-1-112	కంటివి :
ఓహో వలిపా :	పా. 19-400
చ. 12-53	కంటివి సోయి :
బాగదవే :	పా. 22-6
పా. 13-545	కంటివోయమ్మా :
బా గాదనరాదు :	చ 13-168
చ. 22-254	కంటె :
బాగాదో :	పా. 11-3-106, 117, 12-42
చ. 14-280	212, 22-237, 25-376,
బానటే :	కంటే :
పా. 20-579	పా. 7-240, 249, 11-1-160,
బానయ్యా :	17-327, 18-109, 204.
పా. 26-152	కంటెను :
బానా :	పా. 13-334
చ. 27-321	కొండవంటి వాడవు :
బాను :	పా. 19-12
పా. 17-117, 18-224, 25-328	కొంత :
చ. 25-82	కీ. 12-312
బానోయి :	పా. 13-377, 17-166
పా. 23-223	చ. 25 539
బాంకము :	కొంతచూపు :
కీ. 10-29	పా. 18-521
బాభళేళ :	కొందరు :
పా. 19-471	చ. 8-5
బాషధము :	కంభమురాయ :
పా. 11-1-63	పా. 24-420
కంటి :	కంభమురాయ ఇంటి :
కీ. 1-38, 7-22, 11-2-58	పా. 24-420
పా. 25-413	కటకటా :
	పా. 17-332
కడపరాయ :	కలడు :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘటితులు

కీ. 29-326	చ. 28-332
పా. 19-302, 458 500, కలదో :	
24-403 472	చ. 12-2.9
కర్త :	కలరు నీకు :
పా 7-60	పా 12-377
కిడిమ్మా :	కల్లలాడేనా :
పా. 22-155	చ 24-515
కడరా :	కల లేదే యెపుడు :
చ. 14-122, 20-220, 27-296	చ. 26-538
317-485	కలశాపుర నివాస :
కద్దోలేదో :	చ. 7-113
పా. 20 13 27-39	కలశాపుర హనుమంతుడు :
కప్పెన :	చ. 11-1-204, 2.1
చ 20-121	కలకాలమహిమ :
కర్మమా :	చ. 11-1-133
చ. 1-284. 11-1-37	కలకాలమా :
కరుణ :	చ. 11-2-77
చ. 26-371	కలిగె :
కలగండినే :	పా. 1-110, 7-17, 11-3-44,
పా. 26-8	12-134
కల్లందమో నిజమందమో :	చ. 8-3 272, 11-2-40,
చ. 9-370	12-67 25-388, 29-352
కలకాలము :	కలియుగమా :
పా. 1-14	పా. 1.118, 11-3-52
కలఁడు :	కలుగు ;
చ. 7-85	పా. 24-183
కలఁడే :	చ. 11-1-140
చ. 18-479	కాకసోవునా :
కలఁడో :	చ 22-533
చ. 1-37, 236	కాకు గలదా :
కలదెంతే కాని :	చ. 19-158
చ. 25-383	కాకుసేయవలదు :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

	చ 19-77
కంచుకున్నాడవుగత :	కాలము :
చ. 22-216	చ 1-48 338, 11-3- 26
కాచుగాగ :	కావరాదా :
చ. 8-195	పా. 22-336,
కాదందురు :	కావవే :
చ. 1-152	చ 11-1-83
కానరాదా :	కూగూగు :
పా 14-137, 20-181,	పా. 4-56
29-421	కూడి :
కానవచ్చెనిపుడు :	పా. 13-137
చ. 20-117	కూడునా నాకు :
కానవచ్చినపుడు :	పా. 26-576
చ. 26-402	కూళ :
కాసికె :	పా. 26-41
పా. 12-35	కృష్ణుడవట :
చ. 19-289, 20-560	
కానియ్యరా :	పా. 9-129
చ. 12-51	కృష్ణుడా :
కానీ కానీరా :	పా. 26-161
పా. 25-76	కృష్ణుడు :
కానీ లేరా :	పా. 10-172, 15-173, 17-121
పా. 25-359, 29-397	19-216, 24-370
కానీలేవే :	చ. 10-139, 12-270, 20-294,
పా. 17-311	22-338, 28-240
చ 28-552	కేలి :
	పా. 18-45
కానీవే యింక :	కేశవా :
చ. 25-449	కి. 11-1-96
కాపు :	కైకొంట వొల్లకుంటేమానట :
పా. 12-493, 25-292	చ. 10-223
చ. 25-569	కైవల్యము :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

కాపురమా :	చ. 9-287
శీ 6-34	కొంతపొద్దువుచ్చు :
	చ. 28 497
కొట్టి :	కోపము :
చ. 8-150	పా. 27-211
కొత్తపెండ్లి కూతురు :	చ. 14-40
చ. 24-373	కోపమా ఇది :
కొత్తలా :	పా. 18-9
పా. 15-253	కోరోచల్ల ;
కొత్తలా :	చ. 4-109
చ. 22 323	
కొన్న :	గండికోటి కేశవా ;
పా. 26-267	చ. 24-337
కొన్నాళ్లు :	గడియించె :
పా. 10-295, 11-2-17, 12-94	చ. 1-208
కొరకు :	గనమాయ :
వా 7-77, 11-1-121	పా. 22-547
కొరకే ;	గనము :
శీ. 11-3-1, 12-282	పా. 18-350
వా. 27-190	గాలి :
కొలది :	శీ 12-232
చ 8-261	గురి :
కొలదులు :	పా 7-233, 10-64 19-36, 24-57
చ. 10-27	గురిగాక :
కొలుపు పోయను :	పా. 27-170
చ. 18-138	గురిగాదా :
కొలువగనా :	చ. 27-292
వా. 11-2-31	గురుతు :
కొలువున్నప్పుడు :	శీ. 18-254
వా. 6-124	పా. 11-3-90, 26-574
కొలువనా :	చ. 7-82, 22-162
పా. 23-68	గురుతుగాదా :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

కొలువైవున్నాడు :	చ. 20-191
చ. 11-1-215	గెలిచె :
కోడతిరుణాళ్లు :	చ. 12-36
చ. 20-240, 24-281	గెలిచే :
కోడల :	చ. 6-108
పా. 12-312	గొబ్బిళ్ళో :
	పా. 12-98
గొల్లకొసరు :	గోవిందా :
పా. 13-489	పా. 22-325
గొల్లఁడా :	గోవిందుఁడా :
పా. 25-13	పా. 20-333, 23-3,
గొల్లెత :	చ. 12-129
పా. 12-92	గోవిందుఁడితడు :
గొల్లెతలు :	కీ. 10-180
పా. 19-207	గోవిందుఁడు :
గొల్లబొయిఁడా :	పా. 8-142, 162, 24-414
కీ. 28-98	25-351, 27, 384
గొల్లెతవాడలను	చ 15-257
పా. 12-372	ఘనము :
గొల్లెతవు :	చ. 9-245
పా. 12-270	ఘనుఁడు :
గొల్లెతా :	చ. 1-318, 11-3-106
పా. 12-72, 25-13	చందములు :
గోరు :	పా. 12-319-360
కీ. 13-157	చక్కన :
గోవిందరాజ :	పా 28-147
పా. 24-516	చక్కనయ్యా పనులు :
గోవిందరాజా :	చ. 20-27
పా. 29-203	చక్కనుండు మనవే :
చ. 1-478, 4-102, 7-130, 15-174	చ 25-190
19-82	చక్కనే :
గోవిందరాజు :	పా. 28-147

అన్నమయ్య సంస్కృతంలో జానపద గేయ ఫణితులు

కీ 19-168,	చక్రమా : కీ. 8-282
పా 12-470, 20-95, 24-33,	పా 1-183
25-143,	చక్రము :
261, 578	పా. 7-281
చ. 12-141, 13-195, 24-513	చ. 7-283
29-454	చతురుడవు :
గోవిందరాజు లిడినా :	పా. 14-148
చ 2 -523	చనువు ;
	పా. 1-91, 10-33, 11-3-25
చనువుగలవారెత్తే :	చాలదా నీవు :
పా. 26-425	పా. 25-550
చలిము :	చాలదా నేడు :
పా. 13-57	పా. 27-447
చల్ల :	చాలదాయంత :
పా. 12-229	పా. 26-162
చల్లి :	చాలదా సరసము :
పా. 18-456	చ 25-13
చని :	చాలదు :
కీ 13-65, 18-475	పా. 17-532
పా. 26-22	చాలవా :
చవులు :	చ 19-191
చ. 28-450, 486	చాలు ,
చాగుబళా :	కీ. 11-3-48
పా. 12-107	పా. 1-367, 373, 7-248 8-263,
చాల :	10-128, 11-1-116, 168,
పా. 19-103	11-3-159, 12-353, 15-105,
చాలక :	17-135, 165 18-22, 147,
పా. 15-172	19-368 22-130 25-467, 469,
చాలదే :	26-582.
చ. 26-539	చ 1-98, 10-201, 11-1-45,
చాలదురే :	11-2-62, 11-3-32, 15-61,
పా. 17-483	110, 25-241, 26-212

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

చాలదా :	చాలుఁ గాక
పా. 28-20,29-187	పా. 27-355,28-107.
చ. 12-38,17-425,22-281.	చాలునుండవయ్యా
26-521,27-533	చ 27-425
చాలదా ఇది :	చాలును :
పా. 25-379	చ. 18-9,58,64,19-365,
చాలదా నాకు :	20-356,22-173,227,246,
పా. 17-425	25-385,493,26-169, 28,
చాలదా నా జన్మము :	27-309, 448.
చ. 17-255	చాలునే :
	చ. 26-137
చాలురా :	చూచును :
పా. 25-127	చ. 14-173
చ. 18-8	చూచేవు :
చింత :	పా. 19-434
కీ. 10-48	చూడ :
పా. 28-119	పా. 11-3-70
చిత్తగించ గదవే :	చూడఁగదే :
చ. 14-70	చ. 20-26
చిత్తగించరా ;	చూడరా ;
పా. 12-11	పా. 17-354
చిత్తగించవయ్యా ;	చూడరాదా ;
చ 15-252,27-426,28-506	పా. 26-569
చిన్న దానవటవే ;	చ. 17-524
చ. 28-193	చూడరే ;
చిలుకా :	కీ. 14-142
పా. 1-50	పా 15-243, 20-164
చీచీ ;	చ. 12-108,305,17-470,20-199

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

కీ. 1-195	25-143, 29-376
పా. 13-3-66	చూడవయ్య :
చూచి ;	పా. 29-394
పా. 8-246, 12-335, 13-43	చూడవయ్య :
17-519, 18-149, 19-76,	పా. 22-490
183, 300, 22-281, 24-39,	చ. 18-310
526, 29-192, : 66	చూడవు పరాకెంతోసేపు ;
చ 27-98	చ. 27-303
చూచితివి ;	చూడవే ;
పా. 20-28	పా. 12-38, 25-251
చూచితిగాని ;	చ. 25-100, 28-274
పా. 12-86	చూడికుడుతనాచారు ;
చూచితిమా ;	పా. 29-369
పా. 10-240	చూడు ;
చూచినను ;	పా. 6-128, 17-246
చ. 13-587	చూపరాదా ;
చూచుకోవయ్య ;	చ. 13-104
చ. 29-315	చూపవలెనా :
	చ. 19-512
చూపి ;	చెప్పవే నా వలపు ;
పా. 13-340	చ. 18-181
చ. 18-404	చెప్పదము ;
చూపు ;	చ. 17-342
చ. 15-82	చెప్పెను ;
చూపుమనవే ;	పా. 13-416
చ. 24-424	చెప్పేదేమే ;
చెంచుదానను ;	పా. 18-145
చ. 4-108	చెప్పేవా ;

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘటితులు

చెంచెత ;	చ. 19-146
చ. 12-146	చెఱఁగు ;
చెన్న కేశ్వరా ;	చ. 4-91
పా. 29-323	చెల్లదా ;
చెన్న కేశ ;	పా. 17-545, 26-269, 28-67,
పా. 26-50	చ. 20-309, 311
చెన్న కేశవా :	చెల్లదా నీకు .
పా. 20-232	పా. 25-521, 26-224
చెన్న కేశా :	చ. 17-163
పా. 26-157	చెల్లదాయనా ;
చ. 26-50	చ. 26-224
చెప్పకు నీసుద్దులు ;	చెల్లదు :
చ. 15-118	పా. 18-222
చెప్ప నేటికిఁకను ;	చెలి :
చ. 29-169	పా. 13-321, 15-196, 19-46, 17,
చెప్పరమ్మా :	22-429, 528, 24-533, 25-99,
పా. 18-529	242, 272, 551.
చెప్పరే :	చెలికి :
చ. 25-568	పా 4-35, 70
చెప్పరేమీరు తనమగఁడా :	చెలిమి :
పా. 14-46	కీ. 1-29
చెప్పవచ్చునా :	చెలియ :
పా. 17-554	పా. 13-35, 25-535, 28-513,
చెప్పవయ్యా :	29-403,
చ. 29-446	చ. 4-101, 12-337, 18-233,
చెప్పవే యాకతలు :	20-532, 25-10, 28-310,
చ. 29-24	29-267
చెలియా :	చెల్లు నీకునన్నియు ;

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

పా. 19-73, 29-51	చ. 13-451
చ. 4-175, 12-69, 104,	చెల్లును ;
13-105, 15-230,	చ. 29-161
20-584, 24-43, 25-535,	చెల్లునే ;
26-310, 28-301, 522,	చ. 29-112
29-9, 10.	చేత :
చెల్లులను ;	కీ. 4-150
చ. 24-522	చ. 4-139
చెల్లులు ;	చేతను ;
పా. 12-82	చ. 20-264
చ. 12-28, 17-211, 18-55,	చేతికి లోనే :
355, 513, 19-3, 20-125,	పా. 29-137
322, 25-577, 26-22,	చేయరా ;
28-477, 29-330.	చ. 26-27
చెల్లులూ ;	చేయరాదా ;
చ. 18-328, 360	పా. 8-267
చెల్లు ;	చేయి ;
పా. 13-520, 29-112	కీ. 1-334, 11-3-122
చెల్లుననలే ;	చేసితివా ;
పా. 18-438	చ. 14-63
చెల్లునయ్య ఆపెకు ;	చేసినట్లు నేయరా
చ. 18-487	చ. 26-261
చెల్లునయ్యా :	చేసినట్టె చెల్లును :
పా. 27-267	చ. 24-378
చెల్లునా :	చేసె ;
పా. 15-156	చ. 4-17
చ. 17-398, 548,	చేసెనే :
18-6, 20-149,	చ. 18-114

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

22-269, 25-395, 547, చేసెనో :

556, 26-87, 27-366, చ. 4-69

29-507

చెల్లునా నీకు :

పా. 26-169

చొక్కనా భుండు :

పా. 19-331

చొచ్చెను ;

పా. 19-228

చ. 22-160

చొచ్చెనూ :

పా. 18-486

చోట ;

పా. 26-542

చోటికి :

చ. 27-446

చోటున్నదా :

చ. 7-176

చోటేదయ్యా ;

చ. 8-264

చోటేది :

పా. 9-226, 17-469

చ. 7-164, 11-1-85,

25-528, 29-552

చోటేదిరా :

చ. 27-401

చోకి :

పా. 27-481

చొక్కనాథా :

పా. 27-436

జనరాలు :

పా. 12-326, 20-295

జాగులు :

చ. 28-386

జాజర :

చ. 12-274, 332, 24-249

జాజరాడేవు :

పా. 29-287

జాణతనచూ :

చ. 29-541

జాణలొదురు :

పా. 28-228

జాతి :

చ. 12-92

జామువోయనిపుడు :

చ. 19-419

జాలి :

పా. 10-165

జీవాత్మా :

చ. 11-1-104

జీవుడ :

చ. 8-217

జీవుడా :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

జగన్నాథ :	చ. 6-157,11-3-86
చ. 7-195,11-2-33, జీవుడు :	11-3-111
జగము :	పా. 1-123,6-58,11-3-57
చ. 9-44	చ. 1-215,6-13,103,153
జడులు :	8-175,11-2-13,11-3-90
చ. 6-12	జీవులకు ;
జనులు ;	చ. 1-132
చ. 10-2 6	జీవులే :
జన్మనమేమి నేతురా :	పా. 6-78
చ. 20-106	జోడు :
	కీ. 27-143
తండ్రి :	తడనకు పనులు :
పా. 12-235	చ. 27-5
తగదా :	తడవానాకు ;
చ. 14-106,28-345,26-41,	పా. 26-481
27-177,28-107	తనకు :
తగదు ;	చ. 18-170,234,26 53,150
చ. 18-460	28-55.
తగవా :	తనకు నేనెదురా :
పా. 19-77,26-92	చ. 12-17
చ 14-244,29-342	తనకేటికే :
తగవాయగా :	పా. 2-440
పా. 15-58	తవకేలే :
తగవేకదే :	పా. 12-263
పా. 29-205	చ. 29-270
తగు ;	తనకేమిబాతే :
పా. 20-508	చ. 25-479

అష్టమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఛణ్డితులు

తగుఁగాక :	తనకేమే ;
పా. 26-92	పా. 28-84
తగునా :	తనకేల :
చ. 18-137, 19-89, 169,	పా. 8-132
177, 24-548, 29-371	తనకేలే నెఱపు :
తగునా :	చ. 15-150
పా. 15-64, 19-141,	తనకేలే యలుక ;
25-453,	చ. 26-315
చ. 13-559, 18-537, 19-89,	తనకో నాకో :
169, 177, 20-273, 24-548,	చ. 22-279
27-238.	తనచి త్తము :
తగునానీకు :	పా. 13-133
పా. 26-995	తనతోనేను :
తగుమ ;	పా. 18-518
చ. 18-178	తనది :
తగులన్నాళ్లు :	పా. 18-214, 22-279
పా. 10-72	తనివోదు ;
తగులు :	పా. 18-483, 19-390, 28-464
కీ. 1-471, 9-77, 13-200	తనియదా :
తనియను :	పా. 7-141
పా. 18-116	తలచుకోవయ్యా :
తనిసితిమి :	చ. 29-136
పా. 29-138	తలఁచి :
తనసివున్నారు :	పా. 13-497, 19-275, 24-490
చ. 14-212	తలఁచు :
తన్నుఁదానెరఁగదు :	కీ. 7-90
చ. 13-340	తలఁతురా :
	చ. 28-88

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

తనువు :

పా. 10-42

తపము :

చ. 12-63

తప్పా :

పా. 12-317

తప్పు :

పా. 13-272, 27-466

తప్పులేదనేవు :

పా. 19-111

తప్పులేదు :

పా. 20-24

తప్పించుకోలేవా :

చ. 19-246

తమకు :

చ. 8-53

తరుణి :

చ. 4-121, 161, 12-142, 204,
238, 340, 29-561.

తలఁచరాదా :

పా. 20-191

తలఁచవుగా ;

చ. 9-115

తలచీనా ;

చ. 1-304

తలచుకోరాదా :

చ. 19-108

తాఁచు :

కీ. 1-353, 7-143, 11-3-144

పా. 6-225

తలపోసి ;

పా. 13-197

తెచ్చెను :

చ. 27-223

తా :

పా. 12-288

తా గలఁడు :

పా. 25-138

తాదిదవలదా :

చ. 29-347

తానిట్లు బదుకనీ గదవే :

చ. 29-540

తాను :

కీ. 22-559,

పా. 13-96, 103, 500, 14-95,
252, 17-468, 492, 18-24, 169,
173, 512, 19-297, 20-526,
24-560 562, 25-424, 471,
26-126, 336, 383, 466, 27-277,
323, 28-51, 75.

చ. 12-9, 308, 13-196, 360,

14-159, 187, 17-69, 19-126,

20-400, 25-165, 209, 275,

513, 26-118, 364, 27-276,

28-68, 535.

అన్నమయ్య సంక్షిప్తరసల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

తానకదవె :	తాళ్ల పాక అన్నమాచార్యులు :
పా. 14-225	పా. 6-24
తానెరంగడా :	తాణ :
పా. 22-197	కీ. 14-62
చ. 22-92, 29-59	తిట్టెను :
తానెరుగు :	చ. 13-469
చ. 25-90	తిరుగుకువే :
తానెరుగుగాక :	పా. 12-270
పా. 20-189	తిరుజేరు :
తానెఱంగడా :	కీ. 11-1-24
చ. 26-398	తిమ్మినాయఁడా :
తానెవ్వరోయి :	చ. 11-2-41
చ. 24-388	తిల్లగోవిందరాజు :
తానే :	చ. 20-143, 25-96
పా. 13-543, 14-36, 25-241	తిరువెంగళప్పఁడా :
చ. 7-226	చ. 24-371
తానేకదవే ;	తీరదు ;
పా. 26-278	పా. 28-91
తానేగాక :	తుమ్మెదరో ;
పా. 26-52	కీ. 4-32
తానేకాఁడా :	తుమ్మెదా ;
పా. 19-252, 24-570	కీ. 4-9
చ. 13-543	తెలుసుకోరాదా :
తానేయొలుగనే :	చ. 29-379
చ. 18-141, 19-232	తెచ్చకొన్నదీ వలపు :
తానేల నవ్వినే ;	చ. 12-74
చ. 13-345	తెచ్చె :
తానేల వచ్చిని ;	పా. 17-429

అన్నమయ్య సకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

చ. 13-237	తెచ్చేను :
తానే వచ్చిని :	పా. 19-165, 302
పా. 29-549	తెప్పతిరుణాళ్లు :
తాము ;	పా. 6-143
చ. 11-2-31, 18-441	తెలుగు :
తాళ్ళపాక అన్నమయ్య ;	చ. 7-7, 200
పా. 6-100	తెరలోనే వున్నది :
	చ. 19-423
తెలవేసేనయ్యా ;	తోచు :
చ. 19-133	పా. 13-333, 26-470, 29-251
తెరువు ;	చ. 6-75
కీ. 1-244	తోచె :
పా. 1-353	చ. 13-281
చ. 1-276	తోచెగా :
తెలుసును :	పా. 17-48
చ. 27-42	తోడ ;
తెలుసుకొంటే ;	పా. 9-229, 10-157, 163, 12-337
పా. 14-181	13-290, 15-117, 19-215,
తెలుసుకోవయ్యా :	22-431, 24-335, 26-414,
చ. 13-209	29-145, 515,
తెలియరో :	చ. 12-130
చ. 7-251	తోడను ;
తెలివి :	పా. 17-458
చ. 1-330, 9-50, 11-3-118	తోడనె ;
తెలిసెనాకు ;	చ. 29-217
పా. 27-286	
తేరు :	దండకు రమ్మనవే :
కీ. 6-227, 7-5, 132, 10-35,	చ. 22-578

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

పా 8-93, 145, 10-31, 55. నండ నుండేమయ్య :	
తేరుయేగి వీధులను :	చ. 14-236
చ. 9-221	దయ జూడరా :
తోడఁగె :	చ. 29-491
చ. 19-86	దయసేసి :
తోడవు :	చ. 11-1-9
కీ. 1-131, 13-425	ధనము :
తోలరా నీవు :	కీ 7-223, 8-27
పా. 20-362	చ. 1-42
తోల్లి :	దాఁగినట్టు :
పా. 10-5, 13-364, 22-118,	పా. 12-331
26-447, 29-510	దాటలేరెవ్వరును :
తోల్లె :	చ. 6-56
పా. 14-291, 24-335	దిక్కు :
	పా. 6-146
	చ. 7-122
దిక్కులకు :	దై వము మెచ్చితీతా :
చ. 8-164	చ. 15-47
దిగవలె :	దొంగ ;
పా. 12-276	కీ. 1-322, 11-3-110
ద్విదేము తగవు :	దొడ్డ ;
చ. 24-322	పా. 9-122
మూరిరి :	దొరసాని విపుడు :
చ. 19-134	చ. 14-101
దేవరకు వేడుకా ;	దోబూచి :
చ. 20-134	చ. 12-227
దేవరవయ్యా ;	దోసమా :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

చ. 20-28	పా. 22-176
దేవా :	దోసము :
చ. 10-36	చ. 22-263
దేవుడు :	దోసమున్నదా :
కీ. 11-1-1 201	చ. 27-10
వా 7-110.8-125.	దోసమే చాలదా :
11-1-42, 12-243	చ. 26-401
చ. 1-111, 7-170, 8-73,	దోసమేల యికను :
145, 11-2-229, 11-3-45,	చ. 20-198
19-104, 163,	దోసాలు గట్టకురా :
దేవుడే యెచుగు :	చ. 4-133
చ. 9-100	నగరా :
దేవులు :	చ. 12-342
చ. 25-99	నగరాదా :
దేహపు గుణము :	పా. 25-313, 26-252
చ. 10-268	నగవురావా :
దేహమా :	పా. 14-209
పా. 1-416	నగెను :
దేహికీ :	చ. 29-600
చ. 8-158, 9-60	నడుము :
దైవమా :	చ. 22-430
చ. 20-23	నన్నింకను :
దైవము :	చ. 4-41
పా. 1-422	
చ. 1-172, 214, 286, 7-138,	
11-1-64, 11-3-85	
నన్న :	నరులు ;
పా. 14-163, 17-276	చ. 10-102
22-104, 26-12.	నరేంద్రా :
చ. 19-368	పా. 9-216
నన్నును :	నల్లబల్లి చెన్నుడా :
చ. 6-2, 171, 27-450, 473	పా. 19-329

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

నన్నునూ :	నవ్వగదే :
చ. 17-548	వా, 22 416
నమ్మడు :	సవ్వరా :
పా 20-102	చ 20-164, 26-425, 29-311
నమ్మివున్న దానను :	నవ్వితివి గదరా :
చ. 24-350	పా. 26-45
నమోనమో :	నవ్వినావె :
శ్రీ. 11-1-130	పా. 19-119, 27 276
చ. 10-100, 11-1-127, నవ్వు :	
11-2-5 32	చ. 28-134
నరకేశరి :	నవ్వరాదా ;
శ్రీ 1-421	పా. 13-376
నరసింహ దేవుడు :	నవ్వువచ్చేనాకు :
పా. 6-228	చ. 26-45
చ. 11-1-213	నవ్వు వచ్చిని :
నరసింహము :	పా. 19-348
పా. 10-182	నవ్వెచు :
నరసింహమువీడె :	చ. 17-395
పా. 10-182	నవ్వెరు :
నరసింహ :	చ. 19-538, 24-330
శ్రీ. 7-114, 9-224	నవ్వేవయ్యా :
చ. 7-14, 127	చ. 22-532
నరసింహుడు :	నాకికను :
పా. 19-204	చ. 24-145
నరహరి :	నాకికనేరి :
శ్రీ. 13-229	పా. 26-379
చ. 11-1-197	డాకియ్యవా :
	పా. 24-23
నాకు :	నా నేరమి :
శ్రీ. 6-109	పా. 17-528
పా. 4-10, 6-146, 8-23, 9-168,	
10-25, 77, 12-75, 13-567,	

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

14-139, 15-27 229, 17-237,	నాపాలి దేవుడు :
18-216 20-127, 344, 22-392,	చ. 11-1-108
24-329 25-241, 26-165, 185	నాబ్రతుకు :
నాకున్నవి :	చ. 8-110
చ. 18-270	నాబాగ్యము :
నాకూ :	చ. 11-1-102, 13-133, 24-402
చ. 10-13	నా మగడు :
నాకేటికే :	చ. 24-241
పా. 20-342	నా మనసు :
నాకేల :	చ. 12-183, 2'-589
చ. 13-128, 20-209	నా మాటలు :
నాకేలయ్యా :	చ. 20-312
పా. 18-50,	నామీద :
నాగుణము :	పా. 13-276
చ. 18-233	నామోము చూచి యెంత నవ్వేవు :
నాటకము :	చ. 25-71
పా. 9-287	నాయెదుట :
నాడు :	చ. 20-187
పా. 11-2-56, 70, 19-82	నాయెదుటనె :
చ. 6-48, 11-1-10,	పా. 17-11
14-234.	నారసింహ :
నాడూను :	చ. 17-139
పా. 11-2-84	నారసింహాడు :
నాతగవూ :	పా. 11-1-210
చ. 17-544	చ. 7-44, 10-162
నాతోడిమాట :	నారాయణ :
పా. 22-382	చ. 1-243, 8-257
నాతోను :	నారాయణాష్టాక్షరిమిదియే :
పా. 22 185	చ. 10-33
నాతోనేటికి :	నావలపు :
పా. 29-449	చ. 29-338
నావశమా :	నిన్ను మెచ్చెనమ్మా :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

పా. 15-60	చ 19-427
నావ్రాత :	నిన్నే నునేమయ్యా :
చ. 1-233	చ. 29-515
నావిభుడు :	సిన్నొల్లగు :
చ. 18-394	చ. 4-166
నా సహజము :	నిలవయ్యపోక :
పా. 24-464	చ. 25-562
నా సొమ్ము :	నిలిచె :
పా 25-444	చ. 8-10, 112. 9-226, 13-337
నిండెను :	406, 29-302
చ. 20-8, 27-50	నిలిచెను :
నిజమాడి బడుకరాదా ;	చ. 29-220
చ. 14-172	నిలుపరే :
నిజమాయను :	చ. 26-180
పా. 17.67	నివాళి :
నిజమాయిది :	పా. 28-129
పా. 26-359	నీకమరె :
నిజము ;	పా. 13-131, 19-443
పా. 22-592	నీకిపుడు :
చ 1-149, 7-223, 11-1-144	పా. 25-543
నిన్ననెపో వింటిని :	నీకు :
చ. 17-348	పా. 4-89, 8-266 13-303, 514,
నిన్ను :	515, 14-1, 40, 166 208, 224,
పా. 13-344, 347, 518.	15-54, 17-76, 108, 213, 249,
17-463, 19-218, 231, 442	18-309, 19-60, 223, 478,
20-316, 556, 22-304, 24-	20-89, 311, 434, 586, 24-400
178, 25-377.	467, 26-250, 490, 548, 27-53,
నిన్ను నవ్వేరడివో :	302, 28-211
చ. 29-530	చ. 4-37, 7-78, 12-120, 214,
నిన్నును :	258, 272, 13-239, 508, 560,
పా. 22-592, 27-193	14-123 15-157, 17-482,
చ. 11-1-32, 13-540, 17-102,	18-423, 19-190, 279, 460,

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

108 22-203, 24-375, 535, 25- 20-122, 270, 22-102, 24-581.
 222, 26-407, 27-191 29-11 25-133, 26 270, 27-327,
 28-151, 165, 29-12

నీకుందగదె :

పా. 27-470

నీకేమి :

పా. 14-184

నీకును :

నీకేమి బాతి సతులు :

పా 19-118, 28-166

చ. 27-151

చ 24-111, 25-249, 26-564 నీకేమిచ్చు :

28-225

పా. 29-296

నీకుమారుడు ;

నీకేల :

చ. 12-241

పా. 20-209

నీకుమేలు :

నీకేల కలగ :

పా. 14-44

చ. 14-45

నీకృపను :

నీకేలయ్యా :

చ. 29-158

చ. 25-498

నీకె :

నీకేలరా :

పా. 19-285

చ. 26 138

నీకెబ్బిదో :

నీకేలరా నవ్వు :

చ. 12-284

పా 28-134

నీకె శెలవు :

నీకేల వెఱవ :

పా. 14-217

చ. 4-57, 17-382

నీకెకాక :

నీకేలే :

పా. 12-272

కీ. 4-66

నీకే కలిగె :

నీకేలే పగటు :

చ. 25-398

చ 18-105

నీకేతగును :

నీకేలే వెఱవ :

పా. 28-526

చ. 17-382

నీకే తెలుసు గాక :

నీకే సమర్పయామి :

పా. 26-475

చ. 11-1-166

నీకే తెలుసును :

నీకే సెలవయ్యా :

చ. 4-162, 18-67-19-247,

చ. 8-11

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

22-535	నీకే సెలవు :
నీకే తెలుసునే :	చ. 19-313
చ. 19-369	నీగుణము :
నీకే భారము :	చ. 17-509
చ. 26-361	నీచి తమింతే యికను :
	చ. 27-259
నీచి తమిఁకను :	నీ ప్రతాపము :
చ. 26-464	చ. 26-173
నీచి తము .	నీపతికి :
పా. 17-261, 18-485, 25-364,	12-115
నీచి తము నా భాగ్యము :	నీపాదంబులాన :
చ. 26-384	చ. 12-23
నీచెలియ :	నీపైని :
చ. 19-19	పా. 20-448
నీచేత ;	నీపైవచ్చినా :
చ. 12-286	చ. 19-379
నీచేతను :	నీబంటు :
పా. 26-257	పా. 11-2-67, 11-3-3
నీచేతిది :	నీబేరము :
పా. 14-297, 18-10, 26-360,	పా. 13-107
491.	నీమగఁడు :
నీచేతి డికను :	చ. 26-230
చ. 24-43, 26-456	నీమాట :
నీడను :	పా. 27-5
చ. 24-560	చ. 11-1-102
నీతో :	నీమాయ ;
పా. 20-447, 587, 25-224,	కీ. 10-67
27-215	పా. 8-237, 9-58.251
నీతోడిపొందు యెందుకైనవచ్చునా ;	చ. 9-262;
చ. 13-485	నీమీఁద ;
నీతోనింత నేర గలమా ;	పా. 27-259
చ. 29-282	చ. 27-403

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

నీతొను :

నీమీద నుండఁగా ;
చ. 27-99

పా. 20-572, 24-406

నీమీదను :

చ. 18-182, 26-425

చ. 18-439, 456, 24-553

నీదాసులు :

నీయంతవారమా :

పా. 1-493

చ. 13-17

నీనామము :

నీయలుక ;

చ. 8-131

చ. 12-27, 87

నీనేరుపు :

నీయెదుట :

చ. 28-283

చ. 20-596

నీయెదుటను :

నీవు నిలుచుంటే :

పా. 25-65

పా. 27-446

నీరాజనం :

నీవును :

పా. 26-295

పా. 19-433

నీవంకను :

చ. 14-239

పా. 26-593

నీవునుఁబోయి :

నీవడుగవయ్యా ;

పా. 11-3-154

చ. 13-398

నీవులోఁగవు :

నీవద్దనేవున్నది :

చ. 14-209

చ. 20-169

నీవు వోయిరారా :

నీవలపు :

చ. 26-239

చ. 11-31

నీ వెఱఁగనిదా :

నీవల్లను :

పా. 27-42

చ. 14-58

నీ వెఱఁగవా :

నీవల్లనే ;

పా. 25-465,

చ. 17-49

నీవె యెరుఁగుదువు :

నీవాయిపుడు :

చ. 14-236

చ. 11-2-34

నీవే :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

నీరభుడు : పా. 10-౯9, 11-3-42, 17-553
 పా. 28-289 చ. 18-101, 19-413, 22-2౯7,
 చ. 14-86, 22-264 24-530

నీవు : పా. 6-31, 47, 8-56, 200, 10-97, 12-27, 59, 13-103,
 136, 211, 252, 256, 14-5, 143, 170, 175, 256, 17-74, 224,
 227, 292, 295, 313, 330, 37, 417, 451, 459, 50, 19-14, 267,
 319, 444, 516, 20-159, 491, 22-294, 331, 451, 590, 24-583,
 25-43, 54, 164, 26-24, 198, 235, 244, 348, 379, 28-495,
 29-5, 191.

చ. 7-65, 11-2-22, 12-116, 184, 13-107, 113, 328, 381, 434,
 570, 14-201 241, 15-17, 145, 242, 18-152, 401, 19-4,
 122, 194, 212, 238, 258, 20-133, 245, 415, 22-150, 199,
 24-141, 440, 448, 25-186, 417, 563, 26-23, 28-300, 495,
 29-43, 305, 354, 404.

నీవేకావ ; నెలఁత ;
 పా. 20-231 చ 12-189

నీవేకావా ; నేడా నేను ;
 చ. 20-231 పా. 27-34

నీవేకావోరి : నేఁడు :
 చ. 12-325 కీ. 10-179

నీవే నీవే ; పా. 12-108, 200, 369, 13-53,
 చ. 11-3-42 246, 17-163, 356, 18-305,

నీవే నేర్చువు ; 19-7, 19, 25-42, 26-2౯7,
 చ. 27-136 324

నీవేపో జాణవు ; చ. 13-61, 18-136, 360, 19-442,
 చ. 26-116 22-328, 25-237, 26-78.

నీవే బతుకవే : నేఁడే ;

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

చ. 18-313	పా. 25-519
సీవేమంచివాడవు ;	నేనట ;
చ. 20-24	పా. 15-239
సీవే మంచువో :	నేననవే :
పా. 27-366	పా. 19-47
సీవేమి నేతువు ;	చ. 13-219
చ. 27-85	నేను ;
సీవేమి నేసితివి :	పా. 7-279, 8-98, 13-569, 14-126
చ. 25-113	15-3, 125, 271, 17-55, 380, 18-19,
సీవేమెన ననరా ;	185, 20-171, 26-43, 171, 225, 374, 392
చ. 17-432	420, 551, 559, 27-43, 52, 266, 476,
సీవైనా నానతియ్యవయ్యా :	చ. 4-174, 6-181, 12-43, 13-93, 255,
చ. 29-542	396, 538, 14-202, 17-76, 104, 187,
నీస్వభావము ;	227, 232, 272, 298, 18-154, 331, 340,
పా. 9-226	19-40, 140, 425, 496, 20-437,
నీసాజము :	22-77, 24-325, 25-231, 26-513,
పా. 24-549	27-3
నీసుద్దులు :	నేనూ ;
చ. 26-459, 27-181, 29-391	పా. 18-249
నెంజెరివిదీరునా ;	చ. 17-63, 419, 18-22.
చ. 20-170	నేనెంత ;
	పా. 20-399
నేనెంతదాన :	నేర :
పా. 18-510	పా. 24-464
నేనెరంగనా :	నేరకువే :
చ. 13-432	పా. 26-4
నేనెఱంగనా ;	నేరడా :
చ. 12-26	పా. 17-99, 22-122, 26-568

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

నేనే ;	చ. 15_275
పా. 7_105	నేరను :
నేనేమి బాఁతి :	చ. 13_531, 19_75, 26_374
పా. 20_439	నేరనేనేను :
నేనేమి బాఁతే ;	పా. 25_383
పా. 22_487	నేరమి :
నేనేమి నేనేనే :	చ. 10_266
పా. 13_318	నేరమిగాదా :
నేనేల నీకు :	పా. 20_197
చ. 12_158	నేరము నేమెన్నఁడు :
నేనోపరా :	చ. 20_114
చ. 20_425	నేరమెంచేరే :
నేము :	చ. 27_27
పా. 13_61, 15_227, 18_345, నేరరు :	
20_161, 518, 24_185,	పా. 14_287
25_192, 26_363	నేరవా :
చ. 1_94, 9_51, 164, 11_3_28,	పా. 17_111, 27_37
18_502, 20_15, 22_383,	చ. 14_97
24_431, 25_185, 8_9	నేరిపిరా :
నేముదిదగలమా ;	పా. 7_99
చ. 13_240	నేర్చు :
	పా. 12_223, 24_541
నేమెవ్వరిలో వారము :	నేర్చును ;
చ. 13_23	పా. 12_233,
నేమేలనీకు ;	నేరుతునా ;
పా. 25_435,	పా. 15_94
నేమొల్లము ;	నేరుతుమా ;
చ. 10_87	చ. 12_242

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

నేరుతువు ;

పా. 13-461, 476, 18-82, 24-58
25-119

నేరుపు :

చ. 16-544

నేరుపు భువిని ;

చ. 18-81

నోమె ;

కీ. 12-127

పంట :

కీ. 11-1-47

పండరంగినాథా :

పా. 17-126

పండరంగిరాయ :

చ. 12-219

పండరంగివిటలా :

చ. 24-369, 25-67

పండె :

చ. 12-192

పంతమానాకు ;

పా. 17-514

పంతమాయిది ;

పా. 20-283

పంతమిచ్చటా :

పా. 22-402

పగ చేసె :

చ. 13-161

పజలేపో జాణలు :

పడుచా ;

పా. 12-269

పతితోను :

పా. 19-87, 20-86

పతికి ;

చ. 28-322

పదరాదా :

చ. 15-120

పదరోరి ;

చ. 13-294

పదమనరో :

చ. 17-166

పదవేచాలును :

చ. 28-25

పనికి :

చ. 13-488, 26-254

పనిగలదా :

పా. 27-321

పనిలేదు :

పా. 9-164, 18-28, 26-69,
29-432

పనిలేదే :

చ. 19-485

పనియేది ;

చ. 25-30

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఘణితులు

చ. 32-280	పనిచూకును ;
పట్టవచ్చునా :	చ. 17-27
చ. 27-335	పనులు :
పట్టి :	పా. 28-9, 519
పా. 12-196	చ. 13-277, 585, 15-256, 17-78,
పట్టె :	20-280, 347, 25-102, 145
పా. 15-293, 17-209,	26-416, 458.
20-135, 27-75	పయికొనరా నేను ;
పట్టెనీకు ;	చ. 27-72
పా. 17-521	
పరతత్వవేది :	ప్రహ్లాద వరదండ : పా. 10-163, 14-140
చ. 11-1-68	
పరమ వైష్ణవము :	పాడి ;
చ. 7-83	కీ. 7-125
పరమాత్మఁడు :	పాడిగాదు మాఁగు :
కీ. 1-410	చ. 18-345
పరము ;	పాడిపాడి :
చ. 11-3-20	పా. 11-3-77
పల్లాండుపల్లాండే ;	పాడెదరె ;
చ. 12-188	చ. 4-88
ఫలము :	పాడేరు :
పా. 1-223, 430, 11-2-71, 11-3-94,	పా. 11-3-99
12-266, 13-300, 19-72, 436.	
చ 7-172.	పాఁతా ;
పలుమారు :	చ. 19-18
పా. 17-542	పాదము ;
పవనజుఁడు :	కీ. 11-3-62
పా. 10-273	పాపము :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

శ్రవణలు ; పా. 22-147

చ 1-01,10-135,11-3-35 పావనమాయ :

ప్రత్యక్షమైతివి : చ. 1-56

పా. 11-1-132

పాసి వుండునా ;

ప్రదానము ;

చ. 19-331

పా. 11-1-141

పానీనా ;

ప్రపన్నులకు :

పా. 14-178

చ. 7-2 4

పాషండము :

ప్రవన్నులు ;

చ. 1-431

పా. 1-462

ప్రాణి :

ప్రహ్లాద నారసింహ :

పా. 13-61

పా. 10-263

చ. 1-159,11-1-86,11-2-63

ప్రహ్లాదవరదా ;

పిన్నవాఁడు ;

కీ. 24-300

చ. 11-2-36

పా. 11-1-202,19-344,

ప్రియమా నీకు :

27-203,447.

చ. 22-6

చ 11-1-194.

ప్రియము చేసుకోవయ్యా ;

చ. 22-475

ప్రియమెట్టు నమ్మేదే :

పెద్దహనుమంతుడు :

చ. 19-157

పా. 11-1-206

ప్రిలు :

చ. 7-1 6, 10-158,11-1-175

చ. 12-331

పెనుహనుమంతుడు :

పుట్టినవి :

చ. 11-1-198

చ. 20-70

పేరుబల మొకటే :

పులుషులుగలరా :

చ. 13-280

చ. 29-384

పేరువలి తిరువెంగళప్పఁడు :

పురుషో త్తమా :

చ. 22-365

కీ. 7-49

పైకొసరు :

అన్నమయ్య సకల గ్రంథా జానపద గేయ ఫణితంబు

పుష్పయాగము :	చ. 19-193
పా. 13-60, 20-396	పాండులు :
పూజ :	కీ. 29-114
కీ. 12-95	చ. 14-53
చ. 11-2-9	పొగడుకొనేవు :
పూజించె ;	చ. 19-180
కీ. 4-80	పొగడేమయ్యా ;
పూఁత ;	చ. 19-109
పా. 29-266	పొగడేరిందరును :
పెండ్లాడుమనవే ;	చ. 24-321
చ. 28-273	
పెండ్లికిని :	పొద్దుటూరి చెన్నరాయా ;
చ. 8-21, 194	చ. 13-537
పెండ్లి కూఁతురు ;	పొద్దు :
కీ. 12-185	పా. 14-176
చ. 14-215, 20-529	పొద్దువాగును :
పెండ్లి కొడుకు :	చ. 1-40
కీ. 12-186	పొద్దులేదు ;
పెట్టవచ్చును :	చ. 1-14
చ. 24-291	పొద్దువోదా .
పెట్టి :	చ. 13-581
పా. 11-2-20, 12-148	పొద్దుపోదానీకు :
పెట్టేవు :	చ. 27-81
చ. 25-207	పొదేడి :
	పా. 27-509
పొమ్మనవే వానిని :	బడకరము ;
చ. 25-459	పా. 7-84
పొలము :	బతుకవే యికను :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

కీ. 10-52

చ. 27-378

పో ;

బదుకరయ్య :

పా. 12-375, 15-96, 25-446,

పా. 15-298

26-258

బదుకనీవయ్య :

చ. 26-183

చ. 7-188

పోనీవే యింక ;

పా. 25-449

బదుకు :

పోపో నీవు ;

కీ. 1-348, 7-163, 11-3-136

పా. 17-291

పా. 1-156

పోయ :

చ. 1-250, 6-6, 7-86, 11-3-24

చ. 11-3-79

పోయి ;

బదుకుమని ;

పా. 26-59

పా. 8-285

పోయివుడె :

బదుకనయ్య ;

చ. 27-533

చ. 12-224

పోయినా :

బలిమో ;

చ. 7-120

పా. 10-28

పోయిరండు :

బిడ్డడు :

పా. 11-3-154

చ. 4-114, 12-218, 28-59

పోరాడు ;

బిడ్డని :

చ. 22-330

చ. 12-253

పోవయ్య ;

బిడ్డలు :

చ. 12-102, 24-519

పా. 12-253

పోవు :

భక్తి ;

చ. 11-1-44

కీ. 7-235

బంటు :

భళిరామెచ్చితిని ;

కీ. 10-278, 279

చ. 17-41

పా. 1-69

భ్రమసేదేమరుదు :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

చ. 1-279, 11-1-26, 114, 117, 11-2-73	చ. 24-439
బాఁపఁడా ; పా. 4-90	బాధ : కీ. 1-239, 4-35
బాపనయ్యపీఁడివో : చ. 12-254	భాగ్యమింతే గాక; చ. 27-222
బాపురా ; పా. 4-61	భాగ్యముకొలఁదీ : చ. 18-28
బాలకృష్ణుఁడు : పా. 17-141	భావన మాతములు : చ. 10-30
బాలుండు : చ. 4-143	భావించినకొలది : చ. 10-4
బాలుఁడ : చ. 1-58, 12-105, 26-154	భావించి పూరకుండు : చ. 18-190
బాలుఁడు పా. 27-386	భాష్యకారులు : చ. 1-162
చ. 1-57, 11-1-234	బుద్ధి : పా. 6-195
బాలుల : చ. 8-4	బుద్ధిచెప్పరాదు : చ. 29-432
బావ : పా. 22-305	బుద్ధులు : చ. 14-107
చ. 12-163	భువిని : చ. 9-6, 19-189
బావగారు : పా. 17-355	భూతము : కీ. 1-109, 11-3-48
బాసయిమ్మానాకును ; చ. 19-403	భూమిని : చ. 13-27
బ్రాహ్మఁడు : పా. 11-3-80	బేహరి : చ. 1-275

అన్నమయ్య సకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

పా. 11-3-80	చ. 1-275
బ్రాహ్మణోత్తముడు :	బోగింగరాదా :
చ. 1-329 11-3-117	చ. 29-435
బ్రాహ్మము :	బోయతి :
కీ 7-252	కీ. 12-175
బ్రాహ్మలు :	పా. 28-90
పా. 11-3-151	బోయనాయడు :
భాగ్యము :	కీ. 1-460
పా. 29-286	బోగింగరదే :
చ. 18-83	చ. 18-532
మంచిది :	మన్నించవయ్యా ;
చ 18-395, 24-185	చ. 27-82, 29-54
మంచిదే :	మహ్మను :
చ. 19-498	చ. 17-327, 22-228, 417,
మంచివానివలెనే :	మరణాడు :
చ. 26-383	చ. 9-99
మంత్రము :	మరగు :
కీ 6-153, 11-1-143	కీ. 15-127
మందకేగనియ్యరా :	పా. 14-186
చ. 12-72	మరచితిని :
మందు :	పా. 17-18
పా. 1-237, 22-145	మరిచె :
చ. 1-2, 468	పా. 24-272
మగఁడూర లేఁడూ :	మరఁదలా :
చ. 17-258	పా. 12-163
మగపాడి :	మరఁడి :
చ. 19-265	పా. 12-260
మగపాడి సుమ్మి ;	మరలిసట్లు :
చ. 29-68	పా. 9-144
మనకు :	మర్మము :
చ. 10-84	పా. 15-126
మనకేలే :	మర్మం :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

పా. 28-111	చ. 51-1-156
మనసా :	మరికాదనేనా :
కీ. 2-177	చ. 27-216
చ. 2-264,8 198,9-272	మరియాలా :
11-1-25,11-1-114,117.	పా. 13-508
మనసు :	మరియేటి బ్రదుకు :
కీ. 6-21,11-1-40,11-3-125	చ. 12-30
పా. 7-107,161	మరియేటి మాటలు ;
చ. 8-107,213,13-106,20-449,	చ 23-560
29-20	మరియేటి మాటలే :
మన్నించవద్దా :	చ. 27-369
పా. 29-526	మరియేలయ్యా :
	చ. 17-64
మఱచితివా :	మాతోనా ;
పా. 17-8	చ. 14-120
మఱచితివి :	మాదండకు రావయ్యా :
పా. 13-159,	చ. 19-123
చ. 25-482	మాధవరాయా :
మఱచె :	పా. 20-237
పా. 15-211	మాది :
మఱచెను :	పా 17-510
చ. 22-198	మాదైవము :
మఱపు :	చ. 10-109
చ. 25-230	మానకపోయె :
మఱవలెనా :	చ. 1-273
పా. 26-424	మానఁడు :
మాకు :	చ. 17-490
పా. 6-46,10-49,12-195	మానసు :
20-139	చ. 17-488
చ. 9-187,13-433 14-267	మానఁబొయ్యానా :
మాకునవ్వల దెలియదు :	చ. 10-197
చ. 17-550	మానితివా :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

మాకేటికి :	చ. 19-398
పా. 17-527	మానిపేనంటా :
మాకేలి :	పా. 29-290
పా. 22-210	మానిసిమెకము :
మాకేలే :	పా. 1-436
పా. 25-490	మానీనా :
మాగురుడు :	పా. 12-368
చ. 6-148	చ. 13-479
మాట :	మానువా :
పా. 15-272, 25-493	చ. 12-211
27-127	మానెను :
మాటా :	పా. 28-404
చ. 17-126	మానేనా :
మాటడవె :	పా. 20-315
చ. 25-380	చ. 7-166
మానేవా :	మా వ్రతము :
పా. 20-183	చ. 7-278
మానేవు :	మిగిలెను :
పా. 27-149	చ. 10-221
మా పిన్నది :	మిమ్ము జూచి నేరవలెను :
చ. 25-552	చ. 29-200
మాపౌఁజు :	మిమ్మునగరా :
చ. 6-64	చ. 20-300
మాబదుకు :	మీద :
చ. 6-163	పా. 7-14, 18-275, 22-255, 379,
మాముందరనా :	25-457, 26-599,
చ. 20-40	చ. 22-379
మాయంతవారువేరి :	మీదను :
చ. 8-34	పా. 26-69
మాయ :	చ. 22-379
కీ. 10-67	మీకిద్దరికె తగును :
పా. 6-180, 7-224 8-234	చ. 15-209

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

9-251	మీకు :
చ. 1-130, 7-165, 9-1, 14, 262,	పా. 26-335
10-115, 11-1-11, 24-152	చ. 19-160, 334, 20-518, 25-292
మాయలుమాని పదరాదా :	మీకును :
చ. 15-100	చ. 20-131
మాయలెలయింపుచున్నది :	మీబాలుడు :
చ. 11-1-179	చ. 27-386
మాయమృగము :	మీరు :
చ. 11-2-24	పా. 17-73, 22-35, 27-135
మాయారంభములు :	చ. 13-122, 18-174, 26-264
చ. 11-3-173	మీరే నేను :
మాయావికారమది :	చ. 27-68
పా. 7-122	మీరైనా జెలులెచ్చరించరే :
మాయింటికి :	చ. 24-374
చ. 17-161, 22-301	మీవలపు :
మాయింటికి రావయ్యా :	చ. 14-141
చ. 29-489	ముక్తి :
మాయో :	కీ. 7-133
చ. 10-134	
ముద్దా :	మేలుకాదా :
చ. 1-87, 11-3-21	చ. 15-107, 22-253
ముద్దులాడు :	మేలుకొనవే :
పా. 4-142	చ. 1-139
మూలము :	మేలుగాక :
కీ. 18-407	పా. 13-178, 28-101
పా. 6-147, 7-208, 9-202, మేలుది :	
27-375,	పా. 18-196
చ. 27-416	మేలును :
మూలధనము :	చ. 13-201
కీ. 18-511	మేలునే :
మెచ్చవమ్మ :	చ. 26-217
పా. 19-5	మేలమేలు :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

మెచ్చనయ్యా :	పా. 20-259
చ 28-176	మలుమలు :
మెచ్చనలదా :	పా. 26-217
చ. 14-113	మలురా :
మిచ్చి :	చ. 28-19
పా. 20-462	మలురా నీవు :
మెచ్చనే :	పా. 17-187
చ. 18-268	మలే :
మెచ్చనేయనా ;	పా. 13-492, 14-88, 21-512
చ 26-282	మలేఇంత :
మస్తరా నిన్ను :	పా. 25-373
పా. 20-198	మలేపిడు :
మేలు :	పా. 17-268
కీ. 8-15, 9-158	మొక్కెను :
పా. 12-12, 212 13-8, 16,	చ. 14-211, 19-95
14-91, 15-92, 17-277, 327,	మొక్కెనిది :
458, 18-109, 204, 313, 493,	పా 17-69
19-463, 20-65, 24-237,	మొక్కెము :
25-282, 26-125, 29-35	చ. 18-540
చ. 1-3, 6, 124, 10-138,	మొక్కెము నీకు :
14-45, 137.	చ. 24-514
	మొక్కవయ్య ఆకెకు :
	చ. 26-16
మొక్కెవే నీవు :	రాక :
పా. 17-28	పా. 17-548, 19-38, 25-100
మొరవెట్టినయట్టు :	రాగదయ్య ఇపుడు :
పా. 8-266	చ. 25-176
మోషము ;	రాదట :
పా. 7-71	పా. 7-28,
మోహము :	రాదయ్యా :
కీ 26-518, 28-413	చ. 26-113
మోహించకుందురా :	రాదు :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణికులు

చ. 13-518	శ్రీ 8-155,219,20-446,
యశోదమ్మా ;	పా. 7-65,200,240,14-155,
చ. 10-161	202,218,18-200,476,614,
యోగి :	19-89,232,20-200 : 87,
శ్రీ. 6-125	24-6,20-334,25-219,431.
పా. 1-167	456,27-354 454,527,29-182,
చ. 11-1-60	231,234.
రక్ష :	చ 8,200,15-271,15-90,216
శ్రీ. 11-1-164	19-392,22-438,
పా. 10-49,54	రామ :
రక్షించరాదా :	శ్రీ. 10-144,156
చ. 8-266	చ. 10-280,281
రక్షించవే :	రామచంద్ర :
చ. 8-199	పా. 25-165
రమ్మనవే :	రామరామ :
చ. 14-57,15-22,	శ్రీ. 11-1-190
22-560,24-269,26-162	రామరామరామా :
రమ్మనవే రమణుని :	చ. 11-3-129
చ. 22-470	రామా :
రమ్మనవే లోనికి :	శ్రీ 9-11,210 11-1-62
చ. 25-184	చ. 10-280
రసము :	రాముడు :
శ్రీ. 13-423	శ్రీ. 6-178
రాగదవే :	రారా :
చ. 19-142	చ. 12-145,20-272
	రారాదా ;
	చ. 14-206,20-74,404,25-64
రారాదా లోనికి ;	రోత ;
చ. 14-214	పా. 1-26,
రారే :	చ. 1-206
చ. 25-432	రోతలు ;

అన్న నుయ్య సంక్తిర్నల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

రాగ : చ. 11-3-77

చ. 8-170

లక్ష్మి :

రావయ్య : పా. 26-303

పా. 20-1 '3, 24-518 లక్ష్మీనరసింహము ;

రావయ్య లోనికి : చ. 10-82

చ. 24-394

లాభము :

రావా ; పా. 9-136, 11-3-68

చ. 11-3-07

లేకుండానా :

రావే ; చ. 27-463

కీ. 13-212

లేడా ;

పా. 24-589

చ. 9-86

చ. 13-249

లేదం ;

రావే వాకిటికి ; చ. 11-3-11

చ. 25-315

లేదయ్య :

రాశి ; చ. 7-115

కీ. 12-143

లేదా ;

రుణము : పా. 8-139, 15-101, 17-257

చ. 11-1-126

లేదాయ :

రూపము : పా. 11-2-26

కీ. 7-198

లేను :

చ. 11-1-91

కీ. 7-20, 11-1-113, 11-2-29

రూపు : పా. 6-29, 86, 89, 7-227, 8-60

పా. 26-82

110, 159, 210, 9-173, 242, 10-260

రూపే : 11-3-128, 133, 147, 13-429,

కీ. 10-101

15-6 17-15, 228, 18-395, 19-41

20-519.

లేచినా : చ. 4-12, 7-190, 9-33, 11-1-20,

చ. 22-536

25-447

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

రేచీని ;	లేక గాని :
పా. 9-63	చ. 20-302
రేచును ;	లేదే చెలియాం :
చ. 29-187	చ. 18-308
	లేమా :
	పా. 22-205
లేము :	వచ్చీ సతఁడు :
పా. 9-260	పా. 28-136
లేరు ;	వచ్చు ;
పా. 7-53	పా. 15-40, 17-438, 18-251,
చ. 9-34, 11-2-4	19-475, 20-154, 582, 24-212
లేవయ్యా :	217
పా. 4-151,	వచ్చుదాకా పడవాయఁగా :
చ. 14-222	పా. 22-259
లేవు :	వచ్చె ;
చ. 7-277	పా. 9-223
లోకము :	వచ్చెఁగా పని :
చ. 10-193	చ. 13-590
లోకానను ;	వచ్చెనటవమ్మా ;
చ. 9-117, 12-62	చ. 25-495
లోపలికు ;	వచ్చెను ;
చ. 6-18	పా. 13-140, 142
లోపలు ;	చ. 12-47, 20-71
చ. 17-481	వచ్చేవు ;
లేదో ;	పా. 20-184
పా. 22-218	వచ్చేవారావో ;
లోనికి ;	చ. 4-106, 13-75, 15-84
చ. 17-16, 20-540	పప్పురుఁగఁగలి ;

అన్నచుయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

14-52,120,237,19-60,187, 4-8,22-266,24-76,25-182,60, 27-115,465,504,29-176,554	
వలపులు :	వాఁడే :
చ. 2 -492,29-242	పా. 6-219,10-54,20-95,213
వలపేటికమ్మా :	చ. 6-93,112,9-217,11-1-206, 15-134.
పా. 4-21	
వలపేకాదా :	వాయు నందనుఁడు ;
పా. 13 199	చ. 6-216
వలపో :	వారివారిపుణ్యము :
చ. 4-2,124	చ. 27-165
వల్లభరాయ :	వారు :
పా. 19-74	పా. 17-76,18-282,19-60,67, 20-341,26-357,27-366
వశమా :	చ. 17-25
పా. 26-471	వారువోవీరు :
చ 9-53,13-179,	చ. 11-3-95
వసంతము :	వారెవ్వరయ్య :
పా 17-172,24-389	చ. 19-114
వసమా ;	వారెవ్వరు :
పా. 14-289,19-367,24-5	పా. 11-1-9,22-341
చ. 19-192	చ. 22-16,320.
వారెవ్వరే :	విఠలేశ్వరా :
చ. 19-20	చ. 19-244
వావిలిపాటి రామచంద్రుఁడే :	విడిచి :
చ. 15-146	పా. 6-202
వ్రాసెనే :	విడిపించుకొననే :
పా. 15-70	చ. 6-5

అష్టమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

జొరదు ;

పా. 27-529

విందులకు ;

చ 18-498

విచ్చేయగాను :

పా. 12-76

విచ్చేయవయ్యా :

పా. 14-21

విచ్చేయవే ;

చ. 6-151

విచ్చేయవో :

పా. 12-273

విచ్చేసినట్లు :

చ. 9-144

విజయనారసింహా :

చ. 8-154

విట్టలరాయా :

చ. 12-96

విట్టలేశా ;

పా 26-449

విట్టల :

చ. 12-201

విట్టలుడు :

పా. 6-217

విట్టలేశుడు ;

పా. 17-70, 20-590, 25-420

విఠలేశా :

పా. 17-427,

విడుతు :

చ. 10-83

విడవరా :

చ. 28-23

వినవమ్మ :

పా. 12-308

వినవయ్యమాటా :

చ. 17-552

వినవయ్యా :

చ. 19-207

విన్నపమిదయ్యా ;

చ. 15-21

విన్నపము :

పా. 18-125

వినేరు :

చ. 4-55

విభుడ ;

పా. 18-470

చ. 24-338

విభుడా :

పా. 13-468

చ 4-3, 12-111, 18-54, 20-361,

22-357, 26-130, 146, 462,

27-462

విభుడు ;

పా. 25-122

చ. 29-54

విభుని :

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

విఠలేశ్వరా :	పా. 20-152
పా. 17-171, 19-282, 24-216	
విభునికి ;	వీదివీధులా :
చ. 18-496	పా. 22-180
విరహాలా ;	వీధులను :
చ. 18-306	చ. 24-320
వివేకమా ;	వీధుల వీధులను ;
చ. 11-1-46	చ. 10-178
విశేషము :	వీధులా ;
పా. 10-151	చ. 15-189
విషయబుద్ధి :	విన్నపాలు నేసెనా :
పా. 1-76, 11-3-10	చ. 24-271
విష్ణుకథ ;	వినివిని చిల్లులాయమనసు ;
పా. 9-66	చ. 13-98
విష్ణుఁడు :	వెంకటేశ
చ. 7-183	పా. 13-223
విష్ణుఁడొంట :	వెంగెమాడుటా :
చ. 1-144	పా. 15-286
వీఁడు :	వెంటవెంట దిప్పనా :
కీ 22-555	చ. 27-419
పా. 6-48, 10-289, 12-124, వెదక :	
13-305, 17-182, 290, 367	చ. 7-248
20-210, 26, 25-542, 28-331 వెనక :	
చ. 7-271, 12-378, 13-96	పా. 26-35
విడుమనవే :	వెన్నమద్ద కృష్ణుడు :
పా. 22-415	చ. 24-370
వీఁడె ;	వెనుక :
పా. 12-257	చ. 4-124

అన్నమయ్య సగీం రసల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

చ. 10-281	వెరపాయ :
పీఠిక : పా. 10-288	పా. 12-234 వెరపు :
పీఠిక ;	చ. 13-274, 532, 29-192
పా. 8-36, 11-1-205, 12-260, 25-258	వెరపేలమ్మా : చ. 17-10
చ. 11-1-217, 11-3-82	వెలపయ్యాని ;
వీధి వాడు :	పా 4-98
చ. 13-595	వెలపేటికి :
	పా. 29-511
వెట్టి :	వేళ ;
చ. 7-269	పా. 7-182, 8-165, 13-129,
వెట్టిదాననా ;	526, 14-46, 15-56, 22-198,
చ. 20-342	25-136, 26-182, 576, 27-133
వెట్టివాడు ,	. వేళను :
పా. 1-413	పా. 7-58
వెట్టివా నీవు :	చ. 15-52
పా. 6-32	వేళనే ;
వెలయేదయ్యా ;	పా. 22-387
చ. 29-50	వేళయేది :
వెలితా :	పా. 20-169
పా. 11-1-125	వేళలేదా :
వెలితో :	పా. 20-184
చ. 7-141	వేళలేదు :
వేంకటగిరి యనంతరాదా ;	పా. 22-175
చ. 1-344, 11-3-132	వేళలేదే :
వేంకట విభుడు :	పా. 17-209
చ. 1-80, 11-3-14	వేపేలు గాదా :

అష్టమయ్య సంకీర్తనల్లో బాహ్య దశయ భాగములు

వేదగు : చ. 4-148	చ. 27-243
వేదక : చ. 18-205	వేదాంతసూత్ర : చ. 15-518
వేదకే : చ. 18-244	వేదాంతి ; చ. 29-106
వేదము : పా. 12-271	వేదాంతి ; చ. 1-8, 11-3-12
వేదాంత రహస్యము : చ. 8-133	వేదాంతసూత్ర : చ. 15-103
వేదలి : చ. 13-117	వేద : చ. 12-37
వేదారును ; పా. 25-108	వేదాంతి ; చ. 27-410
వేద : పా. 10-60	వేదాంతి ; చ. 10-143
వేద : పా. 6-30, 9-199	వేదాంతము : చ. 11-1-139
వేదాంతము : చ. 1-159	వేదాంతము ; చ. 1-405
శరణం నీ నంటినిప్పుడు : చ. 11-1-50	శ్రీమద్విశ్వకర్మ : చ. 11-2-1
శరణసేవ : చ. 7-76	శ్రీరామచంద్ర : చ. 8-157
శరణు : చ. 9-85 పా. 7-48	శ్రీవిశ్వేశ్వర : చ. 11-1-103, 212. శ్రీ నరసింహ స్వామి ; చ. 1-24 శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు ;

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

చ. 10-22	చ. 10-164
శరణుచొచ్చితిమి :	శ్రీ వేంకటరామా :
చ. 11-1-43	చ. 25-414
శరణ్యము :	శ్రీ వేంకటేశుఁడా ;
పా. 11-1-38, 81	చ. 27-152
శింగరి :	శ్రీ వేంకటేశుఁడెదుట నున్నాఁడు ;
కీ. 13-315	చ. 6-231
శినకాటి ;	శేషం ;
చ. 12-367	చ. 1-113
శిన్నకా :	శేషుఁడు :
పా. 12-261	కీ. 9-76
శిశువు :	సంకీర్తనం :
పా. 12-220	కీ. 1-343
చ. 4-1,149	చ. 11-3-331
శ్రీకృష్ణుఁడిదివో :	సంగాతాలు :
చ. 19-333	కీ. 28-138
శ్రీ జయంతినాఁడు ;	సంతసించవలదా ;
చ. 8-258	చ. 13-43
శ్రీ నరసింహుఁడు ;	సంతోషించెను :
చ. 11-1-216	చ. 11-1-8
శ్రీ నరసింహము ;	సంతోషములలో నోలలాడుచున్నది
పా. 9-278	చ. 13-497
శ్రీ నారసింహ :	సంధ్య ;
కీ. 7-262,13-495	పా. 1-10
చ. 25-161	సంసారఫలంబు :
శ్రీమంగళం ;	చ. 1-482
పా. 26-189	
సంసారము :	సాకిరి ;

అన్నమయ్య సకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

పా. 7-270, 8-105, 11-3-70 చ. 8-111	పా. 25-160
సగ బాలుసుమ్మ : చ. 19-431	సాకిరున్నాడు ; పా. 14-927
సతి నీతోను : పా. 26-573	సాజమేకాదా : పా. 27-392
సతుల : చ. 13-95	సాజమేయది : పా. 27-257
సతులు : చ. 4-17 , 25-269	సాధనము : చ. 11-1-82
పరగనరావయ్యా ; చ. 29-221	సాధించుట : చ. 6-49
సరికి బేసాయము : చ. 15-285	సాధించేవు : పా. 13-263
సరివచ్చెనా : చ. 29-113	స్నానము : పా. 1-51
సరికి సరి : పా. 9-268, 26-234	సాము : పా. 12-195
సరిదాసనా : చ. 14-287	సామునేసె : పా. 18-314
సరియా : పా. 7-171	సారూప్యమందె : చ. 26-191
సరిసేనేముగాని : చ. 18-314	సారెసారె : పా. 19-120
సరేకా ; చ. 20-142	స్వామి : చ. 1-22
సర్వేశ్వరా ;	సాసముఖా ; చ. 7-237
	సాక్షి :

అన్నమయ్య సంక్షిప్తనల్లో జానపద గేయ ఫణలు

చ. 6-36	పా. 27-307
నవతి నీవు :	సింగారమా :
పా. 18-105	చ. 27-320
స్వభావము :	సింగారము :
పా. 9-226	కీ. 13-374
సహజము :	
పా. 10-15	
సింహము :	సిగ్గుపడేవు :
కీ. 8-151, 11-1-120	పా. 19-335
పా. 1-13, 8-153, 10-146, 175	సిన్నెకా :
సింహమునకు :	పా. 12-182
చ. 7-9	సిగ్గుతయ్యానాకు :
సింహుడు :	చ. 13-338
చ. 11-1-200	సుండి :
సిగ్గుయ్యాని :	పా. 6-26, 10-108
చ. 19-343	చ. 6-96, 141, 9-110, 10-93,
	244, 18-61
సిగ్గుగాదా :	సుండి :
పా. 17-9	పా. 6-26
చ. 20-234	చ. 1-219, 256, 394, 6-96,
సిగ్గులింక నేలే :	141, 8-169, 11-1-22,
చ. 18-476	28-524
సిగ్గులు :	సుండో :
చ. 25-136	పా. 6-164
సిగ్గులు వడకుదే :	సుఖము :
చ. 28-279	కీ. 1-135, 6-159
సిగ్గువడక :	పా. 9-125, 256, 11-1-160,
పా. 25-212	13-324, 27-66.
సిగ్గువడకిప్పుడు :	చ. 1-212, 8-132, 11-3-82
చ. 29-96	19-358
సిగ్గువడ దగునా .	సుఖమే :
చ. 19-18	పా. 27-22
సిగ్గువడ వందా :	

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

చ. 29-365	చ. 9-125
సిగ్గువడవెప్పుడు :	సుఖి :
చ. 24-393	పా. 1-484
సిగ్గువడే నాతఁడు ;	సుగ్రీవనారసింహా ;
చ. 29-521	చ. 9-215, 229
సిగ్గువడిని :	సుగ్రీవనారసింహాఁడు :
పా. 13-254, 29-413	చ. 10-157, 24-302
సిగ్గువడును :	సుగ్రీవనారసింహాఁడు వీఁడే :
పా. 18-283	చ. 11-1-205
సిగ్గువడెను :	సుజాతి :
పా. 22-532	చ. 7-149
సుద్ది ;	సెలవు నీకు :
పా. 28-47	పా. 19-366
సుద్దులు :	సేనమొదలారి :
కీ. 14-94,	చ. 1-255
చ. 17-75, 22-241, 25-232, సేనా పేవా :	
27-19	పా. 18-282
సుద్దుకెల్లా వింటేవి :	సేయ గలవు :
చ. 19-422	చ. 8-263
సుమ్మి :	సేయదా :
పా. 7-207,	చ. 26-263
చ. 12-7	సేయరాదాపనులు :
సుమ్మి :	చ. 20-393
పా. 13-6, 23, 496, 501,	సేయరే :
17-433, 18-11, 18, 21,	చ. 19-101
19-203, 22-241, 25-307, సేయరోపండుగలు :	
26-251, 428, 535, 581,	చ. 18-383
27-432, 433, 494.	సేయవలెనా :
చ. 12-309, 14-228, 245,	చ. 17-159
15-26, 248, 253, 294,	సేయచున్నాడను :
17-595, 18-183, 427,	పా. 7-61
523, 19-205, 234, 296,	సేవించరా ,

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

20-9,54,89,287,: 62,	చ. 9-212
22-108,223,24-307,25-250, సేసితి :	
289,373,397 26-94,400, పా. 13-35	
419 27-48 514.	సేసినట్లు సేయరా :
సుమ్మి మొగవాడవు :	చ. 13-429
పా. 18-526	సేసుకొనేమ :
సుమ్మి వీరు :	పా. 20-552
చ. 17-226	సే సె :
సులభము :	పా. 8-80,17-191
చ. 11-1-110	సే సెగాక :
సుత్రము :	చ. 17-563
పా. 6-234	సే సెను :
సెరివా నీకు :	పా. 6-107
పా. 26-580	చ. 8-80.19-469,24-881,450
సే సేవు సుమ్మి :	హరినామం :
పా. 22-548	పా. 11-1-39
సే సేవే :	చ. 11-8-187
చ. 13-521	హరిని :
సోదనము :	చ. 8-180
చ. 27-417	హరిమాయ :
సోదన లాడేము ;	చ. 11-1-138
చ. 29-585	హరిమాయా :
హంసా :	చ. 8-109
పా. 1-16	హరియే ,
హనుమంత :	పా. 7-172
పా. 7-15	హరిహరి :
హనుమంతరాయ :	పా. 1-480
చ. 9-282, 11 1-118	
హనుమంతరాయఁడు :	
పా. 11-1-172	
చ. 9-214	
హనుమంతా :	

అన్ని మయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

పా. 9-211, 11-1-149
హనుమంతుడ :

పా. 9-233

హనుమంతుడ ;

పా. 7-16

హనుమంతుడు :

పా. 6-207, 8-138, 143,

9-13, 10-155, 272, 11-1-95

చ. 6-218, 8-232, 10-167,
11-1-188

హనుమంతుని కెదురా ;

చ. 11-1-167

హరి :

కీ. 1-420, 9-80

పా. 1-411, 8-57

హరికీ :

చ. 25-345

రాగం

సంపుటం

రాగం

మొత్తం

1	అపారం	1	1	3	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	17	18	19	20	22	24	25	26	27	28	29
2	అమర సింధు									1					5	4	5	3	1	3	1	3	2	1	29
3	అంబోళి							1							2		1	3	1	3	4	2		17	
4	అరిచి/అరచి														2	2	1		2		1		2	10	
5	అపారి	38	4	10	2	5	34	54	21	13	13	22	23	35	27	28	27	28	27	42	33	29	34	31	523
6	అపారినాట						1								1	1	5	2	3	3	4	4	4	17	45
7	కన్నడ గోళ	18	5	1	4	4	2	13	7	2	6	1	9	7	9	13	14	12	10	4	5	8	8	172	
8	కన్నడ గంగాళం														2		2	1	1					6	
9	కాంబోడి/కాంబోడి	6	4	3	1	4	23	19	8	13	11	10	18	14	10	16	8	14	17	21	13	13	238		
10	కుంతలవనాళి														6	2	2	1	3	2			3	22	
11	కురంజి	1								1					1	4	6	6	7	6	3	3	4	45	
12	కేదార గోళ	1	3	1	2	2	3	27	7	4	10	11	7	6	10	5	10	6	8	5	6	6	134		
13	కొండ మలహరి							2	1	4	3	7	4	4	5	3	2	1				1	37		
14	కోకిల పంచమం														1		1						2		
15	కౌశిక/కౌశి																	2	1					5	
16	గంధిర నాట														5	1	2		1			1	11		
17	గుండ క్రియ	19	8	14	7	10	14	17	5						8	5	1	5	3	2	8	5	2	2	136

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

పా. 9-211, 11-1-149

హనుమంతుడ :

పా. 9-233

హనుమంతుడా ;

పా. 7-16

హనుమంతుడు :

పా. 6-207, 8-138, 148,

9-13, 10-155, 272, 11-1-95

చ. 6-218, 8-232, 10-167,

11-1-188

హనుమంతుని కెదురా ;

చ. 11-1-167

హరి :

కీ. 1-420, 9-80

పా. 1-411, 8-57

హరికి :

చ. 25-345

[illegible]

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29		
18 గజ్జరి	8	3	6	7	3	5	9	6	1	1	3	1	3	3	2	4	2	3	1											71	
19 గుమ్మ కాంబోడి													1																	1	
20 గొళ్ళ	3	4	5	2	1	3	18	6	5	7	8	6	11	4	15	6	14	22	18	10	168										
21 ఘంటారవల																														1	
22 దాయ																														2	
23 దాయనాట	1										1	2	3	3	2	3	1	8												27	
24 బెంజుమలహరి																														1	
25 జాళ్ళ																														1	
26 తెలుగు కాంబోడి																														1	
27 తోండి (తోడి)																														1	
28 ధన్నాశి	14	5	8	11	7	7	9	4	1	5	1	5	9	15	8	12	5	3	6	5	4	153									
29 ద్రావిడ బైరవి																														2	
30 దేవక్రియ																														1	
31 దేవగాంధారి	11	4	12	16	13	8	11	2	1	5	2	5	7	13	8	6	10	11	9	1	5	8	168								
32 జీశాక్షి	12	8	6	15	10	9	8	4	7	8	5	13	10	14	16	12	13	8	7	9	6	7	210								
33 దేశి	1																													34	
34 దేసాళం	4	8	11	16	9	12	2	3	23	10	13	21	12	21	21	13	21	14	23	21	17	25	225								
35 నట్టారాయణి																														1	
36 నాగ గాంధారి																														1	

[illegible]

[illegible]

	1	3	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	17	18	19	20	22	24	25	26	27	28	29	
77 వేశావళి														1		1	3	3	5	4	3	3	4	27
78 శంకరాభరణం	17		12	13	15	15	10	12	20		11	15	44	20	32	33	27	17	33	40	17	17	22	442
79 శ్రీరాగం	52		15	15	6	6	11	29	49		16	16	18	22	21	17	22	17	18	24	15	20	21	430
80 శుద్ధదేశి									3		3		1	6	8	5	5	2	3	2	1	2	1	42
81 శుద్ధరామక్రియ								1															1	
82 శుద్ధవసంతం	11		5	4	3	8	12	7	4		8	8	15	9	9	11	12	11	12	13	9	8	13	192
83 శోకవరాళి							2	2					2	1		6		1						15
84 సామంతం	59		12	20	18	21	15	52	32		20	29	52	26	22	45	23	26	37	44	29	33	43	661
85 సామరాగం														1		1		2			1			5
86 సామవహాని					1	2								2	1	4	2	3	2		5	2	4	28
87 సావేరి									1					2	2	2		1			1			9
88 సాళంగ (గం)	7		4	3	3	5	2	4	2		4	6	24	8	7	8	3	9	19	13	10	10	10	161
89 సాళంగనాట	10		17	17	22	17	11	12	2		11	8	20	15	24	20	24	15	12	19	10	15	15	316
90 సింధురామక్రియ														5	6	4	6	5	7	4	1	3	6	47
91 సౌరాష్ట్రం				8		1	5		1		6	3	8	7	7	10	11	13	9	9	11	8	14	131
92 సౌరాష్ట్రగుణి							1																1	
93 హిందోళం							1	2																
94 హిందోళ వసంతం			1	1	1		2		1		6	3	6	4	4	5	5	2	4	4	3	6	7	65
95 హాణి							1		2		2	5	8	6	2	3	4	5	3	2	3	5	4	55

ఉపయుక్త గ్రంథసూచి

తెలుగు :

<p>అనంత కృష్ణశర్మ, రాళ్లపల్లి
(పరిష్కర్త)</p>	<p>: తాళ్లపాక పాటలు. సంపుటము-1,
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానము ప్రచురణ,
తిరుపతి, 1902.</p>
<p>అనంత కృష్ణశర్మ, రాళ్లపల్లి
(పరిష్కర్త)</p>	<p>: అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు, అన్నమాచార్య
విరచితములు, సంపుటము-9, తి.తి.దేవ
స్థాన ప్రచురణ, తిరుపతి 1952</p>
<p>అనంత కృష్ణశర్మ, రాళ్లపల్లి
(పరిష్కర్త)</p>	<p>: అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు, అన్నమాచార్య
విరచితములు, సంపుటము-10, తి.తి.దేవ
స్థాన ప్రచురణ, తిరుపతి. 1952.</p>
<p>అనంత కృష్ణశర్మ, రాళ్లపల్లి
(పరిష్కర్త)</p>	<p>: అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు, అన్నమాచార్య
విరచితములు, సంపుటము-11, తి.తి.దేవ
స్థాన ప్రచురణ తిరుపతి, 1955.</p>
<p>అనంత కృష్ణశర్మ, రాళ్లపల్లి
(పరిష్కర్త)</p>	<p>: శృంగార సంకీర్తనలు, అన్నమాచార్య
విరచితములు, సంపుటము-13, తి.తి.దేవ
స్థాన ప్రచురణ, తిరుపతి, 1960.</p>
<p>అనంత కృష్ణశర్మ, రాళ్లపల్లి
(పరిష్కర్త)</p>	<p>: శృంగార సంకీర్తనలు, అన్నమాచార్య
విరచితములు, సంపుటము-14, తి.తి.దేవ
స్థానము ప్రచురణ, తిరుపతి 1961.</p>
<p>అనంత కృష్ణశర్మ, రాళ్లపల్లి
(అనువాదకులు)</p>	<p>: నృత్య రత్నాపళి, ఆంధ్రప్రదేశ్ సంగీత
నాటక అకాడమీ, హైదరాబాదు, 1969.</p>
<p>అనంత కృష్ణశర్మ, రాళ్లపల్లి
రామసుబ్బశర్మ, గౌరిపెద్ది
(పరిష్కర్తలు)</p>	<p>: శృంగార సంకీర్తనలు, అన్నమాచార్య
విరచితములు, సంపుటము-18, తి.తి.దేవ
స్థాన ప్రచురణ, తిరుపతి. 1965.</p>
<p>అనంతకృష్ణ శర్మ, రాళ్లపల్లి
రామసుబ్బశర్మ, గౌరిపెద్ది
(పరిష్కర్తలు)</p>	<p>: శృంగార సంకీర్తనలు. అన్నమాచార్య
విరచితములు, సంపుటము - 20
తి.తి. దేవస్థాన ప్రచురణ, తిరుపతి, 1965</p>
<p>అనంతకృష్ణశర్మ, రాళ్లపల్లి
రామసుబ్బశర్మ, గౌరిపెద్ది
(పరిష్కర్తలు)</p>	<p>: శృంగార సంకీర్తనలు, అన్నమాచార్య
విరచితములు, సంపుటము - 22,
తి.తి. దేవస్థానప్రచురణ, తిరుపతి, 1975</p>

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

- అనంతకృష్ణ శర్మ, రాళ్ళపల్లి
శ్రీనివాసాచార్యులు, ఉదయగిరి
(పరిష్కర్తలు) : అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు, అన్నమాచార్య
విరచితములు, సంపుటము - 7,
తి. తి. దేవస్థానప్రచురణ, తిరుపతి, 1951
- అనంతకృష్ణశర్మ, రాళ్ళపల్లి
శ్రీనివాసాచార్యులు, ఉదయగిరి
(పరిష్కర్తలు) : అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు, అన్నమాచార్య
విరచితములు, సంపుటము - 8,
తి. తి. దేవస్థానప్రచురణ, తిరుపతి, 1952
- అనసూయాదేవి, అవసరాల (సంకలనం) : జానపదగేయాలు,
ఆంధ్రప్రదేశ్ సంగీత అకాడమీ,
హైదరాబాదు, 1983.
- ఆనందమూర్తి, వేటూరి : తాళ్ళపాకకవుల కృతులు, వివిధసాహితీ
ప్రక్రియలు, మొదటి ముద్రణ,
ప్రభాకర ప్రచురణలు, హైదరాబాదు, 1974
- ఆనందమూర్తి, వేటూరి : తాళ్ళపాక కవుల పదకవితలు-బాషా
ప్రయోగపితృషాలు, మొదటిముద్రణ,
ప్రభాకర ప్రచురణలు, హైదరాబాదు, 1976
- ఆరుద్ర : సమగ్ర ఆంధ్ర సాహిత్యం. సంపుటం-11
వెల్డన్ ప్రెస్, మద్రాసు, 1967
- ఎల్లారా : జానపద గేయాలు (రెండవ సంపుటి)
జానపద గేయాలు (రెండవ సంపుటి)
విశాలాంధ్ర ప్రకృరణాలయం,
- కదరిపతి, పాలవేకరి : శుకసప్తతి, శ్రీరామాప్రెస్,
చెన్నైపురి, 1985
- కృష్ణశ్రీ : దేశీ సారస్వతము, పల్లెపదాలు, ఆంధ్ర
సారస్వతపరిషత్తు హైదరాబాదు.
- కృష్ణశ్రీ (సంపాదకులు) : దేశీ సారస్వతము, స్త్రీరామాయణపు పాటలు,
ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు,
హైదరాబాదు, 1955
- గంగప్ప, ఎస్. : సారంగపాణి-పదసాహిత్యం (ప్రథమముద్రణ)
నవోదయా పబ్లిషర్స్, విజయవాడ-21, 1980
- గంగప్ప, ఎస్. : శ్రేణుల పదసాహిత్యం,
శశీ ప్రచురణలు, హైదరాబాద్, 1974

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

- గంగాధరం, నేదునూరి : వివిధ మంగళ హారతులు (2వ భాగము)
కొండపల్లి పీఠవెంకయ్య అండ్ సన్స్ పబ్లిషర్స్,
రాజమండ్రి.
- గోపాలకృష్ణయ్య, వడ్లమూడి : మార్గీ - దేశీ
నాట్యకళాపెన్, హైదరాబాద్, 1974
- జగన్నాథరావు పి.టి.
(పరిష్కర్త) : శృంగార సంకీర్తనలు - అన్నమాచార్య
విరచితములు, సంపుటము - 18,
మొదటి ముద్రణ, తి. తి. దేవస్థానము
ప్రచురణ, తిరుపతి, 1934
- జోగారావు, యస్వీ : ఆంధ్ర యక్షగాన వాఙ్మయచరిత్ర
మొదటి ముద్రణ ఆంధ్రవిశ్వకళాపరిషత్,
చార్జర్, 1961
- తిరువేంగళనాథ, తాళ్లపాక : పరమయోగి విలాసము,
తి.తి.దేవస్థాన ప్రచురణ, తిరుపతి, 1958
- దేవకి, యం. కె. : తెలుగులో బాలగేయ సాహిత్యం - సవిమిర్శిత
సమీక్ష, శ్రీ వేంకటేశ్వర విద్యవిద్యాలయానికి
సమర్పించిన సిద్ధాంతవ్యాసం, అముద్రితం
1978.
- దొణప్ప, తూమాటి : తెలుగులో కొత్త వెలుగులు,
మొదటి సంపుటం, డిటైల్డ్ ప్రింటర్స్,
మొదటి ముద్రణ, విశాఖపట్నం, 1972
- నాగయ్య, జి. : దాక్షిణాత్య సాహిత్యము (మొదటిభాగం)
ప్రథమముద్రణ, నవ్యపరిశోధక ప్రచురణలు,
తిరుపతి, 1976.
- ప్రభాకరశాస్త్రి, వేటూరి
(పరిష్కర్త) : శృంగార సంకీర్తనలు. అన్నమాచార్య
విరచితములు, సంపుటము - 4, తి. తి. దేవ
స్థానము ప్రచురణ, తిరుపతి, 1947.
- ప్రభాకరశాస్త్రి, వేటూరి
(పరిష్కర్త) : అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు, తాళ్లపాక అన్నమా
చార్య విరచితములు, సంపుటము - 5, తి.తి.దేవ
స్థానము ప్రచురణ, తిరుపతి, 1950.
- ప్రభాకరశాస్త్రి, వేటూరి
(పరిష్కర్త) : అన్నమాచార్య చరిత్రము మొదటి ముద్రణ
తి.తి.దేవస్థానప్రచురణ, తిరుపతి, 1949.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

- చోతన, బమ్మెర : శ్రీమదాంధ్ర లాగవతము,
వావిళ్లప్రెస్ మద్రాసు, 1926.
- బాలసు బ్రహ్మణ్యం, జూలకంటి : అన్నమయ్య పదకవితల్లో రామకథ,
టి. నగర్, తిరుపతి, 1981.
- బాలసుబ్రహ్మణ్యం, జూలకంటి : శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు, అన్నమయ్య
చంద్రమౌళి ప్రింటర్స్, తిరుపతి, 1983
- పార్థసారథి, ఎన్.సి. : గాన కళా బోధన,
పార్థసారథి, ద్వారక : బాలసరస్వతి బుక్ డిపో
కర్నూలు, మద్రాసు, 1985
- పార్థసారథి, ఆర్ : ఆంధ్ర పదేశ్ జానపద పాటలు,
రాజేశ్వరీప్రింటర్స్, కాచేగూడ స్టేషన్ రోడ్,
హైదరాబాదు, 1982.
- మోహన్, జి. యస్. : తెలుగు జానపద నిజ్జాన వ్యాసావళి,
శ్రీనివాస వల్ల రేషన్స్, మలయనూరు 1981
- రఘుమారెడ్డి యెల్లండ : వల్లె పదాలలో ప్రజాజీవనము,
గురుకుల విద్యాపీఠ ప్రచురణలు,
యెల్లండ, ఆం. ప్ర. 1901.
- రజనీకాంతరావు, బాలాంతపు : ఆంధ్రహగ్గేయకార చరిత్రము (2వ ముద్రణ)
విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్,
విజయవాడ, 1975.
- రాధాకృష్ణమూర్తి, మిక్కిలినేని : ఆంధ్రనాటక రంగ చరిత్ర,
శ్రీవేంకటేశ్వర ప్రింటర్స్, హైరోడ్, మద్రాసు
- రామకృష్ణయ్య, కోరాడ : దక్షిణదేశ లాషి సారస్వతములు-దేశీ, కోరాడ
ప్రచురణాలయం. మద్రాసు, 1954.
- రాఘవచంద్ర, తిరుమల : సాహితీ సుగతుని స్వగతం,
విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్,
చంద్ర బిల్డింగ్స్. విజయవాడ - 4.
- రామరాజు, తిరుదురాజు : తెలుగు జానపద గేయ సాహిత్యము,
జానపద విజ్ఞానప్రచురణలు, హైదరాబాదు,
1978.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

- రామరాజు, బిరుదురాజు : తెలంగాణా పల్లె పాటలు మొదటి భాగం) సుదర్శన్ ప్రింట్స్, ఇశామియాబాద్ హైదరాబాద్. 1968
- రామలిక్ష్మి ఆచార్య, కె : తాళపాకవారి పలుకుబళ్ళు (ప్రథమముద్రణ) ఆంధ్రప్రదేశ్ నాహత్య అకాడమీ, 1971
- రామసుబ్బశర్మ, గౌరిపెద్ది (పరిష్కర్త) : శ్రీతాళపాక అన్నమాచార్యుల జీవిత చరిత్రము శ్రీతాళపాక చింతిరవేంకటాచార్య విరచితములు, మూడవ ముద్రణ. తి.తి. దేవస్థానములు, తిరుపతి 1978
- రామసుబ్బశర్మ, గౌరిపెద్ది (పరిష్కర్త) : ఆధ్యాత్మ సంకీర్తనలు, అన్నమాచార్య విరచితములు, సంపుటము - 1, తి.తి. దేవస్థానము ప్రచురణ. తిరుపతి, 1980
- రామసుబ్బశర్మ, గౌరిపెద్ది (పరిష్కర్త) : ఆధ్యాత్మ సంకీర్తనలు, అన్నమాచార్య విరచితములు. సంపుటం-2 తి.తి. దేవస్థానములు, ప్రచురణ తిరుపతి, 1981.
- రామసుబ్బశర్మ, గౌరిపెద్ది : శృంగార సంకీర్తనలు - అన్నమాచార్య విరచితములు, సంపుటము - 12, ద్వితీయముద్రణ. తి.తి. దేవస్థానము ప్రచురణ, తిరుపతి, 1978
- రామసుబ్బశర్మ, గౌరిపెద్ది (పరిష్కర్త) : శృంగార సంకీర్తనలు - అన్నమాచార్య విరచితములు, సంపుటము-24, మొదటిముద్రణ, తి.తి. దేవస్థాన ప్రచురణ తిరుపతి, 1977.
- రామసుబ్బశర్మ, గౌరిపెద్ది : శృంగార సంకీర్తనలు - అన్నమాచార్య విరచితములు, సంపుటము - 25, మొదటిముద్రణ, తి.తి. దేవస్థాన ప్రచురణ, తిరుపతి, 1977.
- రామసుబ్బశర్మ, గౌరిపెద్ది (పరిష్కర్త) : శృంగార సంకీర్తనలు అన్నమాచార్య విరచితములు సంపుటము - 26, మొదటి ముద్రణ, తి.తి. దేవస్థానము ప్రచురణ, తిరుపతి. 1979.

అన్నచుయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

- రామసుబ్బశర్మ, గౌరిపెద్ది
(పరిష్కర్త) : శృంగార సంకీర్తనలు, అన్నమాచార్య
విరచితములు, సంపుటము - 27
తి.తి.దేవస్థానప్రచురణ, తిరుపతి, 1979.
- రామసుబ్బశర్మ, గౌరిపెద్ది
(పరిష్కర్త) : శృంగార సంకీర్తనలు, అన్నమాచార్య
విరచితములు, సంపుటము - 28.
తి.తి.దే. ప్రచురణ, 1980.
- రామసుబ్బశర్మ, గౌరిపెద్ది
(పరిష్కర్త) : అన్నమాచార్య విరచితములు-శృంగార సంకీ
ర్తనలు, సంపుటము - 29,
తి.తి.దే. ప్రచురణ, తిరుపతి, 1980.
- లక్ష్మణయ్య, సముద్రాల : అన్నమాచార్య సంకీర్తనామృతము,
ద్వితీయ భాగము, ప్ర. ము.
ఫిడమ్ ప్రెస్ మద్రాసు, 1983.
- లక్ష్మణరావు, కె. వి. : ఆంధ్ర విజ్ఞాన సర్వస్వము, సంపుటం-8,
ఆంధ్రవిజ్ఞాన సర్వస్వకార్యాలయము,
మద్రాసు, 1916.
- లింగెగాడ్డి, గోపు : తెలంగాణా శ్రామికగేయాలు
సుషమా పబ్లికేషన్స్, కరీంనగర్ 1982.
- వసుంధర, జి: : తెలుగు జానపద సాహిత్యము,
శ్రీర గేయములలో సంప్రదాయము.,
ఉస్మానియావిశ్వవిద్యాలయానికి సమర్పించిన
సిద్ధాంతవ్యాసం, అముద్రితం, 1980.
- వాణి, కేసర్ల : తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యుల పదకవితల్లోని
అలంకారాల పరిశీలన. శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వ
విద్యాలయానికి సమర్పించిన సిద్ధాంతవ్యాసం,
(అముద్రితం) 1982.
- విజయరాఘవాచార్యులు, వి : శృంగార సంకీర్తనలు - అన్నమాచార్య
(పరిష్కర్త) విరచితములు, సంపుటం-8, తి.తి. దేవస్థాన
ప్రచురణ, మద్రాసు, 1937.
- విజయరాఘవాచార్యులు, బి. : తాళ్ళపాక లఘుకృతులు (సంకీర్తనలక్షణం)
ఆదినారాయణనాయుడు, జి సంపుటం-1, తి.తి.దే. ప్రచురణ,
(పరిష్కర్తలు) మద్రాసు - 1985.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

- విజయ గాఢవాచార్యులు, వి
ఆదినారాయణనాయుడు, జి.
(పరిష్కర్తలు)
- విద్యావతి, అద్దేపల్లి
- వీరభద్రదశాస్త్రి, కల్లూరి
- వీరభద్రదశాస్త్రి, కల్లూరి
- వీరవెంకయ్య, కొండపల్లి
(పల్లివర్స)
- వెంకటరత్నం తెలికిచెర్ల
- వెంకట శేషయ్య, పెనుమాడు
- శ్రీనివాసయ్యంగారు, కందార
- శ్రీనివాసాచార్యులు, ఉదయగిరి
(పరిష్కర్త)
- శ్రీనివాసాచార్యులు, ఉదయగిరి
(పరిష్కర్త)
- శ్రీనివాసాచార్యులు, ఉదయగిరి
(పరిష్కర్త)
- : అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు - అన్నమాచార్య
విరచితములు, సంపుటము - 2.
మహాంత దేవస్థానంప్రచురణ, సుదాసు,
1938
- : తాళ్ళపాక కవుల నాహిత్యసేవ.
ప్రథమముద్రణ, జయప్రెస్
మచిలీపట్టణం, 1978.
- : త్యాగరాజకీర్తనలు, పి.శేషవివరణము,
ప్రథమ సంపుటము, స్వధర్మస్వరాజ్య
సంఘము, సికింద్రాబాద్. 1970.
- : త్యాగరాజకీర్తనలు, పి.శేషవివరణము,
ద్వితీయ సంపుటము, స్వధర్మస్వరాజ్య
సంఘము, సికింద్రాబాద్, 1975.
- : శ్రీరంపాటలు, శ్రీ నత్యనారాయణ
బుక్ డిపో, రాజమండ్రి
- : వ్యాస సంగ్రహము,
చంద్రికా ప్రెస్, గుంటూరు, 1932
- : తాళ్ళపాక కవులు,
శ్రీబాలాజీ ప్రెస్, చిత్తూరు, 1970.
- : గానభాస్కరము
ఎం. ఆది అండ్ కంపెనీ, చంద్రాముద్రాపరి
శాల, మద్రాసు, 1934.
- : అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు - అన్నమాచార్య
విరచితములు, సంపుటము - 3,
మొదటి ముద్రణ, తి.తి.దే. ప్రచురణ
తిరుపతి, 1951.
- : శృంగార సంకీర్తనలు-అన్నమాచార్య
విరచితములు, సంపుటము-15,
తి.తి.దే. ప్రచురణ, తిరుపతి, 1961.
- : శృంగార సంకీర్తనలు-అన్నమాచార్య
విరచితములు సంపుటము-17, తి.తి.దే.
ప్రచురణ, తిరుపతి, 1963.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

- శ్రీనివాసులుశెట్టి, కామిశెట్టి : తాళ్ళపాక అన్నమయ్య పాటలు,
తి.తి.దే. ప్రచురణ, తిరుపతి, 1976.
- శ్రీనివాసులుశెట్టి, కామిశెట్టి : తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యుల
(సంపాదకులు) జయంతి ఉత్సవసంచిక తి. తి. దే.
ప్రచురణ, తిరుపతి, 1978
- శ్రీ రామమూర్తి, గంధం : సంగీతరత్నాకరము, మొదటి సంపు
(అనువాదకులు) టం, ఆంధ్రప్రదేశ్ సంగీత నాటక
అకాడమీ, కళాభవన్,
హైదరాబాద్-4.
- శ్రీహరి, మల్లేల : తాళ్ళపాక అన్నమయ్య బాలకృష్ణ
సంకీర్తనలు, ఒక పరిశీలన. శ్రీవేంక
టేశ్వర విశ్వవిద్యాలయంకు సమర్పిం
చిన ఎం.ఫిల్. సిద్ధాంతవ్యాసం.
అముద్రితం, 1983.
- సంగమేశం, ముట్నూరి : అన్నమాచార్య సాహితీ కౌముది,
'మొదటి ముద్రణ, తి.తి.దే. ప్రచురణ
తిరుపతి, 1981.
- సరిస్వతి, పి : తెలుగు జానపద సాహిత్యము-పిల్లల
పాటలు, ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయా
నికి సమర్పించిన సిద్ధాంత వ్యాసం
(అముద్రితం 1979.
- సర్వోత్తమన్, కె : అన్నమయ్య - శ్రీపాదరాయలు,
అన్నమయ్య - పురందరదాసు.
పారిజాత ప్రచురణలు, శ్రీపురంకాలని
తిరుపతి, 1982.
- సర్వోత్తమన్, కె : అన్నమయ్య - త్యాగయ్య,
పారిజాత ప్రచురణలు, శ్రీపురంకాలని
తిరుపతి, 1983.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

- సుందరం, ఆర్వీయస్ : జానపద సాహిత్య స్వరూపం, జానపద విజ్ఞాన సమితి, బెంగళూరు 1976.
- సుందరం, ఆర్వీయస్ : కన్నడ జానపద గేయాలు, జానపద విజ్ఞాన భారతి, మైసూరు, 1979.
- సుబ్బరామ దీక్షితులు : సంగీత సంప్రదాయ ప్రదర్శిని, మొదటి సరపుటము, ద్వి. ము. ఆంధ్ర ప్రదేశ్ సంగీత నాటక అకాడమీ ప్రచురణ, హైదరాబాదు, 1973.
- సోమశేఖర శర్మ, మల్లంపల్లి : విజ్ఞాన సర్వస్వము, సంపుటం - 3, తెలుగు భాషా సమితి, మద్రాసు, 1959.
- ఆంగ్లం :
- Goswamp, O : The Story of Indian Music - Its Growth and Synthesis, Asia Publishing House, 1957. Asia
- Joshi, Balvrao : Understanding Indian Music, Asia Publishing House. Madras,
- Popley, Herbert, A : The Music of India, Y. M. C. A. Publishing House, New Delhi, 1966.
- Ramani, R : Thesis on Comparative Music. Submitted to the Madras University, for The Degree of Master of Letters (unpublished).
- Rama Raju, B : Folklore of Andhra Pradesh, National Book Trust of India, New Delhi
- Seste-Dive, V : Folk Music of Andhra Desa, Submitted to M. Litt., Degree to the Madras University, Unpublished.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపదగేయ ఫణితులు

- Subba Rao B** : Bharatiya Sangeet, Raganidhi, Vol : 2.
The Music Academy, Madras-14
- Subba Rao, B** : Bharatiya Sangeet, Raganidhi, Vol. 3,
The Music Academy, Madras-14.
- Subba Rao, B** : Bharatiya Sangeet, Raganidhi, Vol. 4,
The Music Academy, Madras-14.
- Samba Moorthy, P** : Greate Composers, Vol. 1,
The Indian Music Publishing House,
Madras, 1978.
- Samba Moorthy P** : South Indian Music, Vol. 1,
Seventh edition, The Indian Music
Publishing House, Madras - 1966.
- Samba Moorthy, P** : South Indian Music, Vol. 2,
The Indian Music Publishiug House,
Madras - 1956.
- Samba Moorthy, P** : South Indian Music,
Vol, 3, The Indian Music Publishing
House, Madras - 1, 1964.
- Samba Moorthy, P** : South Indian Music, Vol. 4
The Indian Music Publishing House,
Madras, 1954
- Samba Moorthy, P** : South Indian Music, Vol. 4,
The Indian Music Publishing House,
Madras, 1963.
- Swami Pragnananda**: Historical Development of Indian Music,
Bancharam Akur Lane, Calcutta.
- Vani Bai Ram** : Glimpses of Indian Music
Kitab Mahal, Private Limited,
Alahabad.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

సంస్కృతం :

అభినవ గుప్త వ్యాఖ్యాత : నాట్య శాస్త్ర,
రిసెర్చ్ ఇన్ స్టిట్యూట్,
యం. యస్. యూనివర్సిటీ,
బరోడా, 1964.

ఉపయుక్తవ్యాససూచి

తెలుగు :

ఆనందమూర్తి, వేటూరి : జానపద సాహిత్యోద్ధారకుడు,
పరిశోధన, ఆగష్టు, 1954.

ఆనందమూర్తి, వేటూరి : పదకవితలు, ప్రపంచ తెలుగు మహా
సభల ప్రత్యేక సంచిక, 1975.

ఉమ, పి : జానపద గేయాలు శ్రుతిలయ
జానపద త్రైమాసిక పత్రిక,
డిసెంబర్, 1980,

కృష్ణకుమారి, నాయని ; జానపద భాష,
భారతి, ఆగష్టు, 1972

కృష్ణకుమారి, నాయని : జానపద సాహిత్యం,
ప్రపంచ తెలుగు మహాసభల
ప్రత్యేక సంచిక, 1975.

కృష్ణకుమారి, నాయని : అల్లోనేగేడు,
వివేచన, డిసెంబరు, 1979.

కృష్ణశ్రీ : మేలుకొలుపులు - లాలిపాటలు,
భారతి, మార్చి 1953.

కృష్ణశ్రీ : మంగళ గీతములు,
భారతి, మే, 1953.

కృష్ణశ్రీ : స్త్రీల గేయకథలు
భారతి, జూన్, 1953.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

- గంగప్ప, యన్ : అన్నమయ్య జోలపాట,
సప్తగిరి, వ్రపిల్, 1982.
- కృష్ణశ్రీ : తెలుపుదగ్గర పాటలు-జాజరపాటలు,
భారతి, జూలై 1954
- కృష్ణారెడ్డి, చిగిచర్ల : మావూరి కోలాటం,
జానపదం, జూన్, సెప్టెంబర్, 1983.
- గంగప్ప, యన్ : అన్నమాచార్య సంకీర్తన కవిత,
భారతి, ఫిబ్రవరి, 1981.
- గంగప్ప యన్ : జానపద సాహిత్య సంపద- కోలాట
పాటలు, భారతి, మార్చి, 1971.
- గోపీనాథ్, ఆమళ్ళదిన్న : జానపద సంగీతం - జనసంగీతం,
ఆకాశవాణి కడప కేంద్రం వారిచే
22-9-83 తిరుపతిలో నిర్వహించ
బడిన జానపద సంగీత సదస్సులో
సమర్పించిన వ్యాసం.
- బాదనాగ లింగశివయోగి, హస్తా : నివాళిపాట
భారతి, డిసెంబరు, 1963.
- బాలకృష్ణారెడ్డి, ఎడ్ల : తాళ్ళపాక కవులవైష్ణవ సాహిత్యసేవ
సప్తగిరి, మే, 1982.
- మహారాజు, దేవరాజు : హృదయాల్లో ముద్రలువేసే జానపద
గీతాలు, భారతి, అక్టోబర్, 1971.
- మహారాజు, దేవరాజు : జానపదుల గుండెల్లో పారేసెలయేళ్లు
భారతి, మార్చి, 1972.
- మోహన్, జి. యన్. : తెలుగు స్త్రీల పాటల వైశిష్ట్యము,
జానపదం త్రైమాసిక పత్రిక,
మార్చి, 1980.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

- రామరాజు, బి : అన్నమయ్య పాటలలో జానపద
రీతులు, (573వ తాళ్ళపాక అన్నమా
చార్య జయంతి, మహోత్సవములు)
మే, 18, 19, 20, 1981.
- రామలక్ష్మి ఆరుద్ర, కె : తెలుగుపాట - అన్నమయ్యపాట
సప్తగిరి, జనవరి, 1982.
- లక్ష్మీనరసమ్మ, యస్ : మేలుకొలుపులు,
జానపదం త్రైమాసిక పత్రిక,
జూన్, 1981.
- వసంత లక్ష్మి, రాళ్ళపల్లి : అన్నమాచార్యులు సంకీర్తనములు
జానపద సంగీతరీతులు, భాష -
జానపదం, మైసూరు, 1981.
- విశ్వనాథరెడ్డి, కలికిరి : పల్లెపాఠశాలలో రాత్రి వినోదాలు
భాష, జానపదం,
మైసూరు, 1981.
- వెంకటరావు, కవికొండల : జానపద గీతకల సామరస్యము,
భారతి, జూన్, 1941.
- వెంకటరావు, కవికొండల : ఆంధ్రదేశపు జానపద గీతములు,
భారతి, నవంబరు, 1948.
- వెంకట సుబ్బారావు, తంగిరాల : జానపద గాయకులు,
ఆంధ్రజ్యోతి వారపత్రిక,
డి. 5-3-1971.
- శ్రీనివాసులుశెట్టి, కామిశెట్టి : పదకవితా పితామహుడు తాళ్ళపాక
అన్నమయ్య. సప్తగిరి,
నవంబరు, డిసెంబరు, 1975.

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

శ్రీనివాసులు శెట్టి, కామి శెట్టి : తెలుగులో పదకవిత - తెలుగు
జూలై, సెప్టెంబరు, 1978

శ్రీనివాసులు శెట్టి, కామి శెట్టి : అన్నమయ్య తత్వనీతి సారం
(వ్యాఖ్యాత) ఆంధ్రప్రభ వారపత్రిక,
ది. 19-1-1983 నుండి 23-3-1983.

శ్రీనివాసులు శెట్టి, కామి శెట్టి : అన్నమయ్య దేశి కవితాగానం, కోలా
(వ్యాఖ్యాత) టం ఆంధ్రప్రభ వారపత్రిక,
8-6-1. 83

శ్రీనివాసులు శెట్టి, కామి శెట్టి : అన్నమయ్య దేశికవితాగానం సువ్వి.
(వ్యాఖ్యాత) ఆంధ్రప్రభ వారపత్రిక, 15-6-1983

శ్రీనివాసులు శెట్టి, కామి శెట్టి : అన్నమయ్య దేశికవితాగానం, తత్వం
(వ్యాఖ్యాత) ఆంధ్రప్రభ వారపత్రిక, 6-7-83.

శ్రీనివాసులు శెట్టి, కామి శెట్టి : అన్నమయ్య దేశికవితా గానం
'చందమామపాట' ఆంధ్రప్రభ
వారపత్రిక 22-1-1983.

శ్రీనివాసులు శెట్టి, కామి శెట్టి : అన్నమయ్య దేశి కవితాగానం - ఉగ్గు
(వ్యాఖ్యాత) పాట ఆంధ్రప్రభ వారపత్రిక,
29.6.83

శ్రీనివాసులు శెట్టి, కామి శెట్టి : అన్నమయ్య దేశి కవితాగానం -
(వ్యాఖ్యాత) తుమ్మెడపాట, ఆంధ్రప్రభ వార
పత్రిక. 13-7-83

శ్రీనివాసులు శెట్టి, కామి శెట్టి : అన్నమయ్య దేశికవితాగానం - జాజర
(వ్యాఖ్యాత) పాట ఆంధ్రప్రభ వారపత్రిక,
27-7-83

శ్రీనివాసులు శెట్టి, కామి శెట్టి : అన్నమయ్య దేశి కవితాగానం -
(వ్యాఖ్యాత) యుగళగీతం, ఆంధ్రప్రభ వారపత్రిక
20-7-83

అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో జానపద గేయ ఫణితులు

శ్రీనివాసులు శెట్టి, కామి శెట్టి :

(వ్యాఖ్యాత)

శ్రీ రామచంద్రమూర్తి, రావుల : మహాభక్తుడు, అన్నమయ్య సప్త
గిరి, ఏప్రిల్, 1982

నరస్వతిదేవి, ఇల్లిందల : లాలిపాటలు, జోలపాటలు ఆంధ్ర
ప్రతిక, అక్టోబరు, 26 1949.

నీతాదేవి, వింజమూరి : జానపద సంగీతం జానపదకళల
ప్రత్యేక సంచిక, జూన్, 1977.

ఆంగ్లము :

Janakiraman, S. R. : Desi-Suladi by Tallapaka Annama
charya Presented at the Annual
Conference of the Music Academi,
Madras, 1978.

Narayanaswamy Iyer, G.V. : The Soul of South Indian Music
Raga Bhavana.
The Journal of The Music
Academi, Madras, 1931-32.

Subba Rao, T. V. : A Quarterly Devoted to the
Advancement of the Science and
Art of Music. The Journal of the
Music Academi, 1937-38.

స వ రణ ప ట్టి క

పుట	పంక్తి	ఒప్పు	పుట	పంక్తి	ఒప్పు
1-16	శీర్షిక	ఫణితులు	91	13	నవ్వు
1	2	జనులకు	94	3	పలుకుల సౌలభ్యం
16	9	రాజుల్ని	95	7	ఈ విధంగా
22	14	యున్నాడు	95	12	నాయకుడేనియు
23	2	పరమాత్ముని	98	14	చంద్రా
26	8	పై కొను దెట్లా	99	23	చిన్ని
26	7	కోనేటప్పని	100	6	నాపులు
35	20	మగువరొ	104	1	ఆవృత్తి
38	2	భేదం	106	6	తాను
38	15	మందంతటను	109	6	తెర
40	18	సరసుల	110	3	మోవి
46	18	పాట	114	1	ఆరతులీవె
47	9	వేడుక	118	3	నైతేరు
53	23	కీర్తిపాట్లు	118	16	నివాళులెత్తె
57	1	గుణము	123	18	సీతమ్మ
59	7	సాధనము	126	14	వరిచిన
61	1	సంతస	132	5	దర్శించాదనదానికి
67	18	జడధి	135	2	రామయ్య
68	6	నాగాల	143	2	పాండవుల
68	18	తందాన	143	13	సోమేశ్వరుని
68	23	రింగా	144	5	వల్ల
69	9	లాల్	146	5	దేవునకచ్యుతునకు
77	5	తట్టువడ	148	21	చిన్నాసక్త
83	11	యెలుగంటాను	149	7	వర్ణకరించారు
85	9	కొత్తలైన	149	8	ఎరిక్సన్
89	5	అరుగుదమా	150	4	చోట్ల

పుట	పంక్తి	ఒప్ప	పుట	పంక్తి	ఒప్ప
150	17	మెల్లనె	218	22	శత్రువు
151	6	తలరమ్మ	220	4	మిమ్ము
151	13	చక్రము	221	4	వారిడివో
152	3	సోమన	225	12	పదకవితలు
158	23	నెవము	229	8	మహతి
163	8	వున్నార	230	11	మతంగుడు
166	2	సిరసెత్తం	230	13	ప్రబంధాధ్యాయం
166	6	చెలువంపు	230	15	సిద్ధం
166	6	నీపె	230	15	బృహద్దేశ
176	10	పేరుల	230	22	పద్ధతి
180	3	శ్రీసతి	230	24	ప్రసిద్ధుడు
182	5	లెనట్టు	232	4	వాద్య
183	7	వరణం	232	15	దేశ
194	1	కోనేటి	243	3	పనులు
194	21	జపించడం	248	3	శ్రీరంగ
194	23	బోధ	253	6	గదా
199	14	వారువో	256	24	శ్రీకాంతుని
200	2	నిస్తా	268	13	విసరేరే
200	13	చేయబడింది	268	23	సంధించి
201	8	పరమాత్ముడు	269	23	భరిత
202	10	పుట్టు	270	2	కాంతి
204	24	యనుచు	270	8	మెరిగి
205	17	నిన్నును	271	17	అవలోకన
206	12	కొంము	273	6	ఆదివన్
206	16	ఉత్సవ్యారే	273	16	కాంబోడి
207	1	మీదను	273	20	బో
207	21	జలధుల	274	5	అణలి
212	16	కుమార	278	7	పాదదగింది

పుట	పంక్తి	ఒప్పు
279	6	కాగలించరాదా
281	1	నట్లనే
284	12	written
293	9	తిరుగడ
301	8	పూరకే
301	9	ఒక
302	15	గదా
303	11	కామిసిని
300	22	దీపించు
312	21	చవి
318	10	సవులు
313	15	సేతి
314	20	అంటిపండు
315	23	వాయిద్యాలు
316	7	సుక్కురారము
316	9	శుభకోటనము
317	5	నీతో
319	5	మతి
322	15	గొన్న
325	2	తొండము
325	2	గుజ్జె
325	14	సూదులు
325	16	మనుకందే
325	26	తరుణి
327	1	వెన్న
328	7	వరద
328	11	నీటు
328	18	బెండు

పుట	పంక్తి	ఒప్పు
328	17	పువ్వు
331	10	చేసుకొనడానికి
332	1	అమర్చిన
333	12	గొట్టి
333	15	మనసు
334	15	జౌపమ్యం
335	24	వెలి
337	14	సిరుంతో
339	20	నాపె
339	21	ఎట్టంటితివో
348	9	భగవంతుడు
348	12	మొగ్గం
348	14	సేస
349	22	యాపె
350	8	స్వరావారి
350	15	పండు
350	19	తొంటి
351	10	కొమ్మం
352	2	జీడి
352	14	అడి
352	20	మొదలయినవి
355	19	కాపురము
359	8	సిరుం
364	1	విచ్చన
366	3	దివ్య
367	10	ఏవైపో
367	19	కొమ్మడి
367	24	పెద్ద

పుట	పంక్తి	ఒప్పు	పుట	పంక్తి	ఒప్పు
368	0	తలుపుల	431	11	పురుషులు
402	2	కందివానోయి	468	5	Indian
403	7	కలికాలమహిమ	468	9	of
403	8	కలికాలమా	468	10	Delhi
420	14	నాకియ్యవా	468	11	Devi
			474	7	Academy